

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: P 6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: Organizace a řízení podniku

**ÚČETNÍ INFORMACE A VYPOVÍDACÍ SCHOPNOST
ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A FINANČNÍ ANALÝZY**

**Accounting information and informative value of financial statements and
financial analysis**

Ing. Zdeněk Brabec

Školitel: doc. Dr. Ing. Olga Hasprová, Katedra financí a účetnictví

Počet stran: 198

Počet příloh: 5

Liberec, 2011

Anotace

Doktorská disertační práce se zabývá problematikou vlivu informací obsažených v účetních výkazech na vypovídací schopnost finanční analýzy. V současném globálním světě vyznačujícím se propojenými finančními trhy se informace o finanční pozici a výkonnosti podniků stávají stále důležitějšími. Investoři si na základě výsledků finanční analýzy vybraných podniků potřebují zvolit vhodnou investiční příležitost, která jim zajistí dostatečně vysoký a zároveň spolehlivý budoucí výnos. Základní zdroj dat umožňující řádné provedení finanční analýzy představují výkazy finančního účetnictví. Vzhledem k tomu, že výsledky finanční analýzy musí být srovnatelné jak v čase, tak i v prostoru, je nezbytné, aby i vstupní údaje zajišťovaly v tomto ohledu dostatečnou míru srovnatelnosti.

Hlavní cíl disertační práce spočívá ve zkoumání vlivu odlišného účetního systému na vypovídací schopnost výkazů finančního účetnictví a následně i výsledky finanční analýzy. Práce je rozdělena do pěti vzájemně provázaných kapitol, v jejichž rámci jsou rozpracovány jednotlivé dílčí cíle. Nejprve jsou zkoumány klíčové aspekty finanční analýzy. V rámci druhé kapitoly je prováděna analýza účetnictví jako hlavního zdroje dat finanční analýzy a dále jsou prozkoumány klíčové faktory, které ho ovlivňují. Úkolem třetí kapitoly je charakterizovat specifika harmonizace účetnictví a provést analýzu nejdůležitějších aktuálních harmonizačních snah ve světě. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na komparaci odlišných požadavků současné české účetní legislativy a IFRS v oblasti účetního výkaznictví. V rámci poslední kapitoly je s pomocí vybraných hospodářských transakcí analyzován vliv požadavků současné české účetní legislativy a IFRS na vypovídací schopnost účetních výkazů a finanční analýzy.

Klíčová slova

Finanční účetnictví, finanční analýza, harmonizace účetnictví, IFRS, poměrové ukazatele, regulace účetnictví, směrnice EU, účetní systémy, účetní výkazy, US GAAP, věrné a poctivé zobrazení skutečnosti

Summary

This doctoral dissertation is engaged in problems of the influence of information presented in financial statements on an informative value of the financial analysis. In the contemporary global world when the markets are more connected than ever before the information about the financial position and the performance of a company is becoming more important. Based on the results of the financial analysis investors need to select a suitable investment opportunity that will ensure them sufficiently high and reliable future income. The basic data source, which enables the correct realisation of the financial analysis, is represented by the financial statements. The results of the financial analysis have to be comparable in time series as well as between the companies and so it is necessary that the input data are in this regard comparable enough.

The principal objective of this dissertation consists in the examination of the influence of a different accounting system on the informative value of financial statements and consequently of the financial analysis. The dissertation is divided into five mutually interconnected chapters, which aim is to work out the determined partial objectives. Firstly the key aspects of the financial analysis are analysed. In the second chapter there is made an analysis of accounting as a main source of information for the financial analysis. Consequently some key factors, which the accounting is influenced by, are researched. The aim of the third chapter is to characterize some specifics of accounting harmonisation and analyse the most important current harmonisation tendencies in the world. The fourth chapter is engaged in a comparative analysis of different requirements of the contemporary Czech accounting legislation and IFRS in the area of financial reporting. With the help of some selected accounting transactions there is, within the fifth chapter, analysed the influence of the requirements of the contemporary Czech accounting legislation and IFRS on the informative value of financial statements and consequently of financial analysis.

Key words

Financial accounting, financial analysis, accounting harmonisation, IFRS, financial ratios, accounting regulation, EU directives, accounting systems, financial statements, US GAAP, true and fair view

Zusammenfassung

Die Dissertation beschäftigt sich mit der Problematik von der Forschung der Beeinflussung der in dem Abschluss enthaltenen Informationen auf den Aussagewert der Finanzanalyse. In der heutigen globalen Welt, für die verflochtene Finanzmärkte typisch sind, werden die Informationen über die Vermögens-, Finanz- und Ertragslage eines Unternehmens immer wichtiger sein. Die Investoren brauchen laut den Ergebnissen der Finanzanalyse der ausgewählten Unternehmen die richtige Investitionsgelegenheit zu wählen, die ihnen einen genau hohen und zugleich stabilen zukünftigen Ertrag sichert. Die Grundquelle der Daten für die Finanzanalyse ist mit dem Abschluss repräsentiert. Die Ergebnisse der Finanzanalyse müssen zeitmäßig sowie räumlich vergleichbar werden und deshalb ist es notwendig, damit auch die Eingabedaten in dieser Rücksicht vergleichbar wären.

Das Hauptziel der Dissertation besteht in der Forschung des Einflusses von einem unterschiedlichen Buchhaltungssystem auf den Aussagewert des Abschlusses und nachstehend auch der Finanzanalyse. Die Dissertation ist in fünf gemeinsam verflochtene Kapitel aufgegliedert, in denen die einzelnen Teilziele ausgearbeitet werden. Am Anfang sind die Schlüsselaspekte der Finanzanalyse untersucht. Im Rahmen des zweiten Kapitels wird Buchhaltung als die Hauptquelle der Daten für die Finanzanalyse erforscht und weiter werden die Schlüsselfaktoren analysiert, von denen die Buchhaltung beeinflusst wird. In dem dritten Kapitel sollen die Attribute der Buchhaltungsharmonisierung charakterisiert werden und auch die wichtigsten aktuellen Harmonisierungstendenzen analysiert werden. Das vierte Kapitel richtet seine Aufmerksamkeit auf den Vergleich von den Anforderungen der tschechischen Buchhaltungsgesetzgebung und IFRS in dem Bereich des Abschlusses. Im Rahmen des letzten Kapitels wird durch die ausgewählten Wirtschaftsoperationen der Einfluss von den Anforderungen der tschechischen Buchhaltungsgesetzgebung und IFRS auf den Aussagewert des Abschlusses und nachstehend auch der Finanzanalyse untersucht.

Schlüsselwörter

Finanzbuchhaltung, Finanzanalyse, Buchhaltungsharmonisierung, IFRS, Beziehungszahlen, Buchhaltungsregulation, EU Richtlinien, Buchhaltungssysteme, Abschluss, US GAAP, der tatsächliche Verhältnissen entsprechendes Bild

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou disertační práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé disertační práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li disertační práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Disertační práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací se školitelem disertační práce a ostatními odborníky v oboru.

V Liberci, 4. dubna 2011

.....

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat paní doc. Dr. Ing. Olze Hasprové za věnovaný čas, trpělivost a za poskytnutí cenných odborných rad a konzultací, bez nichž by se mi nepodařilo zpracovat tuto disertační práci. Dále děkuji kolegyním a kolegům z Katedry financí a účetnictví Ekonomické fakulty Technické univerzity v Liberci za jejich podnětné rady, připomínky a podporu při zpracování této práce.

Předkládaná disertační práce byla zpracována v rámci výzkumných projektů:

- „Účetnictví v kontextu historického vývoje a analýza vybraných faktorů hodnotově ovlivňujících účetní výkaznictví“, který byl realizován za finanční podpory specifického výzkumu na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci v roce 2009,
- „Kritické komentáře k vybrané problematice teorie účetnictví a její aplikaci v podmínkách současné účetní regulace“, který byl realizován na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci v roce 2010 za finanční podpory ze strany TUL v rámci soutěže na podporu projektů specifického vysokoškolského výzkumu (Studentská grantová soutěž).

OBSAH:

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	9
SEZNAM TABULEK	11
SEZNAM OBRÁZKŮ	13
ÚVOD	14
1. KLÍČOVÉ ASPEKTY FINANČNÍ ANALÝZY	17
1.1 Specifické požadavky jednotlivých uživatelů finanční analýzy	21
1.2 Základní klasifikace metod finanční analýzy	25
1.3 Stručný přehled elementárních metod finanční analýzy	30
1.3.1 Analýza pomocí absolutních ukazatelů	31
1.3.2 Analýza rozdílových a tokových ukazatelů	31
1.3.3 Analýza pomocí poměrových ukazatelů	32
1.3.4 Analýza pomocí soustav ukazatelů	36
1.4 Vypovídací schopnost finanční analýzy a srovnatelnost dat	38
2. ZDROJE DAT PRO FINANČNÍ ANALÝZU	42
2.1 Členění zdrojů dat finanční analýzy	45
2.2 Účetnictví jako nejdůležitější zdroj dat finanční analýzy	47
2.2.1 Klasifikace účetních systémů – Modely finančního účetnictví	54
2.2.2 Regulace účetnictví	65
3. HARMONIZACE ÚČETNICTVÍ	70
3.1 Harmonizace účetnictví v rámci Evropské unie a její vliv na Českou republiku	71
3.1.1 Harmonizace účetnictví v České republice po roce 1989	83
3.2 Mezinárodní standardy účetního výkaznictví - IFRS	89
3.3 Americké všeobecně uznávané účetní zásady - US GAAP	94
3.4 Konvergence IFRS a US GAAP	100
4. KOMPARACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ SESTAVENÝCH DLE ČESKÉ ÚČETNÍ LEGISLATIVY A IFRS	103
4.1 Obecně uznávané účetní zásady a kvalitativní charakteristiky účetních informací	106
4.1.1 Kvalitativní charakteristiky účetních informací	116
4.2 Definice základních prvků účetních výkazů a jejich vliv na rozvahu a výsledovku	120
4.3 Způsoby oceňování v rámci účetnictví	122
4.4 Požadavky na obsahové vymezení rozvahy, výsledovky a přílohy k účetním výkazům	128

4.4.1 Rozvaha.....	128
4.4.2 Výsledovka.....	131
4.4.3 Příloha (komentář) k účetním výkazům	133
4.5 Faktory ovlivňující vypovídací schopnost účetních výkazů	136
4.5.1 Problematika vlivu inflace v případě oceňování pomocí historické ceny	136
 5. KOMPARACE VLIVU VYBRANÝCH HOSPODÁŘSKÝCH OPERACÍ NA ROZVAHU A VÝSLEDOVKU SESTAVENÉ DLE ČESKÉ LEGISLATIVY A IFRS A ZKOUMÁNÍ JEJICH VLIVU NA VÝSLEDKY VYBRANÝCH UKAZATELŮ FINANČNÍ ANALÝZY	144
5.1 Ilustrativní zobrazení vlivu vybraných transakcí na rozvahu a výsledovku sestavenou dle české legislativy a IFRS.....	144
5.1.1 Zřizovací výdaje.....	145
5.1.2 Komponentní způsob odpisování pořízeného výrobního zařízení	147
5.1.3 Prodej výrobků na obchodní úvěr	150
5.1.4 Zvýšení hodnoty budovy.....	152
5.1.5 Znehodnocení zásob materiálu.....	154
5.1.6 Celkový vliv transakcí na rozvahu a výsledovku	155
5.2 Vliv odlišného zobrazení účetních transakcí na vybrané ukazatele finanční analýzy	158
 ZÁVĚR.....	162
 SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	167
 SEZNAM BIBLIOGRAFIE.....	172
 PŘÍLOHY.....	177

Seznam použitých zkratk a symbolů

AAA	American Accounting Association (Asociace amerických účetních)
AIA	American Institute of Accountants (Amerického institutu účetních)
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants (Americká komora auditorů)
APB	Accounting Principles Board (Výbor pro účetní pravidla)
ARB	Accounting Research Bulletins (Účetního výzkumného bulletinu)
ARC	Accounting regulatory committee (Výbor pro regulaci účetnictví)
BL	Běžná likvidita
CAP	Committee on Accounting Procedure (Výbor pro účetní postupy)
CPI	Consumer Price Index (index spotřebitelských cen)
čl.	článek
ČPK	čistý pracovní kapitál
ČPP	čisté pohotové prostředky
ČPPF	čisté peněžně-pohledávkové fondy
ČPP	čisté peněžní prostředky
ČR	Česká republika
DP	Doba přeměny nepeněžních oběžných aktiv v peněžní prostředky
DS	Doba splácení cizích zdrojů
EBIT	Earnings Before Interest and Taxes (zisk před úroky a zdaněním)
EBITDA	Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization charges (zisk před úroky, odpisy a zdaněním)
EBT	Earnings Before Taxes (zisk před zdaněním)
EAT	Earnings After Taxes (zisk po zdanění)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EFRAG	European financial reporting advisory group (Poradní skupina pro regulaci účetnictví)
ES	Evropská společenství
EK	Evropská komise
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
EU	Evropská unie
Euratom	Evropské společenství atomové energie
EVA	Economic Value Addend (ekonomická přidaná hodnota)
FAF	Financial Accounting Foundation (Nadace finančního účetnictví)
FASAC	Financial Accounting Standards Advisory Council (Poradní výbor pro standardy finančního účetnictví)
FASB	Financial Accounting Standard Board (Výbor pro standardy finančního účetnictví)
FIFO	first in, first out (první do skladu, první ze skladu)
FIN	FASB Interpretations (Interpretace FASB)
GASAC	Governmental Accounting Standards Advisory Council (Poradní výbor pro standardy vládního účetnictví)
GASB	Governmental Accounting Standards Board (Výbor pro standardy vládního účetnictví)
IAS	International Accounting Standards (Mezinárodní účetní standardy)
IASB	International Accounting Standards Board (Rada pro mezinárodní účetní standardy)
IASC	International Accounting Standards Committee (Výbor pro mezinárodní účetní standardy)

IASCF	International Accounting Standards Committee Foundation (Nadace Výboru pro mezinárodních účetní standardy)
IFAC	International Federation of Accountants (Mezinárodní federace účetních)
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee (Interpretační výbor mezinárodního finančního výkaznictví)
IFRS	International Financial Reporting Standards (Mezinárodní standardy finančního výkaznictví)
IOSCO	International Organization of Securities Commissions (Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry)
IPSASB	International Public Sector Accounting Standards Board (Rada pro Mezinárodní standardy účetního výkaznictví veřejného sektoru)
ISA	International Standards on Auditing (Mezinárodní auditorské standardy)
KPK	Krytí zásob pracovním kapitálem
MÚM	Mezní úroková míra
MVA	Market Value Addend (tržní přidaná hodnota)
ObrA	Rychlost obratu aktiv
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
PCAOB	Public Company Accounting Oversight Board (Výbor pro dohled nad účetnictvím veřejně obchodovaných firem)
P/E	Price Earning Ratio
p. a.	per annum (ročně)
PZR	Provozní ziskové rozpětí
ROA	Return on Assets (rentabilita aktiv)
ROE	Return on Equity (rentabilita vlastního kapitálu)
SAC	Standards Advisory Council (Poradní výbor pro tvorbu standardů)
SARG	Standards Advice Review Group (Skupinu pro poradenství v oblasti IFRS)
SEC	Security and Exchange Commission (Komise pro cenné papíry a burzu)
SFAS	Statements of Financial Accounting Standards (Standardy finančního účetnictví)
SIC	Standing Interpretations Committee (Stálý interpretační výbor)
SMEs	Small and Middle Enterprises (malé a střední podniky)
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles (americké všeobecně uznávané účetní zásady)
USA	United States of America (Spojené státy americké)

Seznam tabulek

Tab. 1.1	Souhrn hlavních etap finanční analýzy ve dvou pojetích.....	20
Tab. 2.1	Hlediska třídění informačních zdrojů.....	45
Tab. 2.2	Klasifikace účetních systémů na základě kulturně-sociálního přístupu.....	59
Tab. 2.3	Porovnání základních postulátů makro- a mikroekonomického konceptu	61
Tab. 2.4	Způsoby regulace národních účetních systémů dle jednotlivých hledisek	66
Tab. 3.1	Použití IFRS v jednotlivých státech světa jako primárního účetního systému pro sestavování účetních závěrek dle stavu k 1. lednu 2011	94
Tab. 3.2	Hierarchie předpisů regulujících účetnictví v rámci US GAAP	98
Tab. 3.3	Projekty řešené v současnosti v rámci projektu konvergence IFRS a US GAAP	102
Tab. 4.1	Zásada účetní jednotky v české legislativě a IFRS	108
Tab. 4.2	Akruální princip v české legislativě a IFRS	109
Tab. 4.3	Předpoklad trvání podniku i v budoucnosti v české legislativě a IFRS	109
Tab. 4.4	Zásada periodicity zjišťování výsledku hospodaření v české legislativě a IFRS	110
Tab. 4.5	Zásada oceňování pomocí peněžní jednotky v české legislativě a IFRS	111
Tab. 4.6	Zásada oceňování v historických cenách v české legislativě a IFRS.....	111
Tab. 4.7	Princip uznání výnosů v české legislativě a IFRS	112
Tab. 4.8	Zásada přiřazování nákladů k výnosům v české legislativě a IFRS	112
Tab. 4.9	Zásada opatrnosti v české legislativě a IFRS	113
Tab. 4.10	Zásada objektivit účetních informací v české legislativě a IFRS.....	113
Tab. 4.11	Zásada konzistence mezi účetními obdobími v české legislativě a IFRS	114
Tab. 4.12	Zásada zákazu vzájemné kompenzace v české legislativě a IFRS	115
Tab. 4.13	Prvotní a následné ocenění u vybraných modelů oceňování majetku a závazků.	125
Tab. 4.14	Další oceňovací základy použité v rámci IFRS	127
Tab. 4.15	Základní struktura rozvahy dle minimálních požadavků IAS 1	130
Tab. 4.16	Základní struktura výkazu o úplném výsledku hospodaření dle požadavků IAS 1	133
Tab. 5.1	Výše úrokových sazeb z úvěrů poskytovaných bankami v České republice	145
Tab. 5.2	Vykázání zřizovacích výdajů a jejich odpisů dle české legislativy a IFRS	146

Tab. 5.3	Vykázání odpisů výrobního zařízení dle české legislativy a IFRS	149
Tab. 5.4	Vykázání tržeb z prodeje výrobků dle české legislativy a IFRS	151
Tab. 5.5	Vykázání zvýšení hodnoty budovy dle české legislativy a IFRS.....	153
Tab. 5.6	Vykázání znehodnocení zásob materiálu dle české legislativy a IFRS	155
Tab. 5.7	Komparace celkového vlivu vybraných transakcí na rozvahu v závislosti na odlišném účetním systému použitém při jejím sestavení	156
Tab. 5.8	Komparace celkového vlivu vybraných transakcí na výsledek hospodaření v druhovém členění v závislosti na odlišném účetním systému použitém při jeho zjištění	157
Tab. 5.9	Vliv odlišného účetního systému na vybrané ukazatele finanční analýzy	159

Seznam obrázků

Obr. 1.1 Informační potřeby vybraných skupin uživatelů finanční analýzy.....	24
Obr. 1.2 Členění ukazatelů finanční analýzy	29
Obr. 1.3 Přehled elementárních metod finanční analýzy	30
Obr. 2.1 Přístupy ke klasifikaci účetních systémů	57
Obr. 2.2 Klasifikace účetních systémů ve vyspělých tržních ekonomikách v roce 1980	61
Obr. 2.3 Způsob a míra regulace finančního účetnictví a jejich vliv na roli účetní profese ...	69
Obr. 3.1 Odhadovaná doba trvání schvalovacího mechanismu	79
Obr. 3.2 Organizační struktura Nadace IFRS	90
Obr. 3.3 Organizační struktura Nadace finančního účetnictví.....	96
Obr. 4.1 Předpoklady pro sestavení účetních výkazů	106
Obr. 4.2 Vazby mezi kvalitativními charakteristikami	118
Obr. 4.3 Klasifikace oceňovacích základů ve vztahu k času	124
Obr. 4.4 Uspořádání a obsahové vymezení rozvahy ve zkráceném rozsahu dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.....	129
Obr. 4.5 Schematické znázornění výkazu zisku a ztráty dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.	132

Úvod

Doktorská disertační práce se zabývá problematikou účetních výkazů a vlivu informací v nich obsažených na vypovídací schopnost finanční analýzy. V současném globálním světě vyznačujícím se propojenými finančními trhy se informace o finanční pozici a výkonnosti podniků stávají stále důležitějšími. Investoři si na základě výsledků finanční analýzy vybraných podniků potřebují zvolit vhodnou investiční příležitost, která jim zajistí dostatečně vysoký a zároveň spolehlivý budoucí výnos. Základní zdroj informací umožňující řádné provedení finanční analýzy představují výkazy finančního účetnictví. Vzhledem k tomu, že výsledky finanční analýzy musí být srovnatelné jak v čase, tak i v prostoru, je nezbytné, aby i vstupní údaje zajišťovaly v tomto ohledu dostatečnou míru srovnatelnosti.

V případě účetních výkazů sestavených podniky sídlícími v různých geografických oblastech, jež zpravidla používají k sestavování a zveřejnění účetních výkazů odlišná pravidla, bývá možnost srovnání údajů obsažených v těchto výkazech obvykle omezena. Z toho důvodu sílí v současné době snahy o co nejrychlejší dokončení mezinárodní harmonizace účetních předpisů používaných k sestavování a prezentaci účetních výkazů podniků, jejichž cenné papíry jsou obchodovány na finančních trzích. Tyto harmonizační tendence probíhají jak v rámci určitých ekonomicko-politických uskupení, tak i na celosvětové úrovni.

Zmiňované trendy ve vývoji účetního výkaznictví ovlivňují rovněž současnou podobu účetní legislativy a následně i praxi v ČR. Vzhledem k postupující konvergenci IFRS a US GAAP a z toho vyplývající možnosti budoucího použití IFRS jako jediného celosvětového souboru pravidel upravujících sestavování a zveřejňování účetních výkazů je vhodné analyzovat rozdíly existující v současné době mezi českou účetní legislativou upravující vedení účetnictví podnikatelských subjektů a IFRS.

V návaznosti na výše uvedené skutečnosti si předkládaná disertační práce klade za cíl *prozkoumat vliv odlišného účetního systému na vypovídací schopnost výkazů finančního účetnictví a následně i na výsledky finanční analýzy*. Za účelem dosažení tohoto hlavního cíle se disertační práce zaměřuje i na následující dílčí cíle:

1. Prozkoumat klíčové aspekty finanční analýzy.
2. Analyzovat účetnictví jako hlavní zdroj dat finanční analýzy a prozkoumat klíčové faktory, které ho ovlivňují.

3. Charakterizovat specifika harmonizace účetnictví a provést analýzu nejdůležitějších aktuálních harmonizačních snah ve světě.
4. Zaměřit se na komparaci odlišných požadavků současné české účetní legislativy a IFRS v oblasti účetního výkaznictví.
5. Pomocí vybraných hospodářských transakcí analyzovat vliv požadavků současné české účetní legislativy a IFRS na vypovídací schopnost účetních výkazů a finanční analýzy.

Disertační práce je rozdělena do pěti vzájemně provázaných kapitol, jež svým obsahovým uspořádáním odpovídají výše uvedeným dílčím cílům.

První kapitola se zabývá především vymezením obsahové náplně finanční analýzy a dále rozбором specifických požadavků jejích uživatelů. Následně je poskytnuta stručná klasifikace základních metod použitých v rámci finanční analýzy se zaměřením na elementární metody, zejména na poměrové ukazatele. Závěrem jsou analyzovány kritické faktory, jež by mohly ovlivnit vypovídací schopnost finanční analýzy.

Druhá kapitola je věnována analýze jednotlivých zdrojů dat finanční analýzy se zaměřením na účetnictví jako hlavní zdroj. V rámci této části jsou poskytnuty různé úhly pohledu na funkce, jež by účetnictví mělo plnit, a následuje charakteristika vzájemné vazby mezi finančním a manažerským účetnictvím. Z důvodu odlišného přístupu k sestavování účetních výkazů je rovněž provedena klasifikace účetních systémů používaných ve světě a dále jsou analyzovány různé přístupy k regulaci účetnictví.

V rámci třetí kapitoly jsou zkoumány různé přístupy k harmonizaci účetnictví probíhající v současnosti ve světě. Nejprve je analyzován vývoj harmonizačních snah a způsob regulace účetnictví podnikatelských subjektů v rámci Evropské unie, což významným způsobem ovlivňuje i účetní legislativu v České republice. Následuje stručná charakteristika Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standards – IFRS) a Amerických všeobecně uznávaných účetních zásad (US Generally Accepted Accounting Principles - US GAAP). Na závěr této části je nastíněna konvergence mezi IFRS a US GAAP, jejímž cílem je vytvoření celosvětově platných předpisů upravujících účetní výkaznictví podnikatelských subjektů.

Čtvrtá kapitola obsahuje komparaci požadavků české účetní legislativy týkající se podnikatelských subjektů, které nemají povinnost používat IFRS, a IFRS v oblasti sestavování účetních výkazů se zaměřením především na rozvahu, výsledovku a přílohu k účetním výkazům. Analyzovány jsou obecné předpoklady pro sestavení účetních výkazů, způsob vymezení a pravidla oceňování jejich základních prvků a následně i faktory ovlivňující vypovídací schopnost účetních výkazů.

V rámci poslední kapitoly je analyzován vliv několika vybraných transakcí na rozvahu a výsledovku sestavenou dle české účetní legislativy upravující vedení účetnictví podnikatelských subjektů, které nemají povinnost používat IFRS, a dle IFRS. Následně je prostřednictvím komparace výsledků vybraných ukazatelů finanční analýzy zkoumán vliv odlišného účetního systému použitého k zobrazení těchto transakcí.

Za účelem dosažení hlavního a dílčích cílů byly v rámci této disertační práce použity následující postupy a metody:

- Teoretické rešerše a studium dostupných domácích a zahraničních informačních zdrojů.
- Sběr, klasifikace a analýza dat získaných z uvedených informačních zdrojů, která je zaměřena na účetnictví, způsoby jeho regulace a harmonizaci účetních systémů.
- Komparace požadavků současné české účetní legislativy a IFRS v oblasti účetního výkaznictví.
- Syntéza výsledků vypočtených ukazatelů finanční analýzy a jejich vyhodnocení.

Disertační práce by měla přinést poněkud odlišný pohled na finanční analýzu především z hlediska odlišného účetního systému použitého k záznamu hospodářských transakcí. Vzhledem k neustále se měnícím předpisům v této oblasti daná práce zohledňuje jejich stav platný v roce 2010. Jedná se především o teoreticky zaměřenou práci, která by měla poskytnout výchozí bod pro další výzkum autora v oblasti podnikatelské praxe.

1. Klíčové aspekty finanční analýzy

Finanční analýza představuje nástroj, který je nezbytný k tomu, aby mohl být podnik úspěšný. S její pomocí lze hodnotit nejen současnou finanční pozici a výkonnost podniku, ale lze ji využít i jako základ pro současná i budoucí rozhodnutí, která by měla zajistit udržení či případně zlepšení současného finančního zdraví podniku. Prostřednictvím správných rozhodnutí by měl být naplněn hlavní cíl podniku, za který je zpravidla považována maximalizace zisku. Tento podnikový cíl by měl být sledován jak z krátkodobého, tak zejména z dlouhodobého hlediska. Úspěšnost dosažení tohoto cíle bývá zpravidla hodnocena pomocí rentability aktiv či vloženého kapitálu. Postupně se však prosazuje koncept, kdy je za hlavní cíl podniku považováno udržení a růst tržní hodnoty podniku, což lze sledovat pomocí ukazatelů tržní či ekonomické přidané hodnoty (MVA, resp. EVA). Finanční analýzu lze charakterizovat různými způsoby. Z nepřeberného množství definic pojmu finanční analýza je možné vybrat například následující:

Grünwald definuje finanční analýzu jako „*formalizovanou metodu, která porovnává „naměřené“ nebo naprojektované hodnoty navzájem*“.¹

Růčková dává finanční analýzu do souvislosti především s účetnictvím. Finanční analýzu charakterizuje jako „*systematický rozbor získaných dat, která jsou obsažena především v účetních výkazech*“.²

Nobes a Parker nahlíží na finanční analýzu jako na interpretaci účetních výkazů, jež je obecně založena na poměrových ukazatelích nebo na složitějších statistických metodách, které tyto poměrové ukazatele používají.³

Podle Sůvové představuje finanční analýza „*proces čerpající nejen z údajů účetnictví, ale i z dalších informačních zdrojů (finančních i nefinančních) uvnitř i vně podniku. Tento proces obsahuje analýzu a hodnocení finanční situace podniku a jeho výstupy pak slouží k finančním a dalším typům rozhodování cílových skupin uživatelů*“.⁴

¹ GRÜNWARD, R., HOLEČKOVÁ, J., TERMER, T., Finanční analýza a plánování, s. 13.

² RŮČKOVÁ, P., Finanční analýza, s. 9

³ Volný překlad dle NOBES, C., PARKER, R., Comparative international accounting, s. 498.

⁴ SŮVOVÁ, H. aj., Finanční analýza v řízení podniku, v bance a na počítači, s. 16.

Dle D. Kovanicové „zahrnuje finanční analýza v nejširším slova smyslu celou škálu metod přispívajících k řešení nejrůznějších rozhodovacích úloh“⁵ V užším pojetí lze analyzovat finanční pozici podniku, která umožňuje stanovit souhrnnou diagnózu finanční síly podniku a čerpá potřebná data zejména z finančního účetnictví. Dále je možné provádět analýzy spojené se specifickými rozhodovacími úlohami, jež napomáhají manažerům podniku při výběru nejvhodnějšího řešení a využívají především podklady poskytnuté manažerským účetnictvím a další údaje shromažďované v rámci informačního systému podniku.

První definice nahlíží na finanční analýzu zejména z pohledu analýzy dat obsažených v účetních výkazech. Tento pohled se zdá být logický, protože jedním z nejdůležitějších zdrojů dat, ze kterých finanční analýza vychází, jsou právě informace o hospodaření podniků poskytované právě účetnictvím. Tento pohled se prosazuje zejména v anglosaských zemích, kde by účetní výkazy měly být sestavovány tak, aby poskytovaly věrný a poctivý obraz o hospodaření podniků. Poslední dvě definice rozšiřují tento pohled úzce zaměřený na výstupy z finančního účetnictví o hodnocení dalších i neúčetních zdrojů informací. Kovanicová zdůrazňuje, že finanční analýza využívá rovněž data získaná z manažerského účetnictví a slouží tedy nejen externím uživatelům, ale také managementu podniku, který její výsledky používá při svých rozhodnutích.

Hlavní úkol finanční analýzy spočívá v hodnocení finanční situace podniku, tj. jeho finančního zdraví. Podobně jako u živých bytostí i u podniku platí, že jeho další existence závisí na tom, v jaké je kondici. Podnik může být chápán jako stroj na peníze, který vložený kapitál postupně přeměňuje na nejrůznější aktiva, s jejichž pomocí by měly být vytvořeny dodatečné peníze, tj. dodatečný kapitál ve formě zisku. To jak tento stroj funguje, zda správně, či nesprávně, by měla posoudit právě finanční analýza. Posouzení finančního zdraví podniku by mělo poskytnout jak komplexní pohled na jeho hospodaření (např. pomocí soustav ukazatelů), tak zároveň analyzovat finanční situaci podniku z různých dílčích úhlů pohledu (např. pomocí poměrových ukazatelů).

⁵ KOVANICOVÁ, D. aj. Finanční účetnictví – světový koncept, s. 440.

Finanční analýzu je možné členit na základě různých hledisek. Sůvová⁶ proto navrhuje zkoumat finanční analýzu z hlediska jejího obsahu, časového vymezení, okruhu uživatelů a objektu zkoumání.

Obsahem finanční analýzy je myšlen především způsob jejího provedení. V užším slova smyslu se finanční analýzou chápe pouze rozbor a hodnocení údajů obsažených v účetních výkazech. Finanční analýza v širším pojetí čerpá data jak z nitra podniku, tak i z jeho okolí, s cílem poskytnout komplexní zhodnocení finanční situace, včetně doporučení pro budoucí vývoj podniku.

Z hlediska *časového* lze zkoumat pouze současnou finanční situaci podniku, která je výsledkem minulých událostí (analýza ex post), nebo je možné tuto analýzu obohatit i o odhad budoucího vývoje (analýza ex ante).

V rámci finanční analýzy je nutné brát ohled na *uživatele*, pro které je tato analýza určena. Jejich specifické požadavky mohou ovlivnit výstupy a metody použité v rámci finanční analýzy a tím i jednotlivé etapy jejího provedení.

Objektem finanční analýzy bývá zpravidla hospodaření zkoumaného podniku, i když v praxi může být finanční analýza prováděna i u nepodnikatelských subjektů.

Řádně provedená finanční analýza by měla splňovat následující požadavky:⁷

- Zhodnotit, zda a jak bylo dosaženo hlavního cíle (cílů) podniku v jednotlivých obdobích i v delší časové řadě.
- Posoudit výkony podniku z hlediska výsledků ekonomicky srovnatelných podniků.
- Vysvětlit, které příčiny bránily dosažení lepších výsledků a které faktory naopak napomáhaly úspěchům.
- Navrhnout zásahy finančního řízení potřebné pro optimalizaci současného využívání finančních zdrojů.
- Stanovit meze udržitelného rozvoje podniku.
- Připravit výchozí údaje pro finanční plány budoucího období.

⁶ SŮVOVÁ, H. aj., Finanční analýza v řízení podniku, v bance a na počítači, s. 15.

⁷ KOVANICOVÁ, D. aj. Finanční účetnictví – světový koncept, s. 441.

Finanční analýza je obvykle prováděna v několika na sebe vzájemně navazujících etapách. V rámci finanční analýzy je možné oddělit dvě různá pojetí hlavních etap finanční analýzy, a to tzv. „školní pojetí“ a širší pojetí. Hlavní odlišnosti mezi těmito dvěma pohledy na hlavní etapy finanční analýzy je možné prezentovat pomocí tab. 1.1.

Tab. 1.1 Souhrn hlavních etap finanční analýzy ve dvou pojetích

Dosavadní "školní" pojetí		Širší pojetí	
1	Výpočet ukazatelů zkoumaného podniku	1.a	Výběr srovnatelných podniků
		1.b	Příprava dat a ukazatelů
		1.c	Ověření předpokladů o ukazatelích
2	Srovnání hodnot ukazatelů s odvětvovými průměry	2.a	Výběr vhodné metody pro analýzu a pro hodnocení ukazatelů
		2.b	Zpracování vybraných ukazatelů
		2.c	Hodnocení relativní pozice podniku
3	Analýza časových trendů	3	Identifikace modelu dynamiky
4	Hodnocení vzájemných vztahů ukazatelů pomocí pyramidové soustavy	4	Analýza vztahů mezi ukazateli
		4.a	Pyramidové funkční vazby
		4.b	Vzájemné korelace ukazatelů
		4.c	Identifikace modelu vztahů
5	Návrh na opatření ve finančním plánování a řízení	5.a	Variantní návrhy na opatření
		5.b	Odhady rizik možných variant

Zdroj: KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl II., s. 226.

V praxi se často stává, že dochází k zúžení výše uvedených etap pouze na dvě, kdy se nejprve vypočítá pouze několik vybraných finančních (zejména poměrových) ukazatelů, které se následně porovnají se „správnou“ hodnotou doporučovanou v odborné literatuře nebo odborníky z praxe. Tento postup má sice své výhody, které spočívají zejména v ustáleném postupu výpočtu, jednoduchosti a rychlosti provedení dané analýzy a snížení rizika subjektivního pohledu analytika. Jsou s ním však spojeny i vážné nedostatky spočívající v nesprávné volbě ukazatele či nevhodném použití „správné“ hodnoty výsledků daných

ukazatelů, s nimiž mají být porovnávány hodnoty těchto ukazatelů vypočtených v rámci finanční analýzy daného podniku. Takový postup může vést k povrchnosti a mechanickému provádění finanční analýzy. Interpretace výsledků takto provedené finanční analýzy může značně zkreslit skutečný stav, který nerespektuje jedinečnost každého podniku, což může vyústit v přijetí chybných rozhodnutí s dalekosáhlými následky.

1.1 Specifické požadavky jednotlivých uživatelů finanční analýzy

Podnik neexistuje izolován od okolního světa, a proto je jeho činnost sledována různými zájmovými skupinami, které se snaží určitým způsobem uspokojovat své vlastní informační potřeby. Jednotlivé skupiny uživatelů finanční analýzy prosazují své informační potřeby v závislosti na jejich vztahu k danému podniku a cílech, které svým počínáním sledují. Je rovněž důležité vzít v úvahu, k jakému množství a druhu dat charakterizujících podnik mají jednotlivé skupiny uživatelů přístup.

V odborné literatuře⁸ probíhá spor o to, která zájmová skupina je z hlediska správného fungování podniku rozhodující, zda *shareholders* (vlastníci podniku) nebo *stakeholders* (koalice zájmových skupin). *Shareholders koncept* považuje za hlavní úkol managementu podniku realizovat taková rozhodnutí, která povedou k maximalizaci zisku podniku z dlouhodobého hlediska, což následně vyúští ve zvyšování vlastního kapitálu podniku.

Naopak podle *stakeholders konceptu* by hlavním cílem podniku nemělo být pouze dosažení maximálního zisku, ale podnik by měl přispět ke zvyšování všeobecného blaha. Management podniku by měl vést podnik tak, aby uspokojoval potřeby co nejširšího počtu zájmových skupin a poskytl jim možnost získat podíl na výsledcích hospodaření podniku. Management podniku by se v dlouhém období měl zaměřit i na sociální cíle, kterými může být spravedlivé odměňování zaměstnanců, lepší pracovní podmínky, podnikové benefity, možnost spolurozhodování apod. Dále by se měl snažit zohlednit i zájmy veřejnosti zejména v oblasti ekologie, kdy by měl snižovat spotřebu energie, recyklovat odpady, snižovat množství vypouštěných škodlivin atd.

⁸ Např. WÖHE, G., KISLINGEROVÁ, E. Úvod do podnikového hospodářství, s. 63.

Který z těchto konceptů přináší společnosti větší prospěch je sporné. Shareholders koncept je výhodný pro vlastníky podniků, kteří jeho prostřednictvím maximalizují svůj užitek. Tím zpravidla dochází k tomu, že užitek ostatních skupin je menší než by si tyto skupiny přály. Naopak podle stakeholders konceptu by měly získat větší užitek ostatní zájmové skupiny na úkor vlastníků podniku. Jsou to však především vlastníci podniku, kteří se na základě uspokojení svých potřeb budou rozhodovat o další existenci podniku. Při tomto svém rozhodování sice musí vlastníci zohlednit určité požadavky, které mají např. státní instituce či odborové organizace, ale tyto zájmové skupiny zpravidla nejsou schopny ovlivnit konečné rozhodnutí vlastníků. Vliv jednotlivých zájmových skupin je rozdílný v různých částech světa. Například v kontinentální Evropě se zjevně prosazuje spíše stakeholders koncept, kdy je růst jeho vlivu ještě dále podporován různými právními předpisy a doporučeními, zejména ze strany Evropské unie. Naopak v anglosaských zemích se spíše prosazuje shareholders koncept a zásahy státních institucí do podnikání nejsou tak rozsáhlé. Tento odlišný přístup k cílům podniků v těchto dvou geografických oblastech zřejmě představuje jednu z možných příčin, které způsobily, že Evropská unie, ač si to sama předsevzala,⁹ stále nedosahuje takové výkonnosti ekonomiky jako Spojené státy americké. V případě většiny dnešních trhů, které se vyznačují vysokým stupněm konkurence, může podnik uplatňující stakeholders koncept, přežít pouze v případě, že jeho zákazníci jsou ochotni akceptovat vyšší ceny jeho produktů způsobené zohledněním sociálních a ekologických cílů prosazených zájmovými skupinami. Lze usoudit, že tento přístup není na většině současných trhů vyznačujících se vysokou konkurencí životaschopný. Toto tvrzení však neplatí pro trhy, jako např. oblast zemědělství v Evropské unii, která je deformována příliš štedrým systémem dotací z evropských či národních zdrojů.

Bez ohledu na výše uvedené členění lze říci, že nejkomplexnější informace o podniku mají k dispozici jeho *manažeři*. Ti kromě informací z okolí podniku a dat získaných z finančního účetnictví mohou využívat daleko podrobnější informace čerpané z podnikového informačního systému, které jim umožňují přijímat kvalifikovaná rozhodnutí týkající se budoucího směřování podniku. Znalost finanční situace jim napomáhá při rozhodování o výši

⁹ V roce 2000 přijala Evropská rada tzv. Lisabonskou strategii, která měla pomoci Evropské unii zajistit, aby se EU stala nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější se rozvíjející znalostní ekonomikou. Tohoto cíle mělo být dosaženo do roku 2010, a to zejména prostřednictvím řady opatření, která měla zajistit zvýšení zaměstnanosti, vytvoření znalostní ekonomiky, provedení ekonomických reforem, změnu v evropském sociálním modelu a podporu udržitelného rozvoje.

a struktury majetku a zdrojů financování podniku, rozdělování disponibilního zisku, umístění volných finančních prostředků. Manažeři se tedy zajímají především o ukazatele rentability, aktivity a provozní ukazatele.

Další významnou skupinu uživatelů finanční analýzy představují *poskytovatelé kapitálu*, kteří se potřebují ujistit, že se rozhodli pro správnou investiční příležitost. Poskytovatele kapitálu je v závislosti na jejich vztahu k danému podniku možné rozdělit na dvě skupiny, a to na vlastníky a věřitele.

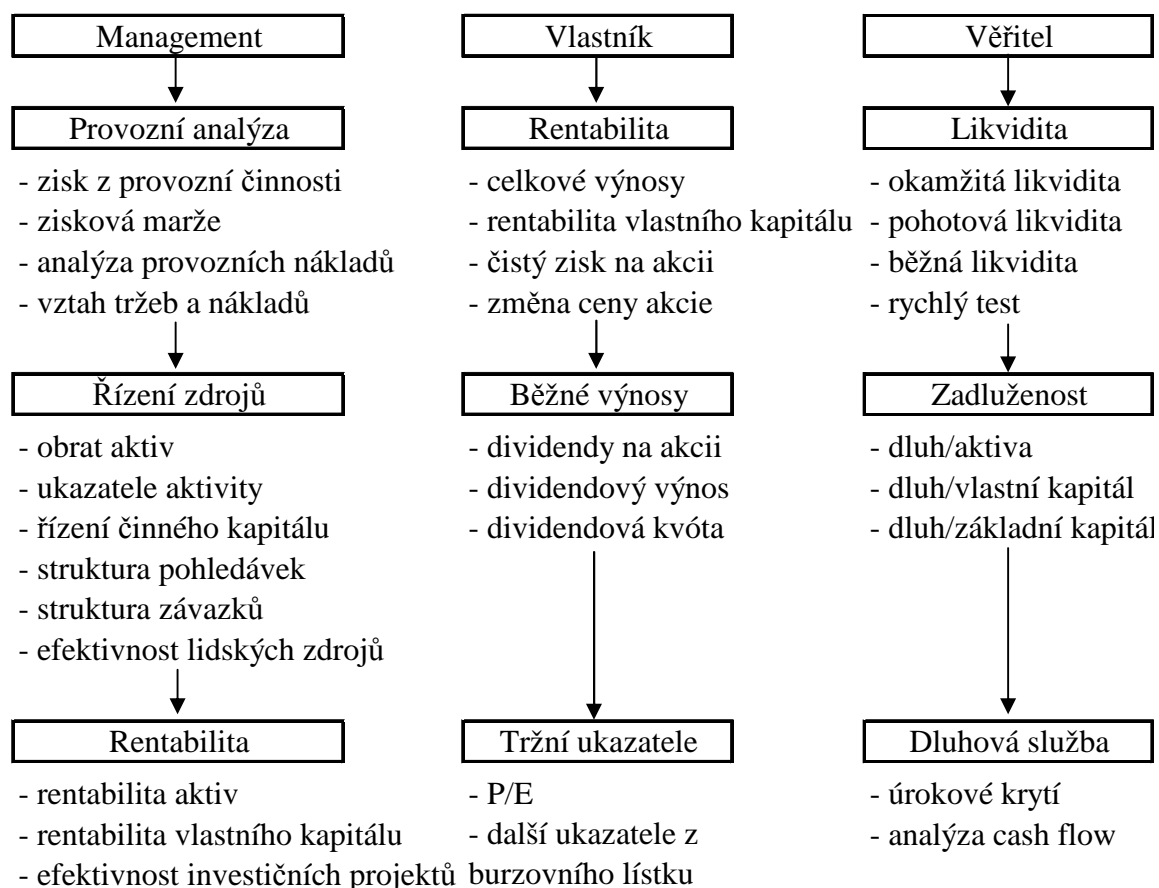
Vlastníci podniku (akcionáři, společníci firem, aj.) vkládají do podniku majetek v různých formách a vytváří jeho vlastní kapitál. Vzhledem k trvalé nebo velmi dlouhé vázanosti tohoto druhu kapitálu v podniku se vlastníci zajímají především o velikost výnosu¹⁰ z jimi investovaného kapitálu a také jeho stálost. Toto potřebují vědět z důvodu průběžného rozhodování o budoucím nakládání s investicí v daném podniku. Vlastníci se rovněž zajímají o to, zda vrcholový management řídí podnik dobře, tj. zda výsledky jeho činnosti jsou srovnatelné s výsledky podobných podniků. Tento požadavek kontroly je způsoben především oddělením vlastnictví a řízení jednotlivých podniků. Například u akciových společností se vlastníci vzdali svého práva řídit daný podnik ve prospěch manažerů. Od nich vlastníci na oplátku očekávají, že budou podnik řídit tak, aby docházelo ke zvyšování jeho hodnoty.

Věřitelé (banky, držitelé úvěrových cenných papírů apod.) poskytují podniku cizí kapitál, tzv. výpůjční kapitál, u něhož se očekává, že bude dříve či později splacen. Zajímají se proto zejména o likviditu, rentabilitu a zadluženost podniku. Jedná se o klíčové ukazatele, na jejichž základě se věřitelé s ohledem na zajištění návratnosti vložených prostředků rozhodují, zda kapitál poskytnout, v jaké výši a za jakých podmínek. Banky se kromě toho soustřeďují i na to, zda je podnik schopen poskytnout odpovídající záruky za úvěry. V některých případech mohou být úvěrové podmínky nastaveny v závislosti na hodnotách konkrétních finančních ukazatelů (např. dlouhodobé solventnosti apod.).

Jednotlivé oblasti zájmu těchto tří klíčových skupin uživatelů finanční analýzy lze graficky znázornit pomocí obr. 1.1.

¹⁰ Výnosem se v tomto případě rozumí především vyplácené dividendy či podíly na zisku a v případě prodeje akcií či obchodních podílů také kladný rozdíl mezi prodejní cenou akcie či obchodního podílu a kupní cenou této investice.

Obr. 1.1 Informační potřeby vybraných skupin uživatelů finanční analýzy

Zdroj: Černá, A., aj., Finanční analýza, s. 13.

Kde P/E (Price/earnings ratio) představuje ukazatel kapitálového trhu, který je vyjádřen jako poměr tržní ceny akcie a čistého zisku připadajícího na danou akcii.

Další významnou skupinu uživatelů finanční analýzy představují *obchodní partneři*, tj. dodavatelé a odběratelé podniku. Ti si potřebují ověřit, že daný podnik může představovat z dlouhodobého hlediska solidního obchodního partnera. *Dodavatelé* se zajímají především o dlouhodobou stabilitu a solventnost svých odběratelů. Jejich snahou je vybrat si takové obchodní partnery, u nichž lze očekávat stálý odbyt výrobků. V případě prodeje výrobků nebo poskytování služeb na obchodní úvěr by vybraní partneři měli být schopni hradit své závazky včas a v požadované výši. *Odběratelé* se z důvodu zajištění bezproblémového chodu vlastní činnosti potřebují ujistit, že jim podnik bude spolehlivě dodávat požadované množství vstupů v dané kvalitě, čase a za dohodnutou cenu.

Zaměstnanci se zajímají zejména o finanční situaci podniku, v němž pracují, aby byli schopni určit perspektivu dalšího zaměstnání v podniku a zhodnotit reálnost svých mzdových a sociálních požadavků.

Neméně důležitou skupinu představuje *stát a jeho orgány*, které se zajímají o výsledky podniku z různých důvodů. Jedná se např. o kontrolu plnění daňové povinnosti, monitorování státních politik v různých oblastech, zkoumání způsobilosti podniků ucházejících se o státní zakázky, kontrolu podniků se státní majetkovou účastí aj.

Konkurenční podniky analyzují finanční zdraví ostatních podniků proto, aby byly schopny určit svou pozici v rámci srovnatelných podniků daného odvětví. Snaží se odhalit své silné a slabé stránky, případné příležitosti a hrozby. Na základě této analýzy by měla být přijata taková opatření, která umožňují zvýšení jejich vlastní konkurenceschopnosti.

Další skupinu tvoří *obchodníci s cennými papíry*, kterým by finanční analýza měla poskytnout dostatek informací k tomu, aby se mohli kvalifikovaně rozhodnout o nákupu či prodeji cenných papírů a tvorbě vhodné skladby investičního portfolia.

Kromě výše jmenovaných zájmových skupin se o výsledky finanční analýzy jednotlivých podniků zajímá i *veřejnost*, která může zahrnovat novináře, univerzity, různá zájmová sdružení či konkrétní jednotlivce. Středem zájmu těchto subjektů je především vztah daného podniku k životnímu prostředí, rozvoji daného regionu, poskytování finančních prostředků neziskovým organizacím apod.

1.2 Základní klasifikace metod finanční analýzy

Metody a postupy používané v rámci finanční analýzy se neustále vyvíjejí. V důsledku užití sofistikovanějších matematických a statistických metod a pokračujícího rozvoje informačních technologií, je možné provádět komplexnější finanční analýzu. Ta zpravidla vychází z většího množství vstupních údajů, může být zpracována v kratším časovém intervalu a do různých úrovní podrobnosti. V odborné literatuře i v praxi se lze setkat s mnoha metodami a přístupy k finanční analýze.

Finanční analýzu lze členit podle toho, z jakých vstupních dat vychází a jaké metody jsou ke zpracování těchto dat nejčastěji používány. Podle těchto kritérií lze finanční analýzu rozdělit na *fundamentální* a *technickou finanční analýzu*.

Fundamentální finanční analýza zpracovává především kvalitativní údaje a v případě využití kvantitativních dat nepoužívá k jejich zpracování a formulaci závěrů algoritmizované postupy. Vychází především ze vzájemných souvislostí mezi ekonomickými a mimoekonomickými jevy, zkušeností odborníků na danou problematiku, případně i názorů přímých účastníků ekonomických procesů. Na základě těchto informací dochází k subjektivnímu posouzení současné finanční situace podniku a provedení odhadu možného budoucího vývoje. Tento druh finanční analýzy se uplatňuje zejména při obchodování s cennými papíry na finančních trzích. Na základě hodnocení finanční situace jednotlivých podniků posuzuje, zda koupit či prodat daný cenný papír. Tento přístup je založen na předpokladu, že existuje příčinná souvislost mezi skutečnou finanční pozicí podniků zobrazenou ve výkazech finančního účetnictví, a jejich tržní hodnotou vyjádřenou prostřednictvím ceny akcií či jiných nástrojů kapitálového trhu.

Technická finanční analýza vychází především z kvantitativních dat, která jsou zpracována prostřednictvím matematických, statistických a jiných algoritmizovaných metod, a to zejména s použitím výpočetní techniky. Základním předpokladem kvalitně provedené technické finanční analýzy je odpovídající interpretace vypočtených hodnot s ohledem na ekonomickou podstatu takto získaných hodnot.

Oba výše zmíněné přístupy k finanční analýze mají své příznivce i kritiky, ale jak v odborné literatuře, tak především v praxi převažuje technická finanční analýza. Ta se stala nezbytným nástrojem finančního řízení firem v tržních ekonomikách, a proto jí bude věnován další prostor i v této práci.

Metody technické finanční analýzy je možné dále členit na *elementární* a *vyšší metody*, což připomíná členění matematiky a je možné říci, že odpovídá složitosti zpracování dat. *Elementární metody* se vyznačují tím, že využívají základní matematické postupy a nevyžadují zvláštní matematické vzdělání jejich uživatelů. Tyto metody lze rozdělit do čtyř skupin, a to na:

- analýzu absolutních ukazatelů,
- analýzu rozdílových a tokových ukazatelů,
- analýzu poměrových ukazatelů a
- analýzu soustav ukazatelů.

Vyšší metody technické finanční analýzy předpokládají jak u zpracovatelů, tak i uživatelů finanční analýzy hlubší znalosti matematiky, statistiky, jakož i další teoretické a praktické ekonomické znalosti a vyžadují dostatečně kvalitní softwarové vybavení. Lze je dále rozčlenit na matematicko-statistické metody a nestatistické metody.¹¹

Dalším hlediskem možného členění metod finanční analýzy je hledisko časové. Lze rozlišit analýzu prováděnou z dat vykázaných k určitému časovému okamžiku a analýzu vycházející z posloupnosti několika po sobě jdoucích časových intervalů. Je tedy možné rozlišit *statickou* a *dynamickou finanční analýzu*.

Statická finanční analýza se vyznačuje tím, že je zpracovávána pouze k určitému okamžiku, tj. nezkoumají se změny sledovaných veličin v čase. Naproti tomu *dynamická finanční analýza* pracuje s údaji za více po sobě jdoucích časových období. Pokud jsou splněny určité podmínky, lze analyzovat i vývoj hodnot jednotlivých ukazatelů. Je třeba mít k dispozici dostatečně dlouhou časovou řadu, tj. alespoň 5 či lépe 10 období, a dále musí platit předpoklad, že data pocházející z jednotlivých období jsou srovnatelná. V rámci dynamické analýzy se kromě velikosti změny jednotlivých ukazatelů zkoumají i příčiny vedoucí k těmto změnám a případně i vliv změny jednoho ukazatele na hodnotu jiného ukazatele.

Na finanční analýzu je rovněž možno nahlížet podle toho, zda se zabývá analýzou ukazatelů jednoho nebo více podniků. *Individuální finanční analýza* zkoumá finanční situaci a její případné změny v rámci jednoho podniku. Předmětem zájmu *průřezové finanční analýzy* je skupina srovnatelných podniků. Cílem této analýzy je porovnání finančních ukazatelů daných podniků a případné zjištění hodnot těchto ukazatelů charakteristických pro tuto skupinu.

¹¹ SEDLÁČEK, J. Účetní data v rukou manažera – finanční analýza v řízení firmy, s. 9

Při zpracování finanční analýzy je velmi důležitá volba odpovídající metody. Při tomto výběru je nutné zohlednit následující body:¹²

- *účelnost*, tj. zvolená metoda by měla odpovídat předem stanovenému cíli finanční analýzy, přičemž platí, že v závislosti na složitosti zkoumaného problému by měly být použity tomu odpovídající prostředky analýzy,
- *nákladovost*, a to jak časová, tak především i finanční, tj. je nutné poměřovat užitek, který daná finanční analýza přinese jejím uživatelům, a prostředky vynaložené na její provedení,
- *spolehlivost*, která souvisí zejména s tím, že s rostoucí spolehlivostí finanční analýzy zpravidla klesá její vypovídací schopnost.

Cíl finanční analýzy je považován za hledisko mající nejvyšší váhu při volbě konkrétní metody. O tom, která metoda finanční analýzy je „ta pravá“, se vedou v odborné literatuře spory. Je možné říci, že žádná metoda sama o sobě nedokáže splnit cíl příslušné skupiny uživatelů finanční analýzy, a je proto nutné kombinovat různé metody.

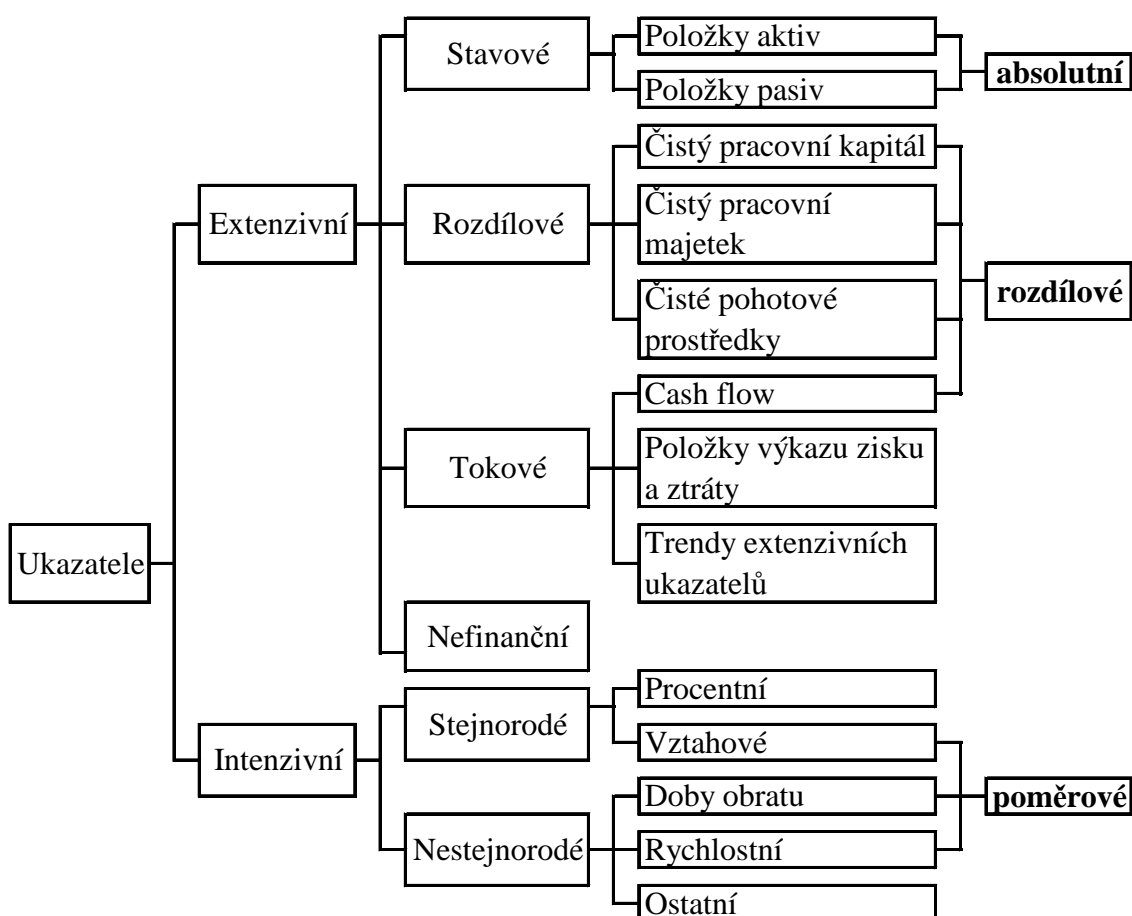
Neopominutelným aspektem úspěšně provedené finanční analýzy je i její výsledná prezentace. Ta by měla jasně, stručně a přehledně představit současnou situaci a předpokládaný budoucí vývoj daného podniku se zaměřením na ty oblasti, které konkrétní uživatel finanční analýzy potřebuje pro svá rozhodování.

Bez ohledu na výběr konkrétní metody finanční analýzy se při jejím provádění lze setkat s různými finančními ukazateli. „Ukazatelem rozumíme každou číselnou charakteristiku ekonomické činnosti podniku doprovázenou těmi atributy dat, které postačují k danému účelu analýzy.“¹³ Ukazatele je možné členit na základě různých hledisek. (viz obr. 1.2)

¹² KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl II, s. 479.

¹³ KOVANICOVÁ, D. aj., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 453.

Obr. 1.2 Členění ukazatelů finanční analýzy

Zdroj: Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P. Poklady skryté v účetnictví. Díl II., s. 237.

Na nejvyšší úrovni členění lze ukazatele rozlišovat na *extenzivní* a *intenzivní*. Za extenzivní mohou být považovány ukazatele získané přímo z daného zdroje dat, zejména z účetních výkazů. Do této skupiny ukazatelů patří ukazatele stavové, popisující stav k určitému okamžiku, tokové, vyjadřující danou veličinu za určitý časový interval a rozdílové, které lze získat rozdílem příslušných stavových ukazatelů. Kromě těchto skupin ukazatelů patří mezi extenzivní ukazatele i nefinanční ukazatele, které jsou vyjádřeny v naturálních měrných jednotkách.

Naproti tomu intenzivní ukazatele slouží ke kvantifikaci určité relativní charakteristiky. Lze je získat poměrem dvou extenzivních ukazatelů. Typickým reprezentantem této skupiny ukazatelů jsou *poměrové ukazatele*.

Členění ukazatelů, které je provedené z levé strany, je provedeno z pohledu matematiků či statistiků. Pravá strana obrázku uvádí zavedená označení jednotlivých skupin ukazatelů, jež

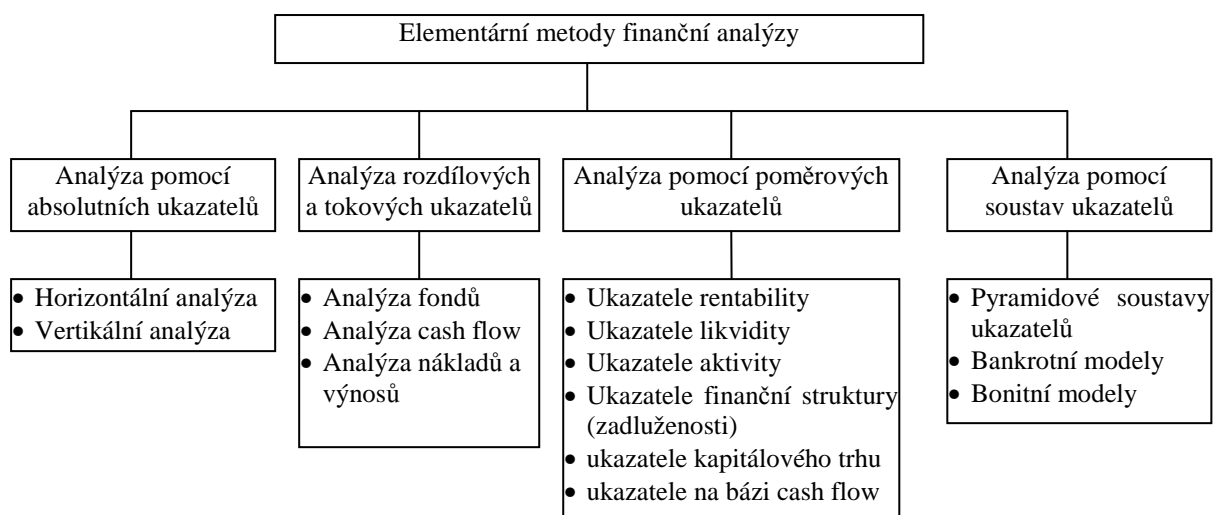
jsou běžně používána v rámci finanční analýzy. Z výše uvedeného obrázku vyplývá, že absolutní ukazatele jsou reprezentovány stavovými extenzivními ukazateli, rozdílové ukazatele zahrnují jak rozdílové, tak i část tokových extenzivních ukazatelů a nakonec poměrové ukazatele část stejnorodých a nestejnorodých intenzivních ukazatelů.

Ukazatele mohou být vyjádřeny v peněžních jednotkách. Jakmile jsou však na tyto ukazatele aplikovány aritmetické operace, může dojít k jejich vyjádření i v jiných než peněžních jednotkách, a to např. v procentech, jednotkách času, či v bezrozměrném vyjádření.

1.3 Stručný přehled elementárních metod finanční analýzy

Elementární metody finanční analýzy jsou založeny především na využití kvantitativních dat obsažených v účetních výkazech a v menší míře na informačních zdrojích poskytujících kvalitativní data. Údaje potřebné k provedení této analýzy jsou zpravidla snadno dostupné a rovněž metoda výpočtu jednotlivých ukazatelů není složitá. V praxi jsou tyto metody hojně používané, protože umožňují získat snadno a rychle stručný přehled o základních charakteristických vlastnostech jednotlivých podniků. Elementární metody finanční analýzy je možné rozčlenit do několika skupin, což lze pro přehlednost znázornit pomocí obrázku 1.3.

Obr. 1.3 Přehled elementárních metod finanční analýzy

Zdroj: Upraveno dle RŮČKOVÁ, P., Finanční analýza, s. 44.

1.3.1 Analýza pomocí absolutních ukazatelů

Absolutní ukazatele lze získat přímo z účetních výkazů jednotlivých podniků. Tato analýza poskytuje rychlý přehled o změnách ve struktuře položek rozvahy a výsledovky a snaží se postihnout vývoj těchto změn v čase. Analýza absolutních ukazatelů může mít podobu *horizontálního rozboru (analýza trendů)* nebo *vertikálního rozboru (procentní ukazatele)*.

V případě horizontálního rozboru se porovnávají jednotlivé absolutní ukazatele v čase, tj. srovnávají se údaje z běžného období s obdobím minulým. Ukazatele mohou být vyjádřeny buď absolutně ve formě číselného rozdílu mezi dvěma obdobími, nebo relativně pomocí indexu, který lze následně převést na procenta.

Tento rozbor se nazývá horizontální z toho důvodu, že se zkoumá změna daného ukazatele v rámci jednoho řádku rozvahy či výsledovky během několika po sobě následujících účetních období. K tomu, aby bylo možné z daného postupu vyvodit nějaké závěry, je třeba, aby sledovaná časová řada vycházela z údajů za 5 až 10 období.

Vertikální rozbor se naopak zabývá vnitřní strukturou absolutních ukazatelů, tj. zkoumá velikost podílu jednotlivých dílčích absolutních ukazatelů k danému souhrnnému absolutnímu ukazateli. V tomto případě jsou analyzovány účetní výkazy jednoho účetního období.

Konkrétně se poměřují například jednotlivé položky aktiv či pasiv a jednotlivé položky nákladů či výnosů k celkovým aktivům, resp. pasivům či tržbám v případě výsledovky. Tento přístup by měl být imunní vůči meziroční inflaci, což by mělo umožnit porovnání finanční situace podniku v jednotlivých letech, jakož i jeho komparaci s ostatními souměřitelnými podniky.

1.3.2 Analýza rozdílových a tokových ukazatelů

Tento druh analýzy se zabývá zkoumáním vztahu mezi jednotlivými položkami účetních výkazů, a to zejména rozvahy. Rozdílové ukazatele bývají často nazývány jako fondy finančních prostředků, které však nejsou chápány jako zdroj krytí aktiv z pohledu účetního, ale z pohledu finančního řízení podniku. Fondy finančních prostředků představují shrnutí určitých stavových ukazatelů vyjadřujících aktiva či pasiva, a to konkrétně rozdíl mezi určitými položkami krátkodobých aktiv a určitými položkami krátkodobých pasiv. Mezi tyto

ukazatele lze zahrnout např. *čistý pracovní kapitál*, *čisté pohotové prostředky* a *čisté peněžně-pohledávkové fondy*. V některých případech mohou být jako vstupní údaje této analýzy použity i některé položky výsledovky či výkazu cash flow.

Čistý pracovní kapitál (ČPK) je nejčastěji používaným fondem finančních prostředků, který lze vyjádřit jako rozdíl mezi celkovými oběžnými aktivy a celkovým krátkodobým cizím kapitálem. Tento ukazatel představuje tu část oběžného majetku, jež je financována vlastním a dlouhodobým cizím kapitálem. Jedná se o relativně volný kapitál, který slouží managementu podniku k zajištění hladkého chodu podnikatelské činnosti.

Čisté pohotové prostředky (ČPP) vycházejí z ukazatele čistého pracovního kapitálu, ale snaží se vyloučit z jeho výpočtu položky aktiv s nízkou likviditou či dokonce položky nelikvidní (např. neprodejné zásoby, nedobytné pohledávky apod.). Nejvyšší stupeň likvidity by vykazoval fond, který by mezi pohotovými peněžními prostředky zahrnoval pouze hotovost a peněžní prostředky na běžných účtech.

Čisté peněžně-pohledávkové fondy (ČPPF) představují jakýsi mezistupeň mezi čistým pracovním kapitálem a čistými pohotovými prostředky, protože z oběžných aktiv se vylučují zásoby a také nelikvidní pohledávky.

Kromě analýzy krátkodobých položek rozvahy je předmětem zájmu této analýzy i výkaz o peněžních tocích. S jeho pomocí lze vyjádřit schopnost podniku vytvářet z vlastní hospodářské činnosti přebytky peněžních prostředků použitelné k financování jeho činnosti. Smyslem této analýzy je kromě popsání vlastního vývoje finanční situace podniku v daném období i vysvětlení příčin změn finanční pozice podniku, a to odděleně za provozní a investiční činnost a financování.

1.3.3 Analýza pomocí poměrových ukazatelů

Poměrové ukazatele představují vzájemný vztah mezi dvěma či případně i několika málo ukazateli vyjádřený ve formě podílu. Anthony a Reece definují poměrový ukazatel jako jedno číslo, které je vyjádřené pomocí jiného. Jedná se tedy o dělení jednoho čísla, základu, jiným

číslem.¹⁴ Jako vstupní údaje pro tvorbu těchto ukazatelů jsou v závislosti na konkrétním druhu poměrového ukazatele používány různé položky účetních výkazů. Poměrové ukazatele jsou zřejmě nejčastěji používanými ukazateli ve finanční analýze, a to z následujících důvodů:¹⁵

- Při splnění určitých předpokladů umožňují porovnávat podniky různé velikosti.
- Dovolují srovnávat vypočtené hodnoty s hodnotami prognózovanými.
- Jsou-li splněny podmínky srovnatelnosti, umožňují provádět analýzu časového vývoje finanční situace daného podniku.
- Mohou být použity za účelem porovnání srovnatelných hospodářských středisek uvnitř podniku.
- Představují vhodné východisko pro hlubší průřezovou analýzu, která srovnává daný podnik s podobnými podniky.
- Poskytují možnost srovnání ve vztahu k hodnotě poměrových ukazatelů, které jsou obvyklé u obdobných skupin podniků.
- Mohou být použity jako vstupní údaje pro matematické modely, jež umožňují detailnější popis závislostí mezi jevy, klasifikaci stavů, hodnocení rizika a předpověď budoucího vývoje podniku.

Různým kombinováním jednotlivých položek účetních výkazů by bylo možné sestavit nepřehledné množství poměrových ukazatelů, což by ale nemuselo vést ke zkvalitnění finanční analýzy. V odborné literatuře došlo k ustálení určitého počtu nejčastěji používaných poměrových ukazatelů, s jejichž pomocí lze sledovat finanční situaci podniku z různých hledisek a provádět určité srovnání jednotlivých podniků. Poměrové ukazatele lze obvykle rozčlenit podle klíčových charakteristik popisujících z různého hlediska finanční zdraví podniku, a to na:

- *Ukazatele rentability (ziskovosti)* představující skupinu ukazatelů, o kterou se zajímá nejvíce uživatelů finanční analýzy, a to především akcionáři, věřitelé, manažeři atd. Rentabilita vyjadřuje schopnost podniku vytvářet nové zdroje, zejména zisk. Ziskem lze

¹⁴ Volný překlad dle ANTHONY, R. N., REECE, J. S., Accounting principles, s. 40.

¹⁵ Upraveno dle KOVANICOVÁ, D. aj. Finanční účetnictví – světový koncept, s. 455.

rozumět např. zisk před úroky a zdaněním (EBIT – earnings before interest and taxes), zisk po zdanění/čistý zisk (EAT – earnings after taxes) či zisk po zdanění plus nákladové úroky. Do jmenovatele poměrového ukazatele rentability je možné dosadit položky rozvahy na různém stupni agregace (celková aktiva, celkový vložený kapitál, vlastní kapitál apod.) nebo případně některé položky výsledovky, především celkové tržby. Do této skupiny ukazatelů lze zařadit např. *rentabilitu úhrnných vložených aktiv (ROA)*, *rentabilitu vlastního kapitálu (ROE)*, *rentabilitu tržeb* a další. Hodnota těchto ukazatelů v delším časovém období by za normálních podmínek měla vykazovat neklesající tendenci.

- *Ukazatele aktivity*, jež měří způsob využití podnikových aktiv, se zabývají analýzou provozního cyklu podniku.¹⁶ Jejich hodnoty jsou proto odvislé od charakteru a délky provozního cyklu podniku a způsobu řízení jednotlivých jeho položek. Vzájemně se poměřují tržby s jednotlivými položkami aktiv. Položku tržeb lze nahradit i jinými veličinami, jako např. spotřebou materiálu, objemem nákupů či tržeb na obchodní úvěr. Ukazatele určují buď počet obrátek určitého aktiva během daného časového intervalu (*rychlost obratu*), nebo dobu trvání jedné obrátky (*dobu obratu*). Obecně je žádoucí, aby rychlost obratu byla co nejvyšší, a naopak doba obratu co nejkratší. Mezi ukazatele aktivity je možné zahrnout např. *relativní vázanost stálých aktiv*, *dobu obratu zásob*, *dobu obratu pohledávek*, *dobu obratu závazků z obchodního styku*, *rychlost obratu zásob*, *rychlost obratu pohledávek*, *rychlost obratu závazků z obchodního styku* a některé další.
- *Ukazatele finanční struktury (zadluženosti)*, jež se zabývají především dlouhodobou platební schopností podniku. Jejich úkolem je najít takovou finanční strukturu, která zajistí dostatečnou výnosnost při požadované úrovni likvidity a za přijatelného rizika. Zadluženost nepředstavuje pouze negativní charakteristiku podniku. Prostřednictvím růstu zadluženosti může podnik dosáhnout vyšší rentability, což je však spojeno se současným zvýšením rizika finanční nestability. Tento vzájemný vztah mezi růstem zadlužení a růstem výnosnosti platí pouze za předpokladu, že dodatečně investované cizí zdroje budou použity tak, aby míra výnosnosti vlastního kapitálu byla vyšší než

¹⁶ Provozní cyklus podniku začíná nákupem vstupů, které umožňují podnikovou činnost, a končí v době inkasa peněžních prostředků za prodané podnikové výkony. Tento proces se skládá např. z nákupu surovin, výroby produktu, prodeje produkce spojeného se vznikem pohledávky a splacení pohledávky.

úroková míra přijatého cizího kapitálu. Mezi tyto ukazatele lze zařadit *ukazatel celkové zadluženosti*, *ukazatel zadluženosti vlastního kapitálu*, *ukazatel finanční páky*, *ukazatel úrokového krytí*, atd.

- *Ukazatele likvidity* se snaží kvantifikovat, jakým způsobem je podnik schopen hradit své dluhy, což představuje jednu ze základních podmínek jeho další existence. Důležitá je rovněž velikost míry likvidity, kdy je problematická i příliš vysoká míra likvidity způsobující zbytečné snižování podnikové rentability. Ukazatel staví do vzájemného poměru to, čím je možné platit, tj. krátkodobá aktiva s tím, co je nutné uhradit, tj. s krátkodobými dluhy. Podle toho, jakým způsobem bude omezen čítel daného ukazatele, tj. jak likvidní krátkodobý majetek bude použit, lze uvést tři „různě přísné“ míry likvidity, a to *běžnou likviditu*, *pohotovou likviditu* a *okamžitou likviditu*.
- *Ukazatele kapitálového trhu* představující specifickou skupinu ukazatelů, které nevycházejí primárně z účetních hodnot, ale využívají tržní ocenění. Tyto ukazatele jsou důležité zejména pro uživatele pohybující se na kapitálovém trhu, kteří se zajímají zejména o návratnost svých investic. Pro podnik jsou tyto ukazatele důležité zejména tehdy, jestliže chce na kapitálovém trhu získat finanční prostředky potřebné pro zahájení či další rozvoj své činnosti. Důležitým předpokladem tohoto postupu je fungující kapitálový trh¹⁷. Tato skupina ukazatelů zahrnuje velké množství ukazatelů, jako je např. *dividenda na akcii*, *čistý zisk na akcii*, *dividendový výnos*, *ukazatel P/E*, *účetní hodnota akcie*, *Price/Book value*, *ukazatel dividendového krytí* a další.
- *Ukazatele na bázi cash flow* tvořící specifickou skupinu ukazatelů, ve kterých je ve většině případů veličina zisku zjištěná na bázi aktuálního účetnictví nahrazena veličinou cash flow. V tomto případě se poměruje především peněžní tok z provozní činnosti k vybraným položkám rozvahy nebo výsledovky. Účelem těchto ukazatelů je především vyjádřit schopnost podniku vytvářet prostřednictvím své činnosti finanční přebytky sloužící k dalšímu rozvoji podniku. Mezi tyto ukazatele lze zařadit např. *rentabilitu tržeb z cash flow*, *rentabilitu vlastního kapitálu z cash flow*, *likviditu z cash flow*, *cash flow na akcii* a další.

¹⁷ Je velmi důležité, aby kromě primárního trhu, kde dochází k přímému prodeji cenných papírů daného emitenta přímo konkrétním investorům, fungoval i sekundární trh, jehož účelem je především prodej cenných papírů mezi jednotlivými investory. Tím je podpořen prodej na primárním trhu, protože investor, který si daný cenný papír zakoupí, ví, že jej může prostřednictvím fungujícího sekundárního trhu kdykoli dále prodat.

Při tvorbě poměrových ukazatelů je nutné zohlednit i určitá omezení, která by měl uživatel této analýzy brát v úvahu. Elliott a Elliott v této souvislosti upozorňuje na sníženou míru vzájemného srovnání poměrových ukazatelů různých podniků, jež je způsobena především:¹⁸

- použitím odlišných oceňovacích základů,
- využíváním mimobilančního financování,
- použitím odlišných obchodních praktik,
- odlišnou aplikací účetních politik,
- nesprávným použitím odhadů budoucího vývoje,
- různou definicí poměrových ukazatelů,
- neadekvátní volbou srovnatelných společností.

1.3.4 Analýza pomocí soustav ukazatelů

Soustavy ukazatelů se snaží odstranit nedostatky individuálních ukazatelů plynoucí z jejich omezené vypovídací schopnosti zaměřené pouze na jednu konkrétní oblast podnikové činnosti. Ekonomické procesy uvnitř podniku jsou vzájemně provázané, a proto i mezi jednotlivými poměrovými ukazateli používanými ve finanční analýze lze vysledovat určité vazby. Soustavy ukazatelů umožňují zkoumat a analyzovat i klíčové dílčí charakteristiky ovlivňující celkovou finanční situaci podniku. Soustavy ukazatelů je možné rozdělit na dvě velké skupiny, a to na:

- *soustavy hierarchicky uspořádaných ukazatelů*, jejichž typickým reprezentantem jsou pyramidové soustavy ukazatelů, a
- *účelové výběry ukazatelů*, které se snaží pomocí komparativně-analytických a matematicko-statistických metod popsat finanční situaci podniku a patří mezi ně zejména *bonitní a bankrotní modely*.

Na modely popisující finanční situaci podniku je možné pohlížet i z hlediska jejich tvorby, kdy je možné je rozčlenit na *jedno-* a *vícerozměrné modely*. Jednorozměrné modely se snaží nalézt poměrně jednoduchou charakteristiku, jež by umožnila souhrnně vyjádřit finančně-

¹⁸ Volný překlad dle ELLIOTT, B., ELLIOTT, J., Financial Accounting, Reporting and Analysis, s. 522.

ekonomickou situaci podniku a zároveň by relativně spolehlivě dokázala rozlišit podniky prosperující od těch neprosperujících. Tato charakteristika se získá tak, že se hodnota vybraných typických poměrových ukazatelů převede pomocí bodových stupnic na bodové vyjádření, z nichž se vytvoří vážený součet. Autory takto sestavených modelů jsou např. *Kralicek, Beaver* či *Tamari*. Naproti tomu u vícerozměrných modelů probíhá výběr poměrových ukazatelů pomocí složitějších matematicko-statistických metod, jako je například diskriminační analýza. Mezi typické reprezentanty této skupiny patří *Altmanův Z-score model*, *index důvěryhodnosti IN* či *Tafflerův model*.

Pyramidové soustavy ukazatelů rozkládají tzv. *vrcholový ukazatel* na další podrobnější ukazatele. Vazby mezi jednotlivými dílčími ukazateli mohou být aditivní (součet či rozdíl dvou a více ukazatelů) nebo multiplikativní (součin či podíl dvou a více ukazatelů). Vrcholový ukazatel by měl představovat základní cíl podniku, který v tomto případě bývá nejčastěji vyjádřen pomocí *rentability aktiv* nebo *rentability vlastního kapitálu*. Jako nejznámější a nejčastěji používaný příklad pyramidového ukazatele lze uvést rozklad Du Pont, který byl vyvinut a poprvé použit v nadnárodní chemické společnosti Du Pont de Nemours. Jedná se o rozklad rentability vlastního kapitálu (ROE) na ukazatel rentability tržeb, obrát celkových aktiv a poměr celkových aktiv k vlastnímu kapitálu.

Bonitní modely lze charakterizovat jako modely, jejichž cílem je klasifikovat podniky podle jejich finanční situace od velmi špatných až po velmi dobré. Jedná se o retrospektivní analýzu, která by měla umožnit nalézt příčiny, jež vedly k současné situaci podniku. Tyto modely jsou založeny převážně na teoretických poznatcích a umožňují posuzovat pozici daného podniku v komparaci s větším souborem srovnatelných podnikatelských subjektů či případně s hodnotami typickými pro daný obor. Jsou závislé na množství dat týkajících se daného oboru, segmentu trhu či srovnatelných podniků. Při jejich konstrukci je nutné stanovit rozsah a obsah ukazatelů, výběrový soubor srovnatelných podniků a zvolit příslušnou analytickou metodu. Tyto ukazatele jsou založeny buď na komparativně-analytických metodách využívajících verbální ukazatele, nebo na matematicko-statistických metodách, které vychází z matic objektů a jejich ukazatelů. Do této skupiny modelů lze zahrnout např. *Tamariho model*, *Kralický Quicktest*, *Argentiho model*, *rychlý test prof. J. Vysušila*, *bilanční analýzy R. Douchy aj.*

Úkolem *bankrotních modelů* je určit, zda se podnik může dostat do vážných problémů, které mohou vést i k jeho bankrotu. Tyto modely vychází z předpokladu, že u podniků se již

několik let před jejich úpadkem vyskytují určité anomálie, které indikují budoucí problémy v jejich hospodaření a které jsou typické právě pro podniky ohrožené bankrotem. Jedná se zejména o rozdílnou úroveň, variabilitu či dynamiku vývoje vybraných ukazatelů finanční analýzy. Tyto modely byly konstruovány ve druhé polovině 20. století na základě dat skutečných zahraničních či tuzemských podniků, z nichž některé zkrachovaly. Většina těchto modelů rozlišuje podniky v závislosti na výsledcích souhrnného ukazatele či dílčích ukazatelů na ty, kterým hrozí bankrot a ty, jejichž existence není v dohledné době ohrožena. V některých případech existuje i třetí skupina podniků nacházejících se v tzv. „šedé zóně“, u nichž nelze určit, zda jde o podnik dobře fungující či podnik, jenž má vážné finanční problémy. Mezi bankrotní modely patří např. *Altmanův Z-score model*, *index důvěryhodnosti IN*, *Tafflerův model* a další.

Při používání účelově vytvořených soustav ukazatelů je třeba brát v úvahu, že většina těchto modelů byla vytvořena na základě zkoumání ekonomické reality v zahraničí a od jejich sestavení již uplynula určitá doba. Sedláček¹⁹ proto upozorňuje, že jejich použití v České republice by mohlo způsobit určité problémy, které jsou spojené zejména s:

- absencí dostatečně dlouhé časové řady sledovaných finančních ukazatelů,
- problematikou validity dat,
- dynamikou vývoje sociálně-ekonomického prostředí.

V praxi jsou s ohledem na jejich výhody nejčastěji používané elementární metody finanční analýzy. V případě analýzy dílčích faktorů ovlivňující finanční zdraví podniku se obvykle používají poměrové ukazatele. Komplexní analýzu finanční situace a výkonnosti podniku lze provést pomocí soustav ukazatelů. Při použití jakékoli z těchto metod je vždy třeba mít na paměti, za jakým účelem je finanční analýza zpracovávána.

1.4 Vypovídací schopnost finanční analýzy a srovnatelnost dat

Správně provedená finanční analýza musí zajistit, aby úroveň její vypovídací schopnosti byla dostatečná. Aby mohl být tento požadavek splněn, je nutné zohlednit:

¹⁹ SEDLÁČEK, J., Účetnictví pro manažery, s. 195

- účel, pro který je finanční analýza sestavována, a s tím spojené požadavky jejích uživatelů,
- výběr metody, která odpovídá účelu finanční analýzy,
- sběr dat z odpovídajících zdrojů,
- požadavky na srovnatelnost získaných dat či analyzovaných podniků,
- ekonomickou realitu při interpretaci výsledků finanční analýzy.

Prvním dvěma výše uvedeným požadavkům byly věnovány předchozí části této práce, a proto již dále nebudou zmiňovány. Sběru dat a klasifikaci jednotlivých zdrojů, ze kterých finanční analýza čerpá, se bude věnovat podrobněji následující kapitola, a proto budou nyní zkoumány poslední dva výše zmíněné aspekty.

Požadavek srovnatelnosti je oprávněný, protože v rámci každé finanční analýzy dochází k určitému druhu komparace, která může mít formu srovnání v čase, prostoru či s plánovanými hodnotami. Srovnatelnost výsledků finanční analýzy bývá často ovlivněna určitými problémy, které vyplývají z charakteru ekonomických jevů. Hasprová v této souvislosti zmiňuje zejména následující:²⁰

- *v ekonomii neexistují teoretické ani laboratorní modely vzorových firem odpovídajících skutečným podmínkám (na rozdíl od přírodních věd, např. matematické modely proudění kapalin),*
- *nejsou zde k dispozici ani obecně platné normální hodnoty ukazatelů (např. elektrický výkon spotřebiče),*
- *metody získání a zpracování dat použitelné v jiných vědních oborech (např. vyhodnocování pevnosti příže v textilním průmyslu, pevnost kovů ve strojírenství apod.) v ekonomii selhávají.*

Časová srovnatelnost se používá především v rámci analýzy jednoho podniku, kdy se sleduje vývoj jednotlivých ukazatelů finanční analýzy. Středem zájmu je především to, zda či v jaké míře dochází ke zlepšování nebo případně ke zhoršování situace podniku sledované pomocí těchto ukazatelů. Vzhledem k tomu, že většina ukazatelů finanční analýzy vychází z údajů

²⁰ HASPROVÁ, O., Testování Altmanova modelu jako metody hodnocení finanční situace podniků v podmínkách české ekonomiky, s. 21.

obsažených v účetnictví, resp. v účetních výkazech, měly by údaje v nich obsažené mít stejný obsah. Je proto nutné dodržovat stejné účetní postupy, způsoby oceňování, odepisování, přeceňování majetku apod.²¹ Změnu těchto pravidel je možné provést pouze tehdy, jestliže to povede k věrnějšímu obsahu skutečnosti. V tomto případě je nutné změnu metody zohlednit ve výsledcích finanční analýzy.

Neméně důležitá je otázka *prostorové srovnatelnosti*, tj. srovnatelnosti mezi podniky, kdy jsou výsledky finanční analýzy porovnávány s jiným podnikem či odvětvovým průměrem. K tomuto srovnání lze využít např. tzv. spider grafy, které jsou založeny na tom, že hodnoty jednotlivých ukazatelů daného podniku jsou porovnávány s odvětvovým průměrem, konkurentem nebo s jiným podnikem. Při tomto způsobu zobrazení platí, že hodnoty sloužící jako základ pro srovnání jsou do grafu přenášeny ve výši 100%. Při provádění tohoto druhu srovnání je nutné brát v úvahu některé faktory, které mohou prostorovou srovnatelnost ovlivnit. Mezi tyto faktory patří zejména obor podnikání, geografické, politické, legislativní a historické hledisko.

V souvislosti s prostorovou srovnatelností odborná literatura²² zmiňuje ještě *podobnost podniků* a *nehomogenitu skupiny podniků*. Ve většině případů se předpokládá, že jsou analyzovány podobné podniky. U podobných podniků se předpokládá, že např. u poměrových ukazatelů se čísel i jmenovatel vyvíjí přímo úměrně, což např. v případě základních ukazatelů obsažených v účetních výkazech (aktiva, závazky, vlastní kapitál, náklady, výnosy aj.) není zcela pravda. Tento předpoklad sice značně zjednoduší finanční analýzu, ale zároveň je často v rozporu se skutečností. Bylo by proto vhodné použít složitější metody finanční analýzy.

Dalším problémem prostorové srovnatelnosti je *nehomogenita skupiny* zdánlivě srovnatelných podniků, či nestejnorodost některých jejích vlastností. Podrobnější analýza této skupiny podniků může ukázat, že se tato skupina dále člení na podskupiny, *shluky podniků*, které mají navzájem blízké hodnoty parametrů. Homogenitu této skupiny často narušují buď jednotlivé vybočující podniky, nebo celé shluky podniků. K prozkoumání takovýchto skupin podniků se používá shluková analýza.

²¹ Tento postup bývá obvykle nazýván jako zásada stálosti metod, které jsou používány jak při vlastním vedení účetnictví, tak i při prezentaci účetních výkazů.

²² KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl II., s. 228-230.

Ještě většího významu nabývají výše zmíněné faktory v případě mezinárodního srovnání podniků, kdy se k nim připojují ještě další problémy spojené např. s jazykovými bariérami, odlišnou měnou, odlišným sociálním, finančním, daňovým či právním systémem apod.²³

Podstata *porovnání hodnot s plánem* spočívá ve srovnání skutečných hodnot finančních ukazatelů s jejich plánovanými hodnotami. Cílem této analýzy je zjistit, zda se liší skutečné údaje od jejich plánu, zda došlo k pozitivní či negativní změně a případně jaký vliv na daný výsledek měla rozhodnutí managementu podniku.

Vypovídací schopnost finanční analýzy může být negativně ovlivněna řadou faktorů, které se mohou projevit jak v rámci oblasti zdrojů dat²⁴, tak i v následných etapách finanční analýzy, tj. při vlastní realizaci výpočtu a interpretaci výsledků. Ke znehodnocení analýzy může dojít například tím, že se bude vycházet z nedostatečného množství málo kvalitních dat. Další problém by mohl vzniknout tehdy, jestliže by se finanční analýza omezila na pouhé dosazování vstupních údajů do vybraných matematických vzorců, aniž by bylo zohledněno úskalí použitých metod. S tím souvisí nutnost analyzovat předpoklady, na jejichž základě byla vytvořena vstupní data finanční analýzy, zejména účetní výkazy.

Při vlastní realizaci výpočtu se zpravidla používají specializované matematické či statistické programy, které na základě zadaných vstupních dat zpracují požadované výsledky. V některých případech jsou tyto analytické programy přímo součástí programů, jež jsou využívány k vedení účetnictví, což celou proceduru finanční analýzy zjednoduší. Dále je potřeba dbát na to, zda byla zvolena správná metoda finanční analýzy. Pro zachování kontinuity výsledků této analýzy je z dlouhodobého hlediska důležité používat jednu metodu finanční analýzy.

Interpretace výsledků představuje poslední krok finanční analýzy, jehož úkolem je prezentovat vypočtené výsledky s ohledem na potřeby uživatelů finanční analýzy, určitá omezení jednotlivých metod a případný vliv vstupních dat.

²³ Volný překlad dle NOBES, C., PARKER, R., Comparative international accounting, s. 490.

²⁴ Problematika vypovídací schopnosti dat obsažených v účetních výkazech bude podrobněji rozpracována v následujících částech této práce.

2. Zdroje dat pro finanční analýzu

Pro úspěšné provedení finanční analýzy je kromě požadavků zmíněných v minulé kapitole důležité získat dostatečné množství odpovídajících údajů, ze kterých bude finanční analýza čerpat. Výběr jednotlivých zdrojů dat by měl vždy odpovídat účelu, pro který je finanční analýza sestavována a také metodě, jež je k jejich zpracování použita. Před zahájením zpracování vstupních dat by měly být podle Kovanicové a Kovanice²⁵ vzaty v úvahu následující atributy dat:

- *údaj o přesnosti hodnoty data,*
- *pořizovací cena dat,*
- *užitná hodnota data.*

Přesnost vstupních dat představuje jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících vypovídací schopnost finanční analýzy. Sebelépe provedená finanční analýza vycházející z nesprávných či nespolehlivých dat nebude mít odpovídající vypovídací schopnost a může dojít k vyvození chybných závěrů a následně k přijetí nesprávných rozhodnutí. Upřednostněna by proto měla být data kvantitativního charakteru, protože v případě kvalitativních, a to zejména verbálních dat, by mohlo dojít k jejich subjektivnímu výkladu. Dále by bylo vhodné, kdyby vstupní data zahrnovala i údaj o jejich spolehlivosti či alespoň interval možných výsledků místo jednoznačného numerického výsledku.

Data představují zboží jako kterékoliv jiné, a protože podnik disponuje pouze omezenými zdroji, hraje jejich *pořizovací cena* důležitou roli. Ve světě existují subjekty²⁶, které se zabývají shromažďováním dat z různých oblastí hospodářské činnosti, které pak za patřičný finanční obnos poskytují ostatním podnikům. Získávání dat je často velmi nákladná činnost obvykle spojená s rizikem, že budou nakoupena omezeně použitelná data. Je proto nutné jasně vymezit, která data a v jaké podrobnosti budou potřebná pro zpracování konkrétní finanční analýzy.

²⁵ KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl II., s. 231.

²⁶ Z mnoha různých společností, které se zabývají poskytováním informací, lze jmenovat např. americkou společnost Infogroup, která provozuje webové stránky www.onsource.com, či anglickou společnost Capital Ideas Financial Publishing a její server www.companyrefs.com apod. V kontinentální Evropě jsou obvyklými poskytovateli informací o hospodaření podniků banky, které získaly takovéto informace od svých klientů, a to zejména v souvislosti s vyřizováním žádostí podniků o úvěry.

Neméně důležitým atributem dat je jejich *užitná hodnota*. Stejná data mohou přinášet různým subjektům odlišný užitek, a to v závislosti na jejich informačních potřebách. Zde je vhodné zmínit možný vznik problému, a to v případě dat, která již byla nějakým způsobem zpracována a představují tak určitou souhrnnou informaci. Takováto data byla sestavena s určitým záměrem a pomocí určité metody, čímž zpravidla dochází k nějaké formě zkreslení prvotních dat. Takto zpracovaná souhrnná data velice zřídka umožňují zpětně zjistit hodnoty primárních dat a může dojít ke změně obsahu původních dat, což výrazně ovlivní vypovídací schopnost celé finanční analýzy.

Objem, struktura a stupeň podrobnosti vstupních dat používaných při finanční analýze by proto měl odpovídat jednak účelu, pro který se finanční analýza sestavuje, a rovněž být v souladu s požadavkem hospodárného provedení této analýzy. V případě získávání vstupních dat z účetnictví, a to zejména z účetních výkazů, je nutné s ohledem na výše zmiňované atributy dat brát ohled na určitá specifika, která jsou s účetními výkazy spjata.

Co se týká pořizovací hodnoty účetních dat, lze konstatovat, že v případě podniků, které jsou povinné zveřejňovat své účetní závěrky, by získání těchto dat nemělo být příliš náročné. Pokud by k řádnému provedení finanční analýzy byla nutná data o podnicích, které takovouto povinnost nemají²⁷, náklady na pořízení těchto dat by rostly. Další dva atributy dat, tj. přesnost dat a jejich užitná hodnota spolu v tomto případě vzájemně souvisí. Účetní výkazy představují souhrnné zobrazení finančního zdraví podniku prostřednictvím jednotlivých položek, které jsou již samy o sobě určitým způsobem agregovány a byly sestaveny na základě přijetí určitých předpokladů. Tyto nedostatky by mohly být částečně odstraněny pomocí analýzy komentáře k účetním výkazům a následnou úpravou údajů obsažených v účetních výkazech, pokud to lze. Komentář k účetním výkazům by měl podrobněji popisovat složení jednotlivých agregovaných položek účetních výkazů a také metody, které byly při jejich přípravě použity.

²⁷ Např. v České republice by se mohlo jednat o finanční analýzu podnikatelů, kteří nemají povinnost být zapsáni v obchodním rejstříku, tj. jednalo by se např. o podnikající fyzické osoby. Pokud by tedy v takovém případě mělo být analyzováno finanční zdraví takového podnikatele ve vztahu k jemu podobným subjektům, bylo by nutné si zajistit potřebné informace od bankovních institucí, které se za takovouto informaci rády nechají patřičně odměnit.

Samotná konstrukce účetních výkazů, metody a postupy použité při jejich přípravě mohou vést ke značnému snížení spolehlivosti a přesnosti účetních dat. V této souvislosti může dojít ke vzniku následujících rizik:²⁸

- *Relativita dat* vyplývá zejména z odlišné aplikace účetních zásad a metodických postupů jednotlivými podniky. Jedná se zejména o oblast oceňování jednotlivých položek v rozvaze pomocí různých oceňovacích bází, které ovlivní i výsledovku. S tímto problémem souvisí rovněž aplikace akruálního principu, který často požaduje provedení více či méně přesných odhadů.
- *Data nezohledňují inflaci*, což způsobuje situaci, kdy účetní výkazy nepodávají obraz o současném finančním zdraví podniku, protože řada položek rozvahy je v důsledku použití historických cen podhodnocena a dochází tak potažmo k vykazování nereálně vysokého výsledku hospodaření.
- *Neaktuálnost dat* je způsobena především tím, že účetní výkazy zobrazují hospodaření podniku v minulosti. Toto riziko je dále zvýšeno v případě, že podnik zveřejňuje své účetní výkazy se zpožděním.
- *Nedostupnost některých dat* souvisí s tím, že účetní výkazy zpravidla neobsahují některé údaje, které by byly potřebné pro správný výpočet některých ukazatelů finanční analýzy. Tento problém vzniká např. u ukazatelů aktivity, kdy jsou potřebné údaje dostupné pouze těm, kteří mají přístup k manažerskému účetnictví podniku.
- *Nekvantifikovatelnost významných dat* je spojená zejména s tím, že nelze kvantitativně vykázat takové atributy činnosti podniku, jako je např. kvalita zaměstnanců, managementu, postavení na trhu apod. Tyto faktory významným způsobem ovlivňují hospodaření podniku, ale v účetních výkazech se neobjeví.
- *Časová nesrovnatelnost*, která může vzniknout tehdy, když došlo ke změnám v činnosti podniku nebo nebyla dodržena zásada konzistentnosti metod mezi účetními obdobími.
- *Průřezová nesrovnatelnost* vzniká zejména odlišnou aplikací účetních zásad, přijetím odlišných účetních politik apod.

²⁸ KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl II., s. 475.

- *Triviální chyby* vznikají zejména v případě, kdy do procesu zpracování dat vstupuje lidský faktor. Může dojít k nesprávnému záznamu dat, záměně proměnných, nesprávné interpretaci měřítek apod.

Většina těchto rizik bude podrobněji analyzována v rámci následujících částí této práce, kdy bude zkoumán jejich význam v rámci přípravy a zveřejnění účetních výkazů ve vazbě na odlišný účetní systém.

2.1 Členění zdrojů dat finanční analýzy

Při zpracování finanční analýzy se vychází z různých zdrojů dat, které se zabývají jak popisem hospodaření podniku, tak i jeho okolím. V odborné literatuře je možné se setkat s různými způsoby klasifikace zdrojů dat, a to v závislosti na hlediscích, jež se k této klasifikaci používají. Sůvová například uvádí následující hlediska třídění informačních zdrojů, které pro přehlednost uvádí tabulka 2.1.

Tab. 2.1 Hlediska třídění informačních zdrojů

Hledisko	Třídění
Charakter	finanční nefinanční
Možnost kvantifikace	kvantifikovatelné nekvantifikovatelné
Způsob zveřejnění	oficiální neoficiální
Ekonomická rozlišovací úroveň	makroekonomické odvětvové podnikové
Podnik	vnitropodnikové vnější

Zdroj: Upraveno dle SŮVOVÁ, H. aj., Finanční analýza v řízení podniku, v bance a na počítači, s. 27.

Kombinací prvních dvou hledisek členění je možné získat další pohled na členění jednotlivých zdrojů dat, jež jsou podle Kovanicové členěny na následující čtyři skupiny:²⁹

²⁹ KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví. Díl I., s. 5.

Finanční informace, které zahrnují zejména:

- účetní výkazy finančního účetnictví a výroční zprávu,
- vnitropodnikové účetní výkazy,
- předpovědi finančních analytiků a vrcholového vedení podniku,
- burzovní zpravodajství,
- zprávy o vývoji měnových relací a úrokových měr,
- hospodářské zprávy informačních médií.

Kvantifikovatelné nefinanční informace, mezi které patří:

- firemní statistika produkce, poptávky, zaměstnanosti, odbytu apod.,
- prospekty, interní směrnice, aj.,
- oficiální ekonomická statistika.

Nekvantifikovatelné informace, jež obsahují:

- zprávy vedoucích pracovníků jednotlivých útvarů firmy, ředitelů a auditorů,
- komentáře manažerů,
- komentáře odborného tisku,
- osobní kontakty apod.

Nejdůležitější zdroj dat, ze kterého se vychází při zpracování každé finanční analýzy podniku, představují data poskytovaná účetnictvím. Tento poznatek lze konfrontovat rovněž s definicemi finanční analýzy uvedenými v kapitole 1, kdy se drtivá většina těchto definic odvolává na účetnictví, které je chápáno jako jediný nebo alespoň jako hlavní zdroj dat pro zpracování finanční analýzy. Vzhledem k tomu, že v praxi převládá finanční analýza využívající především matematické, statistické a další algoritmizované metody, jsou nejvíce využívaným zdrojem dat výkazy finančního účetnictví. Ty mohou být někdy doplněny i podrobnějšími informacemi poskytnutými manažerským účetnictvím. Význam účetních výkazů je rovněž spojen s tím, že by tato data měla být³⁰ snadno dostupná i pro externí subjekty, pro něž účetní výkazy zpravidla znamenají jediný dostupný zdroj dat pro finanční analýzu.

³⁰ Právní předpisy nebo účetní standardy upravující účetnictví v různých částech světa zpravidla obsahují jasné požadavky na zveřejnění účetních výkazů konkrétních typů účetních jednotek.

Ostatní zdroje dat jsou používány především v případech, kdy je managementem vyžadována detailnější analýza podnikových činností nebo jsou-li zpracovány prognózy budoucího vývoje podniku. Důležitost nekvantifikovatelných zdrojů dat roste v případě provádění fundamentální finanční analýzy, která na základě zkoumání vzájemných souvislostí mezi těmito daty subjektivně posuzuje finanční situaci daného podniku.

2.2 Účetnictví jako nejdůležitější zdroj dat finanční analýzy

Vývoj účetnictví jako systému byl spojený s rozvojem hospodářské činnosti a s tím spojenou potřebou záznamu hospodářských operací sloužících různým účelům. První zmínky o záznamu hospodářských operací se objevují v obdobích existence starověkých civilizací. Jednalo se o jednoduché záznamy hospodaření chrámů či obchodníků na hliněných tabulkách v Mezopotámii či papyrech v Egyptě.³¹ Postupem času se centra politické a hospodářské moci přesouvala do Evropy, konkrétně se jednalo o řecké městské státy a následně pak o Římskou říši.

Rozvoj účetních záznamů v Evropě se poté přesunul více na západ, aby se následně během 14. a 15. století centrem obchodu stalo opět středomoří, a to konkrétně italská přístavní města, např. Janov, Florencie či Benátky. V té době byly zřejmě položeny základy podvojného účetnictví, kdy Luca Pacioli ve své knize Summa de Arithmetica, Geometrica, Proportioni et Proportionalita (Vše o aritmetice, geometrii, poměrech a úměrách), konkrétně v jedenácté části, popisuje podvojně účetnictví používané obchodníky v Benátkách. Díky použití knihtisku se tato kniha a její překlady staly základem pro účetní evidenci vedenou ve velké části Evropy po mnoho dalších století.³²

Např. v České republice ukládá zákon o účetnictví účetním jednotkám, které se zapisují do obchodního rejstříku, povinnost zveřejnit účetní závěrku a výroční zprávu jejich uložením do sbírky listin obchodního rejstříku, přičemž platí, že účetní závěrka může být uložena jako součást výroční zprávy. Přestože tato povinnost existuje, některé menší obchodní společnosti ji i přes možné sankce ignorují, tzn., že své účetní závěrky tímto způsobem buď vůbec nezveřejňují, nebo s velkým zpožděním.

V případě účetních standardů (IFRS či US GAAP) jsou na podniky, které podle těchto standardů sestavují a zveřejňují své účetní výkazy, kladeny přísnější požadavky, jejichž dodržování bývá zpravidla kontrolováno prostřednictvím orgánů, které dohlíží na fungování trhu s cennými papíry jako je např. americká komise pro cenné papíry (Securities and Exchange Commission – SEC).

³¹ MALÍKOVÁ, O., aj., Účetnictví včera a dnes, s. 35–36.

³² MALÍKOVÁ, O., HORÁK, J., Finanční účetnictví – poznámky k vybraným oblastem účetní teorie v podmínkách současné účetní regulace, s. 65–72.

Účetnictví v raných fázích svého vývoje nejprve sloužilo k záznamu hospodářských operací především obchodníkům a jiným hospodářsky činným subjektům. Později, když jednotlivé státní útvary zavedly daňovou povinnost, sloužila tato evidence také jako podklad pro výběr daní. Další významný mezník ve vývoji účetnictví představovala průmyslová revoluce a s tím spojený vznik velkých podniků. V této době začalo docházet k postupnému oddělování vlastnictví a řízení těchto podnikatelských celků. Vlastníci podniků, kterými se postupem času stali především investoři, potřebovali získat z účetnictví taková data, která jim umožní především dostatečnou kontrolu vlastnictví.

Od 19. století lze za hlavní centrum rozvoje účetnictví považovat anglosaskou oblast, a to zejména Velkou Británii a USA, na jejichž území sídlily a dodnes sídlí nejvýznamnější burzy cenných papírů na světě. Z důvodu usnadnění obchodování na finančních trzích se muselo účetnictví postupně orientovat na požadavky těchto trhů a předkládat informace v takové podobě, kterou tyto trhy požadují. Během mnoha století se účetnictví vyvinulo do podoby dnešního počítačového zpracování hospodářských transakcí nadnárodních, či v některých případech dokonce celosvětových korporací.

Během staletí docházelo k vylepšování metod a technik zaznamenávání údajů o hospodaření jednotlivých subjektů a postupně byly přijímány různé právní normy, které upravovaly ať již hospodářskou činnost těchto subjektů či konkrétně záznam této hospodářské činnosti. Aby účetnictví splňovalo požadavky kladené na něj zejména finančními trhy a také státními orgány, bylo nutno zajistit srovnatelnost informací, které účetnictví poskytuje. Účetní postupy, metody a pravidla, ze kterých účetní profesionálové při své práci vycházejí, musely být tedy určitým způsobem regulovány, a to jak v národním, tak i v mezinárodním měřítku.

Účetnictví v českých zemích bylo nejprve ovlivňováno zejména postupy používanými v německy mluvících zemích a sloužilo k záznamu hospodářských operací podniků a také ke zjištění daňové povinnosti vůči státu. V období první republiky tvořilo účetnictví relativně samostatný systém a jeho úkolem bylo především poskytovat informace manažerům a vlastníkům jednotlivých podniků. Situace se změnila po komunistickém převratu v roce 1948, kdy došlo ke značné centralizaci ekonomiky a přejímání sovětských vzorů. V této době účetnictví sloužilo především potřebám hospodářského plánování a daňovým potřebám. K opětovnému návratu k původnímu účelu účetnictví, tj. poskytování informací nejrůznějším uživatelům účetních informací, došlo až po roce 1989, kdy proběhla tzv. sametová revoluce a Československá republika se opět vrátila k demokratickým principům a tržnímu hospodářství.

Tento proces vyvrcholil jejím přijetím do Evropské unie, což bylo doprovázeno přijetím účetních pravidel používaných ve vyspělých zemích s tržní ekonomikou.³³

Lze říci, že vývoj účetnictví představuje velmi významný faktor ovlivňující současný způsob účetní regulace uplatňované na daném území. Tak jako v jiných vědních disciplínách se i v rámci účetnictví projevuje snaha aplikovat nejlepší doposud známé poznatky. Zároveň by neměly být opakovány chyby, ke kterým došlo v minulosti. Je proto vhodné, aby i v současné době jednotliví regulátoři účetnictví měli povědomí o jeho historickém vývoji a nesměřovali jeho současný vývoj do slepé uličky.

Pojem účetnictví je možné chápat v různých souvislostech, a to v závislosti na tom, v jakém konkrétním kontextu je tento výraz používán. Účetnictvím lze tedy chápat:

- *záznamy zachycující průběh ekonomických činností daného ekonomického subjektu v určitém uspořádání,*
- *činnosti, jejichž prostřednictvím jsou vytvářeny tyto záznamy účetními odborníky,*
- *teorii či vědní disciplínu, která se zabývá zkoumáním dané problematiky.*

Protože pohledy na účetnictví jsou různé, bylo by na tomto místě vhodné uvést některé definice účetnictví, které se snaží vystihnout předmět, význam a hlavní funkce účetnictví.

Janhuba pohlíží na účetnictví ze dvou pohledů, a to z hlediska účetní teorie a účetní praxe. Účetnictvím jako naukou rozumí „...souhrn poznatků, týkajících se účetnictví (objektu), určitým způsobem uspořádaný a směřující ke stručnosti a jednoznačnosti“ Naopak účetnictví z praktického hlediska definuje jako „...systém záznamů hospodářských skutečností v životě podniku, uskutečňovaných podle jasných pravidel specifickými pracovními postupy.“³⁴

Americká účetní asociace (American Accounting Association – AAA) definuje účetnictví jako proces identifikace, měření a prezentace ekonomických informací takovým způsobem, aby uživatelé těchto informací byli schopni učinit patřičná rozhodnutí.³⁵

³³ PLACHÁ, D.; HRDÝ, M., Analýza historického vývoje účetnictví v Českých zemích v letech 1918 – 2006.

³⁴ JANHUBA, M., Základy teorie účetnictví, s. 8.

³⁵ Volný překlad dle ANTHONY, R. N., REECE, J. S., Accounting principles, s. 8.

Kieso, Weygandt a Warfield považují účetnictví za univerzální jazyk podnikání, který má identifikovat, měřit a prezentovat finanční informace o ekonomické jednotce zainteresovaným stranám. Účetní výkazy představují základní prostředek, jehož prostřednictvím podnik sděluje tyto finanční informace externím uživatelům. Tyto výkazy poskytují obraz o podnikové historii, která je kvantifikovaná pomocí peněžních jednotek.³⁶

Paseková popisuje účetnictví „jako uzavřenou vnitřně uspořádanou soustavu informací, pomocí níž se v peněžní jednotce zjišťuje, měří a hodnotí hospodářská činnost účetní jednotky. Dochází k zachycování stavu a pohybu majetku, vlastního kapitálu a závazků a výsledku hospodaření.“³⁷

Anthony a Reece účetnictvím rozumí systém, který poskytuje informaci o množství zdrojů podniku, způsobu financování těchto zdrojů a výsledcích, které vyplývají z jejich použití.³⁸

Christensen a Demski definují účetnictví jako formální systém finančního měření, který používá peněžní jednotku a zaznamenává hodnotu účetních stavů v rozvaze a účetních toků ve výsledovce. Nejedná se ale o žádný starý zdroj informací; je vysoce strukturovaný a používá termíny aktiva, závazky, vlastní kapitál, výnosy a náklady. Podává informace o činnosti účetní jednotky.³⁹

Podle Kovanicové účetnictví představuje „informační systém, který identifikuje, měří, zpracovává a prezentuje finanční informace o podniku, na jejichž základě si mohou nejen manažeři podniku, ale zejména externí uživatelé, kteří nemohou tyto informace získat jinak, učinit správný úsudek o podniku a přijmout kvalifikovaná rozhodnutí.“⁴⁰ Od účetnictví se tedy požaduje, aby poskytovalo informace o finanční situaci podniku a výsledku hospodaření za dané časové období. Na základě toho je hodnocena úspěšnost vedoucích pracovníků podniku ve finančním řízení podniku. Neposuzují se přitom pouze výsledky za uplynulé období, ale stále větší zájem je i o prognózování finanční situace.“⁴¹

³⁶ Volný překlad dle KIESO, D. E., WEYGANDT, J. J., WARFIELD, T. D., Intermediate Accounting: IFRS Edition, s.4.

³⁷ PASEKOVÁ, M., Základy účetnictví, s. 12.

³⁸ Volný překlad dle ANTHONY, R. N., REECE, J. S., Accounting principles, s. 40.

³⁹ Volný překlad dle CHRISTENSEN, J. A., DEMSKI, J. S., Accounting theory, s. 5-8.

⁴⁰ KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 6.

⁴¹ KOVANICOVÁ, D., Abeceda účetních znalostí pro každého, 2008, s. 1.

Dle Sedláčka je účetnictví podniku jako celku „*pojímáno jako informační systém. Prvky tohoto účetního systému představují jednotlivé účetní záznamy, tj. data týkající se předmětu účetnictví, která mohou být seskupena do účetních záznamů nesoucích souhrnnou informaci v podobě účetních dokladů, účetních zápisů, účetních knih, odpisového plánu, inventurních soupisů, účtového rozvrhu, účetní závěrky a výroční zprávy.*“⁴²

McLeaney a Atrill pohlíží na účetnictví jako na účetní informační systém, jehož hlavním úkolem je poskytovat požadované informace uživatelům, kteří se na jejich základě budou rozhodovat o alokaci svých omezených ekonomických zdrojů. Tento účetní systém má určité vlastnosti, jež jsou běžné všem informačním systémům. Mezi tyto specifické vlastnosti patří:

- identifikace a získání relevantních ekonomických informací,
- záznam těchto informací systematickým způsobem,
- analýza a interpretace získaných informací,
- zveřejnění těchto informací způsobem, který odpovídá potřebám uživatelů.⁴³

Nobes a Parker chápou účetnictví jako technologii, která je vykonávána v rámci různých politických, ekonomických a sociálních souvislostí, které vždy byly jak národní, tak mezinárodní, ale minimálně od poslední čtvrtiny 20. století se globalizace účetních pravidel a praktik stala tak důležitá, že úzký národní pohled na účetnictví a účetní výkaznictví již není dále udržitelný.⁴⁴

V případě legislativní úpravy v České republice není možné najít definici termínu účetnictví, ale zákon o účetnictví vymezuje termín předmět účetnictví, dle něhož „*účetní jednotky účtují o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření.*“⁴⁵

⁴² SEDLÁČEK, J., Účetnictví podnikatelů po vstupu do Evropské unie, s. 32

⁴³ Volný překlad dle MCLEANEY, E., ATRILL, P., Accounting: an introduction, s. 12.

⁴⁴ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 6.

⁴⁵ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §2.

Jednotlivé definice pojmu účetnictví se od sebe více či méně liší v závislosti na tom, čemu jejich autor přikládá největší důraz. V zásadě lze říci, že většina výše uvedených definic se shoduje na tom, že účetnictví představuje proces, soustavu nebo celek, jehož hlavní úkol spočívá v poskytování informací o hospodářské činnosti podniku takovým způsobem, aby uživatelé byli schopni činit příslušná rozhodnutí. Některé definice rovněž zmiňují jako klíčovou vlastnost měření hospodářských operací pomocí peněžní jednotky. Christensen a Demski a Sedláček rovněž zdůrazňují, že účetnictví jako systém musí být určitým způsobem strukturováno, aby mohlo plnit své cíle. Kovanicová upozorňuje na použití účetnictví jako nástroje k hodnocení schopností managementu, který prostřednictvím účetní evidence prokazuje majitelům podniku, že s jejich vloženými prostředky hospodařil efektivně. Účetnictví lze rovněž použít i jako nástroj, na jehož základě by mělo být možno prognózovat vývoj finanční situace podniku v budoucích obdobích. Nobes a Parker upozorňují na to, že účetnictví by mělo vždy brát ohled na politické, ekonomické a sociální souvislosti, a to jak v národním, tak v současné době stále více i v mezinárodním měřítku.

Většina výše zmiňovaných definic považuje za klíčovou vlastnost účetnictví poskytování informací uživatelům⁴⁶ účetních informací, a to především ve formě účetních výkazů doprovázených komentářem. Lze konstatovat, že ne všechny účetní systémy používané v různých částech světa jsou schopny uspokojit informační potřeby všech skupin uživatelů. Účetnictví bude poskytovat největší množství a také nejvyšší kvalitu informací primárním skupinám uživatelů určených v rámci daného účetního systému.

Kromě této *informační funkce*, která je z hlediska uživatelů účetních informací zřejmě nejdůležitější, lze uvést řadu dalších funkcí, kterými by se účetnictví mělo vyznačovat. Jedná se např. o:⁴⁷

- *registrační funkci*, jež představuje především vedení soustavných zápisů o podnikových jevech v požadované formě a v dostatečné podrobnosti,

⁴⁶ Členění uživatelů účetních informací, stejně jako jejich informační potřeby jsou prakticky totožné s potřebami jednotlivých skupin uživatelů finanční analýzy, které jsou blíže analyzovány v rámci části 1.1 této práce, a proto není nutné je znovu uvádět.

⁴⁷ KOVANICOVÁ, D., ABECEDA účetních znalostí pro každého, 2003, s. 3.

- *dokumentační funkci*, která se vyznačuje tím, že účetnictví dokumentuje minulé dění v podniku a tyto informace následně mohou sloužit při ochraně či vymáhání práv vyplývajících ze vztahů mezi věřitelem a dlužníkem,
- *dispoziční funkci* vyznačující se tím, že účetní informace slouží manažerům při rozhodování v nejrůznějších oblastech podnikatelské činnosti a v rozličných časových obdobích,
- *daňovou funkci*, jež je typická tím, že informace poskytované účetnictvím tvoří základ pro výpočet daňové povinnosti,
- *kontrolní funkci*, která dává možnost kontroly hospodaření podniku, stavu majetku a zdrojů krytí a zároveň umožňuje hodnotit výkon manažerů podniku, kteří jsou na základě dosažených výsledků hodnoceni vlastníky podniku.

Na základě rozdílných informačních potřeb jednotlivých skupin uživatelů lze na účetnictví jako na zdroj informací pohlížet z různých úhlů pohledu. Podle toho jak podrobné informace účetnictví poskytuje a jaké jsou klíčové skupiny uživatelů, lze rozlišovat:

- *Finanční účetnictví* slouží především externím uživatelům účetních informací. Jeho hlavní úkol spočívá v poskytování informací o hospodaření podniku jako celku, a to především o stavu a pohybu majetku, závazků, vlastního kapitálu, nákladů, výnosů a peněžních toků. Ve finančním účetnictví je nutné důsledně dodržovat určité zásady a předpisy, na kterých je systém finančního účetnictví založen. V současné době dochází k postupné harmonizaci systémů finančního účetnictví, aby bylo možné zajistit lepší srovnatelnost informací a podpořit tak lepší fungování finančních trhů.
- *Manažerské účetnictví*, jehož hlavní úkol spočívá ve „...zjišťování, třídění, analýze a prezentaci informací, a to takovým způsobem, který umožní řídicím pracovníkům cílevědomě ovládat podnikatelskou činnost, tedy řídit vztah mezi vynaloženými zdroji a dosaženými výsledky, ovlivňovat základní faktory ekonomického vývoje podniku, podporovat jeho výkonnost a zlepšovat finanční pozici.“⁴⁸ Manažerské účetnictví navazuje na finanční účetnictví a poskytuje vedení podniku podrobnější informace. V rámci manažerského účetnictví není nutné striktně dodržovat obecně uznávané

⁴⁸ FIBÍROVÁ, J., ŠOLJAKOVÁ, L., WAGNER, J., Nákladové a manažerské účetnictví, s. 25.

zásady a postupy, používají se metody, které nejlépe vyhovují konkrétním podmínkám v podniku. Kromě peněžního vyjádření hospodářských operací se používají i jednotky naturální.

- *Daňové účetnictví* zpracovává zpravidla stejná data jako finanční účetnictví, ale jeho účel je odlišný. Hlavním úkolem daňového účetnictví je zajistit podklady pro výpočet daně ze zisku podniků. Vztah daňového a finančního účetnictví je v různých zemích odlišný. Např. v zemích kontinentální Evropy, jako např. Francie, je finanční účetnictví ve značné míře podřízeno požadavkům daňových zákonů. Do této skupiny zemí patří i Česká republika, a to i přesto, že zákon o účetnictví formálně definuje za hlavní cíl účetní závěrky poskytování věrného a poctivého obrazu o hospodaření účetní jednotky. Naproti tomu v anglosaských zemích, jako např. USA či Velká Británie, slouží finanční účetnictví především investorům. Daňová povinnost podniků je zjišťována nezávisle na finančním účetnictví.

Na základě výše uvedených poznatků lze konstatovat, že výše uvedené přístupy k účetnictví jsou určitým způsobem provázány. V rámci finančního a manažerského účetnictví by mělo docházet k výměně informací mezi oběma systémy. Daňové účetnictví lze v případě účetních systémů používaných v kontinentální Evropě ztotožňovat s účetnictvím finančním, protože v těchto zemích je účetní zisk obvykle používán jako výchozí bod pro zjišťování daně ze zisku podniků.

2.2.1 Klasifikace účetních systémů – Modely finančního účetnictví

V důsledku odlišného vývoje v jednotlivých zemích světa je možné se setkat s odlišnými systémy finančního účetnictví. Sám pojem účetní systém může být chápán jednotlivými autory různě. Například Nobes a Parker definují účetní systém jako sadu praktik finančního výkaznictví používaných daným podnikem při sestavování ročních účetních výkazů.⁴⁹ Při klasifikaci účetních systémů, jež jsou uplatňovány v jednotlivých zemích, je třeba sledovat určité faktory působící na účetní systémy. Mezi tyto faktory lze zahrnout např.:⁵⁰

⁴⁹ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 29.

⁵⁰ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 29-51.

- kulturu,
- právní systém,
- způsob získávání kapitálu,
- daňový systém,
- politická rozhodnutí,
- stupeň zohlednění inflace,
- způsob aplikace účetních zásad, politik a kvalitativních charakteristik.

Účetnictví musí respektovat okolní prostředí, a proto je nutné brát ohled na *kulturu*, která ovlivňuje danou společnost. Současný stav v dané zemi je ovlivňován řadou norem, hodnot a zvyklostí, které se v dané společnosti budovaly zpravidla po dlouhou dobu a reflektují historický vývoj dané oblasti. Lze očekávat, že jak kultura, tak i přístup k účetnictví bude odlišný v anglosaských zemích, kontinentální Evropě, Arabských zemích či v Asii.

Právní systém uplatňovaný v dané zemi ovlivňuje i oblast podnikání a následně i regulaci účetnictví. Ve vyspělých tržních ekonomikách jsou uplatňovány dva možné přístupy, a to *zvykové právo* a *kontinentální právní systém*. Zvykové právo je typické zejména pro Velkou Británii a oblasti, které jsou jejími bývalými či současnými koloniemi. Jedná se o systém založený na právních obyčejích, které se v určitém společenství ustálily, jsou všeobecně uznávány, dodržovány a jejich případné porušování je sankcionováno. Naproti tomu kontinentální právní systém je založený na římském právu, které bylo dále rozpracováno ve středověku evropskými univerzitami. Hlavní význam má psané právo, nejčastěji ve formě právních předpisů, které se snaží formulovat obecná pravidla pro budoucí chování.

Účetnictví je ovlivňováno i *způsobem získávání kapitálu*, který do značné míry souvisí i s formou vlastnictví společností. V zemích kontinentální Evropy se v převážné míře uplatňuje financování prostřednictvím bank, kdežto v anglosaských zemích jsou společnosti financovány velkou skupinou drobných investorů. Způsob financování podniků závisí zejména na kvalitě a rozvinutosti kapitálového trhu v dané zemi. Kvalitní kapitálový trh umožňuje podnikům získávat finanční zdroje od drobných investorů.

V souvislosti se zjištěním daně ze zisku podniků je účetnictví ovlivňováno *daňovým systémem*. V některých zemích, jako např. v Německu či ve Francii, je závislost účetnictví a daní značná. To souvisí jednak s aplikací kontinentálního právního systému v těchto zemích a dále i s tím, že jedním z hlavních uživatelů účetních informací jsou státní orgány pověřené výběrem daní. Naproti tomu v anglosaských zemích jsou účetní výkazy primárně určeny investorům a výpočet daně ze zisku je prováděn odděleně od finančního účetnictví.

Velký význam mají rovněž *politická rozhodnutí*, jež mohou zcela změnit účetní systém používaný v dané zemi.⁵¹ Příkladem takovýchto rozhodnutí může být např. založení Komise pro cenné papíry v USA, nebo přijetí účetních směrnic v rámci harmonizace účetnictví v Evropské unii apod. Na základě takovýchto rozhodnutí může být zcela změněn způsob vedení účetnictví pro všechny podniky, nebo může být určitá skupina podniků vyčleněna z národní úpravy účetnictví.

Účetní systémy se mohou lišit rovněž *stupněm zohlednění inflace* a s tím související odlišnou aplikací účetních politik. Ve většině účetních systémů je uplatňována zásada oceňování na bázi historické ceny, kdy je většina položek rozvahy oceňována cenou platnou v době jejich rozpoznání a do této ceny není následně zahrnut vliv inflace. V některých především jihoamerických zemích, kde roční míry inflace činily stovky procent, bylo nutné provádět změny ocenění položek rozvahy v závislosti na výši inflace.

Vliv na účetnictví v jednotlivých zemích má rovněž *způsob aplikace účetních zásad, politik a kvalitativních charakteristik*. Jedná se např. o odlišný způsob aplikace zásady opatrnosti a z ní vyplývajících pravidel pro tvorbu rezerv či časového rozlišení. Další rozdíly mohou vzniknout na základě uplatňování odlišných oceňovacíchází pro jednotlivé položky účetních výkazů. Účetnictví může poskytovat odlišné informace i v závislosti na použitém formátu účetních výkazů. Jednotlivé položky mohou být v účetních výkazech řazeny vertikálně či horizontálně a také pořadí těchto položek může být v jednotlivých zemích odlišné.

Klasifikace účetních systémů by na základě zkoumání výše uvedených odlišných znaků měla vyústit v rozdělení účetních systémů do takových skupin, jež jsou uvnitř co nejvíce homogenní a mezi sebou heterogenní. Účetní systémy používané v jednotlivých zemích se

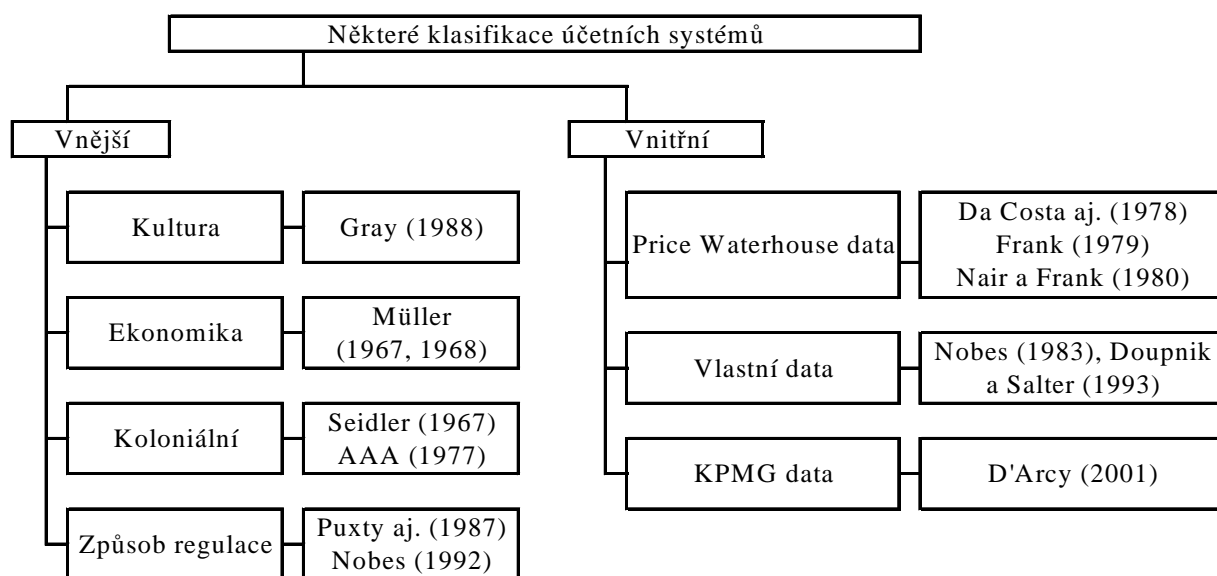
⁵¹ Politický lobbying, který se projevoval při schvalování pravidel účetních výkaznictví v posledních padesáti letech na území USA a Velké Británie, popisuje NOBES, CH., PARKER, R. B., *Comparative international accounting* v jedenácté kapitole své knihy.

mohou čas od času měnit, a proto umístění dané země v konkrétní skupině nemá zpravidla trvalý charakter.

Podle Alexandra a Nobese⁵² by měla klasifikace účetních systémů napomoci k popsání a porovnání rozdílných účetních systémů. To by mělo pomoci jednotlivým zemím vyvíjet účetní systém s využitím poznatků získaných zkoumáním účetních systémů uplatňovaných v zemích stejné skupiny. Inspirace účetními systémy zemí stejné skupiny může jednotlivým státům napomoci předvídat a řešit jejich vlastní problémy. Poznání rozdílností jednotlivých účetních systémů by rovněž mělo napomoci k případné harmonizaci zvolených účetních systémů. Pochopení klasifikace účetních systémů představuje důležitou součást výcviku účetních a auditorů, kteří budou svoji práci vykonávat v různých geografických oblastech. Rozvojovým zemím by toto členění mělo umožnit výběr nejvhodnějšího účetního systému.

Od druhé poloviny dvacátého století řada autorů zveřejnila klasifikace účetních systémů prováděných na základě různých hledisek. Nobes a Parker⁵³ uvádějí dva možné přístupy ke členění účetních systémů, které lze nazvat jako „vnější klasifikace“ a „vnitřní klasifikace“. (viz obr. 2.1)

Obr. 2.1 Přístupy ke klasifikaci účetních systémů

Zdroj: Upraveno dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 74.

⁵² Volný překlad dle ALEXANDER, D., NOBES, CH., Financial accounting. An international introduction, s. 63-65.

⁵³ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 60.

Vnější klasifikace účetních systémů jsou založeny na jiných faktorech než jsou účetní pravidla a postupy používané při sestavování účetních výkazů. Těmito faktory mohou být například kultura, společenské podmínky, ekonomické prostředí, koloniální vlivy či způsob regulace účetnictví.

Vývoj a současný stav kultury a společenských podmínek v dané zemi představují jeden z předpokladů, jež ovlivňují účetnictví. Klasifikaci účetních systémů dle kulturně sociálního přístupu byla nejprve v roce 1980 zpracována Hofstedem, který definoval čtyři důležitá kritéria, která způsobují odlišnosti v chování jednotlivců v různých zemích světa. Mezi tato kritéria patří:⁵⁴

- míra nezávislosti chování jednotlivců ve společnosti,
- způsob respektování rozhodnutí státní moci jednotlivými členy společnosti,
- přístup společnosti k eliminaci nejistoty v budoucnosti,
- vztah mezi patriarchálními a matriarchálními hodnotami respektovanými ve společnosti.

Tento přístup v roce 1988 dále rozpracoval Grey, který původní čtyři Hofstedeho kritéria více zaměřil na oblast účetnictví a rozdělil účetní systémy používané v jednotlivých zemích do 10 skupin (viz tab. 2.2). Mezi tato kritéria patří:⁵⁵

- *stupeň profesionální závislosti účetních pracovníků na státní regulaci*, který souvisí s tím, zda účetní profesionál musí respektovat účetní předpisy dané země nebo zda se řídí obecnými účetními zásadami, které může aplikovat na základě odborného úsudku,
- *míra flexibility účetního systému* vyjadřující schopnost účetního systému přizpůsobit se potřebám jednotlivých skupin podniků, či je příliš uniformní,
- *stupeň konzervatismu účetního systému* popisující schopnost reakce systému na nové poznatky ekonomické praxe, tj. jak rychle mohou být měněna zavedená pravidla a postupy,
- *rozsah informační otevřenosti či uzavřenosti účetnictví*, který je spojený především s mírou a způsobem zveřejňovaných informací, které by měly být jasné a srozumitelné.

⁵⁴ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., *Comparative international accounting*, s. 30.

⁵⁵ KOVANICOVÁ, D., *Finanční účetnictví – světový koncept*, s. 9.

Tab. 2.2 Klasifikace účetních systémů na základě kulturně-sociálního přístupu

Skupina	Země
Anglosaská	Velká Británie, Irsko, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Jižní Afrika
Germánská	Němesko, Rakousko, Švýcarsko, Izrael
Nordická	Dánsko, Finsko, Švédsko, Norsko, Nizozemsko
Vyvinutá latinská	Francie, Belgie, Itálie, Španělsko, Brazílie, Argentina
Rozvojová latinská	Portugalsko, Mexiko, Kostarika, Guatemala, Salvador, Panama, Venezuela, Kolumbie, Peru, Ekvádor, Uruguay, Chile
Blízkovýchodní	Arabské státy, Turecko, bývalá Jugoslávie, Řecko
Vyvinutá asijská	Japonsko
Rozvojová asijská	Indonésie, Pákistán, Tchaj-wan, Thajsko, Indie, Malajsie, Filipíny
Koloniální asijská	Hongkong, Singapur
Africká	východní Afrika, západní Afrika

Zdroj: KOVANICOVÁ, D., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 9.

Dalším možným přístupem vnější klasifikace účetních systémů je jejich rozdělení na základě tzv. „*sféry vlivu*“, které odráží především dvě klíčové události. První z nich představuje historický vývoj, kdy bývalé koloniální státy přebíraly účetní systémy dané koloniální velmoci, např. Velké Británie. Druhým kritériem byla politická situace ve světě po druhé světové válce, kdy země spadající do sféry vlivu Sovětského svazu přebíraly jeho účetní systém, který měl uspokojit požadavky centrálního plánování. Americká účetní asociace v roce 1977 navrhla rozdělení účetních systémů do následujících skupin:⁵⁶

- britská,
- francouzsko-španělsko-portugalská,
- německo-holandská,
- americká,
- komunistická.

⁵⁶ NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 62.

Tyto dva výše uvedené přístupy vnější klasifikace účetních systémů jsou poplatné době, kdy vznikaly, a proto v současnosti nemusí zcela odpovídat skutečnosti. Některé státy se přesunuly mezi jednotlivými skupinami a některé skupiny dokonce zanikly. Tyto přesuny byly způsobeny pádem železné opony a následným rozšiřováním Evropské unie. Země bývalého sovětského bloku hledaly inspiraci pro své účetní systémy ve vyspělých zemích západní Evropy. Je nutné rovněž zmínit vývoj v rámci Evropské unie, kdy přijetí účetních směrnic v 70. a 80. letech 20. století a následně i směrnice nařizující společností, jejichž cenné papíry jsou kótované na burze, použití IFRS⁵⁷ při sestavování jejich účetních závěrek způsobilo změny v klasifikaci účetních systémů jednotlivých zemí.

Vnitřní klasifikace účetních systémů je zaměřena přímo na podstatu účetních systémů. Tento přístup se zabývá klasifikací jednotlivých účetních systémů na základě pravidel či praktik používaných určitou skupinou účetních jednotek při přípravě účetních výkazů. Tyto přístupy využívají k tvorbě klasifikace účetních systémů data poskytnutá veřejně obchodovatelnými společnostmi sídlícími ve vyspělých zemích s tržní ekonomikou.

Tento přístup používá např. Nobes, který se v roce 1980 zaměřil na klasifikaci účetních systémů v závislosti na účetních pravidlech používaných v oblasti oceňování jednotlivých položek účetních výkazů. Tato pravidla byla vybrána z toho důvodu, že značně ovlivňují velikost zisku, vlastního kapitálu, celkových aktiv apod. Pro tuto klasifikaci bylo vybráno 14 vyspělých tržních ekonomik, jejichž účetní systémy byly zkoumány na základě následujících 9 kritérií:⁵⁸

- typ uživatelů účetních výkazů finančního účetnictví,
- míra detailní regulace prostřednictvím právních předpisů nebo účetních standardů, která vylučuje úsudek,

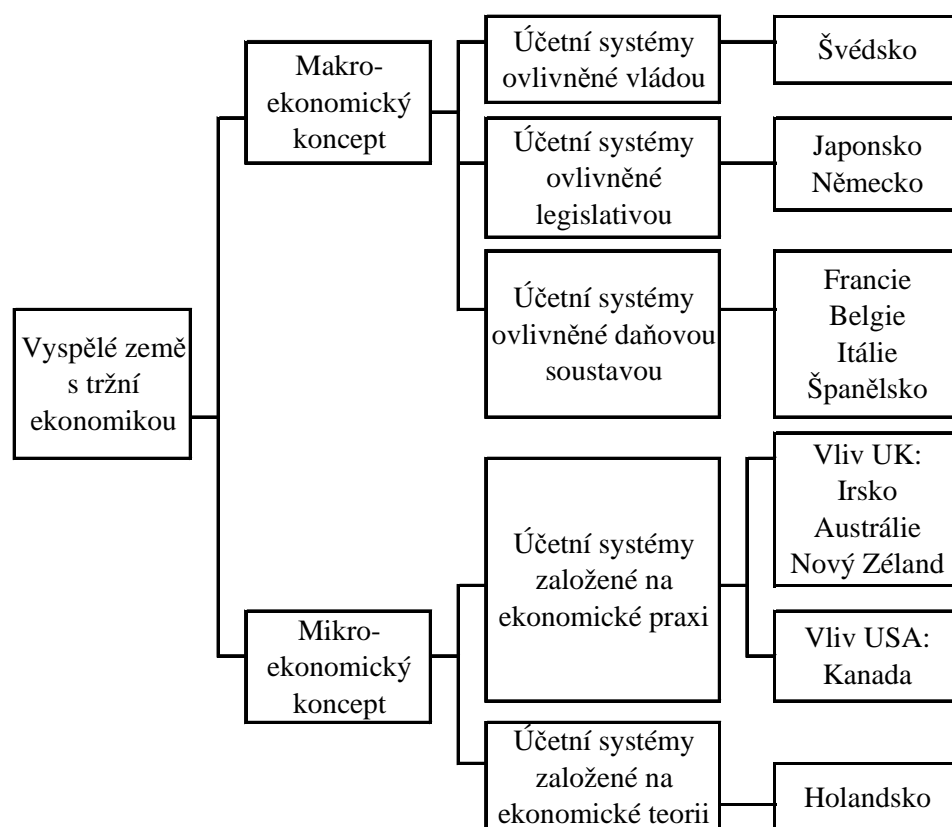
⁵⁷ Termín IFRS může být používán ve dvou rovinách. Jednak jím lze nazývat pouze samotné Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standards), které jsou vydávány od roku 2002 Radou pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Board - IASB) a představují tak nové označení pro původní sadu Mezinárodních účetních standardů (International Accounting Standards – IAS). Ve druhé rovině lze pod pojmem IFRS chápat komplexní sadu účetních předpisů, které zahrnují Předmluvu, Koncepční rámec, dále jak v současnosti vydávané IFRS, tak i původní IAS, Interpretace Výboru pro interpretace IFRS (IFRS Interpretations Committee) a Interpretace Stálého interpretačního výboru (Standing Interpretations Committee – SIC). V této publikaci bude používán termín IFRS, a to s výjimkou situací, kde by toto označení bylo logicky nesprávné.

⁵⁸ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., Comparative international accounting, s. 69.

- důležitost daňových pravidel v rámci oceňování,
- opatrnost (např. v případě oceňování budov, zásob, dluhů),
- přísnost dodržování zásady historické ceny,
- sklon k úpravě ocenění pomocí reprodukční ceny,
- pravidla konsolidace,
- schopnost časté tvorby rezerv a vyrovnávání zisku,
- uniformita mezi společnostmi v případě aplikace pravidel.

Účetní systémy jednotlivých vyspělých zemí s tržní ekonomikou lze podle Nobese rozdělit na dvě velké skupiny, a to *makroekonomický koncept* a *mikroekonomický koncept*. Příslušnost jednotlivých zemí k těmto dvěma konceptům lze zobrazit prostřednictvím obrázku 2.2.

Obr. 2.2 Klasifikace účetních systémů ve vyspělých tržních ekonomikách v roce 1980

Zdroj: Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 6.

Tyto dva koncepty jsou podle Kovanicové založeny na rozdílných postulátech, které je možné vyjádřit prostřednictvím tabulky 2.3.

Tab. 2.3 Porovnání základních postulátů makro- a mikroekonomického konceptu

Mikroekonomický koncept	Makroekonomický koncept
Individuální podnik představuje základní jednotku ekonomické aktivity.	Individuální podnik je chápán jako základní jednotka státní ekonomiky.
Nejlepší podnikovou politikou je zajištění jeho pokračování v budoucnu, a to prostřednictvím optimalizace v ekonomickém smyslu.	Podnik může dosáhnout svých cílů nejlépe tak, že bude svou činnost koordinovat se státní ekonomickou politikou, která ovlivňuje jeho okolní prostředí.
Účetnictví představuje nervový systém ekonomiky, který by měl poskytovat podklady pro ekonomické analýzy.	Účetnictví by tedy mělo být úzce propojeno se státní ekonomickou politikou, čímž bude dosaženo veřejného zájmu.

Zdroj: KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 107.

Mikroekonomický koncept chápe účetnictví především jako nástroj sloužící jednotlivým podnikatelským subjektům ke sledování jejich ekonomických aktivit. Vychází z předpokladu tržně orientované ekonomiky, kdy prosperita dané země bude nejlépe zajištěna prostřednictvím maximalizace užitku jednotlivců a soukromých podniků. Účetnictví by v rámci tohoto konceptu mělo poskytovat informace o finanční situaci a výkonnosti podniku. Jeho další úkol spočívá v zajištění dostatečného objemu podkladů relevantních pro provádění potřebných analýz hospodaření jednotlivých podnikatelských subjektů. Tento přístup je typický zejména v anglosaských zemích, kdy je účetnictví regulováno pomocí všeobecně uznávaných standardů účetního výkaznictví, jako jsou např. US GAAP či IFRS.

Makroekonomický koncept účetnictví vychází především z potřeb státu v oblasti národohospodářské politiky. Účetní systém se proto jeví jako uniformní systém řízený státními orgány a určujícím způsobem ovlivňovaný pomocí daňových předpisů. Tento přístup je typický pro země kontinentální Evropy, které prostřednictvím uplatňování účetních a zejména daňových předpisů provádějí jednotlivé vládní politiky. Může se jednat např. o oblasti odpisové politiky, kdy v závislosti na konkrétní vládní politice jsou stanovena určitá pravidla odepisování.⁵⁹ Dále může jít o stanovení okruhu podniků, které budou vést účetnictví. Např. v České republice je drobným podnikatelům, kteří nedosahují stanovená

⁵⁹ Např. ve Švédsku byla pomocí zrychlených odpisů podporována výroba lodí, v Německu a ve Francii bytová výstavba. V České republice je umožněno použít zvýšení daňových odpisů v prvním roce např. v případě zemědělské či lesnické výroby nebo úpravy a čištění vod.

kriteria⁶⁰, umožněno za účelem snížení jejich administrativní zátěže vést místo účetnictví daňovou evidenci.

V důsledku rozvoje finančních trhů začalo stále více nadnárodních společností zpracovávat svoje účetní výkazy podle US GAAP či IFRS. K výrazným změnám došlo i v případě regulace účetního výkaznictví v rámci EU. V roce 2002 byla přijata směrnice č. 1606/2002 nařizující kapitálovým společnostem kótovaným na burzách v rámci EU sestavovat účetní závěrky dle IFRS. Vzhledem k těmto změnám by mohly být dle Kovanicové účetní systémy rozděleny do následujících čtyř skupin:⁶¹

Anglosaský model představuje seskupení zemí, jejichž účetní systémy jsou ovlivněny jednak zvykovým právem a ekonomickým liberalismem, jehož hlavní myšlenka spočívá v uplatňování tržního mechanismu v co možná největší míře. V těchto zemích působí značné množství velkých, zpravidla mezinárodně působících společností, jež získávají finanční zdroje prostřednictvím finančních trhů. Výkazy finančního účetnictví proto musí uspokojit informační potřeby investorů, kteří tyto informace potřebují, aby mohli učinit správná rozhodnutí. Finanční účetnictví je v tomto prostředí zpravidla regulováno všeobecně uznávanými standardy účetního výkaznictví vydávaných nezávislými profesními institucemi. Jedná se např. o IFRS či US GAAP, které např. Mládek⁶² nazývá *systémy finančního reportování*, protože určují, jakou formou budou podniky poskytovat informace o svém hospodaření, tj. upravují výstupy z účetnictví. Tento požadavek je obsažen přímo v novém koncepčním rámci, který vznikl jako společný projekt obou výše zmíněných tvůrců standardů, a to v následující podobě:

Cílem účetního výkaznictví pro obecné účely je poskytnout finanční informaci o účetní jednotce, která je užitečná pro současné a potenciální investory, věřitele a ostatní poskytovatele kapitálu, aby se mohli rozhodnout, zda dané účetní jednotce poskytnou své zdroje.⁶³ Takto prezentované informace mohou být užitečné i pro ostatní skupiny uživatelů, ačkoli pro ně nejsou primárně určeny. Tento systém zajišťuje jednak vyšší kvalitu účetních pravidel a zároveň umožňuje rychlejší změny těchto pravidel podle potřeb uživatelů účetních

⁶⁰ Viz Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §1 odst. 3.

⁶¹ Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 7.

⁶² MLÁDEK, R., Světové účetnictví, 2005, s. 6.

⁶³ Volný překlad dle FASB, Statement of Financial Accounting Concepts No. 8, OB2.

informací. Finanční účetnictví v těchto systémech není zpravidla deformováno daňovými požadavky. Mezi reprezentanty této skupiny patří například Velká Británie, USA, Holandsko a další státy, které jsou těmito zeměmi ovlivněny, např. jejich bývalé kolonie. Kromě předešlých zemí by bylo možné do této skupiny zahrnout rovněž velké podniky z ostatních skupin, jejichž cenné papíry jsou kótovány na burzách na území EU. Tyto podniky jsou povinny sestavovat své účetní závěrky podle IFRS, jehož požadavky jsou konzistentní s požadavky anglosaského modelu.

Evropský kontinentální model zahrnuje země, v nichž je finanční účetnictví regulováno prostřednictvím právních předpisů vydávaných příslušnými státními orgány. Tyto účetní systémy sice deklarují, že účetnictví by mělo poctivě a věrně popisovat hospodaření podniku a uspokojovat informační potřeby investorů, ale ve skutečnosti jsou hlavními uživateli účetních výkazů zejména státní instituce, banky a ostatní externí uživatelé. Je tomu tak z toho důvodu, že většinu zdrojů podniky získávají prostřednictvím bank, které si chtějí prostřednictvím analýzy účetních výkazů svých klientů zajistit návratnost poskytnutých finančních prostředků. Provázanost účetních předpisů s předpisy daňovými usnadňuje státním institucím výběr daní. Zpravidla platí, že výsledek hospodaření zjištěný na základě účetních pravidel se stává základem pro výpočet daně ze zisku podniků. Finanční účetnictví regulované tímto způsobem proto nedovoluje pružně reagovat na případné změny požadavků uživatelů účetních informací. Do této skupiny patří většina zemí kontinentální Evropy, Japonsko a francouzsky hovořící africké státy.

Jihoamerický model pokrývá většinu zemí Jižní Ameriky, které se vyznačovaly či vyznačují vysokými ročními mírami inflace. V důsledku toho bylo ve většině těchto zemí používáno inflační účetnictví, jehož úkol spočíval v zohlednění inflace buď přímo v rámci běžných účetních zápisů, nebo prostřednictvím přepočtu účetních výkazů. Hlavní cíl finančního účetnictví spočívá především v uspokojení informačních potřeb státních orgánů, kdy účetní výkazy zpravidla představují zároveň výkazy daňové. Tato skutečnost vyžaduje, aby finanční účetnictví bylo do značné míry uniformní. V některých zemích této skupiny bude umožněno určitým typům společností používat pro sestavení účetních závěrek IFRS.

Smíšený model zahrnuje zbytek zemí světa. Jedná se především o země, které postupně přecházejí z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku, mezi které patří zejména země střední a východní Evropy. V rámci tohoto modelu jsou uplatňovány jak prvky

uniformního a daním podřízeného účetnictví, tak i pravidla a postupy, jež jsou typické pro účetní systémy anglosaských zemí.

Česká republika mohla být v 90. letech nejprve zařazována mezi země používající smíšený model, protože stejně jako v ostatních zemích střední a východní Evropy docházelo k přechodu z centrálně řízené ekonomiky na tržní hospodářství. V důsledku přijetí nových účetních předpisů silně ovlivněných francouzským účetnictvím by mohlo dojít k přeřazení České republiky mezi země, ve kterých je uplatňován kontinentální model účetnictví. Toto zařazení trvá i nadále, protože účetnictví v České republice je stále více či méně pod kontrolou státu, resp. Ministerstva financí ČR. Jeho hlavním zájmem je regulovat účetnictví tak, aby napomáhalo správnému zjištění daně ze zisku podniků. V případě podniků, jejichž cenné papíry jsou obchodované na regulovaných trzích cenných papírů v členských státech Evropské unie, tato klasifikace úplně neplatí. Tyto podniky jsou povinny používat pro účtování a sestavení účetní závěrky Mezinárodní účetní standardy upravené právem Evropských společenství. Lze říci, že tyto podniky aplikují anglosaský model účetnictví, který je však ovlivněn politickými rozhodnutími Evropské unie. V souvislosti se stále větším začleňováním postupů a pravidel používaných v rámci IFRS do evropských a následně poté i do českých účetních předpisů lze v budoucnu očekávat, že účetní systém používaný v České republice se bude postupně přibližovat anglosaskému modelu účetnictví. Rychlost těchto změn však závisí především na ochotě politické reprezentace přijímat potřebná ustanovení do českých právních předpisů.

2.2.2 Regulace účetnictví

K tomu aby účetnictví mohlo poskytovat informace o hospodaření podniku v takové podobě, která vyhovuje jeho uživatelům, musí být při jeho vedení a následně i při sestavování účetních výkazů dodržována určitá pravidla a postupy při aplikaci obecných účetních zásad. Účetnictví musí být určitým způsobem regulováno jak na národní, tak v dnešním globálním světě i na mezinárodní úrovni.⁶⁴ Pouze s pomocí regulace účetnictví je možné dosáhnout toho, aby účetní výkazy podniků, ať již v rámci jednoho státu či celosvětově, poskytovaly pokud možno stejnorodý pohled na hospodaření podniku. Přístup k regulaci účetnictví se liší v jednotlivých

⁶⁴ Mezinárodní regulací účetnictví finančního účetnictví a harmonizací účetních předpisů v různých oblastech světa se bude zabývat následující kapitola.

zemích v závislosti na jejich historickém vývoji či v důsledku členství v určitém hospodářsko-politickém uskupení. Národní regulace účetnictví může probíhat různými formami a na různé úrovni. (viz. tab. 2.4)

Tab. 2.4 Způsoby regulace národních účetních systémů dle jednotlivých hledisek

Hledisko	Třídění
Cíl regulace	poskytnutí věrného a poctivého obrazu
	poskytnutí podkladů pro daňové účely
Subjekt provádějící regulaci	vnější regulace
	samoregulace
Předmět regulace	účetní výkazy
	běžné účetnictví
Nástroj provádění regulace	právní norma
	účetní standardy
	kombinace

Zdroj: Vlastní zpracování dle KOVANICOVÁ, D., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 10.

V závislosti na tom, co je hlavním cílem regulace účetnictví, lze odlišit dva přístupy k vedení účetnictví, a to:

- účetnictví, jehož hlavním úkolem je poskytnutí *věrného a poctivého obrazu* o finanční pozici, výkonnosti a změnách ve finanční pozici podniku,
- účetnictví, které se primárně zaměřuje na správné *zjištění daně ze zisku* podniků.

První přístup využívající k regulaci účetnictví především všeobecně uznávané standardy účetního výkaznictví je uplatňován zejména v anglosaských zemích. Daňovou funkci plní účetnictví zpravidla v zemích kontinentální Evropy.

Podle subjektu, který je za regulaci účetnictví v dané zemi zodpovědný, lze odlišit:

- *Regulaci vnější* vyznačující se tím, že účetnictví je řízeno státem, respektive jeho pověřenými orgány, nebo prostřednictvím profesních svazů. Tento druh regulace může být uplatňován v různé míře, a to od velmi slabé regulace až po značně silnou regulaci.
- *Samoregulaci*, kdy je způsob usměrňování účetnictví ponechán přímo v kompetenci jednotlivých podnikatelských subjektů. Vliv státu či profesních organizací klesá v závislosti na míře uplatňované samoregulace.

Regulaci účetnictví je možné hodnotit i dle způsobu usměrňování finančního účetnictví, který může nabývat dvou podob, a to:

- *Regulace po linii účetních výkazů* zohledňuje zejména požadavky uživatelů účetních informací, mezi něž patří jak vlastníci podniku a jeho management, tak i řada uživatelů stojících mimo podnik. Tento druh regulace je zpravidla uplatňován ve formě standardů účetního výkaznictví vydávaných příslušnými profesními organizacemi. Tyto standardy uvádějí, co a jak by mělo být v účetních výkazech zveřejněno. Běžné účetnictví je usměrňováno zpravidla pouze nepřímým způsobem, aby zajistilo podklady pro sestavení účetních výkazů. Tento druh regulace je typický zejména pro anglosaskou oblast.
- *Regulace po linii běžného účetnictví* probíhá prostřednictvím usměrňování zobrazení jednotlivých účetních transakcí, které jsou následně pouze shrnuty do formy účetních výkazů. V tomto případě jsou stanoveny pouze formy příslušných účetních výkazů, kdy je možný například výběr z několika závazných vzorů. Výsledkem tohoto druhu regulace účetnictví je vytvoření tzv. *směrné účtové osnovy*⁶⁵ a *závazných postupů účtování* pro jednotlivé typy ekonomických subjektů. Tyto postupy účtování mohou mít podobu např. tzv. *národních účetních standardů* vydávaných orgánem státní správy nebo prostřednictvím profesních organizací působících v dané zemi. Regulace běžného účetnictví je velmi silně uplatňována zejména v zemích kontinentální Evropy a vyplývá z historického vývoje v této oblasti.

Další hledisko, na jehož základě lze klasifikovat způsoby regulace účetnictví, představuje nástroj, s jehož pomocí je regulace uplatňována. Takto lze rozlišit:

- *Regulaci právní normou*, kdy je účetnictví upravováno prostřednictvím právních předpisů vydávaných pověřenými státními orgány. Tyto předpisy ukládají podnikům řadu povinností a zpravidla jim i stanovují sankce pro případ nedodržování těchto povinností. Regulovány mohou být buď pouze účetní výkazy nebo běžné účetnictví, či obojí. Takto pojatý způsob regulace účetnictví se vyznačuje tím, že každá změna právních předpisů musí projít časově náročným legislativním procesem. Tento proces je zpravidla ovlivňován různými zájmovými skupinami, což může zamezit přijetí nejlepšího možného řešení dané problematiky. Další problém souvisí s tím, že platnost

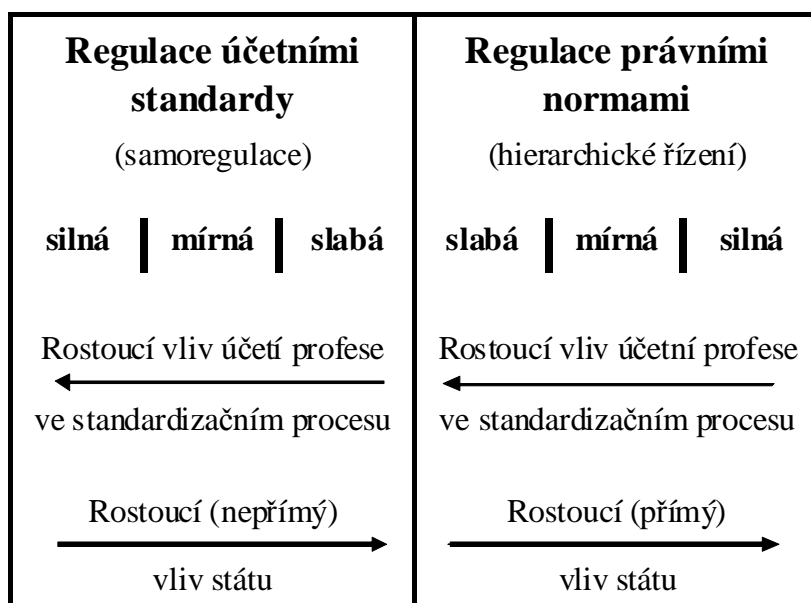
⁶⁵ Jedná se o soustavu syntetických účtů (včetně jejich názvu a číselného označení), kterou podnik používá pro zobrazení svých transakcí.

právních předpisů je zpravidla omezena na území jednotlivých států, což snižuje možnost mezinárodního srovnání účetních informací. Nedostatky tohoto přístupu mohou být řešeny prostřednictvím harmonizace účetních předpisů daných států nebo jejich nahrazení mezinárodními standardy účetního výkaznictví. Tento přístup k regulaci účetnictví vychází koncepčně z římského práva a je uplatňován především v zemích kontinentální Evropy.

- *Regulaci účetními standardy* vyznačující se tím, že podniky při sestavování účetních výkazů dodržují určitý soubor přijatých předpokladů, uznávaných účetních zásad, metod, doporučení a praxí ověřených postupů. Tyto standardy mohou mít jak podobu národních účetních standardů upravujících účetnictví na území jednoho státu, tak i podobu mezinárodních standardů účetního výkaznictví, jako např. IFRS či US GAAP. Jsou vydávány nezávislými profesními organizacemi, a proto je vliv státu na účetnictví do značné míry omezen a účetnictví se jeví jako nezávislá disciplína. Tento přístup regulace účetnictví vychází z principů zvykového práva a je proto uplatňován zejména v anglosaských zemích.
- *Regulaci kombinující právní normu a účetní standardy*, pro kterou je charakteristické, že regulace účetnictví je rozložena mezi oba způsoby. Může být koncipována například tak, že právní normy stanoví obecné podmínky pro vedení účetnictví v daném státě, které budou dále pro jednotlivé typy podniků dále konkretizovány ve formě příslušných účetních standardů. Základní pravidla vedení účetnictví by měla být právně vymahatelná a účetní standardy by zároveň měly umožnit pružnou reakci na změny podmínek v ekonomickém prostředí či potřeb uživatelů účetních informací.

V jednotlivých zemích jsou jednotlivé způsoby regulace účetnictví zpravidla vzájemně provázané, což je možné znázornit prostřednictvím obrázku 2.3.

Obr. 2.3 Způsob a míra regulace finančního účetnictví a jejich vliv na roli účetní profese

Zdroj: KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 112.

V případě České republiky je uplatňována vnější regulace účetnictví, kdy státní orgány prostřednictvím právních předpisů a vydávání Českých účetních standardů regulují především běžné účetnictví. Zákonem o účetnictví je dále stanoven i předepsaný formát účetních výkazů, který odpovídá jedné z možností, kterou uvádějí účetní směrnice Evropské unie. V České republice je stále používán kontinentální model účetnictví, kdy je účetnictví podřízeno požadavkům zákona o daních z příjmů. Dokud se tento přístup nezmění, nelze očekávat uvolnění tohoto poměrně přísného způsobu regulace účetnictví. Ministerstvo financí ČR bude zřejmě i nadále trvat na uplatňování co nejdetailnějších postupů a metod účtování. Ty by měly zajistit správné zjištění účetního zisku, který je základem pro výpočet daně ze zisku podniků.

3. Harmonizace účetnictví

V důsledku rostoucí globalizace mezinárodního obchodu a postupující internacionalizace kapitálových trhů vznikla potřeba harmonizace a standardizace účetních systémů, protože regulace účetnictví pouze na národní úrovni je v současné době již nedostačující. Nobes a Parker v této souvislosti oddělují dva termíny, a to *harmonizaci* a *standardizaci*. Harmonizace představuje proces zvyšování srovnatelnosti účetních postupů prostřednictvím omezování stupně jejich rozdílnosti. Standardizace se vyznačuje použitím více rigidní a užší sady pravidel.⁶⁶ Tyto pojmy se mohou zdát jako ryze technické, ale existuje mezi nimi určitý významový rozdíl. Harmonizace se používá především v souvislosti s nadnárodní úpravou účetní legislativy např. v rámci Evropské unie, kdežto o standardizaci se hovoří zejména v souvislosti s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví.

Harmonizace jednotlivých národních účetních systémů se uskutečňuje především v oblasti účetních výkazů. Z důvodu zajištění požadované srovnatelnosti údajů obsažených v těchto výkazech, dochází následně i k harmonizaci konkrétních účetních pravidel sloužících k záznamu vybraných transakcí. Sjednocení úpravy účetních pravidel se používá zejména v těch oblastech, kde by podniky prostřednictvím odlišné aplikace obecných účetních zásad mohly zkreslovat svou finanční situaci a poskytovat tak neúplné či zavádějící informace.

V současné době existují ve světě různé přístupy ke sjednocování účetních pravidel, které se projevují prostřednictvím:⁶⁷

- Harmonizace účetnictví v rámci určitých politicko-ekonomických uskupení. Pro Českou republiku je nejdůležitější sbližování účetních předpisů v rámci Evropské unie.
- Snahy o celosvětovou harmonizaci účetních výkazů, která může být prováděna na základě uceleného souboru účetních standardů, jakými jsou v současné době např. Mezinárodní účetní standardy – IFRS či americké všeobecně uznávané účetní zásady – US GAAP.

Bez ohledu na to, zda je harmonizace účetnictví prováděna v rámci určitého uskupení států či se jedná o harmonizaci celosvětovou, přináší tento proces sbližování účetních pravidel

⁶⁶ Volný překlad dle NOBES, CH., PARKER, R. B., *Comparative international accounting*, s. 80.

⁶⁷ KOVANICOVÁ, D., *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům*, s. 118.

v jednotlivých státech výhody různým subjektům, které využívají informace obsažené v účetních výkazech podniků. Největší význam má harmonizace pro investory a finanční analytiku, kteří mohou snáze porovnávat finanční situaci a výkonnost podniků operujících v různých geografických oblastech a přijímat kvalifikovanější rozhodnutí. Podnikům usnadní získávání dodatečných finančních prostředků prostřednictvím finančních trhů, které sídlí v jiných zemích než samotný podnik. Sbližování účetních pravidel je přínosné rovněž pro podniky mající pobočky umístěné v různých částech světa. Účetní závěrky jednotlivých podniků skupiny provozující podnikatelskou činnost v různých zemích sestavené dle stejných pravidel zjednoduší přípravu konsolidovaných účetních závěrek této skupiny mnohem jednodušší a zároveň sníží náklady na její přípravu. Tento přístup rovněž umožní managementu podniku kvalitnější analýzu výkonnosti jednotlivých podniků dané skupiny. Mezinárodní harmonizace ovlivní i činnost mezinárodních účetních a auditorských společností. Odstranění rozdílů mezi jednotlivými národními účetními systémy jim umožní poskytovat služby svým klientům v různých zemích světa.

Při harmonizaci účetních systémů uplatňovaných v jednotlivých zemích světa musí být překonány určité překážky, které vyplývají především z ekonomických, politických a právních rozdílů mezi jednotlivými zeměmi.⁶⁸ Problém harmonizace je větší především v těch zemích, kde účetnictví slouží jako zdroj dat pro výpočet daně ze zisku podniků, protože soubory účetních standardů, které slouží především investorům, mají zpravidla zcela odlišné požadavky na účetní informace, než má daňová správa v těchto zemích. Další vlivnou zájmovou skupinu představují profesní organizace, jejichž členové se mohou bránit přejímání nových postupů a myšlenek, a to např. s odkazem na vysoké náklady související s proškolením dotčených pracovníků.

3.1 Harmonizace účetnictví v rámci Evropské unie a její vliv na Českou republiku

Harmonizace účetnictví v rámci EU si klade za cíl snížit rozdíly ve způsobu vedení účetnictví, a to zejména v oblasti sestavování účetních výkazů, protože minulá praxe v této oblasti byla v jednotlivých členských státech značně odlišná. Harmonizace právních norem týkajících se

⁶⁸ Tato problematika byla podrobněji zkoumána v podkapitole 2.2.1, resp. 2.2.2.

např. daňového systému, kapitálových společností či finančního účetnictví jednotlivých členských států měla napomoci vytvoření tzv. jednotného podnikatelského prostředí, pro které je typický volný pohyb osob, zboží a kapitálu.⁶⁹ Účetnictví je v rámci EU⁷⁰ upravováno prostřednictvím pramenů tzv. sekundárního práva, mezi které patří především nařízení a směrnice. Z historického hlediska byly k regulaci účetnictví v EU nejprve použity směrnice a teprve později nařízení. Směrnice (direktivy) EU představují předpisy, jež nemají přímou mezinárodně-právní závaznost. Je proto vyžadována implementace pravidel, v nich obsažených, do příslušných právních norem platných v jednotlivých členských zemích. Tato implementace musí být provedena jednotlivými členskými státy EU během určitého časového intervalu, který ale v případě základních směrnic upravujících účetnictví nebyl dodržen.⁷¹ Regulace účetnictví je prováděna i prostřednictvím nařízení EU, která se stávají součástí právního řádu ihned po svém schválení a není nutné je implementovat do národní legislativy. Mezi základní předpisy upravující účetnictví v rámci EU patří zejména čtvrtá a sedmá směrnice, které přijaly tehdejší členské státy ES, a to konkrétně Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Řecko, Španělsko a Velká Británie.

Čtvrtá směrnice č. 78/660/EHS se zabývá harmonizací ročních individuálních účetních závěrek velkých a středních kapitálových společností. EU vyšla z předpokladu, že činnost těchto společností překračuje hranice jednotlivých států a je proto třeba stanovit minimální požadavky na obsah účetních informací zveřejňovaných v účetních výkazech těchto podniků. Směrnice obsahuje základní požadavek na vedení účetnictví spočívající v tom, že roční účetní závěrka musí podávat pravdivý a věrný obraz o stavu aktiv a pasiv, o finanční pozici a zisku nebo ztrátě vykazující společnosti. Kromě základních ustanovení, která zdůrazňují cíl a obsah směrnice, dokument dále obsahuje:⁷²

⁶⁹ Tyto tři svobody jsou zakotveny již v Římské smlouvě podepsané v roce 1958, kdy vzniklo Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství atomové energie (Euratom).

⁷⁰ Evropská unie vznikla v roce 1992 na základě podpisu Maastrichtské smlouvy a nahradila tak Evropská společenství (ES), která zahrnovala EHS, Euratom a Evropské sdružení uhlí a oceli (ESUO) založené v roce 1951 na základě Pařížské smlouvy.

⁷¹ Ačkoli měla být 4. směrnice podle původního plánu implementována tehdejšími členy EU do července 1980 s končnou platností od ledna 1982, většina tehdejších členských států ES přijala tuto směrnici až ve druhé polovině 80. let 20. století. Termíny přijetí 4. a 7. směrnice v 15 členských státech EU a v Norsku ve formě přehledné uvádí např. NOBES, CH., PARKER, R. B., *Comparative international accounting*, s. 286.

⁷² Čtvrtá směrnice Rady ze dne 25. července 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o ročních účetních závěrkách některých forem společností.

- obecná ustanovení týkající se rozvahy a výkazu zisku a ztráty,
- dva vzory členění rozvahy (horizontální a vertikální),
- čtyři varianty možného členění výkazu zisku a ztráty (horizontální a vertikální), přičemž každá varianta se ještě může odlišovat různým vykazováním provozních nákladů, a to buď druhovým, nebo účelovým,
- vymezení obsahu některých položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty,
- pravidla pro oceňování jednotlivých položek účetních výkazů,
- vymezení informací uváděných v příloze k účetní závěrce,
- podmínky, za nichž je sestavována výroční zpráva,
- pravidla pro zveřejňování roční účetní závěrky a výroční zprávy,
- vymezení povinnosti ověření roční účetní závěrky auditorem,
- závěrečná ustanovení.

Za obecný základ harmonizovaného účetnictví v rámci EU lze dle této směrnice považovat všeobecně uznávané účetní zásady, označované jako obecné principy (general principles). Tyto principy netvoří v dané směrnici nijak ucelený a uspořádaný přehled základních pravidel pro sestavování účetních výkazů jako je tomu např. v koncepčním rámci IFRS. Přesto však mají nezastupitelnou roli při přípravě a zveřejňování účetních výkazů sestavovaných kapitálovými společnostmi na území EU. Mezi principy a předpoklady obsažené v textu směrnice patří:

- zásada konzistence používaných metod účtování a způsobu vykazování jednotlivých položek v účetních výkazech,
- zákaz kompenzace mezi položkami aktiv a pasiv nebo nákladů a výnosů,
- aktuální princip vyžadující účtování nákladů a výnosů zásadně do těch účetních období, se kterými věcně a časově souvisejí,
- předpoklad trvání podniku i v dohledné budoucnosti,
- zásada opatrnosti požadující vykázání pouze realizovaných výnosů, všech odpisů a všech předvídatelných závazků a ztrát vznikajících v průběhu účetního období,
- zásada odděleného oceňování položek aktiv a pasiv, která je založena na předpokladu aplikace zásady historické ceny, pokud není stanoveno jinak.

Výsledná podoba směrnic vydávaných v rámci EU je závislá na vzájemné dohodě členských států a zpravidla proto obsahuje kompromisní řešení dané problematiky. V případě účetních směrnic se střetly dva zcela odlišné účetní systémy, a to anglosaská koncepce a koncepce uplatňovaná v oblasti kontinentální Evropy. Kompromisy se projevují prostřednictvím tzv. *práv volby*, která umožňují členským státům respektovat při implementaci této směrnice do národní legislativy svá specifika. Dochází tak k určité míře obsahové flexibility mezi jednotlivými členskými státy, která se projevuje používáním různých formátů rozvahy a výsledovky či alternativnímu vymezení některých položek účetních výkazů. Míra flexibility účetních výkazů zveřejňovaných podniky v jednotlivých členských státech EU je závislá na tom, zda je uplatňováno:⁷³

- *právo volby příslušející členskému státu*, kdy výběr alternativ obsažených ve směrnici závisí na rozhodnutí státního orgánu,
- *odvozené právo volby* spočívající v tom, že stát přenesení část svých práv volby na podniky nebo členský stát převeze do národní legislativy více přípustných variant, z nichž si následně podnik vybere konkrétní alternativu,
- *přímé (původní) právo volby podniků*, jež přenechává volbu z více přípustných variant výhradně podniku, tj. členský stát již nemá možnost ovlivnit rozhodnutí podniku.

Sedmá směrnice č.83/349/EHS upravuje sestavování účetních výkazů celého seskupení podniků mající charakter koncernu, holdingu apod. U těchto celků je nutné sestavovat výkazy nejen za jednotlivé podniky v rámci seskupení, ale i za seskupení jako celek (tzv. konsolidované účetní výkazy). U této směrnice je dán relativně malý prostor pro odlišné národní úpravy, protože konsolidované účetní výkazy se týkají nadnárodních společností či společností s pobočkami v různých státech. Cílem této směrnice je především ochrana zájmů akcionářů. Tato směrnice se zabývá zejména:⁷⁴

- podmínkami sestavování konsolidované účetní závěrky,
- způsobem sestavování konsolidované účetní závěrky,
- obsahovým vymezením konsolidované výroční zprávy,

⁷³ KOVANICOVÁ, D. aj. Finanční účetnictví – světový koncept, s. 21.

⁷⁴ Sedmá směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách.

- podmínkami ověření konsolidované účetní závěrky auditorem,
- vymezením povinností souvisejících se zveřejněním konsolidované účetní závěrky,
- ustanoveními obsahujícími výjimky pro vyjmenované typy podniku.

Kromě těchto dvou nejvýznamnějších směrnic upravujících účetnictví byly na přelomu 80. a 90. let dvacátého století vydány další směrnice, jejichž náplní bylo především doplnění a rozšíření čtvrté a sedmé směrnice vzhledem ke specifickým požadavkům určitých skupin účetních jednotek. Mezi těmito směrnicemi je možné jmenovat např.:

- Směrnici č. 86/635/EHS upravující roční účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky bank a ostatních finančních institucí.
- Směrnici č. 89/117/EHS týkající se zveřejňování ročních účetních zpráv takových poboček úvěrových a finančních institucí, jejichž vrcholové vedení se nachází v jiném členském státě či ve třetí zemi. V tomto případě musí být sestavena a zveřejněna konsolidovaná účetní závěrka za celou skupinu podniků.
- Směrnici č. 90/604/EHS, která poskytla určitá zjednodušení požadavků obsažených ve 4. a 7. směrnici pro malé a střední podniky a dále upravuje zveřejňování účetních závěrek v Evropských zúčtovacích jednotkách.
- Směrnici č. 90/605/EHS, která rozšířila působnost 4. a 7. směrnice na další typy podnikatelských subjektů.
- Směrnici č. 91/674/EHS upravující roční a konsolidované účetní závěrky pojišťoven.

Přijetím výše uvedených směrnic sice došlo ke sjednocení přístupu v oblasti formátu účetních výkazů, ale nebylo dosaženo obsahové srovnatelnosti účetních výkazů. Přetrvávající rozdíly ve srovnatelnosti účetních výkazů byly dle Žárové⁷⁵ způsobeny především:

- rozdílným stupněm začlenění požadavků směrnic do jednotlivých národních účetních legislativ,
- neexistencí koncepčního rámce, který by řešil případné nejasnosti,
- nedostatečnou úpravou určitých problémů, které buď nebyly předmětem harmonizace vůbec, nebo bylo umožněno mnoho variantních řešení.

⁷⁵ ŽÁROVÁ, M, Regulace evropského účetnictví z pohledu mezinárodní harmonizace, s. 15.

Směrnice přispěly ke zvýšení kvality účetního výkaznictví v rámci EU, rozšíření obchodu mezi členskými státy a zvýšení konkurenceschopnosti podniků v mezinárodním prostředí. Nebylo však docíleno žádoucího výsledku v oblasti přijetí účetních výkazů světovými burzami cenných papírů. Účetní výkazy sestavené na základě národní legislativy vycházející z požadavků účetních směrnic EU však zpravidla nesplňovaly vyšší požadavky světových burz kladené na kvalitu účetního výkaznictví. Z toho důvodu musely velké evropské podniky, které chtěly získat finanční zdroje prostřednictvím mezinárodních kapitálových trhů, sestavovat další soubor účetních výkazů, a to podle požadavků dané burzy. Tato činnost byla pro podniky finančně i časově hodně náročná a také značně těžkopádná.⁷⁶

Jak ukazují zkušenosti, uplatňovaný způsob harmonizace účetnictví v rámci EU nebyl dostatečný, a proto se zejména s ohledem na evropské společnosti, jejichž cenné papíry již byly kótované na některé světové burze nebo o tomto kroku uvažovaly, začalo hledat řešení. V roce 1995 Evropská komise (EK) zveřejnila tzv. novou strategii harmonizace účetnictví,⁷⁷ jež měla zaručit společnostem, které měly zájem získat finanční zdroje prostřednictvím mezinárodních finančních trhů, aby sestavovaly pouze jednu sadu účetních výkazů. Velkým společnostem byla nabídnuta možnost sestavovat konsolidované účetní výkazy na základě IAS, přičemž své individuální účetní závěrky by i nadále sestavovaly dle národní účetní legislativy. Dle této strategie se EU ve spolupráci s Výborem pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Committee - IASC) a s Mezinárodní organizací burz cenných papírů (International Organisation of Securities Commissions - IOSCO) měla spíše než na tvorbu Evropských účetních standardů zaměřit na širší mezinárodní harmonizaci účetních výkazů. V rámci této mezinárodní spolupráce by měly být prosazovány zájmy členských států.

Přelom v harmonizaci účetnictví v rámci EU však nastal až v roce 2000, kdy EK zveřejnila novou harmonizační strategii, kterou pojmenovala příznačně „*Strategie finančního výkaznictví EU: cesta vpřed*“.⁷⁸ Tento dokument přinesl významné návrhy a doporučení, mezi které patřil zejména:

⁷⁶ V případě některých zemí, a to zejména kontinentální Evropy sestavovaly podniky ještě třetí sadu účetních výkazů, na jejichž základě byl prováděn výpočet základu daně ze zisku daného podniku.

⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION. Accounting harmonisation: A new strategy vis-a-vis international harmonisation.

⁷⁸ EUROPEAN COMMISSION. EU Financial Reporting Strategy: the way forward.

- Návrh, aby všechny podniky kótované na burzách cenných papírů v EU sestavovaly nejpozději od roku 2005 své konsolidované účetní výkazy podle IAS. Komise v tomto případě změnila původní dobrovolné vykazování dle IAS na vykazování povinné.
- Doporučení modernizovat 4. a 7. směrnici tak, aby byl zajištěn co největší soulad s IAS.
- Návrh, aby členské státy převzaly do svých národních účetních předpisů co možná nejvíce požadavků obsažených v IAS. Členské státy rovněž mohou povolit či požadovat, aby byla aplikace IAS rozšířena i na další typy společností.

Prostřednictvím těchto opatření mělo být dosaženo odstranění řady konfliktů mezi směrnicemi EU a IAS a zároveň mělo dojít k celkové modernizaci zejména 4. a 7. směrnice. Nejvýznamnější rozdíly mezi směrnicemi EU a IAS byly dle Kovanicové způsobeny následujícími problémy:⁷⁹

- Řada podniků, které by měly sestavovat a zveřejňovat své účetní výkazy dle IAS dosud vyhotovovala své účetní výkazy v souladu s US GAAP, protože to jejich národní legislativa umožňovala a burzy v USA zatím výkazy sestavené dle IAS neakceptovaly.
- IAS jsou na rozdíl od směrnic EU založeny na zvykovém právu, a proto vzniká problém, jakým způsobem začlenit IAS do právního rámce EU. Mělo by být dosaženo situace, kdy by IAS byly obsaženy v rámci národních legislativ jednotlivých členských států a zároveň by byla zajištěna shoda se směrnicemi EU.
- IAS nepodléhají žádnému vlivu daňových předpisů, avšak v mnoha zemích především kontinentální Evropy je typická úzká vazba mezi ziskem zjištěným v účetnictví a základem pro stanovení daně ze zisku podnikatelů.

První krok, jehož cílem bylo odstranění rozdílů mezi IAS a směrnicemi EU, představovala Směrnice č. 2001/65/ES. Ta měnila ustanovení všech dosud platných účetních směrnic týkajících se pravidel oceňování v rámci ročních a konsolidovaných účetních závěrek určitých forem společností, bank a jiných finančních institucí. Podstatou této směrnice bylo umožnění oceňování finančních nástrojů včetně derivátů fair value.⁸⁰

⁷⁹ KOVANICOVÁ, D. aj. Finanční účetnictví – světový koncept, s. 26-27.

⁸⁰ Výraz fair value bývá do češtiny zpravidla překládán jako reálná hodnota, což však plně nevystihuje význam tohoto termínu. Bylo by vhodnější hovořit o řádné či adekvátní hodnotě, a proto bude v tomto smyslu dále používán pouze anglický výraz fair value.

Ještě významnější krok v harmonizačním procesu představovalo nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1606/2002 o uplatňování IAS. To uložilo všem podnikům, jejichž cenné papíry jsou obchodovány na regulovaném trhu kteréhokoli členského státu EU, sestavovat nejpozději od 1. ledna 2005⁸¹ konsolidované účetní závěrky v souladu s IAS. Přijetí IAS do právního řádu EU je podmíněno tím, že tyto standardy nesmí být v rozporu se základním požadavkem 4. směrnice, tj. roční účetní závěrka musí podávat pravdivý a věrný obraz o stavu aktiv, pasiv, finanční pozici a zisku nebo ztrátě podniku. Tento požadavek by měl být chápán tak, že použití IAS by mělo vést k věrnému a poctivému obrazu finanční situace a výkonnosti podniku, než k dosažení striktní shody jednotlivých ustanovení IAS se směrnicemi EU. IAS musí zároveň splňovat kritéria srozumitelnosti, relevantnosti, spolehlivosti a srovnatelnosti finančních informací. Nařízení dále umožňuje členským státům povolit sestavování konsolidované účetní závěrky dle IAS i jiným, než kótovaným podnikům a rozšířit možnost aplikace IAS i na roční účetní závěrky individuálních podniků.

Je nutné si uvědomit, že IFRS 1 obsahuje požadavek, aby účetní jednotka předkládající svou první účetní závěrku sestavenou dle IFRS zveřejnila finanční informace minimálně za dvě účetní období. Pro podniky, které budou muset sestavovat své účetní závěrky dle IFRS od 1. ledna 2005, to znamená, že musely sestavit počáteční rozvahu dle IFRS již k 1. lednu 2004.

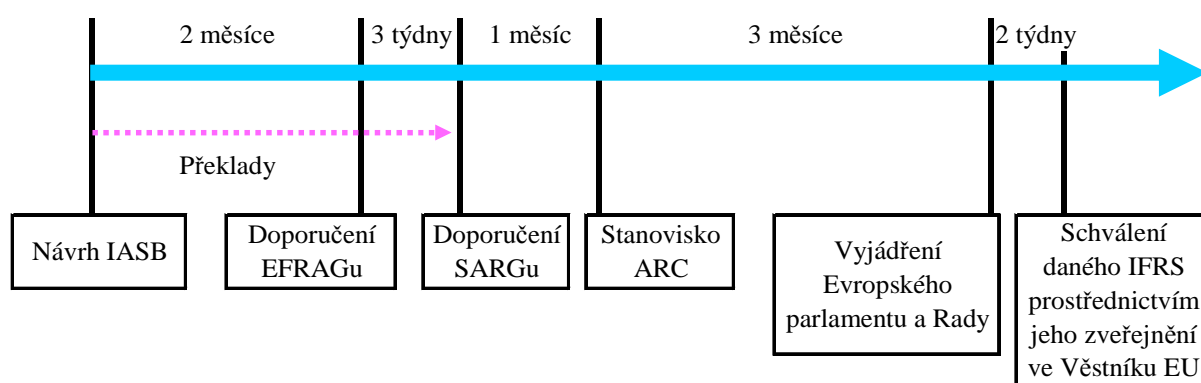
Z důvodu zabezpečení jednotného postupu při realizaci tohoto nařízení vytvořila EK tzv. schvalovací mechanismus (endorsement process). Tento mechanismus má zároveň sloužit k posouzení vhodnosti jednotlivých IFRS pro jejich použití v rámci EU, a to zejména s ohledem na základní zásadu obsaženou ve 4. směrnici. Prostřednictvím tohoto mechanismu zároveň dochází k zakotvení jednotlivých IFRS do právního rámce EU. Důvody pro vytvoření tohoto mechanismu jsou jak politické, tak i právní. EU nemá zájem delegovat vydávání účetních standardů na neveřejnou organizaci, na kterou nemá EU žádný vliv. Samotný schvalovací mechanismus probíhá v rovině politické i technické. Politická rovina je reprezentována Výborem pro regulaci účetnictví (Accounting regulatory committee - ARC),⁸² zatímco technická stránka schvalovacího mechanismu je zajišťována prostřednictvím Poradní skupiny

⁸¹ V případě podniků, které mají na regulovaném trhu kótované pouze své dluhopisy lze aplikaci IFRS posunout až na 1. leden 2007. Stejný termín pro první aplikaci IFRS lze použít i v případě podniků, které v době přijetí tohoto nařízení používaly jiné mezinárodně uznané účetní standardy (zejména US GAAP).

⁸² ARC se skládá ze zástupců jednotlivých členských států a předsedá jí zástupce EK. Tento výbor byl založen pro to, aby posuzoval, zda návrhy EK týkající se IFRS jsou v souladu s požadavky nařízení č. 1606/2002.

pro účetní výkaznictví v Evropě (European financial reporting advisory group - EFRAG).⁸³ Z důvodu určité politické nezávislosti EFRAGu na EU vytvořila EK v roce 2006 Skupinu pro poradenství v oblasti IFRS (Standards Advice Review Group - SARG). Hlavním úkolem této skupiny je zhodnotit, zda doporučení EFRAGu předložená EK jsou z hlediska obsahu vyvážená a objektivní. Celý proces je završen zveřejněním návrhu EK ve Věstníku EU, a to v případě, že Evropský parlament a Rada vydají souhlasné stanovisko k tomuto návrhu nebo do 3 měsíců nevyjádří nesouhlas s tímto návrhem. Průběh schvalovacího procesu je znázorněn na obr. 3.1.

Obr. 3.1 Odhadovaná doba trvání schvalovacího mechanismu

Zdroj: Vlastní zpracování dle EUROPEAN COMMISSION, International Accounting Standards and Interpretations endorsement process in the EU.

Prostřednictvím aplikace schvalovacího mechanismu došlo k vydání nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1725/2003, na jehož základě byla přijata většina IAS platných ke dni 14. září 2002, a to včetně příslušných interpretací. Výjimku představovaly pouze IAS 32 a IAS 39 a s nimi související interpretace upravující oblast finančních nástrojů. Komise v této souvislosti uvedla, že „*Existence vysoce kvalitních standardů týkajících se finančních nástrojů včetně derivátů je důležitá pro kapitálový trh Společenství. V případě IAS 32 a IAS 39 by však změny zvažované v současnosti mohly být natolik rozsáhlé, že není žádoucí tyto standardy v tomto okamžiku přijímat.*“⁸⁴ K úplnému přijetí těchto dvou zmiňovaných

⁸³ EFRAG představuje skupinu, která je složena se zástupců uživatelů účetních informací, zástupců účetní profese a národních regulátorů účetnictví. Hlavním cílem je poskytování odborných rad EK týkající se vhodnosti implementace IFRS v rámci EU a shody jednotlivých IFRS s ustanoveními účetních směrnic EU. K dalším úkolům patří také zastupování zájmů EU v rámci samotného procesu tvorby standardů IFRS.

⁸⁴ Nařízení Komise (ES) č. 1725/2003 ze dne 29. září 2003, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002.

standardů do právního řádu EU došlo až na konci roku 2005, prostřednictvím nařízení č. 2106/2005, jehož účinnost byla stanovena na 1. leden 2006.

V důsledku existence schvalovacího mechanismu dochází k paradoxní situaci. EU se na jedné straně snaží používat IFRS jako soubor mezinárodně uznávaných standardů účetního výkaznictví, ale zároveň v důsledku svých autonomních rozhodnutí o nepřijetí některých z hlediska EU nevhodných ustanovení IFRS degraduje tento soubor pouze na jakýsi „EU IFRS“, který může být v některých případech v rozporu s plnou sadou IFRS. Lze souhlasit s Kovanicovou,⁸⁵ že existuje obava, aby se EK nepasovala do role jakéhosi autonomního evropského regulátora standardů, který by mohl narušit probíhající proces konvergence IFRS a US GAAP. Schvalovací proces představuje také jeden z hlavních důvodů, proč zatím světové burzy nejsou ochotné přijímat účetní závěrky sestavené dle IFRS schválených EU.

Přijetím IFRS do právního řádu EU však vyvstal další závažný problém. Všechny ostatní podniky v rámci EU, na něž se nevztahovala povinnost aplikace IFRS, byly povinny vést účetnictví v souladu s národní úpravou vycházející ze 4. a 7. směrnice. Požadavky IFRS ale nebyly zcela konzistentní s požadavky účetních směrnic EU, a proto nemohla být zajištěna srovnatelnost účetních výkazů podniků operujících v rámci EU. Tento nesoulad byl odstraněn prostřednictvím přijetí Směrnice č. 2003/51/ES, která měla zajistit, aby směrnice EU odrážely aktuální vývoj mezinárodního účetního výkaznictví reprezentovaný zejména IFRS. To mělo zajistit rovné podmínky hospodářské soutěže jak pro podniky, které IFRS používají, tak i pro ty podniky, které je nepoužívají. Konzistence mezi účetními směrnicemi EU a IFRS by měla být dosažena prostřednictvím následujících opatření:⁸⁶

- Členským státům by mělo být umožněno, aby upravily podobu výsledovky a rozvahy v souladu s aktuálním vývojem IFRS.
- Členské státy by měly mít možnost povolit či nařídit, aby podniky přeceňovaly položky rozvahy s použitím fair value tak, jak je to obvyklé v rámci IFRS.

⁸⁵ KOVANICOVÁ, D., O čem se jednalo na sympoziích 27. kongresu Evropské účetní asociace, s. 80.

⁸⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/65/ES ze dne 27. září 2001, kterou se mění směrnice 78/660/EHS, 83/349/EHS a 86/635/EHS, pokud se jedná o pravidla oceňování pro roční účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky některých forem společností, bank a ostatních finančních institucí.

- V případě výroční zprávy a konsolidované výroční zprávy by se informace neměly zaměřovat pouze na finanční stránku podnikání. V případě nutnosti by měly být analyzovány i environmentální a sociální aspekty, jež jsou nutné pro pochopení vývoje podniku, jeho výkonnosti a finanční pozice.
- Z důvodu rozdílů v přípravě a struktuře auditorských zpráv, jež snižují srovnatelnost a ztěžují uživatelům pochopení finanční situace podniku, by měly být provedeny změny formy a obsahu auditorských zpráv. Z nich by mělo být jasné zřetelné, zda účetní závěrka poskytuje pravdivý a věrný obraz hospodaření účetní jednotky či nikoliv.
- Pojišťovnám by mělo být povoleno využívat účtování ve fair value tak, jak je tomu v rámci IFRS.

K implementaci požadavků této směrnice do národní legislativy mělo dojít nejpozději k 1. lednu 2005.

Velký význam měla rovněž směrnice č. 2006/43/ES upravující povinný audit ročních a konsolidovaných účetních závěrek, která měnila 4. a 7. směrnici. Tato směrnice zrušila původní 8. směrnici č. 84/253/EHS týkající se auditu účetních závěrek, protože postrádala všeobecný soubor pravidel zajišťující vhodnou infrastrukturu auditu, jako je veřejný dohled, disciplinární systém a systém zajištění kvality. Zrušená směrnice rovněž neobsahovala konkrétní pravidla týkající se regulační spolupráce členských států a třetích zemí. Tato směrnice upravuje především:⁸⁷

- předmět a definici pojmů v oblasti ročních účetních závěrek a konsolidovaných účetních závěrek,
- schvalování, průběžné vzdělávání a vzájemné uznávání statutárních auditorů a auditorských společností,
- pravidla registrace statutárních auditorů a auditorských společností,
- povinnosti statutárních auditorů a auditorských společností v oblasti profesní etiky, nezávislosti, objektivity, důvěrnosti a profesního tajemství,
- auditorské standardy a zprávy auditora,

⁸⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES ze dne 17. května 2006 o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek, o změně směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS a o zrušení směrnice Rady 84/253/EHS.

- systémy zajištění kvality práce statutárních auditorů a auditorských společností,
- způsoby vyšetřování a sankcionování statutárních auditorů a auditorských společností,
- pravidla veřejného dohledu a regulační ujednání mezi členskými státy,
- podmínky jmenování a odvolání statutárních auditorů a auditorských společností,
- spolupráci s třetími zeměmi v oblasti auditu,
- změnu 4. a 7. směrnice týkající se zveřejnění odměn účtovaných statutárním auditorem nebo auditorskou společností, a to odděleně za různé druhy poskytnutých služeb.

V důsledku této směrnice byly v rámci celé EU zavedeny Mezinárodní auditorské standardy (International Standards on Auditing – ISA) a členským státům byla zároveň uložena povinnost vytvořit orgány pro dohled nad činností auditu.

V současné době mohou podnikatelské subjekty provozující svou ekonomickou činnost na území EU provádět účetní evidenci hospodářské činnosti následujícími způsoby:

- *Podniky, jejichž cenné papíry jsou obchodovány na evropských burzách, a ostatní podniky, kterým to nařídil či povolil jejich členský stát, sestavují a zveřejňují své konsolidované či roční účetní závěrky v souladu s IFRS.*
- *Podniky, které nemají povinnost sestavovat a prezentovat účetní závěrku dle IFRS, musí své roční účetní výkazy sestavovat podle požadavků směrnic EU. Jedná se o většinu zbylých obchodních společností, přičemž menším podnikům, které splňují kritéria uvedená v článku 11 a 27 čtvrté směrnice, je umožněno sestavovat rozvahu, výsledovku a komentář k účetním výkazům ve zkráceném rozsahu.*
- *Podniky, které nespádají ani do jedné z předchozích skupin, zpravidla nevedou účetnictví a sestavují pouze evidenci, která by jim měla umožnit zjištění základu pro výpočet daně ze zisku. V tomto případě se nejčastěji jedná o podniky individuálních podnikatelů. EK v roce 2009 předložila návrh novelizace 4. směrnice, který by měl členským státům umožnit, aby z působnosti této směrnice vyjmulý tzv. mikropodniky.¹ Toto opatření by mělo snížit administrativní zátěž malých podniků a zvýšit jejich konkurenceschopnost.*

V této souvislosti je vhodné se zmínit i o probíhajících konzultacích spojených s možným přijetím IFRS pro malé a střední podniky (IFRS for SMEs) do právního rámce EU. V současné době je prováděn průzkum ustanovení tohoto standardu z hlediska jeho kompatibility se 4. a 7. směrnicí EU. Zároveň byl proveden průzkum mezi uživateli účetních informací, osobami sestavujícími účetní závěrky, zástupci účetní profese a národních regulátorů účetnictví s cílem posoudit vhodnost aplikace tohoto standardu v rámci EU a odhadnout přínosy a náklady spojené s aplikací tohoto standardu.

Lze říci, že přijímání metod a postupů obsažených v IFRS nebo uložení povinného použití IFRS pro sestavování a prezentaci účetních závěrek podniků, jejichž cenné papíry jsou kótovány na burzách cenných papírů, představuje správný směr vývoje harmonizačních snah v rámci EU. Proces harmonizace účetnictví je neustále ovlivňován politickými rozhodnutími, která jsou často motivována snahou vyhovět různým zájmovým skupinám. Nelze proto zřejmě očekávat, že účetnictví v rámci EU bude v dohledné budoucnosti schopno poskytovat věrný a poctivý obraz hospodaření podniku. Politici považují účetnictví za natolik důležité, že nemohou dopustit, aby jeho regulace byla ponechána politicky a finančně nezávislé skupině odborníků. V případě malých a středních podniků by mělo dojít k dalšímu zjednodušení požadavků na sestavování a prezentaci účetních výkazů těchto podniků. Vhodným nástrojem by mohlo být např. přijetí IFRS pro malé a střední podniky, což by mělo vést ke snížení administrativní zátěže těchto podniků a zároveň jim poskytnout možnost prezentovat účetní výkazy v takové podobě, která je vhodná pro potřeby potencionálních investorů. Mikropodniky, které nepřekročí určitá kritéria, by měly být zproštěny povinnosti vést účetnictví a daň ze zisku zjišťovat jiným způsobem.

3.1.1 Harmonizace účetnictví v České republice po roce 1989

Harmonizace účetnictví v České republice byla prakticky započata již na začátku 90. let 20. století. V souvislosti s transformací centrálně řízené ekonomiky na tržní hospodářství bylo nutné inovovat doposud používaný účetní systém takovým způsobem, aby reflektoval specifika soukromého podnikání. ČR se při tvorbě nového účetního systému logicky obracela na vyspělé tržní ekonomiky západní Evropy, které měly dlouholeté zkušenosti s vedením účetnictví v tržním hospodářství. Hlavní cíl reformy účetnictví v ČR spočíval v zajištění transparentních údajů o hospodaření podniku, a to zejména prostřednictvím zveřejnění

účetních výkazů daných podniků. Údaje v nich obsažené by měly umožnit porovnávat finanční situaci, výkonnost a změny finanční situace podniků jak v čase, tak i v prostoru.

Při tvorbě prvních účetních předpisů po roce 1990 v ČR se značně angažovala Francie, a tak v ČR vznikl národní účetní systém, který vycházel především z účetních systémů ovlivňovaných daňovými předpisy. Mezi hlavní předpisy upravující účetnictví v té době patřil především zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, který nabyl účinnosti 1. ledna 1992, Obchodní zákoník, daňové zákony a opatření Ministerstva financí, která nabyla účinnosti 1. ledna 1993 a upravovala účtovou osnovu, postupy účtování pro jednotlivé skupiny účetních jednotek a závazný formát a obsah účetních výkazů. Zákon o účetnictví byl na svou dobu velice kvalitní, a to zejména z toho důvodu, že do něho byly zakomponovány jak požadavky v té době platných účetních směrnic EU, tak i některá vybraná ustanovení tehdy platných IAS.

V souvislosti s plánovaným vstupem ČR do EU bylo nutné provést harmonizaci české účetní legislativy se 4., 7. a tehdy platnou 8. směrnicí EU. Potřeba těsnější harmonizace české účetní legislativy se směrnicemi EU zesílila po roce 1996, kdy ČR oficiálně podala žádost o vstup do EU. Začalo se uvažovat o novele zákona o účetnictví zohledňující vývoj v EU, kde se do účetních předpisů začaly prosazovat požadavky typické pro IFRS. S tím souvisel i požadavek na oddělení některých kompetencí státu v oblasti regulace účetnictví a jejich převedení na nezávislou instituci, která by se po vzoru IFRS či US GAAP měla stát tvůrcem účetních standardů v dané zemi.⁸⁸

V ČR za tímto účelem vznikla v roce 1999 *Národní účetní rada*, která se skládala z představitelů Komory auditorů ČR, Komory daňových poradců ČR, Svazu účetních a Vysoké školy ekonomické. Hlavní úkol této rady spočíval ve spolupráci se státními a jinými profesními orgány na procesu tvorby legislativy v oblasti účetnictví, a to zejména Českých účetních standardů. V rámci své činnosti si rada stanovila za cíl využívat znalostí domácích i zahraničních odborníků, s jejichž pomocí by mělo být vytvořeno prostředí zajišťující dostatečné prověření jednotlivých norem, standardů a metodických pokynů před jejich vydáním.

Uvažované České účetní standardy neměly mít podobu právní normy, ale měly představovat jakýsi uspořádaný přehled účetních metod a postupů, které by měly dodržovat jednotlivé typy

⁸⁸ HARNA, L., Účetnictví uvažuje o nové filosofii, s. 5.

účetních jednotek. Vznik těchto standardů umožnila novela zákona o účetnictví z roku 2003, kde § 36 vlastně uzákoňuje to, že obecně lze považovat výsledky zvykového práva (účetní standardy) za nástroj regulace účetnictví. České účetní standardy vznikly jako prakticky doslovný opis některých do té doby používaných postupů účtování, které byly vydávány Ministerstvem financí ČR. Vydávání Českých účetních standardů zůstalo v kompetenci Ministerstva financí a nedošlo tak k naplnění požadavku odborné veřejnosti, aby je vydávala na státu nezávislá odborná organizace, jakou je např. Národní účetní rada. Pro rok 2004 bylo vydáno 23 standardů⁸⁹ pro účetní jednotky účtující podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Každý z těchto standardů řeší účetní metody a postupy účtování týkající se určité specifické oblasti účetní praxe.

K největším novelám zákona o účetnictví patřil zákon č. 353/2001 Sb., který nabyl účinnosti od 1. ledna 2002. Tato novela zavedla do účetnictví řadu velmi významných změn a jejím prostřednictvím byly do české účetní legislativy implementovány další důležité požadavky směrnic EU a některé prvky obsažené v IFRS. Jednalo se o zpřesnění a zpřísnění v oblasti vymezení účetních jednotek, definice účetního období, vymezení pojmu účetní záznam, konsolidované účetní závěrky, ověřování účetní závěrky auditorem, oceňování jednotlivých složek rozvahy, sankcí nebo o vyjasnění termínu věrný a poctivý obraz.

Neméně důležitou novelu zákona o účetnictví představoval zákon č. 437/2003 Sb. účinný od 1. ledna 2004⁹⁰, který byl přijat v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Tuto provázanost české účetní legislativy s právem EU je možné najít přímo v úvodu zákona o účetnictví, který obsahuje následující ustanovení: „*Tento zákon stanoví v souladu s právem Evropských společenství rozsah a způsob vedení účetnictví a požadavky na jeho průkaznost.*“⁹¹ Mezi nejvýznamnější změny obsažené v této novele patří zrušení soustavy jednoduchého účetnictví a jeho nahrazení daňovou evidencí, nové vymezení okruhu účetních jednotek, zavedení možnosti vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu, nahrazení opatření Ministerstva financí Českými účetními standardy a zavedení povinné a v některých případech dobrovolné použití IFRS pro sestavování účetních závěrek určitých účetních jednotek.

⁸⁹ V současné době je v platnosti pouze 22 standardů, protože Český účetní standard č. 10, který se zabýval zvláštními operacemi s pohledávkami, byl s účinností od 1. ledna 2008 zrušen.

⁹⁰ V případě ustanovení, která ukládají určitým podnikům použití IFRS pro přípravu a prezentaci jejich účetní závěrky, byla jejich účinnost stanovena na 1. května 2004, kdy vstoupila v platnost smlouva o přistoupení ČR k EU.

⁹¹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §1 odst. 1.

Aplikace mezinárodních standardů účetního výkaznictví je v zákoně popsána následovně: „Účetní jednotky, které jsou obchodní společnostmi a které jsou emitentem cenných papírů registrovaných na regulovaném trhu cenných papírů v členských státech Evropské unie, použijí pro účtování a sestavení účetní závěrky Mezinárodní účetní standardy upravené právem Evropských společenství. Regulovaným trhem se v České republice pro účely tohoto zákona rozumí veřejný trh podle zvláštního právního předpisu.“⁹² Obdobným způsobem se IFRS aplikují i v případě sestavování konsolidované účetní závěrky, kterou sestavuje konsolidující účetní jednotka, pokud je emitentem cenných papírů na regulovaných trzích. Ostatním podnikům, jež tímto emitentem nejsou, je umožněno použít IFRS k sestavení konsolidované účetní závěrky a vyhotovení výroční zprávy.

Lze konstatovat, že od roku 2005 je česká účetní legislativa plně harmonizována s požadavky účetních směrnic EU. Do zákona o účetnictví byly přejety obecné účetní zásady obsažené ve 4. směrnici a rovněž formát individuálních i konsolidovaných účetních výkazů používaných v ČR odpovídá požadavkům 4. a 7. směrnice. Dále došlo k zahrnutí odpovídajících pravidel oceňování položek účetních výkazů a byly akceptovány i požadavky na zveřejňování účetních výkazů a jejich ověření auditorem, které je těmito směrnici požadováno. Stejně jako v ostatních zemích EU (viz. kapitola 3.1) jsou různé skupiny podnikatelských subjektů v ČR povinny provádět záznam své hospodářské činnosti odlišným způsobem.

Zákon č. 304/2008 Sb., zabývající se zejména účetnictvím státu (České republiky) novelizuje také některé oblasti týkající se účetních záznamů a představuje zatím poslední významnou novelu. Platnost této novely je rozložena na dvě části. Ustanovení zabývající se převážně vymezením účetních záznamů jsou platná od 1. ledna 2009 a ustanovení upravující vedení účetnictví státu a jeho složek vstoupila v platnost od 1. ledna 2010. V této souvislosti byl zaveden termín *Vybrané účetní jednotky*, kterými jsou „...organizační složky státu, státní fondy podle rozpočtových pravidel, Pozemkový fond České republiky, územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí, Regionální rady regionů soudržnosti, příspěvkové organizace a zdravotní pojišťovny.“⁹³

⁹² Tamtéž, §19 odst. 9.

⁹³ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §1 odst. 3.

V současné době tento zákon:

- definuje účetní jednotky podléhající tomuto zákonu a také systém finančního účetnictví,
- vymezuje předmět účetnictví a účetní období,
- stanovuje základní povinnosti při vedení účetnictví a při používání účetních metod a stanovuje sankce za nedodržování povinností stanovených tímto zákonem,
- vymezuje účetní knihy a jejich otevírání a uzavírání, účetní doklady, směrnou účtovou osnovu a rozvrh, archivaci účetních záznamů, inventarizaci,
- definuje účetní závěrku, stanovuje základní požadavky na její obsah a zveřejňování a povinnost auditu účetní závěrky,
- stanovuje pravidla pro oceňování v průběhu účetního období i k rozvahovému dni,
- upravuje způsob vydávání další účetní metodiky (prováděcí vyhlášky, České účetní standardy apod.).

Kromě zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, je účetnictví podnikatelských subjektů provozujících svou činnost na území ČR ovlivňováno:

- vyhláškou č. 500/2002 Sb., která upravuje např. uspořádání, označování a obsahové vymezení jednotlivých položek účetních výkazů a metody použité při jejich sestavování,
- Českými účetními standardy pro podnikatele,
- a dalšími právními předpisy jako např. zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, daňové zákony, zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů a ostatní předpisy, které se týkají např. pracovního práva, sociálního a zdravotního pojištění apod.

I přes pozitivní vývoj české účetní legislativy, která je nyní „...*primárně zaměřena na výstup z účetnictví (tj. účetní výkazy) nežli na cesty k němu vedoucí (tj. postupy účtování)*...“⁹⁴, zůstávají stále nedořešeny některé sporné otázky. V současnosti lze účetnictví v ČR stále

⁹⁴ MALÍKOVÁ, O., HORÁK, J., České účetnictví v kontextu historického vývoje a analýza vybraných faktorů hodnotově ovlivňujících účetní výkaznictví, s. 43.

chápat jako „*uniformní, centrálně regulované účetnictví*“⁹⁵. Nadále platí, že Ministerstvo financí ve spolupráci s Národní účetní radou upravuje jak formát a obsahové vymezení účetních výkazů, tak i samotné postupy účtování, které mají v současnosti podobu Českých účetních standardů. Nedošlo tedy ke kýženému snížení vlivu státu v této oblasti tak, jak by si to představovala řada odborníků.

Další problém spočívá v tom, že ve finančním účetnictví je stále uplatňován přístup typický zejména v zemích kontinentální Evropy, které účetnictví chápou přednostně jako nástroj sloužící ke zjištění daňové povinnosti účetních jednotek. Zákon o účetnictví sice stanovuje, že „...*účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky*“⁹⁶. Zobrazení finanční pozice a výkonnosti podniků v rámci účetnictví je však i nadále deformováno požadavky daňových zákonů, a to zejména zákona o daních z příjmů. Aby účetnictví skutečně poskytovalo věrný a poctivý obraz o hospodářské činnosti podniku, bylo by podle Mládky⁹⁷ nejjednodušší „...*zavést IFRS pro konsolidované kótované firmy (jak vyžaduje Evropská unie) a přeměnit dosavadní České národní standardy na ryze daňový systém.*“ Legislativně by byla nadále upravována pouze oblast zjištění daně ze zisků podniků, zatímco na oblast účetnictví by se vztahovaly pouze ryze účetní standardy IFRS, jejichž úkolem je uspokojovat informační potřeby externích uživatelů, a to zejména investorů. Tento přístup je uplatňován v anglosaských zemích, a to především v USA.

Lze konstatovat, že za hlavní problém nedostatečné vypovídací schopnosti účetních výkazů sestavených na základě požadavků české účetní legislativy lze považovat podřízenost finančního účetnictví daňovým předpisům. Silná regulace prostřednictvím právních předpisů rovněž z důvodu délky legislativního procesu neumožňuje, aby účetní předpisy pružně reagovaly na současné vývojové tendence. Stejně jako v celé EU ani v ČR neprobíhá přijímání účetní legislativy výlučně dle požadavků odborné veřejnosti, ale do právních předpisů jsou začleňovány i požadavky různých zájmových skupin.

⁹⁵ KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 219.

⁹⁶ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §7 odst. 1.

⁹⁷ MLÁDEK, R., Daňové zemětřesení za rohem?, s. 19.

3.2 Mezinárodní standardy účetního výkaznictví - IFRS

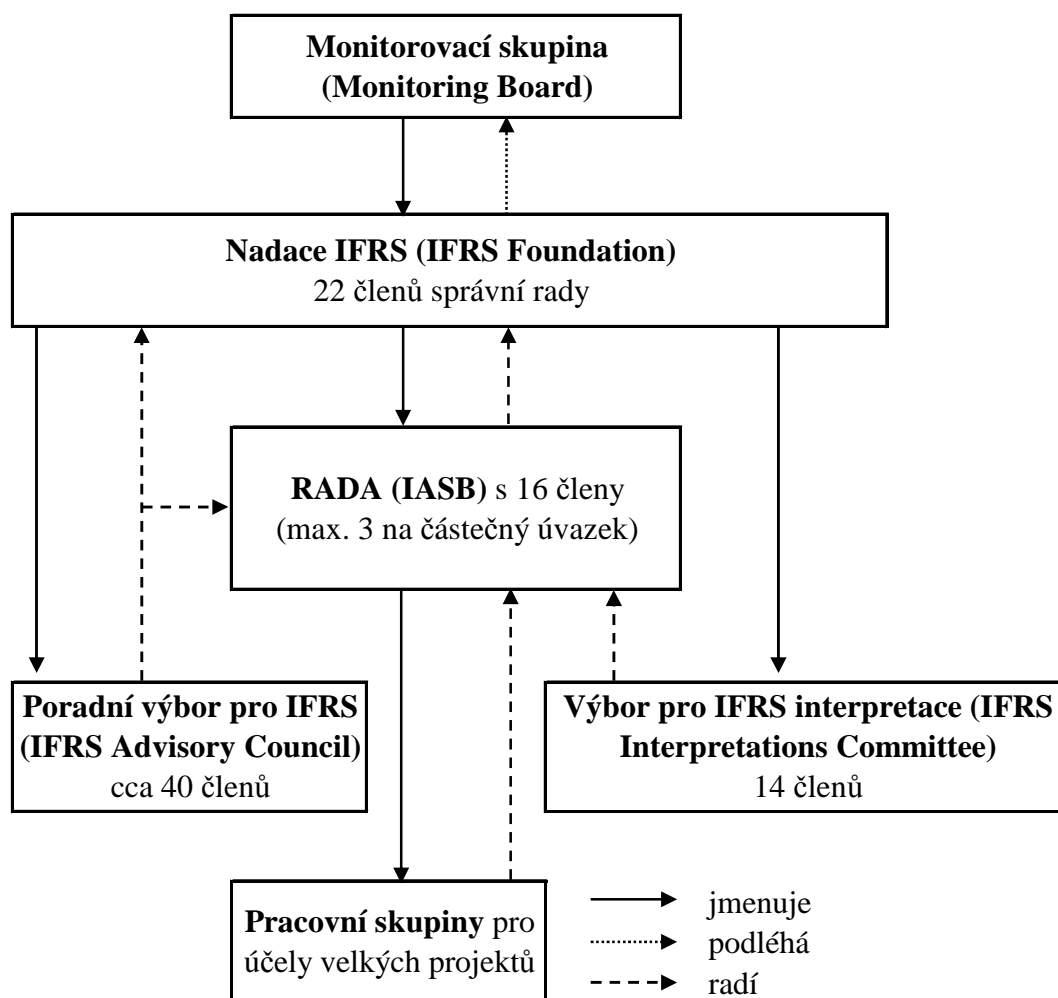
Důsledkem globalizace hospodářství a rozvoje kapitálových trhů vznikla potřeba časové a prostorové srovnatelnosti finanční situace, výkonnosti a změny finanční pozice podniků, které působí v různých částech světa. Z důvodu poskytování věrných a poctivých informací o hospodaření podniků bylo nutné, aby existovala jednotná pravidla, podle nichž by podniky sestavovaly a zveřejňovaly své účetní výkazy. V roce 1973 proto na základě dohody profesních organizací Austrálie, Francie, Japonska, Kanady, Mexika, Německa, Nizozemí, Velké Británie a USA vznikl *Výbor pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Committee - IASC)* sídlící v Londýně. Jeho hlavním úkolem bylo sblížit účetní pravidla a účetní výkazy jednotlivých zemí a vytvořit celosvětově přijímaný soubor účetních standardů.

Postupem času se členy IASC stala řada významných mezinárodních organizací jako je např. Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry, Mezinárodní obchodní komora, Organizace spojených národů, Mezinárodní bankovní asociace, Světová banka, americký Výbor pro účetní standardy (Financial Accounting Standards Board – FASB) atd. Významným mezníkem ve vývoji standardů představoval rok 2000, kdy IOSCO doporučilo svým členským burzám, aby v případě kotace cenných papírů na mezinárodních finančních trzích uznávaly účetní závěrky sestavené dle IAS. Tomuto kroku předcházela důkladná a rozsáhlá revize a aktualizace původních IAS spojená rovněž s vydáváním nových standardů, která probíhala na konci 90. let 20. století.

V souvislosti se zvýšením transparentnosti práce IASC rozhodly její členské organizace o restrukturalizaci této organizace. Za účelem zajištění transparentního financování IASC došlo v roce 2001 k přeměně tohoto výboru na *Nadaci výboru pro mezinárodní účetní standardy (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF)*.⁹⁸ Aktuální organizační strukturu Nadace IFRS lze vyjádřit pomocí obr. 3.2.

⁹⁸ Od roku 2010 došlo ke změně názvu, a to na Nadaci IFRS (IFRS Foundation).

Obr. 3.2 Organizační struktura Nadace IFRS

Zdroj: Upraveno dle DELOITTE, IFRS do kapsy 2010.

Monitorovací skupina slouží především jako nástroj usnadňující spolupráci mezi Nadací IFRS a veřejnými orgány, které se zabývají regulací kapitálových trhů v jednotlivých oblastech světa. Členy této skupiny je zástupce EK, předsedové Japonské agentury pro finanční služby, SEC, Výboru IOSCO pro rozvíjející se trhy a Technického výboru IOSCO. Monitorovací skupina schvaluje jmenování členů správní rady Nadace IFRS a kontroluje plnění jejich povinností.

Nadace IFRS se skládá z 22 členů správní rady jmenovaných na tři roky, z nichž je jeden předseda a jeden až dva místopředsedové. V zájmu zachování územní rovnováhy pochází šest členů správní rady ze Severní Ameriky, šest z Evropy, šest z Asie a Oceánie, jeden z Afriky,

jeden z Jižní Ameriky a další dva z jakékoliv oblasti tak, aby byla zachována zeměpisná vyváženost.⁹⁹ Mezi hlavní úkoly správní rady patří zejména:¹⁰⁰

- volba členů IASB, Výboru pro interpretace IFRS a Poradního výboru pro IFRS,
- tvorba a novelizace pracovních postupů, konzultačních mechanismů a procesů schvalování rozhodnutí v rámci IASB, Výboru pro interpretace IFRS a Poradního výboru pro IFRS,
- roční přezkoumání strategie IASB a zhodnocení její efektivity,
- zajištění financování Nadace IFRS a schválení jejího ročního rozpočtu.

Rada IASB by se od 1. července 2012 měla skládat z 16 odborníků¹⁰¹, z nichž jeden je jmenován předsedou a jeden až dva místopředsedy Rady a maximálně tři členové mohou pracovat na částečný úvazek. Z důvodu zajištění územní vyváženosti by čtyři členové měli pocházet ze Severní Ameriky, čtyři z Evropy, čtyři z Asie a Tichomoří, jeden z Afriky, jeden z Jižní Ameriky a dva z jakékoli oblasti tak, aby nedošlo k narušení zeměpisné rovnováhy. Rada představuje nezávislý orgán zajišťující tvorbu nových standardů, změny stávajících standardů a schvalování interpretací vydaných Výborem pro interpretace IFRS. Rada přejala původní IAS, které zůstávají nadále v platnosti, a od roku 2003 vydává nové standardy pod zkratkou IFRS. V současné době existují jak původní IAS (neúplná číselná řada IAS 1 až IAS 41), tak i nově vydávané IFRS (IFRS 1 až IFRS 9). Mezi hlavní úkoly IASB patří:¹⁰²

- vyvíjet ve veřejném zájmu sadu vysoce kvalitních, srozumitelných a vynutitelných celosvětových účetních standardů, jejichž úkolem je vytvořit vysoce kvalitní, transparentní a srovnatelné informace obsažené v účetních výkazech a dalších dokumentech účetní závěrky, jež by měly napomoci uživatelům těchto informací činit ekonomická rozhodnutí,
- prosazovat použití a důslednou aplikaci těchto standardů,

⁹⁹ V současné době má nadace pouze 18 členů, přičemž Evropa je zastoupena pouze 4 členy a chybí rovněž další dva členové doplňující stanovený počet.

¹⁰⁰ Volný překlad dle IFRS FOUNDATION, *Trustee responsibilities*.

¹⁰¹ V současné době je počet členů rady pouze 15.

¹⁰² Volný překlad dle IASB, *Preface to International Financial Reporting Standards*, čl. 6.

- v zájmu splnění výše uvedených cílů brát přiměřeně v úvahu speciální potřeby malých a středních podniků a rozvíjejících se ekonomik,
- provádět konvergenci národních účetních standardů k IFRS tak, aby bylo dosaženo jejich vysoké kvality.

Je třeba zdůraznit, že IFRS představují standardy, které upravují účetní výkazy ziskově orientovaných podniků,¹⁰³ přičemž jejich hlavním cílem je poskytovat informace o finanční pozici, výkonnosti a peněžních tocích účetní jednotky, které jsou užitečné pro uživatele při činění jejich ekonomických rozhodnutí.¹⁰⁴

Všechna jednání IASB lze sledovat veřejně prostřednictvím webových konferencí. V zájmu zajištění dostatečné kvality a nadnárodního charakteru IFRS jsou jednotlivé standardy schvalovány prostřednictvím otevřeného a transparentního procesu. Důležitou součástí tohoto procesu představuje zveřejňování různých dokumentů, jako např. Diskusních materiálů (Discussion paper) či Návrhů standardů (Exposure draft), které jsou podrobeny vícestupňovému veřejnému připomínkování. V průběhu celého procesu (viz Příloha D) proto IASB spolupracuje se zástupci investorů, analytiků, regulátorů, podniků, tvůrců účetních standardů a reprezentanty účetní profese.

Výbor pro interpretace IFRS složený ze 14 členů se zabývá vydáváním interpretací standardů IFRS. Interpretace poskytují autoritativní příručku sloužící k řešení sporných otázek. Cílem výboru je stanovit pravidla, jež budou reagovat na:¹⁰⁵

- nově vzniklé účetní problémy, které zatím nejsou upravovány IFRS,
- otázky, u kterých vznikly nedostatečné či sporné interpretace, či je pravděpodobné, že k této situaci dojde z důvodu absence autoritativního výkladu.

Interpretace vydané tímto výborem a schválené IASB mají stejnou váhu jako standardy IFRS, a proto by jejich aplikace měla probíhat obdobně. Proces schvalování interpretací probíhá podobně jako v případě schvalování IFRS, jedná se však o podstatně zjednodušenou verzi

¹⁰³ Účetní standardy vhodné pro vládní organizace a jiné účetní jednotky veřejného sektoru (kromě státních podniků) jsou vydávány Radou pro Mezinárodní standardy účetního výkaznictví veřejného sektoru (International Public Sector Accounting Standards Board - IPSASB) a vycházejí z IFRS.

¹⁰⁴ Volný překlad dle IASB, Preface to International Financial Reporting Standards, čl. 10.

¹⁰⁵ Volný překlad dle IFRS FOUNDATION, About the IFRS Interpretations Committee.

tohoto procesu. Aktuální informace o probíhajících projektech výboru jsou zveřejňovány čtvrtletně v rámci publikace nazvané „*Insight*“.

Mezi další orgány patří *Poradní výbor pro IFRS (IFRS Advisory Council)*¹⁰⁶ tvořený zástupci uživatelů účetních informací, podniků, finančních analytiků, akademiků, auditorů, regulátorů, profesních organizací a ostatních skupin, které se zajímají o práci IASB. Prostřednictvím tohoto výboru mohou jednotlivci i skupiny podávat IASB či členům správní rady Nadace IFRS návrhy a doporučení týkající se jednotlivých projektů IASB, jejich časového harmonogramu či změn priorit projektů.

Mezi základní stavební kameny systému IFRS patří:¹⁰⁷

- Předmluva k Mezinárodním účetním standardům stanovuje poslání, cíle IASB, popisuje proces schvalování standardů a interpretací IFRS, vysvětluje předmět, závaznost a data účinnosti IFRS a zakotvuje angličtinu jako oficiální jazyk.
- Koncepční rámec IASB představuje obecný teoretický základ při tvorbě a novelizaci standardů a interpretací IFRS. Slouží rovněž při řešení problémů, jež nejsou upraveny prostřednictvím jednotlivých standardů či interpretací IFRS. Mezi jeho hlavní úkoly patří vymezení cílů účetní závěrky, popis uživatelů a jejich informačních potřeb, definice základních předpokladů pro sestavování účetní závěrky, vymezení kvalitativních charakteristik účetní závěrky, popis základních prvků účetních výkazů, definice podmínek pro rozpoznání a oceňování jednotlivých prvků účetních výkazů a vymezení pojetí a uchování kapitálu.
- Standardy IAS a standardy IFRS, (viz Příloha C1).
- Interpretace standardů SIC a interpretace IFRIC (viz Příloha C2).

Vzhledem k pozitivnímu vývoji v oblasti kvality IFRS se tento soubor standardů stává postupně celosvětově používaným. K rozšíření jeho aplikace přispělo zejména v roce 2000 doporučením IOSCO, aby členské burzy uznávaly účetní závěrky sestavené na základě těchto standardů. Další významný mezník spočíval v povinném použití IFRS od roku 2005 pro podniky, jejichž cenné papíry jsou kótované na evropských burzách. V neposlední řadě lze

¹⁰⁶ Dříve označovaný jako Standard Advisory Council (SAC).

¹⁰⁷ IFRS FOUNDATION. Access the unaccompanied IFRSs.

zmínit i proces konvergence s US GAAP, který otvírá možnosti pro použití IFRS v USA. Většímu rozšiřování mezinárodních standardů brání především zásada dobrovolného přijetí jednotlivými státy a také to, že jejich zavádění není nijak časově vázáno. Přehled počtu států používajících IFRS obsahuje tab. č. 3.1.

Tab. 3.1 Použití IFRS v jednotlivých státech světa jako primárního účetního systému pro sestavování účetních závěrek dle stavu k 1. lednu 2011

Oblast	Domácí kótované společnosti				
	IFRS není povoleno	IFRS je povoleno	IFRS je povinné pro určité typy	IFRS je povinné pro všechny typy	V dané zemi neexistuje burza
Evropa	3	3	1	35	2
Severní Amerika	2	0	0	1	0
Střední a Jižní Amerika	4	12	1	18	2
Asie	16	4	3	21	5
Austrálie a Oceánie	0	0	0	3	5
Afrika	8	6	1	10	6

Zdroj: Vlastní zpracování dle DELOITTE GLOBAL SERVICES, Use of IFRSs by Jurisdiction.

V tabulce jsou uvedeny počty zemí příslušných geografických oblastí dále členěné v závislosti na aplikaci IFRS domácími kótovanými společnostmi. Tabulka neobsahuje všechny země světa, protože u některých z nich se nepodařilo získat potřebné informace. V případě povinného použití IFRS může být aplikace IFRS provedena různým způsobem. V Evropské unii se používají pouze ty IFRS, které byly odpovídajícím způsobem schváleny a např. v Austrálii či na Novém Zélandu IFRS nahradily původní národní standardy. Během několika let dojde ke zvyšování počtu zemí, v nichž bude aplikace IFRS povinná, tj. dojde k přeřazení některých zemí uvedených v prvních třech sloupcích do čtvrté kategorie.

3.3 Americké všeobecně uznávané účetní zásady - US GAAP

Americké všeobecně uznávané účetní zásady lze považovat za nejpropracovanější soubor požadavků upravujících sestavování a zveřejňování účetních výkazů podniků. Těmito zásadami se řídí podniky, jejichž cenné papíry jsou obchodovány na burzách cenných papírů v USA. US GAAP jsou orientovány především na požadavky kapitálového trhu a účetní závěrky sestavené na jejich základě jsou proto přijímány světovými burzami. US GAAP představují

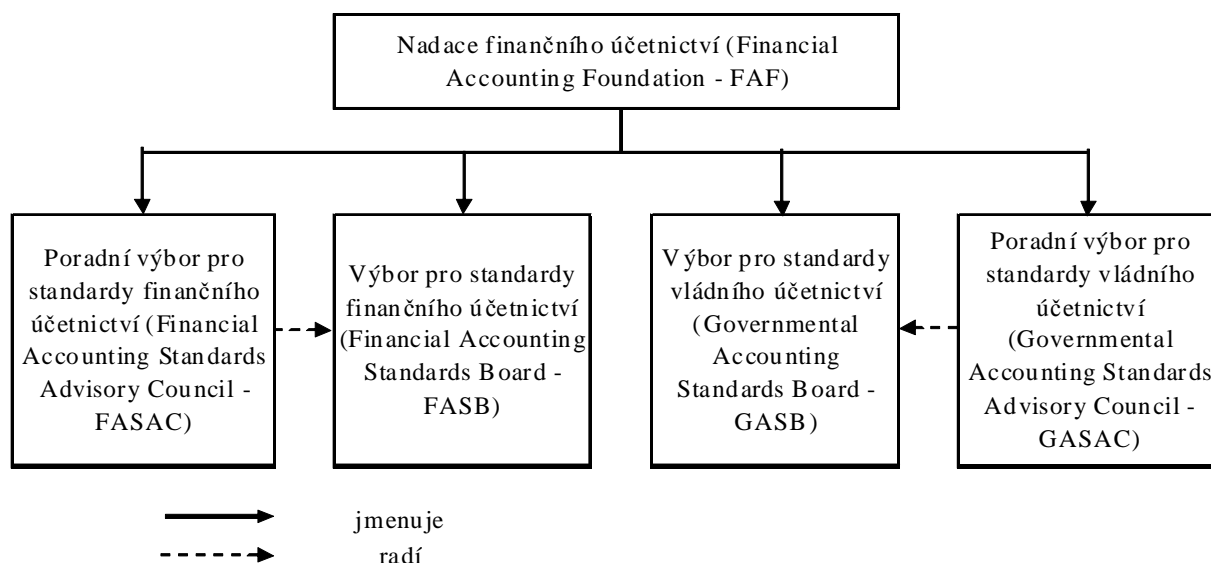
nejstarší a neustále se vyvíjející systém regulace účetnictví obecně založený na zvykovém právu. Obecné účetní zásady představují základ jak pro tvorbu účetních předpisů, tak i pro sestavování účetních výkazů podniků. Vzhledem k tomu, že US GAAP byly primárně určeny pro sestavování účetních závěrek amerických podniků, jsou v jejich rámci respektovány zvyklosti typické pro území USA.

Vznik US GAAP je datován do 30. let minulého století, a to jako reakce na pád akcií na newyorské burze. Jedním z hlavních důvodů krize byla nedostatečná vypovídací schopnost a věrohodnost účetních výkazů. Za účelem obnovení důvěry investorů v americký kapitálový trh vznikla na základě zákona¹⁰⁸ v roce 1934 americká Komise pro cenné papíry (SEC). Její hlavní úkol spočíval v regulaci kapitálového trhu a vydávání souvisejících pravidel upravujících účetnictví. Tvorba účetních pravidel byla delegována na profesní organizaci, konkrétně na Výbor pro účetní pravidla (Committee on Accounting Procedure - CAP), což byl specializovaný výbor Amerického institutu účetních (American Institute of Accountants – AIA) později známý jako Americký institut certifikovaných účetních (American Institute of Certified Public Accountants - AICPA). CAP vydával v letech 1939 až 1959 základní účetní pravidla zveřejňovaná prostřednictvím Účetního výzkumného bulletinu (Accounting Research Bulletins - ARB). V roce 1959 vznikl Výbor pro účetní pravidla (Accounting Principles Board – APB), který do roku 1973 vydával Názory a Interpretace APB. V tomto roce vznikl *Výbor pro standardy finančního účetnictví (Financial Accounting Standards Board – FASB)*, jehož hlavním úkolem je vydávat Standardy finančního účetnictví (Statements of Financial Accounting Standards - SFAS) a Interpretace (FASB Interpretations - FIN).¹⁰⁹ Na činnost FASB dohlíží *Nadace finančního účetnictví (Financial Accounting Foundation - FAF)*, jejíž základní strukturu lze zobrazit pomocí obr. 3.3.

¹⁰⁸ Securities Exchange Act of 1934.

¹⁰⁹ ZEFF, S. A., Evolution of US Generally Accepted Accounting Principles (GAAP).

Obr. 3.3 Organizační struktura Nadace finančního účetnictví

Zdroj: Vlastní zpracování dle FINANCIAL ACCOUNTING FOUNDATION. Overview.

FAF představuje neziskovou nezávislou organizaci soukromého charakteru založenou v roce 1972, která se zabývá charitativními, vzdělávacími, vědeckými a literárními činnostmi. *FAF* je zodpovědná především za:¹¹⁰

- tvorbu a zlepšování standardů finančního účetnictví a výkaznictví,
- vzdělávání členů v oblasti těchto standardů,
- dohled, řízení činnosti a financování *FASB*, *GASB* a jejich poradních výborů,
- výběr členů *FASB*, *GASB* a jejich poradních výborů,
- ochranu nezávislosti a integrity procesu tvorby standardů.

Hlavním úkolem *FASB* je tvorba a zlepšování standardů finančního účetnictví pro nevládní účetní jednotky, aby jejich účetní výkazy poskytovaly investorům a ostatním uživatelům relevantní informace. Tohoto cíle je dosaženo prostřednictvím komplexního a nezávislého procesu vydávání standardů účetního výkaznictví, který umožňuje širokou zainteresovanost a konzultace s nejrůznějšími skupinami uživatelů *US GAAP*. Samotný proces vydávání standardů se skládá se sedmi na sebe navazujících etap, jejichž charakter a rozsah závisí na konkrétní problematice zpracovávané v rámci daného projektu. V současné době se *FASB* skládá ze sedmi členů pracujících na plný úvazek, což by mělo vést k zajištění jejich

¹¹⁰ Volný překlad dle FINANCIAL ACCOUNTING FOUNDATION, Overview.

nezávislosti. Členové mohou být zvoleni na maximálně dvě pětiletá funkční období. Zpravidla 3 z nich jsou nominováni auditorskými společnostmi, 2 podniky, 1 akademickým prostředím a 1 vládou. Členové FASB mají k dispozici dalších více než 60 odborníků, kteří jim poskytují konzultace v oblasti investování, účetnictví, financí, průmyslu a obchodu či vědy a výzkumu.

FASAC představuje poradní orgán FASB skládající se z více než 20 odborníků, kteří byli zvoleni jako zástupci investorů, věřitelů, ostatních uživatelů účetních výkazů, auditorů, akademiků a zástupců vlády. Činnost tohoto výboru je zaměřena především na oblast výběru projektů, priorit těchto projektů či dopadů navrhovaných opatření na jednotlivé skupiny uživatelů US GAAP.

Podobně jako v případě soukromého sektoru byly pro potřeby účetnictví vládního sektoru vytvořeny dvě organizace, které mají podobné úkoly jako FASB a FASAC. GASB představuje radu složenou ze sedmi členů zabývajících se vydáváním a zlepšováním standardů státních a místních vládních účetních a finančních výkazů. Tyto standardy by měly poskytovat užitečné informace a podklady sloužící ke vzdělávání jejich uživatelů. GASAC představuje poradní výbor složený z více než 25 členů pocházejících z různých amerických účetních institucí. Jeho úkol spočívá v poskytování konzultací k řešeným projektům GASB a v pomoci při sestavování ročních rozpočtů GASB a při získávání zdrojů FAF.

US GAAP představují soubor konvencí, pravidel a postupů, jež jsou nezbytné pro definování účetní praxe. Nestanovují žádný závazný ani doporučený účetní model, nevyhlašují žádnou účtovou osnovu a rovněž ani neurčují standardní souvztažnosti účtů. Není stanoveno, jak se má účtovat, pouze je definován obsah a minimální rozsah účetních informací zveřejňovaných podnikem v příslušných účetních výkazech. Formát výkazů ani názvy jednotlivých položek nejsou závazně stanoveny. Osoba odpovědná za vedení podnikového účetnictví si tedy zvolí na základě svého odborného úsudku takové metody a postupy, které povedou k dodržení požadavků kladených v rámci US GAAP. Jako zdroj informací při sestavování účetních výkazů může účetní profesionál využít různých předpisů, které jsou vydávány různými americkými institucemi. Tyto předpisy mají různou váhu a v některých případech si dokonce vzájemně odporují. Z tohoto důvodu byla vypracována auditorská směrnice SAS 69¹¹¹, jejímž hlavním cílem bylo stanovení pořadí důležitosti jednotlivých předpisů (viz. tab. 3.2), které lze

¹¹¹ Statement on Auditing Standards

jako celek považovat za US GAAP. Tato směrnice by měla napomoci účetním, auditorům a uživatelům účetních výkazů stanovit priority při využívání jednotlivých předpisů a zajistit věrné a poctivé zobrazení skutečnosti.

Tab. 3.2 Hierarchie předpisů regulujících účetnictví v rámci US GAAP

Kategorie A	Standardy finančního účetnictví vydané FASB (FASB Statements of Financial Accounting Standards - SFAS)
	Interpretace vydané FASB (FASB Interpretations - FIN)
	Názory vydané APB (APB Opinions)
	Účetní výzkumné bulletiny vydané CAP (Accounting Research Bulletins - ARB)
Kategorie B	Technické bulletiny vydané FASB (FASB Technical Bulletins - FTB)
	Směrnice odvětvového auditu a účetní směrnice vydané AICPA (AICPA Industry Audit and Accounting Guides)
	Prohlášení o pozici vydané AICPA (AICPA Statements of Position - SOP)
Kategorie C	Souhlasná stanoviska instituce řešící naléhavé otázky (Consensus positions of the Emerging Issues Task Force - EITF)
	Aplikační bulletin vydaný Výkonným výborem pro účetní standardy AICPA (Accounting Standards Executive Committee's Practice Bulletins - PB)
Kategorie D	Interpretace vydané AICPA (AICPA Accounting Interpretations - AIN)
	Prováděcí směrnice vydané FASB (FASB Implementation Guides - FIG)
	Převládající a rozšířené odvětvové zvyklosti (Industry Practices Widely Recognized and Prevalent)
Další účetní literatura	Koncepční rámec US GAAP (FASB Concepts Statements - CON)
	Stanoviska APB (APB Statements)
	Oběžníky vydané AICPA (AICPA Issues Papers)
	IFRS
	Pomocná technická praktika vydaná AICPA (AICPA Technical Practice Aids)
	Další účetní literatura (Other Accounting Literature)

Zdroj: Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 135, JÍLEK, J., SVOBODOVÁ, J., Účetnictví bank a finančních institucí 2008, s. 23.

Významný mezník ve vývoji US GAAP představovalo vydání zákona *Sarbanes-Oxley Act* v roce 2002, který vznikl jako reakce na porušování pravidel US GAAP, které např. v případě firmy Enron či Worldcom způsobilo krach těchto podniků. Obcházení či přímo porušování pravidel stanovených v rámci US GAAP bylo umožněno především zákonem Private Securities Litigation Reform Act z roku 1995. Ten radikálně omezoval odpovědnost auditorů, kteří tak pomáhali svým klientům zakrýt a překroutit věrný a poctivý obraz hospodaření jejich podniků. Sarbanes-Oxley Act proto zavedl řadu pravidel, která zpřísňují požadavky v oblasti

účetnictví, auditu a struktury vrcholového vedení podniků. Mezi nejvýznamnější opatření, která tento zákon přinesl, patří:¹¹²

- Ustanovení požadující vysoce kvalitní účetní standardy a pravidla, jejichž tvorba je svěřena soukromé politicky nezávislé organizaci s vlastním politicky nezávislým zdrojem financování. Tato organizace má pohotově schvalovat standardy, jejichž prostřednictvím bude reagovat jak na změny v obchodním prostředí, tak i na mezinárodní konvergenci účetních standardů.
- Založení Výboru pro dohled nad účetnictvím veřejně obchodovaných firem (Public Company Accounting Oversight Board – PCAOB), který by měl vytvořit systém zaručující kvalitní práci auditorů. Jeho hlavní úkol spočívá v tvorbě auditorských standardů, dohledu nad činností auditorů, vyšetřování a následném potrestání případných porušení stanovených pravidel. Tato ustanovení se týkají jak amerických, tak i zahraničních auditorských firem vydávajících stanoviska o společnostech, jež jsou registrovány na amerických burzách a podléhají dohledu SEC.
- Zpřísnění požadavků na nezávislost auditorů, kterým bylo zakázáno, aby podnikům, u kterých provádějí audit, zároveň vedli účetnictví, poskytovali jiné poradenské služby nesusouvisející s auditem, prováděli vnitřní audit, poskytovali makléřské služby apod.
- Požadavek, aby všechny podniky registrované u SEC vytvořily jako součást správní či dozorčí rady výbor, který bude zodpovědný za účetnictví daného podniku. Mezi hlavní činnosti tohoto výboru by mělo patřit najímání, propouštění, stanovování odměn a dohled nad činností nezávislého auditora podniku. Členové tohoto výboru budou zároveň členy správní rady a budou vůči společnosti nezávislí. Alespoň jeden člen tohoto výboru musí být „finančním expertem“, který má dostatečné znalosti US GAAP a pracovní zkušenosti ve funkci auditora, finančního ředitele, kontrolora či hlavního účetního u srovnatelného podniku zaregistrovaného u SEC.

Na základě tohoto zákona by mělo prostřednictvím posílení nezávislosti FASB dojít k dalšímu zvýšení kvality US GAAP. Zpřísnění dohledu nad auditory a rozšíření povinností vedení podniků registrovaných u SEC by mělo přispět ke znovuoobnovení důvěry investorů v účetní závěrky těchto podniků.

¹¹² Upraveno dle MLÁDEK, R., Případ Enron a WorldCom: dohra.

3.4 Konvergence IFRS a US GAAP

Sílící globalizace ekonomického prostředí a stále větší propojenost finančních trhů vyžaduje existenci pouze jedné sady vysoce kvalitních, mezinárodně srovnatelných standardů finančního výkaznictví. Účetní výkazy sestavené na jejím základě by měly investorům a dalším uživatelům poskytovat informace užitečné pro jejich rozhodování. Dva nejvýznamnější tvůrci standardů finančního výkaznictví, IASB a FASB, podepsali v roce 2002 Dohodu z Norwalku (Memorandum of Understanding), ve které se zavázali zahájit projekt konvergence IFRS a US GAAP. Podstatou této dohody je vývoj vysoce kvalitních, srovnatelných standardů účetního výkaznictví použitelných jak v rámci domácího, tak i zahraničního účetního výkaznictví. Tohoto cíle by mělo být dosaženo prostřednictvím následujících opatření:¹¹³

- Prostřednictvím krátkodobých projektů eliminovat individuální rozdíly mezi US GAAP a IFRS.
- Prostřednictvím koordinace budoucích pracovních projektů obou Rad odstranit další rozdíly mezi IFRS a US GAAP, které budou existovat po 1. lednu 2005.
- Pokračovat v práci na společných projektech, které budou v dané době aktuální.
- Podpořit příslušné interpretační orgány v koordinaci jejich aktivit.

Proces konvergence IFRS a US GAAP se z pohledu globalizace finančních trhů jeví jako logický krok, který by měl vyzdvihnout společné znaky obou těchto systémů a odstranit jejich odlišnosti. Podle Mládka¹¹⁴ lze z teoretického hlediska chápat oba systémy spíše jako dvě interpretace jednoho systému. Z praktického pohledu se tyto systémy jeví jako dva různé systémy, které se zabývají stejnou problematikou. Oba systémy jsou vytvářeny nezávislými soukromými institucemi, které se na základě odborných znalostí svých členů snaží vytvořit taková pravidla a postupy upravující výstup z účetnictví, tj. především obsahovou náplň a způsob zveřejňování účetních výkazů. Tyto systémy nepředepisují žádné standardní formáty účetních výkazů, závazné účetní osnovy, či dokonce postupy účtování v konkrétních případech. Naopak požadují, aby účetní výkazy sestavené na jejich základě poskytovaly

¹¹³ Volný překlad dle IFRS FOUNDATION, Memorandum of Understanding “The Norwalk Agreement”.

¹¹⁴ MLÁDEK, R., IFRS (IAS) versus US GAAP.

uživatelům účetních informací, zejména investorům, dostatečně kvalitní informace, které věcně a poctivě popisují finanční situaci, výkonnost a změny ve finanční situaci podniku.

Kromě výše zmíněných společných rysů se tyto dva systémy od sebe v některých oblastech odlišují. Oba systémy jsou sice založeny na obecných zásadách, US GAAP slovo zásady obsahují přímo ve svém názvu, ale jejich aplikace v praxi je rozdílná. IFRS používají tzv. zásadový přístup (principles based approach), který má vést prostřednictvím respektování těchto zásad k věrnému a poctivému zobrazení finanční situace podniku. US GAAP představují účetní systém založený na pravidlech (rules based approach), tj. obsahují rozsáhlá a detailní pravidla a postupy pro aplikaci účetních zásad v praxi. Mezi oběma systémy existuje určitá symbióza. Ta spočívá v tom, že tam, kde IFRS neposkytuje dostatečně přesný a podrobný návod, jak v praxi postupovat, lze řešení dané problematiky hledat v rámci US GAAP. Naopak v případech, kdy dochází ke ztrátě orientace v jednotlivých příliš podrobných postupech US GAAP, je možné získat stručný přehled daného problému prostřednictvím IFRS.

Odstraňování sporných bodů mezi oběma systémy nepokračovalo dostatečně rychle, a proto byla v roce 2006 stanovena Cestovní mapa konvergence mezi IFRS a US GAAP (A Roadmap for Convergence between IFRSs and US GAAP 2006 - 2008), jejíž hlavní úkol spočíval ve výběru konvergenčních projektů pro období 2006 - 2008. Proces konvergence byl rozdělen na krátkodobé projekty a ostatní společné projekty vyžadující budoucí úpravu. Mezi krátkodobé projekty, které měly být dokončeny nejpozději v roce 2008, byly zařazeny jak společné projekty týkající se např. snížení hodnoty majetku či daní ze zisku, tak i samostatné projekty. V případě IASB se jednalo o projekty upravující např. fair value, investice do nemovitostí, výzkum a vývoj apod. FASB se zabýval projekty týkajícími se např. výpůjčních nákladů, státních dotací apod. Mezi ostatní společné projekty bylo vybráno celkem 11 oblastí, z nichž některé již byly v té době řešeny IASB či FASB jako např. podnikové kombinace, konsolidace, uznání výnosů apod. Další měly být zařazeny mezi aktivní projekty (např. finanční instrumenty, nehmotný majetek, leasing atd.). Cestovní mapa byla několikrát revidována. Některé projekty již byly dokončeny, v případě jiných došlo k přehodnocení termínu jejich plnění a některé projekty do ní byly doplněny, jako např. projekt novelizace koncepčních rámců či projekty související s finanční krizí. V současné době je v rámci projektu konvergence řešena řada projektů (viz tab. č. 3.3).

Tab. 3.3 Projekty řešené v současnosti v rámci projektu konvergence IFRS a US GAAP

Skupina projektů	Název projektu	Odhadovaná doba zveřejnění IFRS
Projekty spojené s finanční krizí	Finanční instrumenty (snižování hodnoty, zajišťovací účetnictví, kompenzace majetku a závazků)	2. čtvrtletí 2011
	Konsolidace	1. čtvrtletí 2011
	Oceňování reálnou hodnotou	1. čtvrtletí 2011
Ostatní konvergenční projekty	Leasing	2. čtvrtletí 2011
	Rozpoznání výnosů	2. čtvrtletí 2011
	Joint ventures	1. čtvrtletí 2011
	Zaměstnanecké benefity	1. čtvrtletí 2011

Zdroj: Vlastní tvorba dle IFRS FOUNDATION, IASB work plan - projected timetable as of 20 December 2010.

Konvergence IFRS a US GAAP představuje významný posun v tvorbě jednotné sady vysoce kvalitních a celosvětově uznávaných standardů účetního výkaznictví, které by v důsledku zapojení FASB měla akceptovat i americká komise pro cenné papíry. Významného mezníku bylo dosaženo již v roce 2007, kdy SEC zrušila povinnost uloženou neamerickým podnikům registrovaným na amerických burzách. Tyto podniky musely do té doby provádět úpravy (reconcilitation) svých účetních závěrek sestavených dle IFRS tak, aby odpovídaly pravidlům US GAAP. V této souvislosti SEC rovněž zveřejnila, že v případě amerických podniků registrovaných u SEC by bylo možné použít IFRS pro přípravu jejich účetních výkazů nejdříve od roku 2015 či 2016.¹¹⁵

Konečným cílem celosvětové harmonizace účetních systémů by mělo být jejich sblížení v takové míře, že by bylo možné hovořit o jednom standardizovaném světovém účetním systému. S ohledem na požadavky uživatelů účetních informací, zejména investorů, by se mělo jednat o sadu pravidel upravující způsob sestavování a zveřejňování účetních výkazů. Z tohoto pohledu se proto jako nejlepší varianta jeví standardy vyvíjené v rámci konvergence IFRS a US GAAP. Nejlepším řešením by zřejmě bylo, kdyby co nejvíce států světa přejalo za svůj národní systém tyto standardy nebo alespoň zapracovalo pravidla v nich obsažená do svých účetních předpisů. Pomocí těchto opatření by došlo ke zvýšení prostorové srovnatelnosti informací obsažených v účetních výkazech podnikatelských subjektů.

¹¹⁵ SEC. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers.

4. Komparace účetních výkazů sestavených dle české účetní legislativy a IFRS

Výkazy finančního účetnictví představují hlavní zdroj informací pro uživatele. Vzhledem k tomu, že hlavní skupina uživatelů definovaná v české legislativě a IFRS je odlišná, není formální ani obsahová náplň těchto výkazů zpravidla shodná.¹¹⁶

V České republice jsou účetní výkazy součástí tzv. *účetní závěrky*, která obsahuje:¹¹⁷

- rozvahu,
- výkaz zisku a ztráty,
- přílohu, jež podrobněji vysvětluje údaje uvedené v předchozích dvou výkazech.

Účetní závěrka může dále zahrnovat i přehled o peněžních tocích či přehled o změnách vlastního kapitálu. Obsahová náplň a metody používané při sestavování rozvahy jsou specifikovány vyhláškou č. 500/2002 Sb. a Českými účetními standardy pro podnikatele. Účetní závěrka musí být jasně odlišena od ostatních dokumentů zveřejňovaných podnikem.

Z hlediska rozsahu může být účetní závěrka sestavena v plném nebo zjednodušeném rozsahu, který umožňuje uvádět v účetních výkazech a příloze méně podrobné informace. V plném rozsahu (tj. včetně přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu) sestavují účetní závěrku společnosti, které podléhají auditu. Mezi tyto podniky patří akciové společnosti a dále také ostatní obchodní společnosti a družstva, jestliže dosáhly či překročily dvě ze tří kritérií stanovených zákonem.¹¹⁸

Dále je nutné rozlišovat účetní závěrku *řádnou*, *mimořádnou* a *mezitímní*. *Řádná účetní závěrka* se sestavuje k poslednímu dni účetního období. *Mimořádná účetní závěrka* se sestavuje ve všech ostatních případech, kdy zákon o účetnictví vyžaduje uzavřít účetní

¹¹⁶ Charakteristika rozdílů jednotlivých účetních systémů a analýza příčin existujících odlišností je předmětem zkoumání předchozích dvou kapitol této práce.

¹¹⁷ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §18 odst. 1.

¹¹⁸ Jedná se o následující podmínky:

- celková hrubá aktiva jsou vyšší než 40 000 000 Kč,
- roční úhrn čistého obrátu převýšil 80 000 000 Kč,
- průměrný přepočtený počet zaměstnanců překročil 50.

knihy.¹¹⁹ *Mezitímní účetní závěrka* se sestavuje v průběhu účetního období, nedochází k uzavírání účetních knih, ale provádí se pouze inventarizace, která má napomoci správně zjistit položky časového rozlišení.

Účetní jednotky, které jsou řídící nebo ovládající osobou konsolidačního celku¹²⁰ (konsolidující účetní jednotka), jsou povinné sestavit *konsolidovanou účetní závěrku*, která musí být ověřena auditorem.

Účetní závěrka se sestavuje v peněžních jednotkách české měny a jednotlivé položky se vykazují v celých tisících Kč. Podniky, jejichž čistá aktiva převyší hodnotu deset miliard Kč, mohou vykazovat jednotlivé položky v celých milionech Kč. Měrnou jednotku použitou pro ocenění v rámci účetní závěrky musí podnik uvést ve všech jejích částech.

Položky rozvahy a výkazu zisku a ztráty v nulové výši za minulé i běžné účetní období se neuvádějí. Položky v rozvaze a ve výkazu zisku a ztráty mohou být sloučeny, pokud:

- nejde o významnou částku ve vztahu k povinnosti věrného a poctivého obrazu předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky,
- jejich sloučení přispívá k větší srozumitelnosti informace a za podmínky, že sloučené položky budou uvedeny jednotlivě v příloze.

Podle požadavků *IFRS* by měl podnik jasně identifikovat účetní výkazy a odlišit je od ostatních zveřejňovaných dokumentů. Úplná sada účetních výkazů musí obsahovat:¹²¹

- výkaz o finanční situaci ke konci účetního období - rozvahu (statement of financial position as at the end of the period – balance sheet)
- výkaz o úplném výsledku hospodaření za účetní období (statement of comprehensive income for the period),

¹¹⁹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §17.

¹²⁰ Konsolidačním celkem se rozumí skupina podniků, které překročily či dosáhly následující kritéria:

- aktiva celkem více než 350 000 000 Kč,
- roční úhrn čistého obrátu více než 700 000 000 Kč,
- průměrný přepočtený stav zaměstnanců, v průběhu účetního období více než 250.

¹²¹ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 10.

- výkaz změn vlastního kapitálu za účetní období (statement of changes in equity for the period),
- výkaz o peněžních tocích za účetní období (statement of cash flows for the period),
- komentář obsahující souhrn důležitých účetních politik a ostatních vysvětlujících informací (notes, comprising a summary of significant accounting policies and other explanatory information),
- výkaz o finanční pozici k začátku nejstaršího účetního období v případě, že podnik provádí opravy či změny v účetních výkazech retrospektivně (statement of financial position as at the beginning of the earliest comparative period when an entity applies an accounting policy retrospectively, makes a retrospective restatement or reclassifies items).

Problematikou účetních výkazů se zabývá především koncepční rámec, který vymezuje cíl účetního výkaznictví, uživatele účetních výkazů a jejich informační potřeby, základní předpoklady, zásady a kvalitativní charakteristiky, na jejichž základě dochází k rozpoznání a oceňování základních prvků účetní závěrky. Kromě koncepčního rámce jsou účetní výkazy upravovány dílčím způsobem i prostřednictvím dalších standardů, které se zabývají detailnějším členěním jednotlivých položek vykazovaných v účetních výkazech. V jejich rámci jsou rovněž řešeny způsoby oceňování, kriteria sloužící k uznání požadavky na zveřejnění konkrétních položek, problematika týkající se událostí po skončení účetního období nebo způsoby zaznamenávání změn v účetní politice, účetních odhadech nebo oprav chyb.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že rozsah souboru zveřejňovaných účetních výkazů se v případě české legislativy a IFRS liší. České účetní předpisy vyžadují sestavovat rozvahu, výkaz zisku a ztráty a přílohu, která může obsahovat i přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu. Úplná sada účetních výkazů musí dle požadavků IFRS obsahovat čtyři výkazy, které jsou doplněny velmi podrobným komentářem.

Zveřejnění účetních výkazů vždy představuje jakýsi „vrchol účetních prací“, jehož hlavní úkol spočívá v poskytování relevantních informací uživatelům. Tento požadavek by nemohl být splněn bez respektování určitých předpokladů, zásad, pravidel a postupů, na jejichž základě jsou účetní výkazy sestavovány a následně zveřejňovány. Přehled těchto základních

předpokladů, jejichž zkoumání budou věnovány následující části této práce, lze znázornit prostřednictvím obrázku č. 4.1.

Obr. 4.1 Východiska účetního výkaznictví

Základní kvalitativní vlastnosti <i>Fundamental qualitative characteristics</i>		Prvky <i>Elements</i>
Relevance / Relevance Predikční hodnota / <i>Predictive value</i> Potvrzující hodnota / <i>Confirmatory (feedback) value</i>		Majetek / <i>Assets</i> Závazky / <i>Liabilities</i> Vlastní kapitál / <i>Equity</i>
Pravdivé zobrazení / Faithful representation Úplnost / <i>Completeness</i> Neutralita (absence předsudků) / <i>Neutrality</i> Bezchybnost / <i>Free from error</i>		Výnosy (tržby) / <i>Revenue</i> Náklady / <i>Expenses</i> Zisky (přírůstky) / <i>Gains</i> Ztráty (úbytky) / <i>Losses</i> Vklady vlastníků / <i>Investments by owners</i> Platby vlastníkům / <i>Payments to owners</i>
Doplňující vlastnosti / <i>Enhancing characteristics</i> Srovnatelnost, ověřitelnost, včasnost a srozumitelnost / <i>Comparability, verifiability, timeliness and understandability</i>		Úplný (souhrnný) hospodářský výsledek / <i>Comprehensive income</i>
Koncepty uznání (klasifikace) a ocenění / Recognition and measurement concepts		
Předpoklady <i>Assumptions</i>	Zásady <i>Principles</i>	Omezení (výjimky) <i>Constraints</i>
Účetní jednotka / <i>Reporting entity</i> Trvání podniku / <i>Going concern</i> Časové rozlišení / <i>Accrual Basis</i> Peněžní jednotka / <i>Monetary unit</i> Periodicita / <i>Periodicity</i>	Historická cena / <i>Historical cost</i> Uznání výnosů / <i>Revenue recognition</i> Uznání nákladů / <i>Matching (expense) recognition</i> Úplná informovanost / <i>Full disclosure</i>	Výhody vyvážené náročností / <i>Cost versus benefits</i> Významnost / <i>Materiality</i> Průmyslové zvyklosti / <i>Industry practices</i> Zásada opatrnosti / <i>Conservatism (prudence)</i>

Zdroj: Upraveno dle MLÁDEK, R., Koncepční rámec IFRS a US GAAP, s. 60.

4.1 Obecně uznávané účetní zásady a kvalitativní charakteristiky účetních informací

Každý účetní systém je založen na respektování určitých základních předpokladů, principů či zásad, ze kterých se vychází při sestavování účetní závěrky a potažmo i při běžném účtování jednotlivých transakcí. Obecně uznávané účetní zásady soubor určitých pravidel, které podniky dodržují při vedení účetnictví, při sestavování a předkládání účetních výkazů. Nejsou

formulovány žádným závazným předpisem, ale pro účetního pracovníka jsou čímsi jako „desatero přikázání“.¹²²

Potřeba zakotvit do účetních předpisů jednoznačná pravidla pro sestavování a zveřejňování účetních výkazů byla vyvolána krachem na newyorské burze v roce 1929. Od 30. let 20. století proto společnosti, které podléhají kontrole Americké komise pro cenné papíry, musejí při sestavování a prezentaci účetních výkazů dodržovat soubor obecně uznávaných účetních zásad. Začlenění účetních zásad do účetních předpisů jednotlivých zemí je odlišné v závislosti na jejich historickém vývoji a místních zvyklostech. V České republice jsou obecně uznávané účetní zásady obsaženy v textu zákona o účetnictví. Naproti tomu v rámci US GAAP a IFRS jsou tyto zásady zahrnuty do koncepčního rámce, který tvoří základ pro přípravu a předkládání účetních výkazů. V současné době dochází v rámci konvergence US GAAP a IFRS k modernizaci a přeformulování koncepčních rámců obou institucí s cílem vytvořit jednotný koncepční rámec pro oba systémy. Vzhledem k tomu, že tento proces není dosud dokončen, bude se následující text odkazovat jak na současný koncepční rámec IFRS, tak v některých případech i na jeho novelizovanou verzi.

Jednotlivé účetní předpoklady a zásady však nejsou stejně závažné, a bylo by proto vhodné je rozčlenit do určitých skupin. Kovanicová¹²³ rozlišuje podobně jako např. obr. 4.1 tři úrovně důležitosti účetních východisek:

- *Předpoklady*, jež určují výstavbu účetního systému jako celku.
- *Principy*, které představují obecná pravidla, s jejichž pomocí by účetní profesionálové měli v praxi zachycovat jednotlivé účetní transakce.
- *Konvence* zahrnující praxí ověřené postupy a zvyklosti, které jsou všeobecně akceptované.

Podobně jako i v jiných oblastech, tak i v účetnictví je hierarchie účetních zásad postavena na obecných předpokladech, které jsou dále upřesňovány pomocí principů a konvencí. Při zachování hierarchie uvedené Kovanicovou patří mezi obecné předpoklady účetnictví:¹²⁴

¹²² KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P., Poklady skryté v účetnictví, Díl I., s. 123.

¹²³ KOVANICOVÁ, D., Účetní předpoklady, principy a konvence.

¹²⁴ KOVANICOVÁ, D., Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům, s. 141–158.

Zásada účetní jednotky (reporting entity), jejíž podstatou je sledování jednotlivých ekonomických jevů za určitý, relativně uzavřený ekonomický celek, tj. účetní (hospodářskou) jednotku.

Tab. 4.1 Zásada účetní jednotky v české legislativě a IFRS

<p>V ČR jsou účetní jednotky povinny „...vést jedno účetnictví za účetní jednotku jako celek.“¹²⁵ Jednotlivé typy účetních jednotek jsou taxativně vymezeny v §1 odst. 2 zákona o účetnictví. Účetní jednotky jsou definovány zejména s ohledem na jejich právní formu a případně v návaznosti na požadavky obsažené v souvisejících právních předpisech.</p>	<p>IFRS v této souvislosti používá termín vykazující jednotka, která je definována jako ohraničený soubor ekonomických aktivit, jejichž finanční informace mají potenciál být užitečné pro současné a potenciaální investory, věřitele a jiné uživatele, kteří nemohou přímo získat informace, které potřebují pro svá rozhodnutí.¹²⁶ Účetní jednotkou může být jak právní subjekt, tak ekonomicky samostatná část tohoto subjektu nebo určité činnosti dvou a více subjektů, pokud jejich aktivity nelze oddělit.</p>
--	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Mezi českou legislativou a IFRS existuje v této oblasti značný nesoulad. Český zákon o účetnictví taxativně jmenuje jednotlivé subjekty, které považuje za účetní jednotky. Naopak IFRS používají v případě vymezení vykazující jednotky ekonomická hlediska, která se opírají především o oddělitelnost podnikových činností.

Akruální princip (accrual basis) požaduje vykazování nákladů a výnosů v období, se kterým tyto věcně a časově souvisí bez ohledu na to, kdy došlo k příjmu či výdeji peněžních prostředků vyvolaných těmito náklady či výnosy. Na základě této zásady musí podniky provádět časové rozlišování nákladů a výnosů, které spočívá jak v očištění nákladů a výnosů běžného období o předplacené náklady a výnosy, tak v zahrnutí nedoplatených nákladů a výnosů.

MALÍKOVÁ, O., HORÁK, J., Finanční účetnictví – poznámky k vybraným oblastem účetní teorie v podmínkách současné účetní regulace, s. 25–32.

¹²⁵ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §4 odst. 9.

¹²⁶ Volný překlad dle IASB: Exposure draft: Conceptual Framework for Financial Reporting: The Reporting Entity, RE2.

Tab. 4.2 Akruální princip v české legislativě a IFRS

<p>Český zákon o účetnictví definuje tento princip následovně: „Účetní jednotky účtují podvojnými zápisy o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí; není-li možno tuto zásadu dodržet, mohou účtovat i v účetním období, v němž zjistily uvedené skutečnosti...přitom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí.“¹²⁷</p>	<p>V rámci IFRS je tato zásada vymezena následujícím způsobem: Akruální účetnictví zobrazuje efekty transakcí a jiných událostí a okolností ovlivňující ekonomické zdroje a zdroje krytí vykazující jednotky v těch obdobích, kdy tyto efekty nastaly, i když jim odpovídající příjmy a výdaje peněz nastanou v obdobích následujících.¹²⁸</p>
---	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Předpoklad trvání podniku i v budoucnosti (going concern) spočívá v tom, že podnik bude nadále existovat, tj. nemá záměr či není nucen ukončovat nebo podstatně omezovat rozsah své činnosti. Tento předpoklad významně ovlivňuje řadu dalších zásad jako např. *zásadu opatrnosti*, *zásadu periodicity* nebo *zásadu konzistence mezi účetními obdobími*. Předpoklad trvání podniku v dohledné budoucnosti ovlivňuje např. způsoby oceňování aktiv a pasiv, odepisování majetku apod.

Tab. 4.3 Předpoklad trvání podniku i v budoucnosti v české legislativě a IFRS

<p>V ČR je tato zásada aplikována následovně: „Účetní jednotka je povinna použít účetní metody způsobem, který vychází z předpokladu, že bude nepřetržitě pokračovat ve své činnosti a že u ní nenastává žádná skutečnost, která by ji omezovala nebo ji zabraňovala v této činnosti pokračovat i v dohledné budoucnosti. V případě, že účetní jednotka má informaci o tom, že u ní taková skutečnost nastává, je povinna použít účetní metody způsobem tomu odpovídajícím, přičemž informaci o použitém způsobu je povinna uvést v příloze v účetní závěrce.“¹²⁹</p>	<p>IFRS v této souvislosti požadují, aby účetní výkazy byly za normálních okolností připravovány za předpokladu, že účetní jednotka bude pokračovat ve své činnosti i v dohledné budoucnosti, tj. nemá záměr ani potřebu likvidovat či významně omezovat své činnosti. V opačném případě musí být účetní výkazy sestaveny na odlišném základě a tato skutečnost musí být zveřejněna.¹³⁰</p>
--	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

¹²⁷ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §3 odst. 1.

¹²⁸ Volný překlad dle FASB, Statement of Financial Accounting Concepts No. 8, OB 17.

¹²⁹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §7 odst. 3.

¹³⁰ Volný překlad dle IASB, Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, čl. 23.

Zásada periodicity zjišťování výsledku hospodaření (periodicity) je spojena s předpokladem nepřetržité existence podniku. Exaktní zjištění výsledku hospodaření by bylo možné až po ukončení činnosti podniku, což by pro uživatele již bylo bezpředmětné. Z důvodu sledování stavu a pohybu majetku a zjišťování výsledku hospodaření je nutné stanovit účetní období, za které budou uživatelům poskytovány informace o finanční situaci a výkonnosti daného podniku. To umožní hodnocení a kontrolu finanční situace v pravidelných intervalech, jež zpravidla nejsou delší než jeden rok. Periodické zjišťování finanční situace podniku vyžaduje použití určitých specifických účetních metod a postupů, které umožní přiřadit náklady a výnosy danému účetnímu období.

Tab. 4.4 Zásada periodicity zjišťování výsledku hospodaření v české legislativě a IFRS

Česká legislativa vymezuje účetní období jako nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců. Účetní období může mít podobu kalendářního roku nebo jím je hospodářský rok, který je definován jako období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden. Účetní období při vzniku účetní jednotky v období tří měsíců před koncem kalendářního roku nebo při zániku účetní jednotky v období tří měsíců po skončení kalendářního roku nebo hospodářského roku může být o příslušnou dobu delší než uvedených dvanáct měsíců. ¹³¹	IFRS požadují zveřejňovat účetní výkazy nejméně jednou ročně. V případě změny data sestavování účetních výkazů je podnik povinen zveřejnit účetní výkazy za období kratší či delší než jeden rok, a to včetně zdůvodnění této změny a poznámky, že srovnávací údaje za toto období nejsou srovnatelné. ¹³²
--	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Zásada oceňování pomocí peněžní jednotky (monetary unit), která vyžaduje, aby transakce zahrnuté v účetních výkazech byly měřitelné (ocenitelné) pomocí peněžní jednotky. Zároveň se předpokládá, že zvolená peněžní jednotka bude dostatečně stabilní, tj. nebude docházet k poklesu její kupní síly.

¹³¹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §3 odst. 2-3.

¹³² Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 36.

Tab. 4.5 Zásada oceňování pomocí peněžní jednotky v české legislativě a IFRS

<p>Český zákon o účetnictví požaduje, aby účetní jednotky vedly „...účetnictví v peněžních jednotkách české měny. V případě pohledávek a závazků, podílů na obchodních společnostech, cenných papírů a derivátů, cenin, pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, a cizích měn, jsou účetní jednotky povinny použít současně i cizí měnu; tato povinnost platí i u opravných položek, rezerv a technických rezerv, pokud majetek a závazky, kterých se týkají, jsou vyjádřeny v cizí měně.“¹³³</p>	<p>IFRS neurčují, jaká konkrétní měna se má používat, ale definují tzv. funkční měnu, která představuje měnu, v níž probíhá většina transakcí daného podniku.¹³⁴</p>
---	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vzhledem k mezinárodnímu použití IFRS existuje mezi oběma systémy určitý nesoulad v aplikaci této zásady. České účetní předpisy určují konkrétní měnu, kdežto IFRS nechávají volbu funkční měny na rozhodnutí podniku dle charakteru jeho činností.

Zásada oceňování v historických cenách (historical cost), která spočívá v oceňování majetku a závazků pomocí cen platných v době, kdy došlo k jejich pořízení, respektive vzniku. Tato oceňovací báze je nejvíce používána, protože objektivně odráží podmínky existující v dané době.

Tab. 4.6 Zásada oceňování v historických cenách v české legislativě a IFRS

<p>Česká účetní legislativa požaduje oceňovat majetek a závazky k okamžiku uskutečnění účetního případu, který může spočívat v nákupu či vlastní výrobě nebo vzniku pohledávek a závazků¹³⁵.</p>	<p>IFRS jmenují historické náklady jako jednu z možných oceňovacích základů, kterou je možné oceňovat položky účetních výkazů. Ve větší míře je používáno ocenění na bázi současných hodnot.</p>
---	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

Princip uznání výnosů (revenue recognition) znamená, že výnosy mohou být uznány pouze tehdy, jestliže jsou realizované, tj. podnik obdržel peníze či jejich příslib, a zároveň zasloužené, tj. podnik jako dodavatel poskytl odpovídající zboží či službu.

¹³³ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §4 odst. 12.

¹³⁴ Volný překlad dle IASB, IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, čl. 8-9.

¹³⁵ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §24-25.

Tab. 4.7 Princip uznání výnosů v české legislativě a IFRS

Česká účetní legislativa se uznáním výnosů přímo nezabývá, ale řeší tuto problematiku v obecné rovině. Podnikům je uložena povinnost provádět v účetním období na základě účetních dokladů průběžné účetní zápisy. Účetní doklady musí být vyhotoveny bez zbytečného odkladu po zjištění skutečností, které se jimi zachycují. ¹³⁶	IFRS řeší problematiku uznání výnosů jednak v souvislosti s definicí základních prvků účetních výkazů ¹³⁷ a také prostřednictvím IAS 18, kde jsou odděleně specifikovány podmínky pro uznání zboží, služeb, úroků, licenčních poplatků a dividend jako položky výnosů.
---	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Aplikace této účetní zásady je odlišná, protože v ČR jsou výnosy uznávány na základě účetních dokladů, kdežto IFRS upřednostňuje ekonomickou podstatu transakcí. IFRS požadují v případě odložených plateb oddělené vykázání úrokových výnosů.

Zásada přiřazování nákladů k výnosům (matching principle, expense recognition) stanovuje, aby byly výnosy poměřovány s těmi náklady, které byly vynaloženy za účelem dosažení těchto výnosů.

Tab. 4.8 Zásada přiřazování nákladů k výnosům v české legislativě a IFRS

V českých účetních předpisech tato zásada není obsažena, ale lze ji vysledovat z konstrukce výkazu zisku a ztráty. V případě použití tradičního druhového členění provozního výsledku hospodaření je alokace těchto nákladů prováděna prostřednictvím položek změny stavu zásob vlastní výroby a aktivace majetku.	IFRS v této souvislosti požadují oddělené sledování nákladů souvisejících se zásobami vlastní výroby, což by mělo umožnit jejich správnou alokaci k odpovídajícím výnosům.
--	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

Oba systémy tuto zásadu aplikují odlišným způsobem, což zpravidla vede k vykázání odlišné výše výsledku hospodaření.

Zásada opatrnosti (prudence, conservatism) požaduje vykazovat jednotlivé položky účetních výkazů obezřetně. Do účetnictví by měly být zahrnuty pouze ty výnosy, které byly v daném období skutečně realizovány. V případě nákladů, ztrát a znehodnocení by měly být vykázány

¹³⁶ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §11 odst. 2, §12 odst. 2.

¹³⁷ Základní prvky účetních výkazů budou podrobněji popsány v části 4.2.

veškeré ztráty, jejichž vznik je podniku znám. Tato zásada souvisí především se způsoby oceňování položek rozvahy a výsledovky a je spojena především s tvorbou opravných položek a rezerv.

Tab. 4.9 Zásada opatrnosti v české legislativě a IFRS

<p>Tato zásada je v českém zákoně o účetnictví obsažena v následující podobě: „<i>Účetní jednotky při oceňování ke konci rozvahového dne zahrnují jen zisky, které byly dosaženy, a berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního období zisk nebo ztráta.</i>“¹³⁸</p>	<p>V rámci účetních výkazů požadují IFRS vykázat a zveřejnit podstatu a velikost všech nejistot. Z toho vyplývá, že majetek a výnosy nesmí být nadhodnocovány a závazky a ztráty nesmí být podhodnocovány.¹³⁹</p>
---	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tato zásada má v rámci české legislativy a IFRS sloužit obdobnému účelu, i když její praktická aplikace se v obou systémech může lišit.

*Zásada objektivit*y účetních informací (*objektivit*y, *neutrality*) vyžaduje, aby účetnictví obsahovalo informace, které vycházejí z ověřitelných skutečností, a jsou nezaujaté. Transakce se tedy nemají stát součástí účetnictví dříve, než byly objektivně zjištěny.

Tab. 4.10 Zásada objektivit y účetních informací v české legislativě a IFRS

<p>Česká účetní legislativa v tomto případě používá termín průkaznost účetnictví. Účetnictví je průkazné, jestliže všechny účetní záznamy tohoto účetnictví jsou průkazné podle § 33a zákona o účetnictví a účetní jednotka provedla inventarizaci.¹⁴⁰</p>	<p>IFRS uplatňují v tomto ohledu spíše zásadu, jež by se dala nazvat <i>zásadou obsahu před formou (substance over form)</i>. Finanční informace je užitečná pokud je relevantní a zároveň věrně zobrazuje to, co zobrazovat má.¹⁴¹</p>
---	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

¹³⁸ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §25 odst. 3.

¹³⁹ Volný překlad dle IASB, Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, čl. 37.

¹⁴⁰ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §8 odst. 4.

¹⁴¹ Volný překlad dle FASB, Statement of Financial Accounting Concepts No. 8, QC 4.

Zásada konzistence mezi účetními obdobími (consistency), která požaduje stálost používání účetních metod v jednotlivých obdobích, čímž je zajištěna časová srovnatelnost účetních informací. Jedná se především o způsoby oceňování a vykazování položek účetních výkazů, metody odepisování dlouhodobých aktiv, tvorbu a zúčtování rezerv a opravných položek apod.

Tab. 4.11 Zásada konzistence mezi účetními obdobími v české legislativě a IFRS

<p>Český zákon o účetnictví požaduje, aby uspořádání a označování položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty včetně jejich obsahového vymezení a způsoby oceňování použité nebyly měněny v jednotlivých účetních obdobích. Částečná či úplná změna může být provedena pouze z důvodů změny předmětu podnikání nebo jiné činnosti anebo z důvodů zpřesnění věrného zobrazení nebo zkvalitnění vypovídací schopnosti účetní závěrky. Účetní jednotky jsou povinny uvést informaci o každé takové změně s jejím řádným zdůvodněním v příloze v účetní závěrce.¹⁴²</p>	<p>IFRS požadují, aby účetní jednotka mezi jednotlivými obdobími neměnila zveřejnění a klasifikaci položek obsažených v účetních výkazech. Změna je možná pouze pokud dojde k významné změně podnikových činností nebo by tato změna zveřejnění a klasifikace vedla k věrnějšímu obrazu skutečnosti nebo je tato změna požadována nějakým standardem.¹⁴³</p>
--	---

Zdroj: Vlastní zpracování.

Oba systémy sledují stejný účel, ale např. v případě prezentace změn účetních politik či opravě chyb se liší. Česká legislativa umožňuje vykázat tyto změny v běžném účetním období, zatímco IFRS vyžadují zachytit tyto změny ve všech obdobích, kterých se týkají, tj. v případě nutnosti vyžaduje IAS 8 provést opravu v již zveřejněných účetních výkazech za minulá účetní období a znovu je zveřejnit.

¹⁴² Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §7 odst. 4.

¹⁴³ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, §čl. 45.

Zásada zákazu vzájemné kompenzace (offsetting) jednotlivých položek aktiv a pasiv, nákladů a výnosů či příjmů a výdajů.

Tab. 4.12 Zásada zákazu vzájemné kompenzace v české legislativě a IFRS

<p>Česká účetní legislativa požaduje „...účtovat o aktivech a pasivech, jakož i o finančních prostředcích státního rozpočtu a finančních prostředcích rozpočtů územních samosprávných celků, nákladech a výnosech v účetních knihách a zobrazovat je v účetní závěrce samostatně bez jejich vzájemného zúčtování. Porušením vzájemného zúčtování nejsou případy upravené účetními metodami.“¹⁴⁴ Vzájemně zúčtovat lze např. dobropisy či refundace dané nákladové či výnosové položky, doměrky a vratky některých daní, vybrané inventarizační rozdíly zjištěné v jednom účetním období apod.¹⁴⁵</p>	<p>IFRS obsahuje požadavek vykazovat odděleně majetek a závazky a výnosy a náklady. Kompenzace je povolena v případech, kdy je podstatou transakcí. Za kompenzací se rovněž nepovažuje snížení hodnoty majetku o opravné položky, např. v případě zásob či nedobytných pohledávek.¹⁴⁶</p>
--	--

Zdroj: Vlastní zpracování.

Dodržování všech výše uvedených zásad je v praxi značně problematické, protože některé z nich si přímo odporují, jako například zásada opatrnosti závislá na subjektivních odhadech a zásada objektivit y či zásada historické ceny, která v důsledku existence inflace může odporovat zásadě věrného a poctivého obrazu skutečnosti. Všechny předešlé zásady by měly vést k tomu, aby byla splněna nejvyšší zásada, a to *zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti (true and fair view)*. Podle této zásady by mělo účetnictví poskytovat uživatelům takové informace o majetku, dlužích, finančním stavu, hospodářském výsledku a výnosnosti dané entity, které odpovídají skutečným poměrům.¹⁴⁷

Česká legislativa vymezuje věrný a poctivý obraz skutečnosti následujícím způsobem. „Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situaci účetní jednotky. Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému

¹⁴⁴ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §7 odst. 6.

¹⁴⁵ Vyhláška č. 500/2002 Sb., k provedení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v podvojném účetnictví, § 58.

¹⁴⁶ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 33.

¹⁴⁷ BÁČA, J. aj., *Účetnictví II.*, s. 25.

*stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde účetní jednotka může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je účetní jednotka povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá.*¹⁴⁸

Dle IFRS by účetní výkazy měly věrně zobrazit finanční pozici, výkonnost a peněžní toky účetní jednotky. Věrné zobrazení vyžaduje poctivé zobrazení efektů transakcí a jiných událostí a podmínek ve vztahu k definicím a kritériím uznání majetku, závazků, výnosů a nákladů obsažených v koncepčním rámci. Věrného obrazu je dosaženo pouze tehdy, pokud jsou aplikovány všechny standardy a interpretace IFRS a jsou vykázány požadované dodatečné informace. V ojedinělých případech, kdy by požadavky některého standardu byly zavádějící, může podnik postupovat odlišným způsobem. V tomto případě musí v příloze zveřejnit název standardu, povahu a důvod odklonu od daného pravidla a za každé účetní období vyčíslit jeho dopady na jednotlivé prvky účetních výkazů.¹⁴⁹

Mezi českou účetní legislativou a IFRS existuje v tomto případě zásadní rozdíl. Podle českých účetních předpisů bude věrného a poctivého obrazu skutečnosti nejlépe dosaženo tak, že budou důsledně dodržována všechna ustanovení zákona o účetnictví a souvisejících předpisů. Tento přístup však není v souladu s obecně přijímaným významem této zásady, protože účetní předpisy jsou podřízeny ustanovením zákona o daních z příjmu. IFRS naproti tomu dávají přednost ekonomické podstatě jednotlivých transakcí, které by měly být zobrazeny tak, aby věrně popisovaly skutečnou situaci konkrétního podniku.

4.1.1 Kvalitativní charakteristiky účetních informací

Kvalitativní charakteristiky představují základní vlastnosti účetních informací, resp. účetních výkazů, které by z hlediska rozhodovacího procesu uživatelů měly pomoci odlišit užitečnější

¹⁴⁸ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, § 7 odst. 1–2.

¹⁴⁹ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 15–24.

informace od těch méně užitečných. *Český zákon o účetnictví* požaduje, aby účetnictví bylo vedeno:¹⁵⁰

- správně, tj. neodporuje právním předpisům a ani neobchází jejich účel,
- úplně, kdy podnik zaúčtoval všechny účetní případy v účetních knihách, zveřejnil účetní závěrku a výroční zprávu a je schopen tyto skutečnosti doložit dle účetních dokladů,
- průkazně, tj. všechny účetní záznamy jsou průkazné dle § 33a zákona a podnik provedl inventarizaci,
- srozumitelně, tzn., že lze spolehlivě a jednoznačně určit obsah účetních případů a účetních záznamů a lze určit vazbu mezi souhrnnými a dílčími účetními záznamy,
- přehledně a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů, tj. podnik musí respektovat požadavky spojené s úschovou a zpracováním účetních záznamů.

Informace obsažené v účetní závěrce musí být navíc:¹⁵¹

- významné, což znamená, že jejich neuvedení či chybné uvedení by mohlo ovlivnit úsudek či rozhodování uživatelů,
- spolehlivé, tj. informace je významná, je získána ve správném čase z hlediska významnosti a nákladů na její získání a tyto náklady nepřevýší užitek plynoucí z této informace,
- srovnatelné, tzn., že nedochází ke změnám účetních metod či uspořádání a označování položek účetní závěrky.

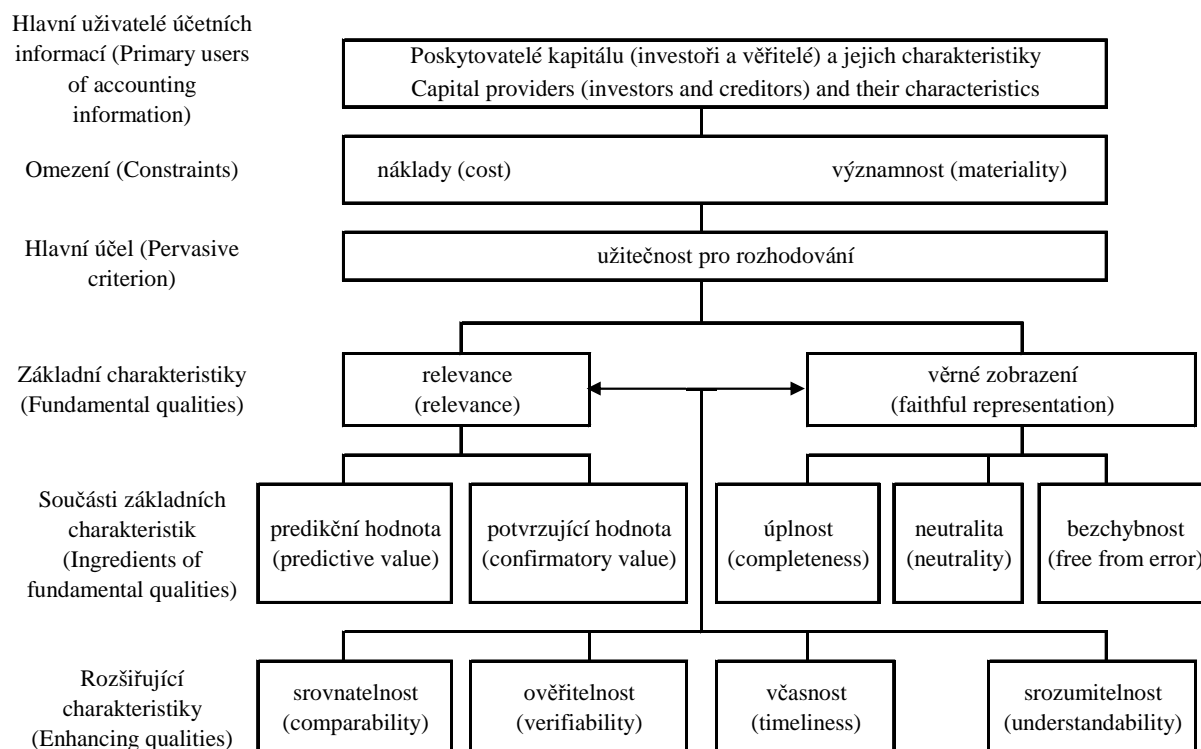
IFRS upravuje tuto oblast z hlediska stanovené kvality informací obsažených v účetních výkazech. Původní kvalitativní charakteristiky (srozumitelnost, relevance, spolehlivost a srovnatelnost) byly v rámci konvergence s US GAAP nahrazeny novými termíny obsaženými v novelizované části Koncepčního rámce.¹⁵² Jednotlivé kvalitativní charakteristiky a jejich vzájemná vazba je znázorněna na obr. 4.2.

¹⁵⁰ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, § 8, § 31-33.

¹⁵¹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, §19 odst. 6.

¹⁵² Volný překlad dle FASB, Statement of Financial Accounting Concepts No. 8.

Obr. 4.2 Vazby mezi kvalitativními charakteristikami

Zdroj: Upraveno dle KIESO, D. E., WEYGANDT, J. J., WARFIELD, T. D., Intermediate Accounting: IFRS Edition, Volume 1, s. 44.

Účetní informace je *relevantní*, pokud má potenciál ovlivnit rozhodování uživatelů, tj. má predikční, potvrzující hodnotu nebo obě. Predikční hodnota umožňuje předpovídat uživatelům budoucnost. Potvrzující hodnota spočívá v poskytnutí zpětné vazby vzhledem k předchozím odhadům. Predikční a potvrzující hodnota jsou vzájemně propojené, protože informace mající predikční hodnotu může mít zároveň i potvrzující hodnotu.

Věrné zobrazení spočívá v zobrazení skutečnosti tak, jak má být zobrazena. Tento popis musí být úplný, neutrální a bezchybný. Úplný popis musí obsahovat všechny informace včetně všech doplňujících vysvětlení (kvalita a podstata položek, faktory a okolnosti je ovlivňující), které jsou nutné pro pochopení dané situace. Neutrální informace není předpojatá či jinak ovlivněná, ale to neznamená, že by neměla vliv na rozhodování. Bezchybnost nevyjadřuje úplnou, stoprocentní přesnost, je spojená spíše s absencí chyb a opomenutí v popisu reality a procesu zveřejňování informací.

Informace musí splňovat jak požadavek relevance, tak věrného zobrazení. Kvalitativní charakteristiky by měly být aplikovány tak, že bude identifikována relevantní informace a následně bude zkoumáno, zda věrně popisuje realitu. Tyto dvě základní kvalitativní

charakteristiky jsou dále upřesněny pomocí čtyř doplňujících charakteristik, kterými jsou *srovnatelnost*, *ověřitelnost*, *včasnost* a *srozumitelnost*.

Srovnatelnost umožňuje uživatelům rozlišit a pochopit podobnosti a rozdíly mezi položkami účetních výkazů dvou podniků. Srovnatelnost je snížena, jestliže lze stejnou transakci zobrazit rozdílně pomocí dvou alternativních účetních metod. *Ověřitelnost* by měla zajistit, že různí kvalifikovaní a nezávislí uživatelé neposoudí stejnou skutečnost rozdílně. K ověření může dojít přímo (spočítání) nebo nepřímo, tj. prostřednictvím ověření metodologie výpočtu dané položky. Je-li výpočet založen na odhadech, měly by být zveřejněny předpoklady, na jejichž základě byl odhad proveden. *Včasnost* spočívá v poskytnutí informací v té době, kdy je uživatelé potřebují. *Srozumitelnost* by měla zajistit jasnou a výstižnou klasifikaci a zveřejnění účetních informací. Komplexní informace by neměly být vyřazeny z účetních výkazů pro svou složitost, protože by to vedlo k neúplným a zavádějícím informacím. S tím je spojen předpoklad dostatečně kvalifikovaných uživatelů těchto informací.

Při aplikaci předchozích kvalitativních charakteristik musí být brány v úvahu i dvě omezující podmínky. *Porovnání nákladů a přínosů* spočívá v tom, že náklady spojené s přípravou, zveřejněním, analýzou a interpretací dat obsažených v účetních výkazech by neměly převyšovat užitek pro uživatele. *Významnost* souvisí s povahou a závažností jednotlivých položek obsažených v účetních výkazech. Nelze jednoznačně stanovit nějakou konkrétní hranici významnosti jednotlivých položek. Za významnou se obecně považuje taková informace, jejíž vynechání či nesprávná prezentace by mohla ovlivnit uživatele účetních výkazů daného podniku.

Lze říci, že podle české legislativy poskytuje účetnictví kvalitní informace tehdy, pokud nejsou porušena ustanovení zákona o účetnictví a dalších souvisejících předpisů. V této souvislosti je zmiňován zejména způsob zpracování a záznamu informací v rámci účetnictví. IFRS naproti tomu obsahují daleko exaktnější definici kvalitativních charakteristik informací obsažených v účetních výkazech. To stejně jako v případě aplikace obecných účetních zásad vyplývá především z toho, že dle IFRS mají být účetní transakce zobrazovány v souladu s jejich ekonomickou podstatou.

4.2 Definice základních prvků účetních výkazů a jejich vliv na rozvahu a výsledovku

Vzhledem k odlišnému pojetí věrného a poctivého obrazu ekonomické reality v rámci české legislativy a IFRS je rovněž vymezení základních stavebních kamenů účetních výkazů rozdílné. Detailněji budou analyzovány základní prvky rozsahy a výsledovky, tj. majetek, závazky, vlastní kapitál, výnosy a náklady.

Česká legislativa se definicí výše zmíněných základních prvků účetních výkazů přímo nezabývá. Je uplatňován odlišný přístup, kdy jsou v rámci vyhlášky č. 500/2002 Sb. a Českých účetních standardů vymezeny jednotlivé položky účetních výkazů. U každé položky účetních výkazů je pomocí taxativního výčtu určena její obsahová náplň. V této souvislosti lze zmínit také směrnou účtovou osnovu určující uspořádání účtových tříd, skupin a případně i syntetických účtů, což by mělo napomoci správně sestavit účetní závěrku.

IFRS naopak obsahují obecnou definici základních prvků účetních výkazů, na jejichž základě by měl být účetní profesionál schopen správně identifikovat jakoukoli položku účetních výkazů. Koncepční rámec vymezuje tyto prvky následovně:¹⁵³

- *Majetek/Aktiva (Assets)* představuje zdroj kontrolovaný podnikem, který je výsledkem minulých událostí a který je spojen s budoucím ekonomickým prospěchem. Minulými událostmi se rozumí např. nákup, vlastní výroba, vklad, darování majetku apod., na jejichž základě podnik majetek kontroluje a má právo s ním disponovat. Budoucí ekonomický prospěch spočívá v přímém či nepřímém toku peněz do podniku, který se může projevit různým způsobem. Majetek může být např. použit k výrobě výrobků, poskytování služeb, prodán, vyměněn za jiný, použit k vypořádání závazku či rozdělen mezi vlastníky.
- *Závazky (Liabilities)* jsou definovány jako současná povinnost podniku vzniklá v minulosti, jejíž vypořádání pravděpodobně vyústí v budoucí snížení ekonomického prospěchu. Závazky mohou vzniknout na základě smlouvy, požadavků právních předpisů či jako důsledek vztahů s obchodními partnery, finančními institucemi apod. Závazek může být vypořádán např. ve formě peněžní úhrady, převodu majetku,

¹⁵³ IASB, Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, čl. 47-81.

poskytnutím služby, nahrazením pomocí vzniku nového závazku či přeměnou závazku ve vlastní kapitál.

- *Vlastní kapitál (Equity)* vzniká jako zbytkový podíl na majetku podniku snížený o všechny jeho závazky. Vlastní kapitál může být členěn např. na položky vložené do podniku jeho vlastníky a položky vytvořené vlastní činností podniku.
- *Výnosy (Income)* představují zvýšení ekonomického prospěchu během účetního období ve formě zvýšení nebo zlepšení majetku nebo snížení závazků, které vyústí ve zvýšení vlastního kapitálu jinak, než vkladem vlastníků podniku. Je třeba rozlišit výnosy z běžných podnikatelských činností podniku (*revenues*), kterými jsou např. tržby z prodeje zboží a služeb, úroky, dividendy apod., a zisky/přírůstky (*gains*). Zisky/přírůstky vznikají např. při prodeji dlouhodobého majetku, zhodnocením majetku, v rámci finančních operací atd.
- *Náklady (Expenses)* jsou definovány jako snížení ekonomického prospěchu během účetního období ve formě snížení či znehodnocení majetku nebo zvýšení závazků, které zapříčiní snížení vlastního kapitálu jinak, než rozdělením mezi vlastníky podniku. I v případě nákladů je nutné odlišit náklady z běžné podnikatelské činnosti (*expenses*), kterými jsou např. náklady na prodané výkony, mzdy či odpisy, od ztrát/úbytků (*losses*). Ztráty/úbytky představují snížení hodnoty ekonomického prospěchu např. v důsledku živelných pohrom, prodeje majetku, změny měnových kurzů, úrokových sazeb apod.

Jednotlivá položka může být zahrnuta v účetních výkazech, pokud splňuje definici základního prvku a zároveň platí, že:

- v okamžiku sestavování účetních výkazů je pravděpodobné (obvykle se předpokládá více než 50%), že budoucí ekonomický prospěch spojený s danou položkou poplyne do nebo z podniku,
- položce je možné přiřadit určitou cenu či hodnotu, tj. lze ji spolehlivě ocenit; v některých případech se ocenění provádí na základě přiměřeného odhadu, což však nesnižuje spolehlivost takového ocenění.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že odlišný přístup k definicím základních prvků účetních výkazů v rámci obou účetních systémů způsobuje značné rozdíly v obsahové náplni účetních výkazů. Česká legislativa vůbec neobsahuje definice základních prvků účetních výkazů, ale u každé položky účetních výkazů uvádí pouze určitý omezený výčet dílčích položek. Tyto rozdíly jsou patrné především v případě vykazování leasingu, zřizovacích výdajů, změny hodnoty majetku a závazků, rozpoznání výnosů a nákladů apod. Jednoznačné vymezení základních prvků účetních výkazů a stanovení přesných pravidel nutných pro jejich rozpoznání jako položek účetních výkazů by v rámci české účetní legislativy mělo napomoci k preciznějšímu vyjádření věrného a poctivého obrazu finanční situace a výkonnosti podniku. Toto opatření by zároveň mělo vést ke snížení rozdílů mezi českými předpisy a IFRS.

4.3 Způsoby oceňování v rámci účetnictví

Způsob oceňování jednotlivých složek majetku a závazků podstatným způsobem ovlivňuje užitnou hodnotu informací poskytovaných účetnictvím. V závislosti na zvoleném způsobu oceňování jednotlivých položek účetních výkazů dochází k odlišné prezentaci shodných skutečností. Ocenění ovlivňuje peněžní vyjádření jednotlivých položek majetku a závazků a tím i celkový objem majetku, závazků a vlastního kapitálu. Prostřednictvím ocenění položek rozvahy je následně ovlivňována výše nákladů a výnosů podniku. Odlišný způsob ocenění vede k různé vypovídací schopnosti účetních výkazů a ovlivňuje vypovídací schopnost jednotlivých ukazatelů finanční analýzy. K oceňování jednotlivých položek účetních výkazů se obecně používají následující oceňovací základny:¹⁵⁴

Historické náklady (historical cost) představují v současné době ve většině systémů finančního účetnictví nejpoužívanější oceňovací základnu pro sestavování účetních výkazů. Majetek podniku je oceňován v částce peněz či peněžních ekvivalentů, která byla vynaložena v době jeho pořízení. Závazky jsou vykazovány v částce přijatého prospěchu získaného výměnou za povinnost závazek uhradit či v částce peněz, které budou dle očekávání za normálních podmínek zaplacený v případě uspokojení závazku. Historické náklady mohou nabývat dvojí podoby:

¹⁵⁴ KOVANICOVÁ, D. aj., Finanční účetnictví – světový koncept, s 95.

- *pořizovacích nákladů (cost of purchase)*, které představují výši peněz či peněžních ekvivalentů potřebných k získání majetku a k jeho uvedení na místo a do podmínek nezbytných k jeho zamýšlenému užívání,
- *výrobních nákladů (cost of conversion)*, jež představují náklady na majetek vyrobený podnikem a zpravidla se skládají z přímého materiálu, přímých mezd a výrobního režie.

Běžná vstupní cena nazývaná též *reprodukční cena (current cost)* vyjadřuje částku peněz či jejich ekvivalentů, které by bylo potřebné vynaložit, kdyby byla stejná či obdobná položka majetku pořizována v současnosti. Může se jednat o cenu identického majetku nebo majetku, jež má odpovídající výrobní kapacitu. Závazky jsou dle tohoto principu oceňovány v částce peněz, která by v současnosti byla běžně požadována jako úhrada závazku.

Běžná výstupní cena (realisable/settlement value) představuje výši peněžních prostředků či jejich ekvivalentů, kterou by se daný majetek ocenil v současné době v případě jejich prodeje za normálních podmínek. Snížením této hodnoty o odhad přímých nákladů spojených s dokončením a s prodejem tohoto majetku lze zjistit *čistou realizovatelnou hodnotu (net realisable value)*. Závazky se vyjadřují v částce peněz, kterou bude třeba dle očekávání vynaložit za normálních podmínek na úhradu tohoto dluhu.

Současná hodnota budoucích peněžních toků (present value) je vhodná metoda např. pro ocenění dlouhodobých pohledávek a dlouhodobých závazků, protože u těchto položek rozvahy je vliv časové hodnoty peněz významný. Majetek je dle tohoto konceptu oceňován v současné diskontované hodnotě budoucích čistých peněžních příjmů, které dle očekávání daná položka majetku za normálních podmínek v budoucnosti přinese. Pro zjištění této hodnoty je nutné znát výši čistých peněžních toků (peněžní příjmy – peněžní výdaje) spojených s používáním a pozbytím daného majetku, časové určení očekávaných peněžních toků, dobu použitelnosti majetku a vhodnou úrokovou míru. Závazky jsou oceňovány v současné diskontované hodnotě budoucích čistých peněžních výdajů, jež budou za normálních okolností dle očekávání požadovány v budoucnu k jejich úhradě.

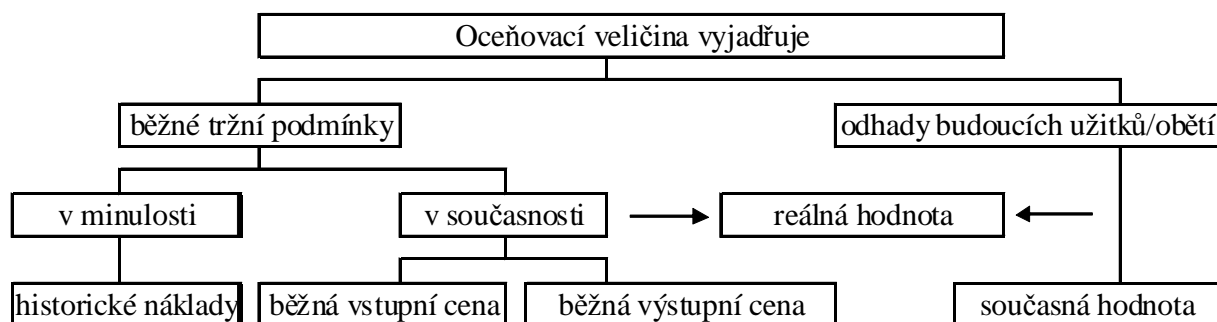
Fair value („reálná hodnota“) představuje částku, za kterou by mohl být majetek nakoupen či směněn nebo za kterou by mohl být vyrovnán závazek za normálních podmínek mezi nespřízněnými, znalými partnery, kteří jsou ochotni danou transakci provést. Nejčastěji je za fair value považována tržní cena příslušného majetku nebo závazku, pro který existuje aktivní

trh. Aktivním trhem se rozumí trh, na němž se obchoduje s homogenními položkami, kdykoliv lze nalézt ochotné kupující a prodávající a ceny jsou veřejně známé. Neexistuje-li pro daný majetek aktivní trh, lze pro zjištění fair value použít:¹⁵⁵

- tržní cenu podobného aktiva s úpravou odrážející příslušné rozdíly,
- cenu aktivního trhu, na němž se obchoduje s majetkem s odlišnou povahou, za jiných podmínek nebo odlišným umístěním, upravenou o vlivy těchto odlišností,
- poslední známou cenu majetku obchodovaného na méně aktivním trhu s úpravou o všechny změny ekonomických podmínek, ke kterým došlo od data transakce stanovující poslední známou cenu majetku,
- současnou hodnotu očekávaných čistých peněžních toků diskontovanou tržní úrokovou mírou.

Ve vazbě na podmínky platné v době stanovení hodnoty majetku a závazků lze oceňovací základny rozčlenit na dvě velké skupiny. (viz obr. 4.3) První skupina vyjadřuje stav na trhu v příslušném časovém okamžiku, zatímco oceňovací báze druhé skupiny jsou založeny na odhadu budoucích užiteků nebo obětí. Reálná hodnota může být součástí obou skupin. Je-li zjištělná na trhu, lze ji zařadit do první skupiny, v ostatních případech musí být odhadnuta, a proto je součástí druhé skupiny.

Obr. 4.3 Klasifikace oceňovacích základů ve vztahu k času

Zdroj: KOVANICOVÁ, D., Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (1), s. 35.

V souvislosti s oceňováním majetku a závazků je nutné odlišit, zda se jedná o prvotní či následné ocenění dané rozvahové položky. Prvotním oceněním se rozumí ocenění majetku či závazků v době, kdy tento majetek nebo závazky byly poprvé zachyceny v účetnictví.

¹⁵⁵ KRUPOVÁ, L., Mezinárodní standardy účetního výkaznictví., s. 18.

Následné ocenění dané položky se provádí buď k rozvahovému dni, nebo na základě jiných závažných skutečností, např. snížení hodnoty majetku v důsledku ztráty, poškození apod. Konkrétní způsoby provedení prvotního a následného ocenění u jednotlivých modelů oceňování uvádí tab. 4.1.

Tab. 4.13 Prvotní a následné ocenění u vybraných modelů oceňování majetku a závazků

Ocenění	Model historických nákladů	Model současné hodnoty (SH)	Model reálné hodnoty	Model ekvivalence	Model umořované hodnoty
Prvotní (výchozí) ocenění	historické náklady	historické náklady přepočtené na SH	historické náklady, resp. reálná hodnota	historické náklady	historické náklady
Následné úpravy ocenění (při ročním vykazání)	snížení o kumulované oprávky (odpisovaný majetek)	aktuální současná hodnota	aktuální reálná hodnota	podíl na čistých aktivech jiného podniku	umořování rozdílu mezi pořizovací cenou a jmenovitou hodnotou (+,-); případně snížené o splátky jistiny
U aktiv se provádí každoročně test na případné snížení hodnoty. Je-li účetní hodnota vyšší než zpětně ziskatelná částka, je nutné provést snížení hodnoty o opravnou položku.					

Zdroj: Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (3), s. 25, KOVANICOVÁ, D. aj., Finanční účetnictví – světový koncept, s. 113.

Česká legislativa odlišuje oceňování majetku a závazků ke dni uskutečnění účetního případu (prvotní ocenění)¹⁵⁶ a k okamžiku sestavení účetní závěrky (následné ocenění). V případě prvotního ocenění se používají následující oceňovací základny:

- *Pořizovací cena*, která se skládá s vlastní ceny pořízení daného majetku a nákladů s jeho pořízením souvisejících.¹⁵⁷ Pořizovací cenou se oceňuje nakoupený dlouhodobý hmotný, nehmotný majetek a zásoby, podíly, cenné papíry a deriváty, pohledávky při nabytí za úplatu či vkladem.
- *Reprodukční pořizovací cena* představuje cenu, za kterou by byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje. Tato cena se používá v případě bezúplatného nabytí majetku (kromě peněz a cenin) a v situaci, kdy vlastní náklady nejsou zjistitelné.
- *Vlastní náklady* jsou tvořeny souhrnem přímých nákladů vynaložených na výrobu či jinou činnost a část (u zásob) či celkové nepřímé náklady (hmotný majetek mimo zásob

¹⁵⁶ Základní požadavky jsou uvedeny v § 25 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Podrobnější charakteristika oceňovacích základů a způsobů jejich použití je uvedena v § 47-54a vyhlášky č. 500/2002 Sb.

¹⁵⁷ Vymezení vedlejších pořizovacích nákladů je odlišné u zásob, dlouhodobého majetku, cenných papírů a pohledávek. Konkrétní obsahová náplň vedlejších pořizovacích nákladů je pro jednotlivé druhy majetku určena §47-50 Vyhlášky č. 500/2002 Sb.

a nehmotný majetek mimo pohledávek). Vlastními náklady se oceňuje dlouhodobý hmotný, nehmotný majetek a zásoby vytvořené vlastní činností a dále příchovky zvířat.

- *Jmenovitá hodnota*, kterou se v případě peněžních prostředků a cenin rozumí v penězích vyjádřená částka trvale přiřazená dané položce majetku. U pohledávek a závazků se jedná o částku rovnající se poskytnuté, resp. přijaté protihodnotě.
- *1 Kč*, kterou se oceňují kulturní památky, sbírky muzejní povahy, předměty kulturní hodnoty a církevní stavby, pokud není známa jejich pořizovací cena.
- Při úbytcích stejného druhu zásob a cenných papírů lze použít *vážený aritmetický průměr* nebo *metodu FIFO (first in, first out)*, kdy se první cena pro ocenění přírůstku majetku použije jako první cena pro ocenění úbytku majetku.
- *Pevnou cenu*, kterou je možné používat v případě ocenění zásob, kdy jsou navíc sledovány odchylky této ceny reprezentující rozdíl mezi pevnou cenou a skutečnou pořizovací cenou.

K okamžiku sestavení účetní závěrky se majetek a závazky oceňují *reálnou hodnotou*.¹⁵⁸ Tou se rozumí tržní hodnota, což je hodnota vyhlášená na tuzemské či zahraniční burze k okamžiku, který nastal co nejpozději před rozvahovým dnem. Není-li k dispozici, použije se ocenění kvalifikovaným odhadem či posudkem znalce nebo ocenění stanovené dle zvláštních právních předpisů. Reálnou hodnotou se oceňují¹⁵⁹ např. cenné papíry s výjimkou cenných papírů držených do splatnosti, cenných papírů představujících účast s rozhodujícím nebo podstatným vlivem a cenných papírů emitovaných účetní jednotkou, dále deriváty, finanční umístění a technické rezervy pojišťoven apod. Pokud se při inventarizaci zásob zjistí, že došlo ke snížení jejich hodnoty, je původní ocenění nahrazeno *prodejní cenou sníženou o náklady spojené s prodejem*.

IFRS používají k ocenění položek *historické náklady*, *reprodukční cenu*, *čistou realizovatelnou hodnotu*, *současnou hodnotu budoucích peněžních toků* a *fair value* v tom smyslu, jak jsou tyto oceňovací základny definovány v úvodu této podkapitoly. V jednotlivých *IFRS* se objevují i další způsoby oceňování majetku a závazků. (viz Tab. 4.4)

¹⁵⁸ Na tomto místě je použit oficiální termín používaný zákonem o účetnictví, i když to není nejvýstižnější český překlad anglického originálu *fair value*.

¹⁵⁹ Úplný výčet položek oceňovaných reálnou hodnotou je uveden v § 27 odst. 1.

Tab. 4.14 Další oceňovací základny použité v rámci IFRS

Oceňovací základna	Charakteristika	Standard
Odepisované historické náklady (Carrying amount)	Požizovací cena snížená o hodnotu odpisů a ztráty ze snížení hodnoty.	IAS 16
Amortizovaná hodnota (Amortised cost)	Zůstatková hodnota finančního aktiva nebo závazku při prvotním vykázání, snížená o splacenou část jistiny, zvýšená či snížená o kumulovanou amortizaci rozdílu mezi částkou při prvotním vykázání a částkou při splatnosti při použití metody efektivní úrokové sazby, snížená o částky z důvodu nesplatnosti či v důsledku testu snížení hodnoty.	IAS 39
Domnělá pořizovací cena (Deemed cost)	Částka použitá jako náhrada pořizovací ceny či pořizovací ceny snížené o oprávky k určitému datu.	IFRS 1. Dodatek A
Specifická hodnota pro společnost (Entity-specific value)	Současná hodnota peněžních toků, které budou dle očekávání společnosti získány z pokračujícího užívání majetku a jeho vyřazení na konci doby jeho životnosti či vzniknou vypořádáním závazku.	IAS 16
Fair value snížená o náklady spojené s prodejem (Fair value less cost to sell)	Částka, jež lze získat prodejem majetku nebo peněžtotvorné jednotky v nespřízněné transakci mezi znalými, ochotnými stranami, snížená o náklady na vyřazení.	IAS 36, IAS 41
Hodnota z užívání (Value in use)	Současná hodnota odhadovaných peněžních toků, které jsou spojeny s používáním majetku či peněžtotvorné jednotky.	IAS 36
Zpětně získatelná částka (Recoverable amount)	Vyšší částka z fair value majetku snížené o náklady spojené s prodejem a jeho hodnoty z užívání.	IAS 36, IFRS 5. Dodatek A, IAS 16
Ocenění ekvivalencí (Equity method)	Při následném ocenění investice se původní pořizovací cena upravuje o poakviziční změny investorova podílu na čistých aktivech nabyté společnosti.	IAS 28, IAS 31

Zdroj: Upraveno dle KRUPOVÁ, L., Mezinárodní standardy účetního výkaznictví., s. 17, KOVANICOVÁ, D., Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (2), s. 21.

V oblasti oceňování majetku a závazků existují značné rozdíly mezi českou legislativou a IFRS. Česká legislativa vychází při prvotním ocenění především z historických cen a pouze v případě reprodukční pořizovací ceny se využívají běžné ceny. Rovněž použití fair value je oproti IFRS velmi omezeno. Také vlastní vymezení této oceňovací základny nazývané ne zcela správně jako reálná hodnota není shodné s IFRS. Z důvodu zvýšení vypovídací schopnosti informací obsažených v účetních výkazech proto lze doporučit, aby bylo v rámci české účetní legislativy umožněno používat způsoby oceňování založené na bázi běžných cen i v případě dalších rozvahových položek. Vykazované údaje by se tak měly přiblížit skutečné aktuální hodnotě dané položky.

4.4 Požadavky na obsahové vymezení rozvahy, výsledovky a přílohy k účetním výkazům

Vzhledem k rozsahu problematiky účetního výkaznictví bude provedena pouze komparace rozvahy, výsledovky a přílohy (komentáře) k účetním výkazům sestavené dle české legislativy a IFRS. Pomocí rozvahy a výsledovky bude v následující kapitole znázorněn vliv rozdílného účetního systému na zachycení stejných hospodářských operací.

4.4.1 Rozvaha

Rozvaha představuje základní účetní výkaz podniku, který poskytuje informace o jeho finanční pozici. Rozvaha je sestavena na základě *bilančního principu*, tj. lze ji schematicky rozdělit na dvě části, které poskytují dvojí pohled na majetek podniku. Levá strana rozvahy, nazývaná *aktiva*, člení majetek dle jednotlivých druhů. Pravá strana rozvahy, označovaná jako *pasiva*, poskytuje přehled majetku z hlediska zdrojů použitých k jeho financování. Bilanční princip lze tedy vyjádřit pomocí následující rovnice:

$$\sum \text{AKTIV} = \sum \text{PASIV} \quad (1)$$

Vzájemným porovnáním aktiv a pasiv lze zjistit výsledek hospodaření daného podniku. Jsou-li aktiva větší než pasiva, dosahuje podnik zisku a v opačném případě ztráty. Kovanicová¹⁶⁰ zdůrazňuje, že rozvaha by obecně měla podávat informace o:

- funkční skladbě aktiv, která by měla být rozčleněna na stálá a oběžná,
- likviditě podniku, tj. jeho schopnosti hradit své závazky,
- finanční struktuře, a to v členění na vlastní a cizí zdroje,
- o struktuře vlastního kapitálu, kde by měly být odděleně vykázány interní a externí zdroje.

Konkrétní formát tohoto účetního výkazu se v jednotlivých zemích světa liší, a to v závislosti na konkrétním účetním systému uplatňovaném v dané zemi. Rozvaha může být sestavována v horizontální či vertikální podobě. Rovněž řazení jednotlivých položek aktiv a pasiv se liší.

¹⁶⁰ KOVANICOVÁ, D., ABECEDA účetních znalostí pro každého, 2008, s. 360.

V České republice řeší uspořádání a obsahové vymezení položek rozvahy vyhláška č. 500/2002 Sb. Aktiva jsou řazena od nejméně likvidních k nejlíkvinnějším a pasiva v pořadí vlastní kapitál, dlouhodobé a krátkodobé závazky. Výše aktiv za běžné období je uváděna ve třech sloupcích. Nejprve se uvádí výše aktiv neupravená o opravné položky a oprávký (brutto), následuje výše opravných položek a opravěk k nim se vážícím (korekce) a poslední sloupec obsahuje výši aktiv sníženou o korekce (netto). Každá položka rozvahy musí obsahovat údaj o její výši za bezprostředně předcházející období.

Tab. 4.3 uvádí uspořádání a obsahové vymezení rozvahy dle požadavků české legislativy. Jedná se o zjednodušený formát rozvahy, který mohou používat podniky, které nepodléhají auditu účetní závěrky. Společnosti podléhající auditu jsou povinny sestavovat rozvahu v plném rozsahu. (viz Příloha A1)

Obr. 4.4 Uspořádání a obsahové vymezení rozvahy ve zkráceném rozsahu dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

AKTIVA	PASIVA
A. Pohledávky za upsaný základní kapitál B. Dlouhodobý majetek I. Dlouhodobý hmotný majetek II. Dlouhodobý nehmotný majetek III. Dlouhodobý finanční majetek C. Oběžná aktiva I. Zásoby II. Dlouhodobé pohledávky III. Krátkodobé pohledávky IV. Krátkodobý finanční majetek D. Časové rozlišení	A. Vlastní kapitál I. Základní kapitál II. Kapitálové fondy III. Rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku IV. Výsledek hospodaření minulých let V. Výsledek hospodaření běžného účetního období B. Cizí zdroje I. Rezervy II. Dlouhodobé závazky III. Krátkodobé závazky IV. Bankovní úvěry a výpomoci C. Časové rozlišení
Aktiva celkem	Pasiva celkem

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přílohy č. 1 Vyhlášky č. 500/2002 Sb.

V rámci IFRS jsou minimální požadavky na sestavení a obsahovou náplň rozvahy stanoveny prostřednictvím IAS 1. Podmínky zobrazení jednotlivých položek rozvahy jsou dále upravovány samostatnými standardy. Aktiva se zpravidla vykazují v členění na krátkodobá a dlouhodobá, přičemž podnik může seřadit položky aktiv dle jejich likvidnosti, pokud tento způsob prezentace přinese relevantnější informace. Pasiva¹⁶¹ jsou obvykle prezentována

¹⁶¹ IFRS v této souvislosti používají termín vlastní kapitál a závazky.

v pořadí krátkodobé závazky, dlouhodobé závazky a vlastní kapitál. Krátkodobost majetku nebo závazků je charakterizována:

- časovým intervalem, kdy se za krátkodobá považují taková aktiva a závazky, jež budou přeměněny na peníze či vypořádány za dobu kratší než 12 měsíců,
- vztahem k provoznímu cyklu podniku, tj. krátkodobý majetek nebo závazky jsou zpeněženy či vypořádány během tohoto cyklu,
- účelem použití, kdy jsou aktiva a závazky drženy primárně z důvodu obchodování,
- jedná se o peníze či peněžní ekvivalenty, jejichž směna či použití není omezené, nebo v případě závazků nemá podnik nepodmíněné právo odložit vypořádání závazku na dobu nejméně dvanácti měsíců po skončení účetních období.

Podniky mají při individuálním či souhrnném vykazování jednotlivých položek respektovat především hledisko významnosti a označovat položky rozumně popisnými názvy. Podniky musí uvést srovnávací informace nejméně za minulé účetní období. Formát rozvahy není stanoven a podniky tak mají možnost sestavit rozvahu tak, aby co nejlépe charakterizovala jejich finanční situaci. Minimální požadované informace, které mají být zveřejněny v rozvaze, uvádí Tab. 4.4.

Tab. 4.15 Základní struktura rozvahy dle minimálních požadavků IAS 1

Aktiva	Závazky a vlastní kapitál
Pozemky, budovy, zařízení	Emitovaný kapitál a rezervní fondy připadající vlastníkům mateřské společnosti
Investice do nemovitostí	
Nehmotná aktiva	Menšinový podíl
Investice oceňované ekvivalenční metodou	Rezervy
Odložené daňové pohledávky	Odložené daňové závazky
Pohledávky z titulu běžných daní	Závazky z titulu běžných daní
Finanční aktiva (nezahrnutá v ostatních položkách)	Finanční závazky (nezahrnuté v ostatních položkách)
Biologická aktiva	Obchodní a jiné závazky
Aktiva držena k prodeji (dle IFRS 5)	Závazky, které jsou součástí celků určených k prodeji (dle IFRS 5)
Zásoby	
Obchodní a jiné pohledávky	
Peníze a peněžní ekvivalenty	

Zdroj: Vlastní zpracování dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements.

Podniky se ve vymezených případech mohou rozhodnout, zda některé požadované informace budou zveřejňovat přímo v rozvaze nebo je zveřejní v komentáři k účetním výkazům.

Detailnější členění rozvahy dle požadavků IFRS je uvedeno v příloze B1.

4.4.2 Výsledovka¹⁶²

Hlavní úkol výsledovky spočívá ve zjištění hospodářského výsledku podniku. Výsledovka by tedy obecně měla vzájemně poměřovat náklady a výnosy podniku v požadované struktuře. Podnik může v závislosti na požadavcích uživatelů sestavovat výsledovku v horizontálním či vertikálním členění. Volba konkrétní podoby výkazu závisí na způsobu uplatňované regulace. Provozní náklady a výnosy mohou být členěny podle druhu nebo účelu jejich vynaložení. V případě druhového členění lze odděleně vykazovat spotřebu materiálu a surovin, osobní náklady, odpisové náklady a ostatní provozní náklady. Provozní výnosy obsahují např. položky změny stavu zásob vlastní výroby, aktivace majetku a ostatní provozní výnosy. Provozní náklady členěné dle účelového hlediska mohou obsahovat např. náklady na prodej, správní náklady, odbytové náklady a ostatní provozní náklady.

Česká republika převzala dva vertikální formáty tohoto výkazu (A a C) definované 4. účetní směrnicí EU, přičemž formát s tradičním druhovým členěním nákladů je od roku 2004 doplněn možností sestavovat výkaz zisku a ztráty i v účelovém členění nákladů. Pro oba formáty výkazu platí, že výsledek hospodaření je sledován odděleně za provozní, finanční a mimořádnou činnost. Součtem provozního a finančního výsledku hospodaření lze získat výsledek hospodaření z běžné činnosti. Vertikální formát výkazu zisku a ztráty je možné v obecné podobě zachytit prostřednictvím Tab. 4.5. Podrobnější členění obou možných způsobů sestavení výkazu zisku a ztráty je obsaženo v Přílohách A2 a A3.

¹⁶² Z důvodu jednotného označení výkazu charakterizujícího výnosnost podniku byl použit termín výsledovka, který sice nepředstavuje oficiální název ani v jednom analyzovaném účetním systému, ale v praxi je obvykle používán.

Obr. 4.5 Schematické znázornění výkazu zisku a ztráty dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

Provozní výnosy členěné dle druhů nebo účelu
- Provozní náklady členěné dle druhů nebo účelu
Provozní výsledek hospodaření
Finanční výnosy
- Finanční náklady
Finanční výsledek hospodaření
- Daň z příjmů za běžnou činnost
Výsledek za běžnou činnost
Mimořádné výnosy
- Mimořádné náklady
- Daň z příjmů z mimořádné činnosti
Mimořádný výsledek hospodaření
Výsledek hospodaření za účetní období

Zdroj: Vlastní zpracování dle Přílohy č. 2 a 3 Vyhlášky č. 500/2002 Sb.

IFRS pojmají zobrazení výsledku hospodaření za dané účetní období odlišně. Je požadováno sestavení výkazu o úplném výsledku hospodaření, kterého dosáhla účetní jednotka během uplynulého účetního období. Úplný výsledek hospodaření zahrnuje kromě nákladů a výnosů zobrazených ve výsledovce i veškeré přínosy či újmy, k nimž došlo během účetního období, a to bez ohledu na to, zda jsou vykazovány v rámci výsledovky či v rozvaze ve vlastním kapitálu. Podnik může prezentovat úplný výsledek hospodaření prostřednictvím:

- jednoho výkazu úplného výsledku hospodaření nebo
- dvou výkazů – výsledovky zobrazující jednotlivé komponenty zisku a ztráty,
 - výkazu úplného výsledku hospodaření, který začíná ziskem/ztrátou (výsledovka) a dále zobrazuje ostatní složky úplného výsledku.

Mezi ostatní složky úplného výsledku hospodaření lze zařadit:¹⁶³

- dopady přecenění položek dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku na reálnou hodnotu zachycených do vlastního kapitálu dle IAS 16 a IAS 38,
- zisky a ztráty z definovaných pojistných plánů rozpoznaných dle IAS 19,
- zisky a ztráty vzniklé přepočtem účetních výkazů ze zahraničních operací dle IAS 21,

¹⁶³ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 92-96.

- zisky a ztráty z přecenění realizovatelných finančních aktiv dle IAS 39,
- efektivní část zisků a ztrát ze zajišťovacích nástrojů při zajištění peněžních toků dle IAS 39.

Oproti české legislativě není dle IFRS možné odděleně vykazovat položky nákladů a výnosů, které podnik považuje za mimořádné. S tím souvisí požadavek odděleně vykazovat výsledky z ukončovaných činností dle požadavků IFRS 5.

V rámci IAS 1 jsou stanoveny minimální požadavky na strukturu výkazu o úplném výsledku hospodaření, které lze zobrazit ve formě Tab. 4.6. Povaha a částky dalších významných položek musí být samostatně vykázány buď v rámci tohoto výkazu, nebo v komentáři. Podrobnější členění tohoto výkazu je obsaženo v přílohách B2 a B3.

Tab. 4.16 Základní struktura výkazu o úplném výsledku hospodaření dle požadavků IAS 1

Výnosy (dle IAS 18)	Transakce ovlivňující hospodářský výsledek (lze vykázat ve výsledovce jako samostatný výkaz)
Finanční náklady	
Podíly zisků a ztrát přidružených podniků a společných podniků zachycených při použití ekvivalenční metody	
Daňové náklady	
Zisk (ztráta) ukončovaných činností po zdanění	
Zisky (ztráty) z přecenění aktiv nebo skupin aktiv a závazků držených k prodeji v důsledku ukončovaných činností po zdanění	
Zisk nebo ztráta	Ostatní výsledky hospodaření
Jednotlivé složky "ostatního výsledku hospodaření"	
Podíly na "ostatních výsledcích hospodaření" přidružených a společných podniků zachycených při použití ekvivalenční metody	
Úplný výsledek hospodaření	Alokace zisku/ztráty vlastníkům
Zisky/ztráty - připadající na menšinový podíl	
- připadající vlastníkům mateřské společnosti	Alokace úplného výsledku hospodaření vlastníkům
Úplný výsledek hospodaření	
- připadající na menšinový podíl	
- připadající vlastníkům mateřské společnosti	

Zdroj: DVOŘÁKOVÁ, D., Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS, s. 277.

4.4.3 Příloha (komentář) k účetním výkazům

Úkolem přílohy (komentáře) k účetním výkazům je dostatečně podrobně objasnit skutečnosti, které by mohly ovlivnit schopnost uživatelů, posoudit finanční pozici, výkonnost a změny ve

finanční pozici podniku. Příloha by měla obsahovat obecné údaje týkající se účetní jednotky, informace o použitých účetních metodách, o aplikaci obecných účetních zásad a podrobnější informace k jednotlivým položkám účetních výkazů. Přílohu je možné sestavit ve formě tabulek nebo rozumně popisným způsobem, který zajišťuje přehlednost a srozumitelnost předkládaných informací, přičemž není stanoven žádný závazný formát přílohy.

Dle české legislativy musí všechny účetní jednotky v příloze uvést:¹⁶⁴

- obecné údaje charakterizující účetní jednotku (název, sídlo, právní forma, převažující předmět činnosti, datum vzniku či zahájení činnosti, vlastnická a organizační struktura podniku apod.),
- informace o účetních jednotkách, ve kterých podnik uplatňuje podstatný či rozhodující vliv,
- údaje o počtu zaměstnanců s uvedením jejich struktury a výše osobních nákladů,
- údaje o výši a podmínkách nejvýznamnějších úvěrů, včetně půjček vedení podniku,
- údaje o používaných účetních metodách a aplikaci obecných účetních zásad,
- doplňující informace k položkám rozvahy a výkazu zisku a ztráty, jejichž objasnění je významné pro analýzu finanční situace a výkonnosti podniku,
- strukturu provozního výsledku hospodaření členěného dle nákladových druhů, pokud podnik sestavil výkaz zisku a ztráty na bázi účelového členění provozních nákladů,
- informace o výši splatných závazků pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o výši splatných závazků veřejného zdravotního pojištění a o výši evidovaných daňových nedoplatků u místně příslušných finančních orgánů.

Účetní jednotky, které jsou povinné mít účetní závěrku ověřenou auditorem, dále v příloze uvádějí:

- významné transakce se spřízněnými stranami,
- informace o celkových nákladech na odměny za provedený audit,
- doplňující informace týkající se akcií, podílů a vyměnitelných dluhopisů,
- členění tržeb za provedené výkony dle druhů činností a zeměpisného umístění trhů.

¹⁶⁴ Vyhláška č. 500/2002, § 39.

Součástí přílohy mohou¹⁶⁵ být další dva výkazy či přehledy, které povinně vyhotovují účetní jednotky podléhající auditu, a státní podniky. Jedná se o *přehled o peněžních tocích* a *přehled o změnách vlastního kapitálu*.

IFRS požadují, aby komentář objasnil způsob sestavení účetních výkazů. Jeho součástí by dále měly být informace požadované jednotlivými standardy, které nejsou obsaženy na jiném místě v účetních výkazech, a ostatní informace, jež jsou relevantní pro správné porozumění účetním výkazům. Pořadí informací obsažených v komentáři by mělo být následující:¹⁶⁶

- prohlášení o shodě předkládaných účetních výkazů se všemi aplikovatelnými standardy a interpretacemi sady IFRS,
- informace o použitých oceňovacích bázích a ostatních účetních politikách použitých při přípravě a zveřejnění účetních výkazů,
- doplňující informace o položkách obsažených v účetních výkazech v pořadí, v jakém jsou tyto výkazy a jejich jednotlivé položky předkládány,
- ostatní zveřejňované položky zahrnující podmíněné závazky, nevykázané smluvní závazky a ostatní nefinanční informace jako např. způsob řízení finančních rizik podniku.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že jak formální, tak zejména obsahová náplň rozvahy, výsledovky a přílohy sestavené dle české legislativy a IFRS se značně liší. Použití standardizovaných vzorů účetních výkazů v rámci české legislativy by mělo zajistit vyšší míru prostorové srovnatelnosti účetních informací. Naproti tomu volnější regulace formátu účetních výkazů uplatňovaná v rámci IFRS by za předpokladu dodržení stanovených pravidel měla podnikům umožnit vykázat jejich skutečnou finanční situaci a výkonnost. Tento postup by měl zároveň zajistit poskytnutí kvalitnějších informací uživatelům účetních informací.

¹⁶⁵ V případě vybraných účetních jednotek musí být tyto výkazy součástí účetní závěrky vždy.

¹⁶⁶ Volný překlad dle IASB, IAS 1 - Presentation of Financial Statements, čl. 112-124.

4.5 Faktory ovlivňující vypovídací schopnost účetních výkazů

Vypovídací schopnost účetních výkazů různých podniků je omezována určitými faktory, a to i přesto, že ve většině zemí světa je uznávána jako hlavní zásada účetnictví zásada věrného a poctivého zobrazení skutečnosti. Existují však okolnosti, které znemožňují srovnání účetních výkazů, jak u jednoho podniku mezi jednotlivými účetními obdobími, tak i mezi jednotlivými podniky v tuzemsku či mezi jednotlivými podniky v různých zemích. Mezi tyto okolnosti je možné zařadit následující:¹⁶⁷

- orientaci na historické účetnictví, které nebere ohled na inflaci ani změny cen aktiv,
- rozdíly v přijaté účetní politice, např. v oblasti klasifikace a oceňování rozvahových položek,
- rozdíly v aplikaci obecně uznávaných účetních zásad, které jsou spjaté s kompromisy mezi jednotlivými vzájemně si odporujícími zásadami,
- rozdíly způsobené odlišnou národní legislativou spojené s rozdílnými požadavky na formální i obsahovou náplň účetních výkazů a pravidly pro jejich zveřejnění,
- změny v ekonomickém prostředí spojené především s vývojem hospodářského cyklu či vývojem jednotlivých ekonomik nebo odvětví,
 - vlivy nepeněžních faktorů, mezi které patří např. oblast nerostných surovin, pracovní síly, výzkumu a vývoje, ochrany životního prostředí atd.

Analýza některých výše uvedených faktorů byla provedena v předchozích částech této práce, a proto bude podrobněji zkoumána problematika používání historických cen v účetnictví.

4.5.1 Problematika vlivu inflace v případě oceňování pomocí historické ceny

Při ocenění aktiv a pasiv na základě historické ceny se vychází z cen platných v době, kdy byl majetek pořízen, resp. kdy vznikl dluh. Tento způsob ocenění má své nesporné výhody, mezi které patří zejména:¹⁶⁸

¹⁶⁷ Upraveno dle KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P. Poklady skryté v účetnictví. Díl I., s. 192–213.

¹⁶⁸ HASPROVÁ, O., Testování Altmanova modelu jako metody hodnocení finanční situace podniků v podmínkách české ekonomiky, s. 80.

- vyšší objektivnost, průkaznost a dodatečná ověřitelnost informací obsažených v účetnictví,
- zajištění vyšší míry ochrany majetku svěřeného podniku jeho vlastníky či věřiteli,
- umožnění uchování původní majetkové podstaty podniku v její nominální výši,
- poskytnutí spolehlivějších informací nutných pro výkon vnitřní kontroly v podniku,
- zajištění vyšší míry průkaznosti z hlediska potřeb daňových orgánů a auditorů.

V důsledku aplikace způsobu oceňování založeného na bázi historických cen však vznikají i vážné nedostatky. Jedná se především o to, že tento způsob oceňování:¹⁶⁹

- *nebere v úvahu změny tržních cen majetku*, který je ve vlastnictví podniku; dochází proto k podhodnocení tohoto majetku ve vztahu k jeho skutečné tržní hodnotě, což může následně způsobit problémy při jeho obnově,
- *nerespektuje změny v kupní síle peněžní jednotky*, což za předpokladu zvyšující se cenové hladiny vede v průběhu času opět k podhodnocení majetku vlastněného podnikem,
- *nebere v úvahu budoucí podmínky a faktory* a je proto zaměřen na minulé, již zastaralé skutečnosti a podmínky,
- *poskytuje relativně široký prostor pro použití různých konkrétních oceňovacích technik a metod*, což vede ke zkreslení informací obsažených v účetních výkazech a následně ovlivňuje i vypovídací schopnost ukazatelů finanční analýzy.

Vzhledem k závažnosti dopadů inflace na vypovídací schopnost účetních výkazů a následně i ukazatelů finanční analýzy bude v následujícím textu provedena rámcová analýza jejího vlivu na vybrané položky účetních výkazů. V návaznosti na zjištěné skutečnosti budou hledány možné způsoby eliminace negativního působení inflace na účetnictví.

Inflace představuje situaci, kdy dochází k růstu cenové hladiny neboli zmenšování kupní síly peněz. Inflace jinými slovy snižuje množství zboží a služeb, které lze zakoupit za peněžní

¹⁶⁹ FIREŠ, B., ZELENKA, V., *Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví*, s. 62-65.

jednotku, např. jednu korunu. Jejím působením dochází nejen ke zvyšování cen zboží a služeb, ale všech cen, tj. i mezd, nájemného, úroků a cen ostatních výrobních faktorů.¹⁷⁰

V současnosti je vyjadřování inflace založeno především na měření čistých cenových změn pomocí indexů spotřebitelských cen (CPI). Tento index udává současnou cenu (běžné období) reprezentativního koše obsahujícího spotřební zboží a služby vzhledem k ceně koše v referenčním, zpravidla minulém období (základní období). Váha jednotlivých položek obsažených v reprezentativním koši (v ČR cca 710 položek) odpovídá velikosti spotřeby daného druhu zboží či služby na celkové spotřebě domácnosti. Index spotřebitelských cen lze vypočítat pomocí následujícího vzorce:

$$CPI = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} * p_0 q_0}{p_0 q_0} * 100 \quad (2)$$

Kde: CPI – index spotřebitelských cen poměřující běžné období a základní období (bazický index)

p_1 – cena zboží (služby) v běžném období

p_0 – cena zboží (služby) v základním období

$p_0 q_0$ – velikost spotřeby zboží a služeb domácností v základním období

Prostřednictvím komparace jednotlivých indexů spotřebitelských cen za sledovaná období je možné zjistit míru inflace vyjadřující procentuelní změnu cenové hladiny. Míra inflace může být vyjádřena následujícím vzorcem:

$$r = \frac{(CPI_t - CPI_{t-1})}{CPI_{t-1}} * 100 \quad (3)$$

Kde: r – míra inflace

CPI_t – index spotřebitelských cen v období t

CPI_{t-1} – index spotřebitelských cen v období $t-1$

Z důvodu správné interpretace každého cenového indexu je nutné si vždy uvědomit, k jakému období je počítán. V ČR se při vyjadřování míry inflace pomocí indexu spotřebitelských cen používají různé veličiny s odlišným věcným prostorovým a časovým vymezením. Nejčastěji se používá míra inflace vyjádřená přírůstkem:¹⁷¹

¹⁷⁰ HOLMAN, R., *Ekonomie*, s. 538.

¹⁷¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Když se řekne inflace, resp. míra inflace...*

- průměrného ročního indexu spotřebitelských cen,
- indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku,
- indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci
- indexu spotřebitelských cen k základnímu období (rok 2005=100).

Kromě indexu spotřebitelských cen je publikována celá řada dalších indexů, mezi něž lze zařadit např. index cen stavebních prací a stavebních objektů, index cen průmyslových výrobců, index cen zemědělských výrobců, index cen tržních služeb v produkční sféře apod.

V závislosti na intenzitě a závažnosti důsledků způsobených vlivem inflace lze rozlišovat tři následující podoby inflace:¹⁷²

- *Mírná inflace* se vyznačuje pomalým a předvídatelným nárůstem cen v podobě jednociferné roční míry inflace. Při takto malém růstu cenové hladiny lidé neztrácejí důvěru k penězům a jsou ochotní uzavírat smlouvy v peněžním vyjádření. Tato ochota vyplývá z očekávání, že v průběhu času nedojde k příliš velké změně relativních cen nakupovaného zboží a služeb.
- *Pádivá inflace* je charakteristická dvou až třiciferným tempem růstu cenové hladiny. Dochází k vážnému narušení fungování hospodářství. Hodnota zboží a služeb je vyjadřována prostřednictvím stabilní zahraniční měny, např. dolaru. V důsledku ztráty hodnoty peněz lidé drží pouze minimální hotovost nutnou pro každodenní transakce.
- *Hyperinflace* představuje nejzávažnější formu inflace, kdy roční nárůst cen je více než trojciferný. Obyvatelstvo se snaží zbavit veškerých peněžních prostředků vyjádřených v domácí měně a místo nich držet nepeněžní aktiva či relativně stabilní zahraniční měnu.

V případě mírné inflace je dopad změny cenové hladiny na hodnoty vykazované v účetnictví relativně zanedbatelný. Naopak vyšší míra inflace (pádivá inflace či hyperinflace) značným způsobem ovlivňuje vypovídací schopnost účetních výkazů, protože účetnictví založené na principu oceňování v historických cenách není schopno postihnout změny v kupní síle peněz. Tyto změny způsobí, že „*hospodářské operace stejného druhu (např. nákup stejných položek aktiv) uskutečněné v různých obdobích jsou z hlediska výše kupní síly peněz nesčitatelné,*

¹⁷² SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*, s. 671.

*údaje o nich jsou vnitřně nehomogenní, tj. obsahově nesrovnatelné.*¹⁷³ Působením inflace proto dochází k deformaci věrného a poctivého obrazu finanční situace a výkonnosti podniku, což snižuje spolehlivost a srovnatelnost informací poskytovaných finančním účetnictvím. Vlivu inflace jsou nejprve vystaveny položky obsažené v rozvaze, jejichž prostřednictvím dochází následně i k ovlivnění velikosti výsledku hospodaření. Vzhledem k tomu, že údaje z těchto dvou výkazů jsou používány jako vstupní data pro finanční analýzu, má inflace vliv i na vypovídací schopnost ukazatelů finanční analýzy.

Položky obsažené v rozvaze jsou inflací ovlivňovány v různé míře, která závisí především na délce působení inflace na danou rozvahovou položku a na případném cenovém růstu této položky. Vliv inflace bude analyzován především u dlouhodobého majetku, zásob, pohledávek, peněžních prostředků a peněžních dluhů.

Lze říci, že nejvíce je působením inflace ovlivněn *dlouhodobý majetek*. To je způsobeno zejména dlouhou dobou použitelnosti tohoto druhu aktiv. V důsledku poklesu kupní síly peněz se hodnota majetku zachycená v účetnictví značně odlišuje od skutečné tržní ceny, kterou by v současnosti podnik musel uhradit při pořízení tohoto aktiva. Dlouhodobý majetek však zpravidla vykazuje růst hodnoty bez ohledu na působení inflace, což je způsobeno technologickým pokrokem. Vliv technologického pokroku bude v následující analýze zanedbán. Pokud bude podnik při akumulaci prostředků na prostou obnovu dlouhodobého majetku vycházet z původní pořizovací ceny tohoto majetku, zpravidla zjistí, že prostředky zadržené v podobě odpisů nepostačují k obnově daného majetku. Podhodnocená výše odpisů následně vede k vykázaní nadhodnocené výše výsledku hospodaření a úhradě vyšší daně ze zisku podniku. Podnik proto musí na obnovu daného majetku použít jiné zdroje, nejčastěji výsledek hospodaření. Rozdělení takto nadhodnoceného výsledku hospodaření zároveň ohrožuje požadavek na uchování majetkové podstaty podniku, a to jak v jejím finančním tak i produkčním vyjádření. V případě významně podhodnoceného dlouhodobého majetku může dojít ke snadnějšímu kapitálovému převzetí podniků jejich konkurenty.

U *zásob* se z důvodu jejich kratší doby vázanosti v podniku projevuje vliv inflace v menší míře. Zpravidla platí, že se zkracující se dobou obratu zásob se působení inflace na hodnotu zásob snižuje. Stejně jako v případě dlouhodobého majetku pokles kupní síly peněz způsobí podhodnocení hodnoty zásob na skladě, snížení nákladů podniku a nadhodnocení výsledku

¹⁷³ FIREŠ, B., ZELENKA, V., Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví, s. 87.

hospodaření. Na každý nový nákup zásob zajišťující jejich prostou reprodukci proto musejí být vynaloženy dodatečné finanční zdroje. Velikost rozdílu mezi tržní cenou zásob a jejich hodnotou, vykázanou v účetnictví, závisí i na způsobu oceňování spotřeby zásob. Úbytek zásob lze zpravidla oceňovat pomocí individuálních pořizovacích cen, metody FIFO nebo váženého aritmetického průměru. Při použití individuálních pořizovacích cen je intenzita působení inflace na hodnotu zásob závislá na konkrétní výši individuální pořizovací ceny použité pro ocenění daného úbytku zásob. V případě metody FIFO je podhodnocení zásob na skladě zpravidla nízké, protože zásoby na skladě jsou oceněny v nejnovějších cenách. Zároveň dochází k podhodnocení spotřeby materiálu a tím i zásob vlastní výroby. Je-li k ocenění úbytku zásob použit vážený aritmetický průměr, dochází k rovnoměrnému podhodnocení jak nakupovaných zásob, tak i zásob vlastní výroby.

Rovněž v případě *pohledávek* se jejich hodnota v důsledku působení inflace postupem času snižuje. Pohledávky jsou v účetnictví zpravidla evidovány v jejich nominální hodnotě a podnik v době jejich splatnosti obdrží sice stejný obnos ale méně hodnotných peněz. V obdobích vysoké míry inflace by proto podniky byly ochotny prodávat svou produkci pouze za hotové peníze. To by zpravidla vedlo k poklesu objemu realizovaných obchodů a zvýšení zásob hotových výrobků na skladě.

U *peněžních prostředků* vede inflace k úbytku kupní síly, což zhoršuje likviditu podniku. To platí zejména pro peněžní prostředky uložené v pokladně. U peněžních prostředků uložených na bankovním účtu je vliv inflace částečně kompenzován prostřednictvím úrokových výnosů z nich plynoucích.

Naopak v případě *závazků* platí, že inflace je pro podnik prospěšná. Závazky uhrazuje podnik v jejich původní nominální hodnotě pomocí peněz, které již část své hodnoty ztratily. Racionálně uvažující podnik proto bude z důvodu zisku z poklesu kupní síly peněz požadovat, pokud možno co nejdříve splatnosti svých závazků. Věřitelé však mohou jako kompenzaci vlivu inflace požadovat vyšší úrok plynoucí z těchto závazků.

Kromě výše uvedených položek rozvahy působí inflace i na velikost výsledku hospodaření. Jednotlivé položky výsledovky mohou být ovlivněny dvojím způsobem:¹⁷⁴

¹⁷⁴ MALÍKOVÁ, O., HORÁK, J., České účetnictví v kontextu historického vývoje a analýza vybraných faktorů hodnotově ovlivňujících účetní výkaznictví, s. 147.

- *S časovou prodlevou*, kdy dochází prostřednictvím působení inflace na rozvahové položky ke zprostředkovanému ovlivnění výsledku hospodaření. Tento nepřímý vliv se projevuje prostřednictvím tvorby nákladů, např. v případě odpisů dlouhodobého majetku nebo spotřeby zásob, či přírůstkem výnosů v podobě např. upřesnění odhadu vytvořených dohadných položek aktivních.
- *Bez časové prodlevy*, tj. přímým ovlivněním výše výsledku hospodaření. To se může projevit v rámci bezprostřední tvorby nákladů, např. v případě mzdových nákladů, spotřeby energie či služeb, nebo prostřednictvím realizace výnosů, zejména tržeb za prodané výkony podniku.

Problematika působení inflace na účetnictví může být obecně řešena následujícími způsoby:¹⁷⁵

- K inflaci se nepřihlíží a účetní výkazy jsou sestavovány a zveřejňovány na bázi původní kupní síly peněz v době uskutečnění hospodářské operace. Přepočet zveřejněných údajů na pevnou kupní sílu peněžní jednotky je přesunut na uživatele účetních výkazů.
- Účetní výkazy sestavené na základě účetnictví vedeného v původní kupní síle peněz jsou vykazujícím podnikem přepočteny na pevnou kupní sílu peněz a následně zveřejněny.
- Systém přepočtu údajů na pevnou kupní sílu peněz je začleněn do soustavy účtů hlavní knihy a účetní výkazy jsou sestavovány již na základě přepočtených zůstatků.

Z důvodu zajištění vyšší vypovídací schopnosti umožňují současné účetní systémy používat v určitých případech speciální metody, které by měly vést k tomu, aby ocenění položek účetních výkazů co možná nejlépe odpovídalo jejich skutečné hodnotě. V případě *české účetní legislativy* lze zmínit především použití reálné hodnoty při přecenění vybraných rozvahových položek k datu sestavení účetní závěrky.

IFRS v této souvislosti poskytují daleko více možností, jak v účetnictví reagovat na změny cen. Jedná se především o širší škálu oceňovacíchází, které mohou být použity pro prvotní i následné ocenění položek účetních výkazů (blíže viz kap. 4.3). V případě podniků operujících v zemi s hyperinflační ekonomikou by jejich účetní výkazy měly být vyjádřeny v běžných

¹⁷⁵ FIREŠ, B., ZELENKA, V., Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví, s. 87.

cenách platných k rozvahovému dni. K tomuto přepočtu by měl být použit všeobecný cenový index vyjadřující všeobecnou změnu kupní síly peněžní jednotky. Případný zisk či ztráta spojená se změnou ocenění položek účetních výkazů má být vykázána ve výsledovce jako samostatná položka. Standard neurčuje žádnou absolutní míru prokazující vznik hyperinflace. Uvádí pouze seznam následujících charakteristik typických pro země s hyperinflační ekonomikou:¹⁷⁶

- Obyvatelstvo dává přednost držbě svého bohatství v nepeněžních aktivech či relativně stabilní zahraniční měně. Domácí měna je z důvodu udržení kupní síly ihned směňována.
- Obyvatelstvo vyjadřuje hodnotu zboží a služeb místo domácí měny prostřednictvím relativně stabilní zahraniční měny.
- Nákupy a prodeje na úvěr jsou realizovány za ceny, jež kompenzují očekávanou ztrátu způsobenou poklesem kupní síly peněz během doby úvěrování. Tato kompenzace se provádí i v případě krátké splatnosti tohoto úvěru.
- Úrokové míry, mzdy a ceny jsou vázány na cenový index.
- Kumulativní míra inflace za tři období se přiblížila nebo dosáhla 100%.

Vypovídací schopnost účetních výkazů sestavených za předpokladu použití principu oceňování na bázi historických cen může být v případě vysoké míry inflace značně snížena. Výši ocenění jednotlivých položek účetních výkazů není v tomto případě možné považovat za spolehlivé měřítko jejich skutečné aktuální hodnoty. Zejména u položek, které se v podniku vyskytují dlouhou dobu, může být vliv inflace značný. V důsledku působení inflace může dojít k vykázání nadměrně vysokého výsledku hospodaření. V případě jeho rozdělení to může vést k erozi majetkové podstaty podniku. Bylo by proto vhodné provést přepočet údajů obsažených v účetních výkazech na jejich současnou hodnotu. Toto řešení je vhodné zejména tehdy, lze-li očekávat, že v případě zahrnutí vlivu inflace budou pravděpodobně v účetních výkazech prezentovány odlišné hodnoty než, v případě použití ocenění těchto položek pomocí historické ceny.

¹⁷⁶ IASB, IAS 29 - Financial Reporting in Hyperinflationary Economies, čl. 3.

5. Komparace vlivu vybraných hospodářských operací na rozvahu a výsledovku sestavené dle české legislativy a IFRS a zkoumání jejich vlivu na výsledky vybraných ukazatelů finanční analýzy

V rámci této kapitoly bude provedena analytická komparace vlivu několika vybraných transakcí na rozvahu a výsledovku. Na konkrétních případech bude ilustrativně demonstrován vliv odlišných požadavků české účetní legislativy a IFRS na účetní výkaznictví. Následně bude provedena analýza vlivu odlišného způsobu zobrazení těchto transakcí v účetních výkazech na vybrané ukazatele finanční analýzy.

5.1 Ilustrativní zobrazení vlivu vybraných transakcí na rozvahu a výsledovku sestavenou dle české legislativy a IFRS

Vzhledem k tomu, že problematika rozdílů mezi českou účetní legislativou a IFRS je rozsáhlá, bude provedena komparace odlišných požadavků těchto dvou účetních systémů pouze prostřednictvím zachycení následujících pěti oblastí:

- zřizovacích výdajů,
- komponentního způsobu odpisování pořízeného výrobního zařízení,
- prodeje výrobků na obchodní úvěr,
- zvýšení hodnoty budovy,
- znehodnocení zásob materiálu.

U dílčích transakcí bude znázorněn pouze vliv odlišných požadavků obou účetních systémů na rozvahu. Celkový vliv všech pěti transakcí bude zobrazen pomocí rozvahy i výsledovky. Z důvodu přehlednosti prováděné analýzy byly přijaty určité zjednodušující předpoklady. Při zachycení daných transakcí v účetních výkazech je abstrahováno od daňových dopadů. Není proto zachycena problematika vykazování odložené daně z příjmů. Při sestavování účetních výkazů dle české legislativy se v případě odepisování či výchozího a následného odepisování dlouhodobého majetku vychází pouze z požadavků účetních předpisů. Při sestavování výsledovky je z důvodu lepší srovnatelnosti používáno druhové členění provozních nákladů, které je aplikováno většinou podniků v ČR. Odpisy jsou vypočítávány měsíčně pomocí

lineární metody a majetek se začíná odepisovat v měsíci, kdy mohl být poprvé použit. Podnik určil hranici pro vykazování dlouhodobého majetku ve výši 50 000 Kč.

Při výpočtu implicitní úrokové míry se úrok počítá čtvrtletně (viz Příloha E). Pro pohledávky nebo závazky s dobou splatnosti jeden rok bude použita implicitní úroková míra ve výši 6 % p. a. a v případě dvouleté splatnosti činí implicitní úroková míra 6,5 % p. a. Tyto údaje byly stanoveny na základě průzkumu úrokových sazeb úvěrů s roční a dvouletou splatností poskytovaných bankami v České republice v posledním čtvrtletí 2010 (viz Tab. 5.1).

Tab. 5.1 Výše úrokových sazeb z úvěrů poskytovaných bankami v České republice

Banka	Výše úrokové sazby v % p. a.	
	roční splatnost	dvouletá splatnost
Unicredit bank	min. 6,5	min. 4,14
Volksbank	4,25 – 7,25	4,25 – 7,25
ČSOB	2,20 – 6,27	3,59 – 7,79
Česká spořitelna	přibližně 5,6	přibližně 5,8

Zdroj: Vlastní šetření.

Jednotlivé transakce budou znázorněny na případu akciové společnosti, která byla založena v České republice bez veřejného úpisu akcií. Zakládání společnosti probíhalo v roce 2009 a její vznik datovaný k 1. lednu 2010 byl potvrzen zápisem do obchodního rejstříku. Základní kapitál společnosti činí 6 000 000 Kč a byl složen na bankovní účet. Společnost se zabývá výrobou a prodejem výrobků.

5.1.1 Zřizovací výdaje

Pojetí zřizovacích výdajů dle české legislativy

Podle české legislativy se zřizovacími výdaji rozumí souhrn výdajů vynaložených za účelem založení podniku do okamžiku jeho vzniku. Jedná se zejména o soudní a správní poplatky, výdaje na pracovní cesty, odměny za zprostředkování a poradenské služby a nájemné. Do zřizovacích výdajů nelze zahrnout zejména výdaje na pořízení dlouhodobého majetku a zásob, výdaje na reprezentaci či výdaje související s přeměnou společnosti nebo družstva. Pokud jejich souhrnná výše přesáhne limit stanovený podnikem, považují se za dlouhodobý

nehmotný majetek a odepisují se po dobu nejvýše pěti let. Je-li souhrnná částka nižší než stanovený limit jsou o hodnotu zřizovacích výdajů zvýšeny náklady běžného období.

Pojetí zřizovacích výdajů dle IFRS

IFRS umožňují vykázat položku jako aktivum pouze pokud splňuje definici aktiva obsaženou v koncepčním rámci (viz. kap. 4.2). IAS 38 přidává další požadavek nutný pro uznání nehmotného aktiva, který je nazýván jako identifikovatelnost (identifiability).¹⁷⁷ Nehmotné aktivum musí být oddělitelné, tj. může být samostatně prodáno, přesunuto, poskytnuto jako licence, pronajato či vyměněno, a vzniklo na základě smlouvy či zákonných požadavků. Zřizovací výdaje nelze považovat za nehmotné aktivum, protože nesplňují definici aktiva ani požadavky IAS 38. Z toho důvodu musí být vykázány jako položka zvyšující náklady běžného účetního období, která se projeví následně jako snížení výsledku hospodaření v rozvaze.

Ilustrativní transakce č. 1

Během roku 2009 bylo z bankovního účtu uhrazeno 200 000 Kč, které byly použity na pokrytí výdajů souvisejících se založením podniku. V souladu s českou legislativou se statutární orgán podniku rozhodl odepisovat je lineárně po dobu pěti let, tj. roční odpis tohoto nehmotného majetku bude činit 40 000 Kč. Tab. 5.2 zobrazuje zachycení této transakce v rozvaze dle české legislativy a IFRS.

Tab. 5.2 Vykázání zřizovacích výdajů a jejich odpisů dle české legislativy a IFRS

Rozvaha k 31. 12. 2010 dle české legislativy				Rozvaha k 31. 12. 2010 dle IFRS			
Zřizovací výdaje	200 000	Provozní výsledek	-40 000	Bankovní účet	-200 000	Provozní výsledek	-200 000
- Oprávky ke zřizovacím výdajům	-40 000	hospodaření				hospodaření	
Bankovní účet	-200 000						
Změna aktiv	-40 000	Změna pasiv	-40 000	Změna aktiv	-200 000	Změna závazků a vlastního kapitálu	-200 000

Zdroj: Vlastní zpracování.

¹⁷⁷ IASB, IAS 38 – Intangible Assets, čl. 11.

Uznáním zřizovacích výdajů jako dlouhodobého nehmotného majetku dojde při respektování požadavků české legislativy k nadhodnocení aktiv a výsledku hospodaření o 160 000 Kč oproti řešení požadovaného v rámci IFRS.

Zahrnutí zřizovacích výdajů do dlouhodobého majetku, jak to požaduje česká legislativa, lze považovat za rozporuplné. Obecně se dlouhodobým majetkem rozumí majetek, který přináší podniku užitek po dobu více než jeden rok. Z tohoto pohledu by zřizovací výdaje neměly být považovány za dlouhodobý majetek, protože jejich využitelnost pro současnou nebo uchovatelnost pro budoucí činnost podniku je těžko prokazatelná. Lze proto doporučit, aby i v rámci české účetní legislativy byly zřizovací výdaje zahrnovány do nákladů účetního období, v němž vznikly. Proti tomuto řešení by mohlo mít námitky Ministerstvo financí ČR, protože by v tomto případě byly oproti současnému stavu navýšeny náklady podniku, čímž by došlo ke snížení jeho daňové povinnosti v daném roce.

5.1.2 Komponentní způsob odpisování pořízeného výrobního zařízení

Způsob zachycení dlouhodobého majetku a způsob jeho odpisování dle české legislativy

Česká účetní legislativa umožňuje rozpoznat stroje a zařízení jako hmotná aktiva, pokud je jejich doba použitelnosti delší než jeden rok a jejich hodnota převýší limit stanovený podnikem. V opačném případě budou stroje a zařízení zahrnuté do položky zásob. Dlouhodobý hmotný majetek je zpravidla odepisován jeho vlastníkem. Od roku 2009 mohou podniky při odpisování zohlednit předpokládanou zbytkovou hodnotu majetku a používat metodu komponentního odpisování. Vzhledem k tomu, že tyto metody jsou nové, nejsou českými podniky zatím příliš používány. Podniky většinou aplikují tradiční lineární způsob odpisování dlouhodobého hmotného majetku jako jednoho celku. Pokud se očekávají opravy tohoto majetku během doby jeho životnosti, podniky vytvářejí rezervu na opravy dlouhodobého hmotného majetku.¹⁷⁸ Rezervy dle české legislativy slouží k pokrytí budoucích závazků nebo výdajů, u nichž je znám jejich účel, je pravděpodobné, že nastanou, ale zpravidla není jistá částka či období, ve kterém vzniknou. Rezervy představují zvýšení

¹⁷⁸ Jedná se o jeden z důsledků provázanosti účetních a daňových předpisů v České republice. Rezerva na opravu dlouhodobého hmotného majetku představuje jednu z rezerv uvedených v zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. Rezervy vymezené tímto zákonem jsou z hlediska zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů považovány za výdaje na dosažení, udržení a zajištění příjmů, tj. snižují daňový základ.

nákladů a závazků podniku. Jsou vytvářeny procentem z určeného základu, v absolutní částce a v případě zákonných rezerv dle požadavků zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů.

Způsob zachycení dlouhodobého majetku a způsob jeho odpisování dle IFRS

V rámci IFRS může být zařízení rozpoznáno jako aktivum, pokud splní definici obsaženou v koncepčním rámci a splňuje další požadavky uvedené v IAS 16, které se týkají např. prvotního či následného ocenění dlouhodobého majetku. V případě odložené platby za nakoupené výrobní zařízení musí být při prvotním ocenění použita metoda amortizované hodnoty¹⁷⁹, kdy je prostřednictvím použití implicitní úrokové míry původní dlužná částka diskontovaná na její současnou hodnotu. Pořizovací cena majetku musí obsahovat všechny náklady spojené s jeho uvedením do provozuschopného stavu, a to včetně nákladů souvisejících s jeho vyřazením po skončení životnosti majetku. Pokud je majetek složen z komponent, které mohou být rozpoznány samostatně, musí být tyto komponenty v závislosti na jejich době životnosti samostatně odepisovány. Povinnost použití komponentního odpisování znemožňuje vytvářet rezervy na opravy tohoto majetku. Pokud by se taková rezerva vytvářela, znamenalo by to, že podnik nemá správně stanovené odpisy a dopouštěl by se tak účetní chyby.

Ilustrativní transakce č. 2

Podnik nakoupil 1. ledna 2010 výrobní zařízení v hodnotě 4 200 000 Kč, které se skládá z hlavní části za 2 800 000 Kč a komponenty v hodnotě 1 400 000 Kč. Závazek spojený s nákupem výrobního zařízení je splatný 31. prosince 2011. Předpokládaná doba životnosti hlavní části činí 6 let a v případě komponenty 2 roky. Podle české legislativy bude výrobní zařízení zahrnuto do účetnictví v nominální hodnotě závazku a bude odepisováno dle tradiční metody jako jeden celek lineárně po dobu 6 let. Roční odpis činí 700 000 Kč a dále bude na opravu komponenty po dobu dvou let vytvářena rezerva ve výši 700 000 Kč ročně. Podle požadavků IFRS bude výrobní zařízení oceněno v diskontované hodnotě dlouhodobého závazku, která činí 3 943 662 Kč. V závislosti na poměru nediskontovaných hodnot jednotlivých částí výrobního zařízení bude rozdělena i jeho diskontovaná hodnota. Základní část výrobního zařízení bude oceněna v částce 2 468 646 Kč a komponenta v hodnotě

¹⁷⁹ IASB, IAS 39 – Financial Instruments: Recognition and Measurement, čl. 9.

1 234 323 Kč. Obě části budou odepisovány dle jejich předpokládané doby životnosti, tj. roční odpis hlavní části bude činit 411 441 Kč a v případě komponenty to bude 617 162 Kč. Vliv odlišného účetního systému na zachycení této transakce v rozvaze zobrazuje Tab. 5.3.

Tab. 5.3 Vykázání odpisů výrobního zařízení dle české legislativy a IFRS

Rozvaha k 31. 12. 2010 dle české legislativy		Rozvaha k 31. 12. 2010 dle IFRS	
Výrobní zařízení	4 200 000	Provozní výsledek hospodaření	-1 400 000
		Hlavní část	2 468 646
		- Oprávky hlavní části	-411 441
- Oprávky k výrobnímu zařízení	-700 000	Provozní výsledek hospodaření	-1 028 603
		Komponenta	1 234 323
		Úrokový náklad	-240 693
		- Oprávky komponenty	-617 162
		Dlouhodobý závazek	3 943 662
Změna aktiv	3 500 000	Změna aktiv	2 674 366
		Změna pasiv	3 500 000
		Změna závazků a vlastního kapitálu	2 674 366

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tradiční řešení používané v rámci české legislativy způsobí nadhodnocení aktiv a pasiv o 825 634 Kč oproti rozvaze sestavené dle IFRS. Provozní výsledek hospodaření je nižší o 371 397 Kč a v pasivech se objevuje položka rezervy na opravu dlouhodobého majetku ve výši 700 000 Kč. Naproti tomu rozvaha sestavená dle požadavků IFRS obsahuje navíc položku nákladového úroku ve výši 240 693 Kč a dlouhodobý závazek je v důsledku aplikace metody amortizované hodnoty podhodnocen oproti řešení dle české legislativy o 256 338 Kč.

Lze konstatovat, že komponentní odpisování dlouhodobého majetku představuje oproti tradičnímu způsobu používanému v ČR vhodnější způsob alokace pořizovací hodnoty majetku složeného z více částí s odlišnou dobou použitelnosti do nákladů. Pomocí této metody dochází k vykazování výsledku hospodaření, jehož výše lépe odpovídá skutečnému stavu. Zároveň je prostřednictvím odpisů tvořen dostatečný interní zdroj financování sloužící k obnově daného majetku a není proto nutné vytvářet rezervy na opravu dlouhodobého majetku. Tento postup lépe odpovídá zásadě věrného a poctivého obrazu hospodaření podniku a českým podnikům lze proto doporučit, aby začaly tento způsob odpisování majetku používat co nejdříve.

5.1.3 Prodej výrobků na obchodní úvěr

Pojetí tržeb z prodeje výrobků dle české legislativy

Z hlediska české legislativy jsou pohledávky za odběrateli zachyceny v účetnictví v době, kdy došlo ke splnění dodávky vůči odběrateli ve smyslu příslušných ustanovení smlouvy v oblasti obchodních závazkových vztahů. Pohledávka se oceňuje jmenovitou (nediskontovanou) hodnotou poskytnutého plnění a ve stejné výši je vykázána tržba z prodeje výrobků. Pokud se výnos a s ním související platba uskuteční v různých účetních obdobích, je nutné dodržovat akruální princip a provést časové rozlišení tohoto výnosu.

Pojetí tržeb z prodeje výrobků dle IFRS

V případě IFRS musí být respektovány požadavky koncepčního rámce v oblasti akruálního principu, požadavků na rozpoznání výnosu a také specifické požadavky obsažené v IAS 18. Výnos z prodeje výrobků a zboží může být vykázán, pouze pokud splňuje všechny následující podmínky:¹⁸⁰

- na kupujícího byla převedena všechna významná rizika a odměny vyplývající z vlastnictví výrobků či zboží,
- podnik nemá pokračující manažerskou angažovanost spojenou s vlastnictvím a ani nemůže efektivně kontrolovat výrobky či zboží,
- výši vykázaných tržeb lze spolehlivě ocenit,
- je pravděpodobné, že ekonomický prospěch spojený s danou transakcí poplyne do podniku,
- náklady, jež byly nebo budou vynaloženy v souvislosti s danou transakcí lze spolehlivě určit.

V případě odložené splatnosti pohledávky je nutné provést její diskontování na současnou hodnotu a výnos z prodeje výrobků a zboží je vykázán v této diskontované hodnotě. Dále je nutné odděleně vykázat úrokový výnos spojený s touto transakcí.

¹⁸⁰ IASB, IAS 18 – Revenue, čl. 14.

Ilustrativní transakce č. 3

1. dubna 2010 prodal podnik výrobky za 3 000 000 Kč a faktura je splatná 31. března 2012. 1. července 2010 vystavil podnik další fakturu za prodej výrobků za 1 500 000 Kč, která je splatná 30. června 2011. Podle české legislativy jsou pohledávky a s nimi spojené výnosy vykázány v nominální výši k datu transakce. IFRS požadují odděleně vykázat diskontovaný výnos spojený s prodejem výrobků a úrokový výnos připadající na rok 2010. V případě pohledávek jsou v rozvaze uvedeny jejich aktuální výše k datu sestavení účetní závěrky. Způsob vykázání této transakce v obou případech je zobrazen v Tab. 5.4.

Tab. 5.4 Vykázání tržeb z prodeje výrobků dle české legislativy a IFRS

Rozvaha k 31. 12. 2010 dle české legislativy				Rozvaha k 31. 12. 2010 dle IFRS			
Krátkodobá pohledávka	1 500 000	Provozní výsledek hospodaření	4 500 000	Krátkodobá pohledávka	1 456 929	Provozní výsledek hospodaření	4 060 072
Dlouhodobá pohledávka	3 000 000			Dlouhodobá pohledávka	2 772 900	Úrokový výnos	169 757
Změna aktiv	4 500 000	Změna pasiv	4 500 000	Změna aktiv	4 229 829	Změna závazků a vlastního kapitálu	4 229 829

Zdroj: Vlastní zpracování.

V důsledku aplikace metody amortizované hodnoty jsou aktiva vykázána dle požadavků IFRS podhodnocena oproti řešení dle české legislativy o částku 270 171 Kč. Provozní výsledek hospodaření je nižší o 439 928 Kč a ve vlastním kapitálu se navíc objevuje položka úrokového výnosu ve výši 169 757 Kč.

Na základě výše uvedených propočtů lze říci, že oddělené vykazování úrokových výnosů vyplývajících z odložené splatnosti pohledávky umožní vykázat přesnější výši provozních výnosů. Exaktnější vymezení podmínek pro uznání tržeb z prodeje zboží a služeb vyžadované v rámci IFRS by dále mělo eliminovat různé triky podniků, které směřují k vykázání nadměrné výše tržeb. Tento postup umožní lépe zachytit ekonomickou realitu účetních transakcí a bylo by proto vhodné, aby byly tyto metody implementovány do české legislativy.

5.1.4 Zvýšení hodnoty budovy

Následné oceňování majetku dle české legislativy

S ohledem na zásadu opatrnosti a zásadu objektivit musí být na konci účetního období prozkoumáno, zda nedošlo ke změně hodnoty majetku. Česká účetní legislativa používá v případě ocenění dlouhodobého hmotného majetku model ocenění historickými náklady. V případě snížení hodnoty dlouhodobého majetku by mělo dojít ke snížení původního ocenění majetku zachyceného v účetnictví. Toto snížení může být jak pravidelné ve formě odpisů, tak i nepravidelné. Nepravidelné snížení hodnoty může být provedeno pomocí opravných položek, pokud se očekává, že časem pomine, nebo prostřednictvím odpisu části hodnoty majetku, je-li snížení hodnoty považováno za trvalé. Pokud dojde ke zvýšení hodnoty dlouhodobého majetku, není kromě zachycení technického zhodnocení možné zvyšovat původní ocenění tohoto majetku.

Následné oceňování majetku dle IFRS

IFRS v případě následného oceňování dlouhodobého hmotného majetku umožňují používat dva oceňovací modely. Kromě ocenění pomocí historických nákladů může být použit i model přecenění. Pokud lze spolehlivě určit fair value dlouhodobého hmotného majetku, může být v rámci modelu přecenění použita fair value k datu přecenění, snížená o následné oprávky a následné ztráty ze snížení hodnoty. Přecenění musí být prováděno s dostatečnou pravidelností a v případě, že se pomocí tohoto modelu přeceňuje jednotlivý dlouhodobý majetek, musí být přeceněna celá třída, do níž majetek patří. Třídou se rozumí pozemky, pozemky a budovy, stroje, lodě, letadla, motorové dopravní prostředky, nábytek a příslušenství či kancelářské zařízení.¹⁸¹ Model přecenění tak umožňuje zachytit změnu majetku jak směrem dolů, tak i nahoru. V případě zvyšování hodnoty majetku se částka převyšující původní pořizovací cenu zachycuje přímo ve vlastním kapitálu jako položka přírůstku z přecenění (revaluation surplus). Strouhal¹⁸² navrhuje aplikovat model přecenění v praxi dvěma možnými způsoby. Lze buď provést zvýšení původního ocenění a současně ve stejném poměru zvýšit i výši oprávek nebo eliminovat oprávky proti původnímu ocenění tak, aby se účetní hodnota

¹⁸¹ IASB, IAS 16 – Property, Plant and Equipment, čl. 37.

¹⁸² STROUHAL, J. aj., Účetnictví 2010 – Velká kniha příkladů, s. 134-136.

5.1.5 Znehodnocení zásob materiálu

Způsob zachycení zásob dle české legislativy

Nákup zásob je dle české legislativy zachycen v účetnictví na základě příslušných účetních dokladů. Zásoby jsou oceňovány pořizovací cenou, jež se skládá z nominální ceny pořízení a vedlejších nákladů s pořízením souvisejících. Spotřebovávaný materiál lze ocenit individuálními pořizovacími cenami, metodou FIFO či pomocí váženého aritmetického průměru. V případě snížení hodnoty zásob z důvodu jejich poškození je nutné rozlišovat, zda poškození bylo způsobeno obvyklými či mimořádnými vlivy. Jestliže bylo poškození zásob způsobeno mimořádnými vlivy, jako jsou např. živelní pohromy či z hlediska podniku zcela neobvyklé události, je snížení hodnoty zásob promítnuto prostřednictvím zvýšení mimořádných nákladů. V ostatních případech je snížení hodnoty zásob považováno za ostatní provozní náklady.

Způsob zachycení zásob dle IFRS

V případě odložené splatnosti závazku vzniklého při nákupu zásob požadují IFRS ocenit tento nákup pomocí metody amortizované hodnoty. Tato hodnota může být dále zvýšena o dovozní cla, nevratné daně, přepravní náklady, náklady na manipulaci a další náklady, jež jsou přímo přiřaditelné k pořízení materiálu¹⁸³. Spotřebu zásob lze oceňovat pomocí stejných metod jako v ČR. V případě snížení hodnoty zásob musí být zjištěna jejich čistá realizovatelná hodnota. Vzhledem k tomu, že IFRS nedovolují vykazovat mimořádné náklady, snížení hodnoty zásob je vykázáno jako běžný náklad podniku.

Ilustrativní transakce č. 5

1. října 2010 nakoupil podnik materiál za 2 500 000 Kč a faktura je splatná 30. září 2011. 20. prosince bylo ve výrobě spotřebováno 75 % zásob materiálu. Tato spotřeba byla oceněna individuální pořizovací cenou materiálu. 28. prosince poničila vichřice střechu skladu materiálu a vlivem deště došlo k znehodnocení zbylých zásob. Konečná zásoba materiálu na skladě byla oceněna v hodnotě 250 000 Kč. Jedná se o odhadovanou cenu, za kterou budou moci být poškozené zásoby v budoucnu prodány. Tab. 5.6 znázorňuje komparaci rozvah sestavených dle požadavků odlišných účetních systémů.

¹⁸³ IASB, IAS 2 – Inventories, čl. 11.

Tab. 5.6 Vykázání znehodnocení zásob materiálu dle české legislativy a IFRS

Rozvaha k 31. 12. 2010 dle české legislativy		Rozvaha k 31. 12. 2010 dle IFRS	
Materiál	250 000	Provozní výsledek hospodaření	-1 875 000
		Mimořádný výsledek hospodaření	-375 000
		Krátkodobý závazek	2 500 000
Změna aktiv	250 000	Změna pasiv	250 000
		Materiál	250 000
		Provozní výsledek hospodaření	-1 768 868
		Úrokový náklad	-34 608
		Snížení hodnoty materiálu	-339 623
		Krátkodobý závazek	2 393 099
		Změna závazků a vlastního kapitálu	250 000

Zdroj: Vlastní zpracování.

V důsledku použití metody amortizované hodnoty dle požadavků IFRS je provozní výsledek hospodaření podhodnocen o 106 132 Kč oproti řešení dle české legislativy a hodnota krátkodobého závazku je nižší o 106 901 Kč.

Lze konstatovat, že způsob použitý v rámci IFRS k vykázání ztráty způsobené živelní pohromou lépe naplňuje zásadu věrného a poctivého obrazu hospodaření podniku. Je možné souhlasit se zdůvodněním zrušení mimořádné části výsledovky sestavované dle IFRS, protože okolnosti, které jsou pro jeden podnik mimořádné, mohou být pro jiný zcela běžné. Povinný záznam určitého počtu takovýchto transakcí jako mimořádné náklady či výnosy by proto podniku neumožňoval prezentovat jeho skutečnou finanční pozici a výkonnost.

5.1.6 Celkový vliv transakcí na rozvahu a výsledovku

V této části bude provedena souhrnná analýza vlivu rozdílného účetního systému na rozvahu a výsledovku. V následujících dvou tabulkách bude souhrnně zachyceno předchozích pět transakcí a bude prozkoumán vliv odlišných požadavků české účetní legislativy a IFRS na údaje vykázané v obou účetních výkazech.

Tab. 5.7 Komparace celkového vlivu vybraných transakcí na rozvahu v závislosti na odlišném účetním systému použitém při jejím sestavení

Rozvaha k 31. 12. 2010 dle české legislativy		Rozvaha k 31. 12. 2010 dle IFRS	
Zřizovací výdaje 200 000	Základní kapitál 6 000 000	Budovy 5 500 000	Základní kapitál 6 000 000
- Oprávky ke zřizovacím výdajům -40 000	Provozní výsledek hospodaření 1 122 500	Hlavní část 2 468 646	Zisk ze zvýšení hodnoty budovy 562 500
Budovy 5 000 000	Mimořádný výsledek hospodaření -375 000	- Oprávky hlavní části -411 441	Provozní výsledek hospodaření 1 000 101
- Oprávky k budovám -62 500	Rezerva na opravu dlouhodobého majetku 700 000	Komponenta 1 234 323	Úrokový výnos 169 757
Výrobní zařízení 4 200 000	Dlouhodobý závazek 4 200 000	- Oprávky komponenty -617 162	Úrokový náklad -275 301
- Oprávky k výrobnímu zařízení -700 000	Krátkodobý závazek 2 500 000	Materiál 250 000	Snížení hodnoty materiálu -339 623
Materiál 250 000		Krátkodobá pohledávka 1 456 929	Dlouhodobý závazek 3 943 662
Krátkodobá pohledávka 1 500 000		Dlouhodobá pohledávka 2 772 900	Krátkodobý závazek 2 393 099
Dlouhodobá pohledávka 3 000 000		Bankovní účet 800 000	
Bankovní účet 800 000			
Celková aktiva 14 147 500	Celková pasiva 14 147 500	Celková aktiva 13 454 195	Celkové závazky a vlastní kapitál 13 454 195

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při respektování požadavků české legislativy jsou aktiva a pasiva oproti řešení dle IFRS nahodnocena o 693 305 Kč a zároveň platí, že i struktura rozvahy je odlišná. Tato situace je způsobena především odlišnými požadavky v případě oceňování pohledávek a závazků, které nejsou dle požadavků české legislativy vyjadřovány v jejich diskontované hodnotě upravené o naběhlý úrok. Významnou roli hrají rovněž odlišné požadavky na výpočet odpisů dlouhodobého majetku a uznání zřizovacích výdajů jako aktiv. Dopad těchto změn je částečně kompenzován v důsledku aplikace modelu přecenění v rámci IFRS, který nadhodnocuje aktiva a vlastní kapitál.

Tab. 5.8 Komparace celkového vlivu vybraných transakcí na výsledek hospodaření v druhovém členění v závislosti na odlišném účetním systému použitém při jeho zjištění

Výsledovka dle české legislativy		Výkaz o úplném výsledku hospodaření dle IFRS	
Tržby z prodeje výrobků	4 500 000	Tržby z prodeje výrobků	4 060 072
- Spotřeba materiálu	-1 875 000	- Spotřeba materiálu	-1 768 868
- Oprávky nehmotný majetek	-40 000	- Oprávky	-1 091 103
- Oprávky hmotný majetek	-762 500	- Zřizovací výdaje	-200 000
- Tvorba rezerv	-700 000	Provozní výsledek hospodaření	1 000 101
Provozní výsledek hospodaření	1 122 500	Výnosové úroky	169 757
		- Snížení hodnoty materiálu	-339 623
- Škody na materiálu	-375 000	- Nákladové úroky	-275 301
Mimořádný výsledek hospodaření	-375 000	Výsledek hospodaření za období	554 934
		Zisk z přecenění budovy	562 500
Výsledek hospodaření za účetní období	747 500	Ostatní úplný výsledek	562 500
		Úplný výsledek celkem	1 117 434

Zdroj: Vlastní zpracování.

Lze konstatovat, že odlišný způsob zachycení daných transakcí má značný vliv na výsledek hospodaření. Provozní výsledek hospodaření zjištěný dle požadavků české legislativy je vyšší o 122 399 Kč oproti obdobné veličině zjištěné podle IFRS. Česká účetní legislativa dále vykazuje mimořádný výsledek hospodaření ve výši 375 000 Kč vzniklý z důvodu zachycení škody na materiálu. V rámci IFRS je provozní výsledek hospodaření dále upravován o ztrátu ze snížení hodnoty materiálu a hodnotu nákladových a výnosových úroků vzniklých na základě aplikace metody amortizované hodnoty. Vlivem těchto dalších tří položek dojde k nárůstu původního rozdílu o dalších 70 167 Kč na celkových 192 566 Kč. Vzhledem k tomu, že dle požadavků IFRS je nutné vykázat veškeré, i zatím nerealizované, zisky a ztráty vzniklé v daném období jako součást úplného výsledku hospodaření, bude výsledek hospodaření za účetní období vykázaný dle české legislativy nižší o 369 934 Kč oproti úplnému výsledku hospodaření zjištěnému v rámci IFRS.

Na základě analýzy způsobu zachycení vybraných pěti účetních transakcí podle české účetní legislativy a IFRS je možné říci, že použití odlišného účetního systému má významný vliv na vypovídací schopnost informací obsažených v účetních výkazech. Lze předpokládat, že v případě zachycení většího počtu hospodářských transakcí u skutečných podniků dojde ke zvýšení rozdílů v obsahové náplni účetních výkazů sestavených dle požadavků výše uvedených účetních systémů.

5.2 Vliv odlišného zobrazení účetních transakcí na vybrané ukazatele finanční analýzy

V rámci této části bude analyzován vliv odlišných požadavků na zachycení výše uvedených transakcí dle české účetní legislativy a IFRS na vybrané ukazatele finanční analýzy. Za tímto účelem bylo vybráno devět základních poměrových ukazatelů, které by dle Grünwalda¹⁸⁴ měly poskytnout základní přehled o finančním zdraví podniku. Mezi tyto ukazatele patří:

$$\text{Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)} = \frac{\text{zisk po zdanění}}{\text{vlastní kapitál}} \quad (4)$$

$$\text{Rentabilita celkového kapitálu (ROA)} = \frac{\text{zisk po zdanění} + \text{úroky} * (1 - \text{sazba daně})}{\text{celková aktiva}} \quad (5)$$

$$\text{Provozní ziskové rozpětí (PZR)} = \frac{\text{provozní výsledek hospodaření}}{\text{tržby}} \quad (6)$$

$$\text{Rychlost obratu aktiv (ObrA)} = \frac{\text{tržby}}{\text{celková aktiva}} \quad (7)$$

$$\text{Běžná likvidita (BL)} = \frac{\text{krátkodobá aktiva} - \text{dlouhodobé pohledávky}}{\text{krátkodobé závazky}} \quad (8)$$

$$\begin{aligned} \text{Doba přeměny nepeněžních oběžných aktiv v peněžní prostředky (DP)} &= \\ &= \frac{\text{zásoby} + \text{krátkodobé pohledávky}}{\frac{\text{tržby}}{365}} \end{aligned} \quad (9)$$

$$\text{Krytí zásob pracovním kapitálem (KPK)} = \frac{\text{vlastní kapitál} + \text{dlouh. závazky} - \text{stálá aktiva}}{\text{zásoby}} \quad (10)$$

$$\text{Mezní úroková míra (MÚM)} = \frac{\text{provozní výsledek hospodaření} + \text{jiné finanční výnosy}}{\text{průměrný stav dlouhodobých závazků}} \quad (11)$$

$$\text{Doba splácení cizích zdrojů (DS)} = \frac{\text{cizí kapitál}}{\text{zisk po zdanění} + \text{nepeněžní operace} + \Delta \text{ čas. rozlišení}} \quad (12)$$

Kde: nepeněžní operace zahrnují např. odpisy, tvorbu a čerpání rezerv a opravných položek

Δ (změna) časového rozlišení představuje další úpravy výsledku hospodaření tak, aby jmenovatel ukazatele zobrazoval vnitřní tvorbu cash flow

¹⁸⁴ GRÜNWALD, R., Finanční analýza – zveřejňování údajů z účetní závěrky, s. 36.

První čtyři ukazatele se zabývají analýzou výnosnosti podniku. ROE udává výnosnost kapitálu vloženého vlastníky podniku, ROA popisuje výnosnost podniku jako celku a PZR vyjadřuje poměr provozního zisku k celkovým tržbám. Ukazatel obratu aktiv testuje aktivitu podniku, tj. zkoumá, kolikrát je během roku z tržeb pokryta hodnota aktiv podniku. Zbývajících pět ukazatelů analyzuje finanční rizika, která by mohla způsobit předlužení či platební neschopnost podniku. Zkoumáním platební schopnosti podniku se zabývají ukazatele charakterizující likviditu podniku, mezi které lze zahrnout běžnou likviditu, ukazatel doby přeměny nepeněžních oběžných aktiv v peněžní prostředky a ukazatel krytí zásob pracovním kapitálem. Riziko eventuálního předlužení podniku je analyzováno pomocí posledních dvou ukazatelů.

Jako vstupní data pro výpočet výše uvedených ukazatelů budou použity údaje obsažené v rozvaze a výsledovce v Kap. 5.1.5. Vzhledem k přijatým omezujícím předpokladům v rámci znázornění ilustrativních transakcí v účetních výkazech nebude v rámci výpočtů daných ukazatelů řešena problematika daně z příjmů. Konkrétně to znamená, že čistý zisk bude představovat celkový výsledek hospodaření, EBIT bude počítán z celkového výsledku hospodaření před zdaněním, který bude zvýšen o výši nezdaněných nákladových úroků, a v ROA budou rovněž zahrnuty pouze nezdaněné nákladové úroky. Komparace výsledků zvolených ukazatelů finanční analýzy vypočtených v závislosti na odlišném účetním systému jsou zobrazeny v rámci Tab. 5.8.

Tab. 5.9 Vliv odlišného účetního systému na vybrané ukazatele finanční analýzy

Ukazatel	Česká legislativa	IFRS
ROE	0,1108	0,078
ROA	0,0528	0,0617
PZR	0,2494	0,2463
ObrA	0,3181	0,3018
BL	1,02	1,0476
DP (ve dnech)	141,9444	153,4527
KPK	9,4	11,5469
MÚM (v %)	0,2673	0,2966
DS (v letech)	2,819	3,1913

Zdroj: Vlastní zpracování.

Vzhledem k tomu, že při výpočtu těchto ukazatelů bylo vycházeno pouze z rozvahy a výsledovky sestavené na základě zobrazení pěti ilustrativních transakcí, není možné z výsledků těchto ukazatelů vyvozovat závěry o finančním zdraví daného podniku. Rovněž porovnávání dosažených výsledků s doporučenými hodnotami či s výsledky reálných podniků by mohlo být zavádějící. Hlavním úkolem výše uvedené tabulky je především analýza vlivu rozdílného účetního systému použitého při zachycení pěti výše uvedených transakcí na výsledky zvolených ukazatelů. Vzhledem k přijatým zjednodušujícím předpokladům a omezenému počtu vykazovaných transakcí proto nelze následující tvrzení považovat za obecně platná. V případě výpočtu uvedených ukazatelů u reálných podniků, které sestavují své účetní závěrky dle české legislativy i IFRS, mohou být vyvozeny odlišné závěry.

V případě ukazatelů zkoumajících rentabilitu podniku vede použití odlišného účetního systému k záznamu daných transakcí k dosažení odlišných výsledků. ROE je o 3,28 procentního bodu vyšší v případě zachycení transakcí dle české legislativy, naopak ROA je o 0,9 procentního bodu nižší než dle IFRS a v případě PZR je dosaženo přibližně stejných výsledků v obou případech. Ve prospěch vyššího ROE zjištěného dle české legislativy hovoří především vyšší hodnota zisku po zdanění, který je přibližně o třetinu vyšší než dle řešení IFRS, a také o zhruba 5 % nižší hodnota vlastního kapitálu zjištěná dle české legislativy. Nižší hodnota ROA je způsobena především o 5 % vyšší sumou celkových aktiv zjištěných dle požadavků české legislativy a o zhruba 10 % nižší hodnotou zisku po zdanění zvýšeného o nákladové úroky, které vznikly při aplikaci metody amortizované hodnoty v rámci IFRS. V případě PZR jsou podobné výsledky způsobeny tím, že tržby, provozní náklady a následně i provozní výsledek hospodaření se vyvíjejí ve stejné proporcii, tj. všechny veličiny zjištěné dle české legislativy jsou o zhruba 10 % vyšší než jejich hodnota zjištěná dle IFRS.

Vyšší hodnota obrátu aktiv je zjištěna v případě účetních výkazů sestavených dle české legislativy, což je způsobeno především vyšší hodnotou tržeb. Tržby jsou o přibližně 10 % vyšší než v případě řešení dle IFRS, zatímco v případě celkových aktiv je jejich hodnota zjištěná dle české legislativy vyšší pouze o zhruba 5 %.

V případě ukazatelů zkoumajících likviditu podniku rovněž nelze jednoznačně říci, který účetní systém způsobí vykázání lepších výsledků. Zachycení transakcí dle IFRS zapříčiní lepší výsledky u BL o přibližně 2,7 procentního bodu a u KPK o zhruba jednu pětinu. Naopak DP je o zhruba 11,5 dne kratší v případě zachycení transakcí dle české legislativy. Vyšší hodnota BL je způsobena především o zhruba 4,5 % nižším objemem krátkodobých závazků

zjištěných dle IFRS, zatímco rozdíl oběžných aktiv a pohledávek je nižší pouze o přibližně 1,7 %. Příznivější KPK je zapříčiněna zejména vyšší hodnotou vlastního kapitálu a nižším objemem stálých aktiv zjištěných dle IFRS. Na kratší DP zjištěnou dle české legislativy mají vliv především o přibližně 10 % vyšší denní tržby, zatímco nepeněžní aktiva jsou vyšší pouze o zhruba 2,5 %.

U ukazatelů charakterizujících dluhové riziko bylo také dosaženo rozdílných výsledků. V případě účetních výkazů sestavených dle IFRS bylo lepších výsledků dosaženo u MÚM, zatímco kratší DS by byla zjištěna dle české legislativy. V případě MÚM je o přibližně 3 procentní body vyšší hodnota způsobena o 5 % vyšší hodnotou zisku a o 6,5 % nižším objemem dlouhodobých závazků vykázaných dle IFRS. Kratší DS zjištěná dle české legislativy je způsobena především vyšší hodnotou nepeněžních operací, která téměř dvojnásobně převyšuje vliv vyššího objemu cizích zdrojů vykázaných dle české legislativy.

I přes poměrně úzký výběr ukazatelů finanční analýzy se podařilo prokázat, že výsledky těchto ukazatelů nejsou v případě odlišného účetního systému použitého k sestavení účetních výkazů stejné. Nejvýznamnější rozdíly byly zaznamenány u ukazatelů rentability, kdy v případě ukazatele ROE byl lepší výsledek zjištěn při použití české legislativy. Naopak ukazatel ROA nabyl vyšší hodnoty v případě aplikace IFRS. Významnější rozdíly vypočtených hodnot byly zjištěny i v případě ukazatele doby přeměny aktiv a doby splácení cizích zdrojů. Jestliže by byly analyzovány údaje konkrétního podniku používajícího k záznamu účetních transakcí jak českou účetní legislativu, tak i IFRS, lze očekávat významnější rozdíly hodnot jednotlivých ukazatelů.

Závěr

Hlavní cíl předkládané disertační práce spočívá v *analýze vlivu odlišného účetního systému na vypovídací schopnost výkazů finančního účetnictví a následně i na výsledky finanční analýzy*. Za účelem splnění tohoto hlavního cíle byla práce strukturována a obsahově rozčleněna do pěti vzájemně provázaných kapitol. V rámci těchto pěti kapitol byly zkoumány jednotlivé dílčí oblasti podporující splnění vytyčeného hlavního cíle disertační práce.

Na základě rešerše literárních zdrojů provedené v rámci *první kapitoly* lze finanční analýzou rozumět hodnocení finančního zdraví podniku pomocí široké škály metod, které by mělo přispět k řešení nejrůznějších rozhodovacích úloh jejích uživatelů. V rámci celého procesu finanční analýzy je nutné mít na paměti cíl, za kterým je tato analýza zpracovávána, tj. musí být respektovány potřeby jejích konkrétních uživatelů.

V případě volby konkrétní metody finanční analýzy je možné říci, že žádná metoda sama o sobě nedokáže splnit cíl příslušné skupiny uživatelů finanční analýzy, a je proto nutné kombinovat různé metody. Pro zachování kontinuity výsledků této analýzy je z dlouhodobého hlediska důležité používat jednu metodu či jednu kombinaci metod finanční analýzy.

Neopominutelným aspektem úspěšně provedené finanční analýzy je i její výsledná prezentace. Vždy je třeba interpretovat výsledky ukazatelů finanční analýzy s ohledem na potřeby uživatelů finanční analýzy, určitá omezení jednotlivých metod a také případný vliv vstupních dat.

V rámci *druhé kapitoly* bylo analyzováno účetnictví jako hlavní zdroj dat finanční analýzy a následně byly prozkoumány klíčové faktory, které jej ovlivňují. Jedním z klíčových faktorů majících výrazný vliv na metody použité v účetnictví a jejich vypovídací schopnost je regulace účetních systémů.

Účetní systém uplatňovaný v ČR lze označit jako kontinentální model vyznačující se silnou regulací účetnictví ze strany státu a poměrně úzkou vazbou účetnictví a daňového systému. Podniky, jejichž cenné papíry jsou obchodované na regulovaných trzích cenných papírů v členských státech Evropské unie, jsou povinny používat Mezinárodní účetní standardy upravené právem Evropských společenství. Lze proto říci, že tyto podniky aplikují anglosaský model účetnictví ovlivněný politickými rozhodnutími Evropské unie. V souvislosti se stále větším začleňováním postupů a pravidel používaných v rámci IFRS do

evropských a následně poté i do českých účetních předpisů lze v budoucnu očekávat, že účetní systém používaný v České republice se bude postupně přibližovat anglosaskému modelu účetnictví. Rychlost těchto změn však závisí především na ochotě politické reprezentace přijímat potřebná ustanovení do českých právních předpisů.

Úkolem *třetí kapitoly* bylo charakterizovat specifika harmonizace účetnictví a provést analýzu nejdůležitějších aktuálních harmonizačních snah ve světě. Harmonizace účetních předpisů představuje významný prvek napomáhající vyšší srovnatelnosti informací obsažených v účetních výkazech podniků.

Lze říci, že uložení povinného použití IFRS pro sestavování a prezentaci účetních závěrek podniků, jejichž cenné papíry jsou kótovány na burzách cenných papírů, představuje správný směr vývoje harmonizačních snah v rámci EU. Proces harmonizace účetnictví je neustále ovlivňován politickými rozhodnutími a nelze proto očekávat, že účetnictví v rámci EU bude v dohledné budoucnosti schopno poskytovat věrný a poctivý obraz hospodaření podniku.

Konečným cílem celosvětové harmonizace účetních systému by mělo být jejich sblížení v takové míře, že by bylo možné hovořit o jednom standardizovaném světovém účetním systému. S ohledem na požadavky uživatelů účetních informací, zejména investorů, by se mělo jednat o sadu pravidel upravující způsob sestavování a zveřejňování účetních výkazů. Z tohoto pohledu se proto jako nejlepší varianta jeví standardy vyvíjené v rámci konvergence IFRS a US GAAP. Nejlepším řešením by zřejmě bylo, kdyby co nejvíce států světa přejalo za svůj národní systém tyto standardy nebo alespoň zapracovalo pravidla v nich obsažená do svých účetních předpisů. Pomocí těchto opatření by došlo ke zvýšení prostorové srovnatelnosti informací obsažených v účetních výkazech podnikatelských subjektů.

Čtvrtá kapitola se zaměřila na komparaci odlišných požadavků současné české účetní legislativy a IFRS v oblasti aplikace obecně uznávaných účetních zásad a kvalitativních charakteristik účetních výkazů, definice základních prvků rozvahy a výsledovky a způsobu oceňování položek účetních výkazů.

Lze konstatovat, že se formální a zejména obsahová náplň rozvahy, výsledovky a přílohy sestavené dle české legislativy a IFRS značně liší. Česká účetní legislativa požaduje sestavovat účetní výkazy, které neumožňují poskytnout věrný a poctivý obraz ekonomické reality podniku. Podle českých účetních předpisů bude věrného a poctivého obrazu

skutečnosti nejlépe dosaženo tak, že budou důsledně dodržována všechna ustanovení zákona o účetnictví a souvisejících předpisů. Tento přístup však není v souladu s obecně přijímaným významem této zásady, protože účetní předpisy jsou podřízeny ustanovením zákona o daních z příjmu. Česká legislativa dále vůbec neobsahuje definice základních prvků účetních výkazů, ale u každé položky účetních výkazů uvádí pouze určitý omezený výčet dílčích položek. Tyto rozdíly jsou patrné např. v případě vykazování leasingu, zřizovacích výdajů, změny hodnoty majetku a závazků, rozpoznání výnosů a nákladů apod.

Na základě výše uvedených skutečností lze doporučit, aby z důvodu přesnějšího vyjádření věrného a poctivého obrazu finanční situace a výkonnosti podniku česká účetní legislativa:

- obsahovala aplikaci obecně uznávaných účetních zásad a kvalitativních charakteristik účetních informací v takové podobě, jaká je obecně přijímaná odbornou veřejností,
- jednoznačně vymezila základní prvky účetních výkazů a stanovila přesná pravidla nutná pro jejich rozpoznání jako položek účetních výkazů,
- umožnila používat způsoby oceňování založené na bázi běžných cen i v případě dalších rozvahových položek.

Za účelem podpory tvrzení obsažených ve čtvrté kapitole byl v rámci poslední, *páté kapitoly*, porovnáván a analyzován vliv požadavků současné české účetní legislativy týkající se podnikatelských subjektů a IFRS na vypovídací schopnost účetních výkazů a následně i ukazatelů finanční analýzy. Byla vypracována případová studie, která s pomocí přijetí určitých zjednodušujících předpokladů podpořila poznatky získané v rámci čtvrté kapitoly.

Na základě analýzy provedené na příkladu pěti účetních transakcí je možné říci, že použití odlišného účetního systému má významný vliv na vypovídací schopnost informací obsažených v účetních výkazech. Podařilo se prokázat, že rozdíly ve výši výsledku hospodaření a bilanční sumy mohou být v případě záznamu totožných transakcí pomocí odlišného účetního systému významné. Lze předpokládat, že v případě zachycení většího počtu hospodářských transakcí u skutečných podniků dojde ke zvýšení rozdílů v obsahové náplni účetních výkazů sestavených dle požadavků výše uvedených účetních systémů.

I přes poměrně úzký výběr ukazatelů finanční analýzy se podařilo prokázat, že výsledky těchto ukazatelů nejsou v případě odlišného účetního systému použitého k sestavení účetních výkazů stejné. Nejvýznamnější rozdíly byly zaznamenány u ukazatelů rentability, ukazatele doby přeměny aktiv a doby splácení cizích zdrojů. Jestliže by byly analyzovány údaje konkrétního podniku používajícího k záznamu účetních transakcí jak českou účetní legislativu, tak i IFRS, lze očekávat významnější rozdíly hodnot jednotlivých ukazatelů.

Na základě zjištěných skutečností lze konstatovat, že z hlediska dosažení věrného a poctivého zobrazení finanční pozice a výkonnosti podniku je vhodnější používat při sestavování a zveřejňování účetních výkazů spíše standardy IFRS než českou účetní legislativu. Bude tak dosaženo přesnějšího zobrazení stavu majetku, závazků a vlastního kapitálu a rovněž výkonnost podniku měřená pomocí výsledku hospodaření bude vykázána exaktněji. Z tohoto důvodu je vhodné, aby i nadále docházelo k začleňování principů a metod používaných v rámci IFRS do české účetní legislativy. Ideálním řešením by zřejmě bylo, aby podniky podléhající veřejnému zájmu sestavovaly účetní výkazy dle IFRS, respektive IFRS pro malé a střední podniky a ostatní podniky, zejména mikropodniky, vedly pouze daňovou evidenci.

Předložená disertační práce se zabývala analýzou vlivu odlišného účetního systému na vypovídací schopnost výkazů finančního účetnictví a následně i výsledky finanční analýzy. Lze konstatovat, že prostřednictvím analýzy pěti dílčích cílů této práce byl splněn hlavní vytyčený cíl. Mezi hlavní teoreticko vědní výstupy disertační práce patří:

- poskytnutí uceleného pohledu na finanční analýzu, zejména s ohledem na účetnictví jako hlavní zdroj dat použitých při jejím zpracování,
- identifikace a analýza faktorů, které ovlivňují vypovídací schopnost účetních výkazů a následně i výsledky finanční analýzy,
- nalezení existence vazby mezi odlišným účetním systémem použitým při zachycení účetních transakcí a rozdílnými výsledky ukazatelů finanční analýzy.

Výše uvedené výstupy disertační práce mohou být použity při dalším výzkumu autora např. v rámci:

- detailnější analýzy vlivu použitých způsobů oceňování požadovaných českou účetní legislativou a IFRS, a to jak v případě prvotního, tak i následného ocenění jednotlivých položek účetních výkazů,
- podrobnějšího zkoumání vlivu odlišného účetního systému na velikost a strukturu majetku, závazků, vlastního kapitálu a výsledku hospodaření a následném odrazu těchto rozdílů na výsledcích vybraných ukazatelů finanční analýzy s využitím dat reálného podnikatelského subjektu používajícího oba uvedené účetní systémy,
- hledání vhodných postupů a technik používaných v rámci IFRS, jež by bylo vhodné aplikovat i do české účetní legislativy, a to včetně navržení jejich možného přizpůsobení českým podmínkám.

Seznam bibliografických citací

ALEXANDER, D.; NOBES, CH. *Financial accounting. An international introduction*. 4th ed. Harlow: Prentice Hall, 2010, 478 s. ISBN: 978-0-273-72164-2.

ANTHONY, R. N.; REECE, J. S. *Accounting principles*. 7th. ed. Chicago: Irwin, 1995. 686 s. ISBN 0-256-12401-9.

BÁČA, J. aj. *Účetnictví II*. 1. vyd. Praha: Bilance, 1997. 451 s. ISBN neuvedeno.

ČERNÁ, A. aj. *Finanční analýza*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, a.s., 1997. 293 s. ISBN neuveden.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Když se řekne inflace, resp. míra inflace...* [online] Praha: Český statistický úřad, c2011 [cit. 2011-02-22] Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace#1>.

Čtvrtá směrnice Rady ze dne 25. července 1978, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o ročních účetních závěrkách některých forem společností (78/660/EHS).

DELOITTE ČESKÁ REPUBLIKA. *IFRS do kapsy 2010*. [online] Praha: Deloitte Česká republika, c2010 [cit. 2011-01-02] Dostupný z WWW: <http://www.deloitte.com/view/cs_CZ/cz/sluzby/audit/ef79fe4e25ee4210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm>.

DELOITTE GLOBAL SERVICES. *Use of IFRSs by Jurisdiction*. [online] New York: Deloitte Global Services, c2010 [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <<http://iasplus.com/country/useias.htm>>.

DVOŘÁKOVÁ, D. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 2. aktualiz. a roz. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 329 s. ISBN 978-80-251-1950-1.

ELLIOTT, B.; ELLIOTT, J. *Financial Accounting, Reporting and Analysis*. 2nd. ed. Harlow: Prentice Hall, 2006. 696 s. ISBN 978-0-273-70253-5.

EUROPEAN COMMISSION. *Accounting harmonisation: A new strategy vis-a-vis international harmonisation*. [online] Brusel: EC, c1995. [cit. 2010-12-30] Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/com-95-508/com-95-508_en.pdf>.

EUROPEAN COMMISSION. *EU Financial Reporting Strategy: the way forward*. [online] Brusel: EC, c2000. [cit. 2010-12-30] Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0359:FIN:EN:PDF>>.

EUROPEAN COMMISSION. *International Accounting Standards and Interpretations endorsement process in the EU*. [online] Brusel: EC, c2006. [cit. 2010-12-30] Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/legal_framework/ias_regulation_en.htm>.

FASB. *Statement of Financial Accounting Concepts No. 8*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2010. [cit. 2010-12-06] Dostupný z WWW: <<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175821371996&blobheader=application%2Fpdf>>.

FIBÍROVÁ, J.; ŠOLJAKOVÁ, L.; WAGNER, J. *Nákladové a manažerské účetnictví*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 432 s. ISBN 978-80-7357-299-0.

FINANCIAL ACCOUNTING FOUNDATION. *Overview*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2011. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.accountingfoundation.org/jsp/Foundation/Page/FAFSectionPage&cid=1176157790423>>.

FIREŠ, B.; ZELENKA, V. *Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví*. 2. dopl. roz. vyd. Praha: Management Press, 1997. 175 s. ISBN 80-85943-24-7.

GRÜNWALD, R. Finanční analýza – zveřejňování údajů z účetní závěrky. *Účetnictví*, 1999, roč. 47, č. 1, s. 36-39. ISSN 0139-5661.

GRÜNWALD, R.; HOLEČKOVÁ, J.; TERMER, T. *Finanční analýza a plánování*. 1. vyd. Praha: Nad zlato, 1993. 110 s. ISBN 80-900383-8-7.

HARNA, L. Účetnictví uvažuje o nové filosofii. *Účetnictví*, 1999, roč. 47, č. 1, s. 4-5. ISSN 0139-5661.

HASPROVÁ, O. *Testování Altmanova modelu jako metody hodnocení finanční situace podniků v podmínkách české ekonomiky*. [Habilitační práce]. Liberec: Technická univerzita v Liberci - Hospodářská fakulta, 2002.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 3. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. 714 s. ISBN 80-7179-681-6.

CHRISTENSEN, J. A.; DEMSKI, J. S. *Accounting theory*. 1st ed. New York: McGraw-Hill, 2003. 465 s. ISBN 0-07-229691-7.

IASB. *Exposure draft: Conceptual Framework for Financial Reporting: The Reporting Entity*. [online] London: IASCF, 2010. [cit. 2011-02-02] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/363A9F3B-D41C-41E7-9715-79715E815BB1/0/EDConceptualFrameworkMar10.pdf>>.

IASB. *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements*. [online] London: IASCF, c1989. [cit. 2011-02-02] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/framework.pdf>>.

IASB. *Preface to International Financial Reporting Standards*. [online] London: IFRS Foundation, c2009. [cit. 2011-01-02] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/preface.pdf>>.

IASB. *IAS 1 - Presentation of Financial Statements*. [online] London: IASCF, c2007. [cit. 2011-02-02] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias1.pdf>>.

IASB. *IAS 2 – Inventories*. [online] London: IASCF, c2003. [cit. 2011-02-12] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias2.pdf>>.

IASB. *IAS 16 – Property, Plant and Equipment*. [online] London: IASCF, c2003. [cit. 2011-02-12] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias16.pdf>>.

IASB. *IAS 18 – Revenue*. [online] London: IASCF, c2001. [cit. 2011-02-12] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias18.pdf>>.

IASB. *IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*. [online] London: IASCF, c2009. [cit. 2011-02-02] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias21.pdf>>.

IASB. *IAS 29 - Financial Reporting in Hyperinflationary Economies*. [online] London: IASCF, c2008. [cit. 2011-22-02] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias29.pdf>>.

- IASB. *IAS 38 – Intangible Assets*. [online] London: IASCF, c2004. [cit. 2011-02-12] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias38.pdf>>.
- IASB. *IAS 39 – Financial Instruments: Recognition and Measurement*. [online] London: IASCF, c2008. [cit. 2011-02-12] Dostupný z WWW: <<http://eifrs.iasb.org/eifrs/bnstandards/en/ias39.pdf>>.
- IFRS FOUNDATION. *About the IFRS Interpretations Committee*. [online] London: IFRS Foundation, c2011. [cit. 2011-01-02] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/The+organisation/Members+of+the+IFRIC/About+the+IFRIC.htm>>.
- IFRS FOUNDATION. *Access the unaccompanied IFRSs*. [online] London: IASCF, c2011 [cit. 2011-03-01] Dostupný z WWW: <<http://www.iasb.org/IFRSs/IFRS.htm>>.
- IFRS FOUNDATION. *IASB work plan - projected timetable as of 20 December 2010*. [online] London: IFRS Foundation, c2011. [cit. 2011-01-15] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/IASB+Work+Plan.htm>>.
- IFRS FOUNDATION. *Memorandum of Understanding “The Norwalk Agreement”*. [online] London: IFRS Foundation, c2002. [cit. 2011-01-10] Dostupný z WWW: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/6F81606F-6182-4D27-A2C9-6A6DD5D10BA4/0/Norwalk_agreement.pdf>.
- IFRS FOUNDATION. *Trustee responsibilities*. [online] London: IFRS Foundation, c2011. [cit. 2011-01-15] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/The+organisation/Trustees/Trustee+responsibilities/Trustee+responsibilities.htm>>.
- JANHUBA, M. *Základy teorie účetnictví*. 1. vyd. Praha: VŠE, Oeconomia, 2005. 216 s. ISBN 80-245-0852-4.
- JÍLEK, J.; SVOBODOVÁ, J. *Účetnictví bank a finančních institucí 2008*. 6. vyd. Praha: Grada, 2008. 584 s. ISBN 978-80-247-2575-8.
- KIESO, D. E.; WEYGANDT, J. J.; WARFIELD, T. D. *Intermediate Accounting: IFRS Edition*. Volume 1. 1st ed. New Jersey: John Wiley & Sons, 2010. 800 s. ISBN: 978-0-470-61630-7.
- KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*, 14. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2003, 415 s. ISBN 80-7273-084-3.
- KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 18. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2008. 413 s. ISBN 978-80-7273-152-7.
- KOVANICOVÁ, D. *Finanční účetnictví – světový koncept*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2005. 544 s. ISBN 978-80-7273-129-7.
- KOVANICOVÁ, D. *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2004, ISBN 978-80-7273-095-9.
- KOVANICOVÁ, D. O čem se jednalo na sympoziích 27. kongresu Evropské účetní asociace. *Účetnictví*, 2004, roč. 52, č. 7, s. 79-84. ISSN 0139-5661.
- KOVANICOVÁ, D. Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (1). *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 1, s. 32-39. ISSN 0139-5661.
- KOVANICOVÁ, D. Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (2). *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 2, s. 12-23. ISSN 0139-5661.

- KOVANICOVÁ, D. Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví (3). *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 3, s. 22-32. ISSN 0139-5661.
- KOVANICOVÁ, D. Účetní předpoklady, principy a konvence. *Účetnictví nevýdělečných organizací a obcí*, 2008, roč. 2008, č. 1, s. 2-6. ISSN 1213-3493.
- KOVANICOVÁ, D.; KOVANIC, P. *Poklady skryté v účetnictví*. Díl I. 2. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2001. 294 s. ISBN 80-7273-047-9.
- KOVANICOVÁ, D.; KOVANIC, P. *Poklady skryté v účetnictví*. Díl II. 2. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 1995. 504 s. ISBN 80-85967-07-3.
- KRUPOVÁ, L. *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. 1. vyd. Praha: VOX, 2009. 804 s. ISBN: 978-80-86324-76-0.
- MALÍKOVÁ, O.; HORÁK, J. *České účetnictví v kontextu historického vývoje a analýza vybraných faktorů hodnotově ovlivňujících účetní výkaznictví*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. 170 s. ISBN 978-80-7372-557-0.
- MALÍKOVÁ, O.; HORÁK, J. *Finanční účetnictví – poznámky k vybraným oblastem účetní teorie v podmínkách současné účetní regulace*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. 139 s. ISBN 978-80-7372-690-4.
- MALÍKOVÁ, O., aj. *Účetnictví včera a dnes*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. 172 s. ISBN 978-80-7372-696-6.
- MLÁDEK, R. Daňové zemětřesení za rohem? *Účetnictví*, 2004, roč. 52, č. 7, s. 17-19. ISSN 0139-5661.
- MLÁDEK, R. Enron a WorldCom: Dohra. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 11, s. 2-11. ISSN 0139-5661.
- MLÁDEK, R. IFRS (IAS) versus US GAAP. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 9, s. 4-7. ISSN 0139-5661.
- MLÁDEK, R. Koncepční rámec IFRS a US GAAP. *Účetnictví*, 2009, roč. 57, č. 8, s. 60-63. ISSN 0139-5661.
- MLÁDEK, R. *Světové účetnictví*. 3. aktualiz. a přepracované vyd. Praha: Linde, 2005. 416 s. ISBN 80-7201-519-2.
- MCLEANEY, E.; ATRILL, P. *Accounting: an introduction*. 3rd. ed. Harlow: Prentice Hall, 2005, 724 s. ISBN 978-0-273-68822-8.
- Nařízení Komise (ES) č. 1725/2003 ze dne 29. září 2003, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002.
- NOBES, C.; PARKER, R. B. *Comparative international accounting*. 11th ed. Harlow: Prentice Hall, 2010. 640 s. ISBN 978-0-273-72572-6.
- PASEKOVÁ, M. *Základy účetnictví*, 2. upr. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2003, 162 s. ISBN 80-7318-125-8.
- PLACHÁ, D.; HRDÝ, M. Analýza historického vývoje účetnictví v Českých zemích v letech 1918 – 2006. *E+M Ekonomie a Management*. 2007, roč. 10, č. 2, s. 65-73. ISSN 1212-3609.
- RŮČKOVÁ, P. *Finanční analýza*. 3.roz. vyd. Praha: Grada, 2010. 139 s. ISBN 978-80-247-3308-1.

SAMUELSON, P. A; NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 1. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.

SEC. *Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers*. [online] Washington: SEC, c2010. [cit. 2011-01-15] Dostupný z WWW:

<<http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/globalaccountingstandards.pdf>>.

SEDLÁČEK, J. *Účetnictví podnikatelů po vstupu do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 273 s. ISBN 80-7179-859-2.

SEDLÁČEK, J. *Účetnictví pro manažery*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 226 s. ISBN 80-247-1195-8.

SEDLÁČEK, J. *Účetní data v rukou manažera – finanční analýza v řízení firmy*. 2. dopl. vyd. Brno: Computer Press, 2001. 220 s. ISBN 80-7226-562-8.

STROUHAL, J. aj. *Účetnictví 2010 – Velká kniha příkladů*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. 709 s. ISBN 978-80-251-2907-4.

Sedmá směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách (83/349/EHS).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/65/ES ze dne 27. září 2001, kterou se mění směrnice 78/660/EHS, 83/349/EHS a 86/635/EHS, pokud se jedná o pravidla oceňování pro roční účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky některých forem společností, bank a ostatních finančních institucí.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES ze dne 17. května 2006 o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek, o změně směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS a o zrušení směrnice Rady 84/253/EHS.

SŮVOVÁ, H. aj. *Finanční analýza v řízení podniku, v bance a na počítači*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, a. s., 2000. 622 s. ISBN 80-7265-027-0.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., k provedení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v podvojném účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

WÖHE, G.; KISLINGEROVÁ, E. *Úvod do podnikového hospodářství*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 928 s. ISBN 978-80-7179-897-2.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

ZEFF, S. A. *Evolution of US Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)*. [online] Deloitte Global Services, c2004 [cit. 2011-01-02] Dostupný z WWW: <<http://www.iasplus.com/resource/0407zeffusgaap.pdf>>.

ŽÁROVÁ, M. *Regulace evropského účetnictví z pohledu mezinárodní harmonizace. Acta Oeconomica Pragensia*. 2004, roč. 2004, č. 1, s. 12-21. ISSN 0572-3043.

Seznam bibliografie

ALEXANDER, D.; BRITTON, A.; JORISSEN, A. *International Financial Reporting and Analysis*. London: Thomson Learning, 2003. 636 s. ISBN 1-86152-880-9.

ALEXANDER, D.; NOBES, CH. *Financial accounting. An international introduction*. 2nd ed. Harlow: Prentice Hall, 2004, 478 s. ISBN: 978-0-273-68520-3.

BOKŠOVÁ J. aj. *Účetnictví II*. 1. vyd. Praha: Institut svazu účetních, 2004. 548 s. ISBN 80-86716-08-2.

BRABEC, Z. IFRS pro malé a střední podniky. In *Sborník z 12. Mezinárodní konference MEKON 2010*. 1. vyd. Ostrava: VSB - TU Ostrava, 2010. 8 s. ISBN 978-80-248-2165-8.

BRABEC, Z. Odlišnosti ve vykazování výsledku hospodaření dle IAS/IFRS a dle českých účetních předpisů. In *Finance a účetnictví v kontextu ekonomické krize 2009*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. 5 s. ISBN 978-80-7372-564-8.

BRABEC, Z. Vliv daňové politiky Evropské unie na Českou republiku. In *Sborník 2. Miedzynarodowa Konferencja Mlodych Naukowców Szkół Wyzszych Euroregionu Nysa*. 1. vyd. Jelenia Góra: Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki, 2008. S. 112 – 115. ISBN 978-83-8986-387-4.

BREALEY, R. A.; MAYERS, S. C. *Principles of Corporate Finance*. 5th. ed. New York: McGraw-Hill, 1996. 998 s. ISBN 0-07-007417-8.

BŘEZINOVÁ, H. Základní pravidla účetní závěrky 2006. *Účetnictví*, 2006, roč. 54, č. 12, s. 12-17. ISSN 0139-5661.

CZECH TRADE. *Právo Evropských společenství*. [online]. 2010 [cit. 2010-11-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-eu/pravo-evropskych-spolecenstvi/1000459/10964/>>.

DVOŘÁKOVÁ, D. Fair value a její aplikace v Mezinárodních standardech účetního výkaznictví (IAS/IFRS). *Český finanční a účetní časopis*, 2006, roč. 1, č. 2, s. 25-38. ISSN1802-2200.

DVOŘÁKOVÁ, D. Základy účetnictví (2). *Účetnictví*, 2008, roč. 56, č. 1, s. 10-12. ISSN 0139-5661.

ELLIOTT, B.; ELLIOTT, J. *Financial accounting and Reporting*. 11th ed. Harlow: Prentice Hall, 2007, 872 s. ISBN 978-0-273-70870-4.

EUROPEAN COMMISSION. *Summary report of the responses received to the Commission's Consultation on the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities*. [online] Brusel: EC, c2010. [cit. 2010-01-05] Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ifrs/2010-05-31_ifrs_sme_consultation_summary_en.pdf>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 78/660/EHS o ročních účetních závěrkách některých forem společností, pokud jde o mikrosubyjekty*. [online] Brusel: EC, c2009. [cit. 2011-01-05] Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0083:FIN:CS:PDF>>.

EVROPSKÁ UNIE. *Historie Evropské unie*. [online]. Brusel: EK, c2010 [cit. 2010-11-15]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/abc/history/index_cs.htm>.

- FASB. *Facts about FASB*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2010. [cit. 2010-12-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176154526495>>.
- FASB. *International Convergence of Accounting Standards—Overview*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2011. [cit. 2011-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156245663>>.
- FASB. *Progress Report on Commitment to Convergence of Accounting Standards and a Single Set of High Quality Global Accounting Standards*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2010. [cit. 2011-01-12] Dostupný z WWW: <http://www.fasb.org/cs/ContentServer?site=FASB&c=Document_C&pagename=FASB%2FDocument_C%2FDocumentPage&cid=1176157955243>.
- FASB. *Rules of Procedure*. [online] Norwalk: Financial Accounting Foundation, c2010. [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175821269394&blobheader=application%2Fpdf>>.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR *Finanční zpravodaj č. 11-12/1*. [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2003. Ročník XXXVII. [cit. 2009-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/dane-ucetnictvi/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele/1000465/43261/>>.
- FIREŠ, B. Oceňovací základny v účetnictví. Rozhovor. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 2, s. 13-15, 84-85. ISSN 0139-5661.
- FIREŠ, B. Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví v reálné hodnotě (1). *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 3, s. 14-16, 84. ISSN 0139-5661.
- FIREŠ, B. Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví v reálné hodnotě (2). *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 4, s. 22-26. ISSN 0139-5661.
- FIREŠ, B. Současné trendy v oceňování aktiv a dluhů v účetnictví a jejich promítnutí do novely zákona o účetnictví. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 1, s. 9-12. ISSN 0139-5661.
- FIREŠ, B.; HARNA, L. *Mezinárodní účetní standardy a konsolidovaná účetní závěrka*. 1. vyd. Praha: Bilance, 1997. 398 s. ISBN neuvedeno.
- HARNA, L. Národní účetní rada – proč a nač? *Účetnictví*, 1999, roč. 47, č. 3, s. 7. ISSN 0139-5661.
- HINKE, J.; PLACHÁ, D.; HRDÝ, M. Výzkum v oblasti IAS/IFRS – komparace řešení účetního systému IAS/IFRS s účetním systémem podle právních předpisů ČR. *Český finanční a účetní časopis*, 2007, roč. 2, č. 4, s. 36-52. ISSN 1802-2200.
- HRUŠKA, V. Chystáte se poprvé na účetní závěrku? Sestavení účetní závěrky (7). *Účetnictví*, 2007, roč. 55, č. 7, s. 15-18. ISSN 0139-5661.
- HRUŠKA, V. IAS/IFRS – Požadavky na zveřejňování (1). *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 8, s. 33-36. ISSN 0139-5661.
- HRUŠKA, V. IAS/IFRS – Požadavky na zveřejňování (2). *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 9, s. 12-18. ISSN 0139-5661.
- HRUŠKA, V. IAS/IFRS – Požadavky na zveřejňování (3). *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 10, s. 8-11. ISSN 0139-5661.

HRUŠKA, V. IAS/IFRS – Požadavky na zveřejňování (4). *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 8-11, s. 44-47. ISSN 0139-5661.

IFRS FOUNDATION. *A Roadmap for Convergence between IFRSs and US GAAP 2006-2008*. [online] London: IFRS Foundation, c2006. [cit. 2011-01-15] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/874B63FB-56DB-4B78-B7AF-49BBA18C98D9/0/MoU.pdf>>.

IFRS FOUNDATION. *Convergence between IFRSs and US GAAP*. [online] London: IFRS Foundation, c2011. [cit. 2011-01-10] Dostupný z WWW: <<http://www.ifrs.org/Use+around+the+world/Global+convergence/Convergence+with+US+GAAP/Convergence+with+US+GAAP.htm>>.

INGRAM, R. W.; ALBRIGHT, T. I. *Financial accounting: Information for Decisions*. 6th ed. Mason: Thomson South-Western, 2007. 603 s. ISBN 978-0-324-31341-1.

JÍLEK, J. Budou IFRS politickou záležitostí? *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 6. s. 8-11. ISSN 0139-5661.

KISLINGEROVÁ, E.; HNILICA, J. *Finanční analýza krok za krokem*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 137 s. ISBN 80-7179-321-3.

KOL. *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví včetně Mezinárodních účetních standardů a Interpretací: úplné znění všech Mezinárodních standardů účetního výkaznictví k 1. lednu 2003*. Praha: HZ, 2003. cca 2000 s. ISBN 80-238-7854-9.

KOVANICOVÁ, D. Důvody pro přijetí IFRS: ekonomické nebo institucionální? *Český finanční a účetní časopis*, 2010, roč. 5, č. 4, s. 90-95. ISSN 1802-2200.

KOVANICOVÁ, D. Je Sarbanes-Oxley Act tou správnou léčbou? *Český finanční a účetní časopis*, 2008, roč. 3, č. 2, s. 73-77. ISSN 1802-2200.

KOVANICOVÁ, D. Ohlédnutí za vznikem a vývojem účetnictví (1) *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 3, s. 13-18. ISSN 0139-5661.

KOVANICOVÁ, D. Ohlédnutí za vznikem a vývojem účetnictví (2) *Účetnictví*, 2005, roč. 53, č. 4, s. 11-16. ISSN 0139-5661.

KOVANICOVÁ, D. Strategie tvorby světových standardů finančního výkaznictví: na bázi principů nebo pravidel? *Český finanční a účetní časopis*, 2008, roč. 3, č. 1, s. 7-19. ISSN 1802-2200.

KRUPOVÁ, L.; VAŠEK, L.; ČERNÝ, M. *IAS/IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. 1. vyd. Praha: Vox, 2005. ISBN 80-86324-44-3.

LOJA, R. Oceňování jednotlivých položek účetní závěrky podle IFRS a snížení hodnoty aktiv. *Účetnictví*, 2006, roč. 54, č. 8, s. 16-24. ISSN 0139-5661.

LOJA, R.; VOJÁČKOVÁ, H. *Účetní závěrka podle IFRS se zaměřením na majetek*. 1. vyd. Praha: Bilance, 2005. 325 s. ISBN 80-86371-48-4.

MLÁDEK R. Konvergence účetních standardů. Cestovní mapa ke globálnímu kapitálovému trhu. *Ekonom*, 2005, č. 8, s. 63. ISSN 1210-0714.

MLÁDEK, R. *Postupy účtování podle IFRS*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 352 s. ISBN 978-80-87212-13-4.

MLÁDEK, R. Pravidla či zásady? *Účetnictví*, 2003, roč. 51, č. 10, s. 4-6. ISSN 0139-5661.

MLÁDEK, R. Případ Enron. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 3, s. 4-5. ISSN 0139-5661.

- MLÁDEK, R. Sbližování standardů. *Účetnictví*, 2002, roč. 50, č. 7, s. 74-81. ISSN 0139-5661.
- MLÁDEK, R. *Světové účetnictví*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002. 622 s. ISBN 80-7201-307-6.
- MRKVIČKA, J.; KOLÁŘ, P. *Finanční analýza*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2006. 228 s. ISBN 80-7357-219-2.
- MÜLLEROVÁ, L. Proces harmonizace účetního výkaznictví v Evropské unii. *Český finanční a účetní časopis*, 2006, roč. 1, č. 2, s. 8-14. ISSN 1802-2200.
- NÁRODNÍ ÚČETNÍ RADA. *O nás*. [online] Praha: Národní účetní rada, c2005-2010 [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.nur.cz/content/view/12/26/>>.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 ze dne 19. července 2002 o uplatňování mezinárodních účetních standardů.
- NERUDOVÁ, D. Vazba mezi pravidly účetního výkaznictví a daňovými pravidly. *Český finanční a účetní časopis*, 2009, roč. 4, č. 2, s. 46-56. ISSN 1802-2200.
- NOBES, CH.; PARKER, R. B. *Comparative international accounting*. 9th edition. Harlow: Prentice Hall, 2006. 576 s. ISBN 978-0-273-70357-9.
- PELÁK, J. Srovnatelnost účetních informací podle českých účetních předpisů. *Český finanční a účetní časopis*, 2006, roč. 1, č. 2, s. 116-123. ISSN 1802-2200.
- PETRÍK, T. *Ekonomické a finanční řízení firmy*. 2. výrazně roz. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 264 s. ISBN 978-80-247-3024-0
- PRICEWATERHOUSECOOPERS *IFRS a české účetní předpisy - podobnosti a rozdíly*. [online] Praha: PricewaterhouseCoopers, c2004 [cit. 2009-08-22]. Dostupný z WWW: <http://www.pwc.com/cs_CZ/cz/ucetnictvi/ifrs-publikace/ifrs-a-cz-gaap-podobnosti-rozdily.pdf>.
- PROCHÁZKA, D.; STRÁNSKÝ, J. Účetnictví ve zkratce – Oceňování v účetnictví. *Účetnictví*, 2007, roč. 55, č. 9, s. 30-31. ISSN 0139-5661.
- Sarbanes-Oxley Act of 2002.
- Směrnice Rady 86/635/EHS ze dne 8. prosince 1986 o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách bank a ostatních finančních institucí.
- Směrnice Rady 89/117/EHS ze dne 13. února 1989 o povinnostech poboček usazených ve členském státě, zřízených úvěrovými a finančními institucemi se sídlem mimo tento členský stát, pokud se jedná o zveřejňování ročních účetních dokladů.
- Směrnice Rady 90/604/EHS ze dne 8. listopadu 1990, kterou se mění směrnice 78/660/EHS o ročních účetních závěrkách a směrnice 83/349/EHS o konsolidovaných účetních závěrkách, pokud se jedná o výjimky pro malé a střední společnosti a o zveřejňování ročních účetních závěrek v ECU.
- Směrnice Rady 90/605/EHS ze dne 8. listopadu 1990, kterou se mění směrnice 78/660/EHS o ročních účetních závěrkách a směrnice 83/349/EHS o konsolidovaných účetních závěrkách, pokud se jedná o oblast jejich působnosti.
- Směrnice Rady 91/674/EHS ze dne 19. prosince 1991 o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách pojišťoven.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/51/ES ze dne 18. června 2003, kterou se mění směrnice 78/660/EHS, 83/349/EHS, 86/635/EHS a 91/674/EHS o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách některých forem společností, bank a jiných finančních institucí a pojišťoven.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES ze dne 17. května 2006 o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek, o změně směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS a o zrušení směrnice Rady 84/253/EHS.

SYNEK, M. aj. *Podniková ekonomika*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 978-80-7179-892-4.

ŠRÁMKOVÁ, A.; JANOUŠKOVÁ, M. *IAS/IFRS – Mezinárodní standardy účetních výkaznictví*. 1. vyd. Praha: ISÚ, 2004. 291 s. ISBN 80-86716-09-0.

URBAN, L. *Lisabonská strategie a vnitřní trh*. [online] Praha: Vláda České republiky, 2009 [cit. 2010-12-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie-a-vnitri-trh/>>.

VALACH, J. *Finanční řízení podniku*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2001. ISBN 80-86119-21-1.

VANČUROVÁ, A.; LÁCHOVÁ, L. *Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva*. 9. aktualiz. vyd. Praha: VOX, 2008. 320 s. ISBN 978-80-86324-72-2.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., k provedení zákona o účetnictví pro podnikatele účtující v podvojném účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

VYSUŠIL, J. *Finance v centru pozornosti*. 2. vyd. Praha: Profess Consulting, 1999. 152 s. ISBN 978-80-85235-20-3.

VANCE, D. E. *Financial analysis and decision making*. 1st ed. New York: McGraw-Hill, 2002. 411 s. ISBN 978-0-07-140665-4.

WARFIELD, T. D.; WEYGANDT, J. J and KIESO, D. E. *Intermediate Accounting: Principles and Analysis*, 2nd edition. New Jersey: John Wiley & Sons, 2008. 1136 s. ISBN: 978-0-471-73793-3.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

ŽÁROVÁ, M. Revize účetních směrnic. *Český finanční a účetní časopis*, roč. 2010, č. 1, s. 7-19. ISSN 1802-2200.

ŽÁROVÁ, M. Revize účetních směrnic. *Český finanční a účetní časopis*, roč. 2006, č. 2, s. 15-24. ISSN 1802-2200.

Přílohy

Příloha A: Uspořádání a označování položek účetních výkazů dle prováděcí vyhlášky č. 500/2002 Sb.

Příloha B: Vzorové účetní výkazy podle IFRS za rok 2010

Příloha C: Přehled v současnosti platných IFRS a IAS a IFRIC a SIC

Příloha D: Proces tvorby a schvalování standardů IFRS

Příloha E: Postupy výpočtu použité při zachycení účetních transakcí dle požadavků IFRS